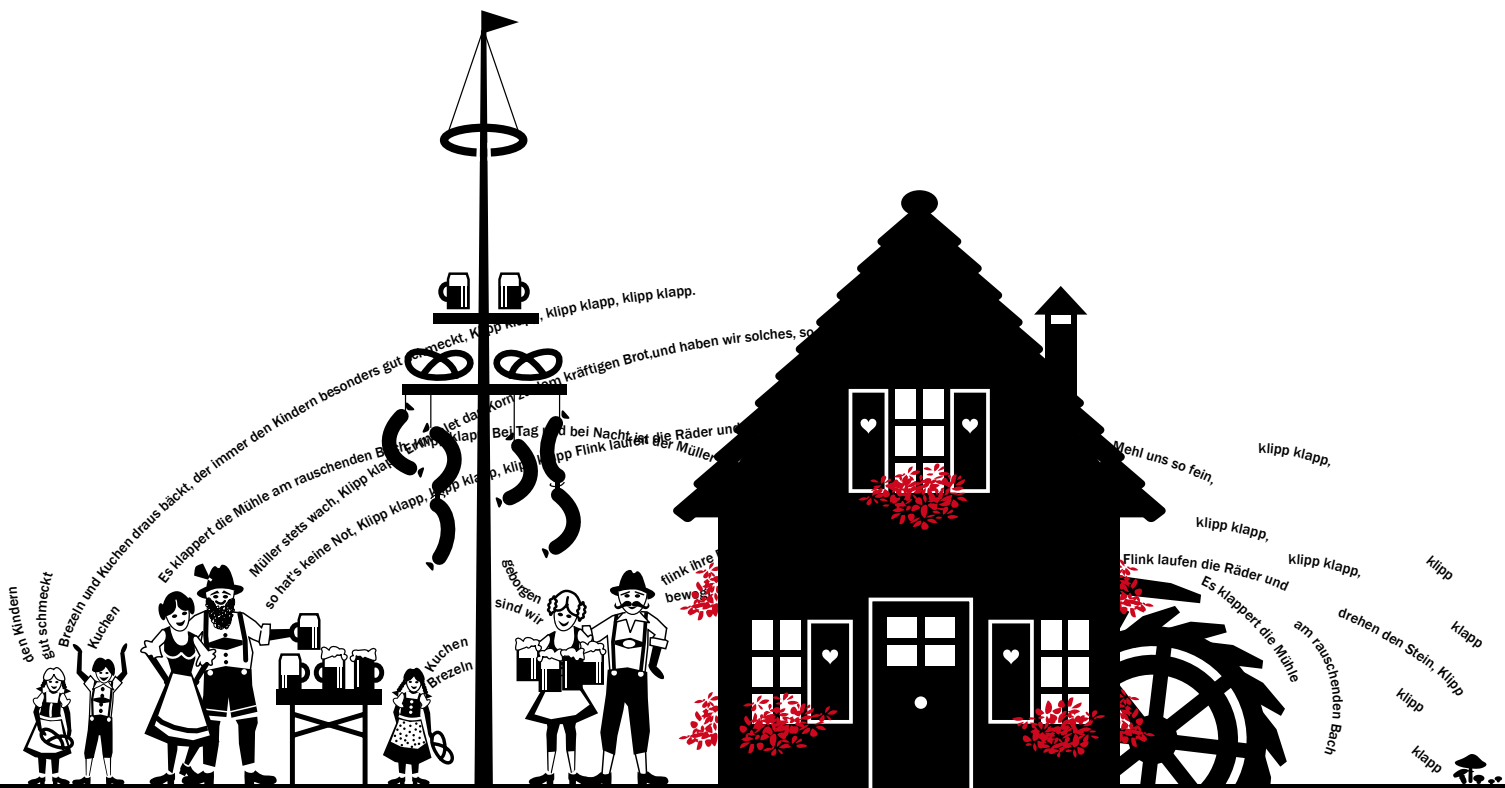

Duitsland en de Duitsers!

Impressum

Taal & Cultuur is een product in het kader van het door het Europese Interreg-programma gesubsidieerd project Bouwstenen voor de euregionale economie (2005-2008)

Projectpartners

ROC Nijmegen (penvoerder)

Renie Hesseling

Wolfskuilseweg 279

NL-6542 AA Nijmegen

Tel.: 0031-24-890.40.82

E-Mail: r.hesseling@roc-nijmegen.nl

Geschäftsstelle für EU-Projekte und
berufliche Qualifizierung der
Bezirksregierung Düsseldorf

Bezirksregierung Düsseldorf

GEB – Geschäftsstelle für EU-Projekte und berufliche Qualifizierung

Christoph Harnischmacher

Fischerstraße 10

D-40477 Düsseldorf

Tel.: 0049-211-475.56.66

E-Mail: Christoph.Harnischmacher@bezreg-duesseldorf.nrw.de

Projectgroep Taal & Cultuur:

Pia Wirtgen (Berufskolleg Geldern)
 Han Verschuur (rijn ijsel college, Arnhem)
 Walbert Bok (Berufskolleg Kleve)
 Gerd Busse (dnl-projekt, Dortmund, Projektleiter)

Contact

dnl-projekt

Dr. Gerd Busse
 Benno-Niggemeyer-Weg 13
 D-44227 Dortmund
 Tel.: 0049-231-791.449
 Mobil: 0049-176-511.46.193
 E-Mail: gerd.busse@dnl-projekt.eu
 Internet: www.dnl-projekt.eu

Grafik-Design

Zeigzeug

Monika Maria Luis
 Alte Teichstraße 19
 D-44225 Dortmund
 Tel.: 0049-231-79.79.255
 E-Mail: info@zeigzeug.de
 Internet: www.zeigzeug.de

TAAL & CULTUUR

Inhoudsopgave

TAAL & CULTUUR 1

Impressum 2

Inhoudsopgave 4

Introductie 5

MATERIAAL 6

Duitsland en de Duitsers 6

Duitsland: een overzicht 6

Kaart Euregio Rijn-Waal 16

Kaart euregio rijn-maas-noord 17

De Euregio's Rijn-Waal en rijn-maas-noord 18

Literatuur over Duitsland 20

De Duitse taal 24

Over schuifpuien en Gepäckträgerspannbänder – Opmerkingen over de verhouding tussen de Nederlandse en de Duitse taal 24

De Duitse taal 31

Taalgeschiedenis van het Duits 35

“Platzen Sie sich!” Het komische Duits van Nederlanders, opgetekend in het grensgebied 44

Arbeidsmarkt en beroepsonderwijs in Duitsland 58

De arbeidsmarkt in Duitsland 58

Beroepsonderwijs in Duitsland 69

De Duitse arbeids- en bedrijfscultuur 80

cd-rom Bedrijfscultuur in Duitsland/Betriebskultur in den Niederlanden (2003) 80

Bedrijfsculturen in Nederland en Duitsland 81

PROJECTEN 85

Interviews 85

Ausbildung in den Niederlanden 85

Reispakket 95

Planning en opzet van een reisconcept 95

WOORDENBOEKEN 96

Nederlands-Duits woordenboek voor bouwvakkers

Nederlands-Duits woordenboek gehandicaptenzorg/welzijnswerk

Nederlands-Duits woordenboek beroepsonderwijs – arbeidsmarkt – projectmanagement

Nederlands-Duits brandweerwoordenboek

Introductie

Hartelijk welkom bij

Taal & Cultuur. Duitsland en de Duitsers!

U plant een excursie met uw school naar Duitsland en u wilt vooraf iets meer over land en mensen te weten komen? U zoekt een baan in het buurland en wilt weten hoe u te werk moet gaan? U bent geïnteresseerd in een beroepsopleiding in Duitsland en wilt een overzicht krijgen? U hebt af en toe contact met Duitsers en zou graag meer over hun taal en cultuur willen weten?

Op de volgende pagina's vindt u de informatie die u zoekt. Over Duitsland in het algemeen, maar ook over taal en cultuur, het onderwijssysteem en de Duitse wereld van de arbeid. Met de gepresenteerde – en apart downloadbare – teksten, kaarten en video- en sound-clips willen wij u een aantal suggesties doen ter verdieping van uw bezigheden met het buurland. Wij hebben ons hierbij vooral geconcentreerd op het directe grensgebied, de Euregio's. Hier hebben ook de twee scholierenprojecten plaatsgevonden die wij u willen voorstellen.

Taal & Cultuur is een product van het Duits-Nederlandse project Bouwstenen voor de Euregionale economie, dat met middelen van het Europese Interreg-programma wordt ondersteund. Zonder deze steun zou Taal & Cultuur niet zijn ontstaan. Daarvoor onze dank. Hetzelfde geldt ook voor de steun van onze drie scholen, het rijen ijssel college in Arnhem, het Berufskolleg Kleve en het Berufskolleg Geldern, en voor de onbaatzuchtige hulp die wij via het ROC Nijmegen en het bureau van de Euregio Rhein-Waal ontvangen hebben.

Verder willen wij iedereen bedanken die door inzet, bijdragen, commentaren of voorstellen tot het welslagen hebben bijgedragen, maar vooral Saskia Berkhof, Hildegard Bongert, Yvonne Brockhaus, Piet Drabbe, Jana Eggert, Frank Finke, Jos Frietman, Paul Goossen, Renie Hesseling, Marcel Jacobs, Jan Bert Kanon, Joachim Kaufmann, Jos Kleemans, Dieter Leemhuis, Dik und Gisela Linthout, Karin van de Logt, Monika Maria Luis, Robert Marzell, Kees Meijer, Rob Meijer, Ries Roowaan, Ute Schürings, Lambert Teerling, Erwin K. de Vries alsmede de leerlingen van het rijen ijssel college Arnhem, van het Berufskolleg Kleve, het Berufskolleg Geldern en het ROC Nijmegen.

Het projectteam

Han Verschuur, rijen ijssel college, Arnhem
Pia Wirtgen, Berufskolleg Geldern
Walbert Bok, Berufskolleg Kleve
Gerd Busse, dnl-Projekt, Dortmund

Oktober 2007

MATERIAAL

Duitsland en de Duitsers

Duitsland: een overzicht

Gerd Busse

ALGEMENE INFORMATIE 7

- Geografie 7
- Klimaat 7
- Demografie 7
- Godsdienst 8
- Economie 8
- Feestdagen 8
- Steden en dichtbevolkte gebieden 9
- Geschiedenis (1870 – vandaag) 9

POLITIEK SYSTEEM EN BESTUURSOPBOUW 11

- Grondwet 11
- Federale structuur 11
- Bondsdag (Bundestag) 11
- Bondsraad (Bundesrat) 11
- Staatshoofd 11
- Bondsregering 11
- Deelstaten (Bundesländer) 12
- Partijenlandschap 13
 - CDU 13*
 - CSU 13*
 - SPD 13*
 - FDP 13*
 - Die Linke 13*
 - Bündnis 90/Die Grünen 14*
 - Rechts-extreme partijen 14*
 - Regionale partijen en 'kiezersgroepen' 14*
 - Verboden partijen 14*

VERDERE INFORMATIE OVER HET THEMA 15

Algemene informatie

Geografie

De Bondsrepubliek Duitsland is een West-Europese staat die uit een federatie van zestien deelstaten bestaat. Het land ligt in Midden-Europa en grenst in het Noorden aan de Noord- en de Oostzee en aan Denemarken, in het Westen aan Nederland, België, Luxemburg en Frankrijk, in het Oosten aan Polen en Tsjechië en in het Zuiden aan Oostenrijk en Zwitserland. De Bondsrepubliek beslaat een oppervlakte van 357.050 km² (Nederland heeft een oppervlakte van 41.528 km²); de grootste afstand van het Noorden naar het Zuiden bedraagt 886 km, van het Oosten naar het Westen 636 km. Hoofdstad en regeringszetel van de Bondsrepubliek is Berlijn met 3,4 miljoen inwoners. De nationale feestdag is 3 oktober ('Dag van de Duitse eenheid'), waarop de hereniging van de Bondsrepubliek met de DDR in 1990 wordt herdacht. De landstaal is Duits. Minderheidstalen zijn Fries, Sorbisch, Deens en Romani.

Geografisch valt Duitsland in drie regio's te verdelen: de Noord-Duitse laagvlakte, de middelgebergten en de noordrand van de Alpen. De Noord-Duitse laagvlakte wordt doorsneden door de rivieren Ems, Weser, Elbe en Oder. Het is oude cultuurgrond waarop tarwe, rogge, gerst, haver, aardappels en suikerbieten worden verbouwd of veeteelt plaatsvindt (runderen, varkens en pluimvee). De belangrijkste steden van het gebied zijn Kiel, Hamburg, Bremen, Hannover, Maagdenburg en Berlijn.

Het middelgebergte bestaat uit het Rijndal, de Harz en het Thüringer Woud. Ten noorden van het Rijndal ligt met het Roergebied en de steden Duisburg, Essen, Bochum, Gelsenkirchen en Dortmund een van de belangrijkste industriegebieden van Duitsland. De grootste stad in het westen is Keulen. De industriële centra van de oostelijke zone van het Middelgebergte liggen allemaal aan de Elbe of aan een zijtak ervan. Belangrijke steden zijn Leipzig, Dresden, Chemnitz (het vroegere Karl-Marx-Stadt), Halle en Erfurt. Het zuidelijke deel van het Rijndal tussen Eifel en Hunsrück wordt gedomineerd door de landbouw en is beroemd om zijn wijnbouw.

De noordelijke rand van de Alpen wordt gekenmerkt door weidelandschappen (zoals bijvoorbeeld de Schwäbische Alb) en beboste heuvelruggen (zoals bijvoorbeeld het Zwarte Woud of het Beierse Woud). Het belangrijkste meer is het Bodensee aan de noordelijke rand van de Alpen, de belangrijkste rivieren zijn de Neckar, de Donau, de Iller, de Lech, de Isar en de Inn. Het hoogste punt van Duitsland is de Zugspitze (2.963) in de Beierse Alpen. De voornaamste centra in het gebied zijn Stuttgart, Karlsruhe, Neurenberg en München.

Klimaat

Klimatologisch ligt Duitsland in de gematigde zone van de Westenwind tussen de Atlantische Oceaan en het continentale klimaat van Oost-Europa. Het klimaat wordt o.a. beïnvloed door de golfstroom, die voor de in deze breedtegraden ongewoon milde klimatologische waarden zorgt.

De temperaturen schommelen gemiddeld per jaar tussen 4,6° C (min.) en 12,4° (max.). Sinds een aantal decennia valt echter een trendmatige stijging van de gemiddelde temperaturen te constateren.

Demografie

De Bondsrepubliek Duitsland heeft 82,5 miljoen inwoners (stand: oktober 2006) en telt daarmee na Rusland de grootste bevolking van alle Europese landen. Duitsland is een van de dichtstbevolkte landen van de wereld. 8,8% van de inwoners van de Bondsrepubliek is buitenlander, het grootste deel van hen – ca. 1,8 miljoen – komt uit Turkije; in totaal heeft ongeveer 17% van de bevolking van de Bondsrepubliek een zogeheten immigratie-achtergrond. Het gaat hierbij, behalve om inwoners met niet-Duitse nationaliteit, om verlate Duitstalige emigranten uit o.a. Rusland, Polen of Roemenië en om voormalige buitenlanders die zich hebben laten naturaliseren.

De demografische verandering, d.w.z de stijging van de gemiddelde leeftijd van de bevolking op grond van een toenemende levensverwachting bij gelijktijdig dalende geboortecijfers leidt ertoe dat Duitsland in de komende jaren en decennia sterk afhankelijk zal zijn van de immigratie van voornamelijk goed opgeleide werknemers om enerzijds de toekomstige behoefte aan vaklui op de arbeidsmarkt te kunnen dekken en anderzijds het pensioen- en zorgstelsel op de lange termijn in stand te kunnen houden. Hoewel het verschijnsel al langer bekend is, dringen de voor een deel dramatische gevolgen van deze ontwikkeling pas geleidelijk tot het publieke bewustzijn door en leiden o.a. tot een verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd tot 67 jaar en een toename van de particuliere ouderdomsrente, terwijl men zich ook steeds meer bezighoudt met het thema 'ouder wordend personeel'.

Godsdienst

Een derde van de bevolking, 33%, maakt deel uit van de Evangelische Kerk, nog eens een derde van de Rooms-Katholieke Kerk, waarbij het Noorden voornamelijk een protestant en het Westen en het Zuiden een overwegend katholiek stempel dragen. Uit de statistieken over het kerkbezoek uit het jaar 2005 blijkt dat zo'n 4,5% van de katholieken en 1,5% van de protestanten op zondag de kerkdienst bezoeken. Moslims vormen in Duitsland ongeveer 3% van de bevolking; daarnaast zijn er zo'n 108.000 mensen die het joodse geloof aanhangen en 164.000 getuigen van Jehova. Ongeveer de helft van de bevolking op het grondgebied van de voormalige DDR in het Oosten van de Bondsrepubliek maakt geen deel uit van enige confessie. De Katholieke en de Evangelische Kerk en de Centrale Raad van de Joden worden voor een belangrijk deel via een zogeheten kerkbelasting gefinancierd, die namens de staat bij de leden van de geloofsgemeenschappen wordt geheven.

Economie

De Bondsrepubliek Duitsland is relatief arm aan grondstoffen. Haar economie is voornamelijk gebaseerd op industrie en dienstverlening. Grote arealen van de Bondsrepubliek worden landbouwkundig gebruikt, hoewel slechts 2% van de werkende bevolking in de landbouw werkzaam is. Het bruto binnenlands product bedraagt 2,3 biljoen euro (stand: 2005); daarmee heeft Duitsland de op twee na grootste economie ter wereld. Bovendien is Duitsland 'wereldkampioen export', d.w.z. het exporteert meer goederen dan enig ander land ter wereld. Qua levensstandaard staat Duitsland mondiaal op de twintigste plaats.

Een van de grootste problemen van de Duitse economie sinds de hereniging in 1990 is de ongewoon hoge werkloosheid, die in januari 2006 boven de 5 miljoen uitsteeg. Sinds de tweede helft van 2006 is het werkloosheidscijfer dankzij een aanhoudende economische opleving voor het eerst in tien jaar weer aan het dalen; in september 2007 waren er in Duitsland nog zo'n 3,7 miljoen mensen werkloos.

Feestdagen

Duitsland telt in de hele Bondsrepubliek negen wettelijke feestdagen: Nieuwjaar (1 januari), Goede Vrijdag, tweede paasdag, hemelvaartsdag, Dag van de Arbeid (1 mei), tweede pinksterdag, Dag van de Duitse Eenheid (3 oktober) en de kerstdagen. Daarnaast zijn er feestdagen die alleen in de afzonderlijke deelstaten of regio's worden gevierd, bijvoorbeeld Driekoningen of Epifanie (6 januari), Sacramentsdag, Mariahemelvaart (15 augustus), Dag van de Reformatie (31 oktober), Allerheiligen (1 november) of boete en biddag (eind november).

Steden en dichtbevolkte gebieden

De vijf grootste steden van de Bondsrepubliek Duitsland zijn:

1. Berlijn (ca. 3,4 miljoen inwoners)
2. Hamburg (ca. 1,7 miljoen inwoners)
3. München (ca. 1,3 miljoen inwoners)
4. Keulen (ca. 1 miljoen inwoners)
5. Frankfurt am Main (ca. 650.000 inwoners)

De grootste dichtbevolkte gebieden zijn:

1. Rijn-Roer-gebied (ca. 12 miljoen inwoners)
2. Rijn-Main-gebied (ca. 5,8 miljoen inwoners)
3. Regio rondom Hamburg (ca. 4,3 miljoen inwoners)
4. Regio Berlijn-Brandenburg (ca. 4,3 miljoen inwoners)
5. Regio Hannover-Braunschweig-Göttingen (ca. 3,9 miljoen inwoners)

Geschiedenis (1870 – vandaag)

Na de Duits-Franse oorlog van 1870/1871 slaagde de Pruisische kanselier Otto von Bismarck erin de losjes met elkaar verbonden staten en vorstendommen van de Noord-Duitse Bond, Beieren, Baden-Württemberg en Hessen te verenigen. Op 18 januari 1871 werd in het paleis van Versailles het Duitse keizerrijk onder het bewind van Wilhelm I uitgeroepen. Het keizerrijk was een vorstenbond onder Pruisische leiding, waarbij de afzonderlijke staten op bestuurlijk en cultureel terrein een hoge mate aan autonomie kregen toegewezen.

Tegen het einde van de negentiende eeuw namen de internationale spanningen steeds meer toe. Zowel de industriële revolutie als het kolonialisme en het nationalisme bereikten hun hoogtepunt en vormden tegelijkertijd een van de oorzaken en de voedingsbodem voor de Eerste Wereldoorlog. Nadat het Duitse Rijk in 1918 had gecapituleerd, werd het door het Vredesverdrag van Versailles gedwongen talrijke gebieden (o.a. Noord-Sleeswijk, West- en Oost-Pruisen, Posen, Silezië, Eupen-Malmédy, Elzas-Lotharingen en alle overzeese koloniën) af te staan en omvangrijke herstelbetalingen te verrichten. De zwakte van de na het eind van de oorlog ontstane Republiek van Weimar – mede veroorzaakt door een ontoereikend gevormd democratisch bewustzijn bij haar burgerij –, de zware financiële lasten die het land door de zegevierende mogendheden opgelegd had gekregen, de economische crisis in samenhang met de hoge werkloosheid en de sociale onlusten die hiervan het gevolg waren, effenden het pad voor de NSDAP (*Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei*) en haar leider, de 'Führer' Adolf Hitler, die na parlementsverkiezingen in 1933 legaal de macht in de Rijksdag kon overnemen.

Met de aanval op Polen op 1 september 1939 gaf Duitsland de aanzet tot de Tweede Wereldoorlog. Hierna werden tal van landen, waaronder ook Nederland, door Duitse troepen overvallen en bezet. Er kwam pas in 1945 een einde aan de oorlog door grote offensieven van de geallieerde strijdkrachten van de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Canada, Frankrijk en Rusland. Volgens schattingen heeft de Tweede Wereldoorlog aan zo'n 50 miljoen mensen het leven gekost.

Na afloop van de oorlog werd het land door de overwinnaars bezet en in vier geallieerde zones verdeeld; de gebieden ten Oosten van de rivieren Oder en Neiße werden aan Polen resp. de Sovjet-Unie toegewezen. In 1949 werden in de geallieerde bezettingszones twee Duitse staten opgericht: de Bondsrepubliek Duitsland, die de Amerikaanse, Britse en Franse zone omvatte, en de Duitse Democratische Republiek (DDR) in het door de Sovjet-Unie bezette oostelijke deel van Duitsland. Berlijn, midden in de DDR gelegen, kreeg een speciale status.

De Bondsrepubliek volgde het democratische en economische model van het Westen. Hoofdstad en regeringszetel werd Bonn. De DDR volgde het model van de Sovjet-Unie en sloot zich ideologisch, economisch en militair bij het communistische Oostblok aan. Hoofdstad van de DDR was (Oost)-Berlijn.

Augustus 1961, op het hoogtepunt van de Koude Oorlog, liet het communistische regime in de DDR een muur rondom West-Berlijn en tussen West- en Oost-Duitsland optrekken, die in de daaropvolgende decennia tot het symbool van de Duitse deling uitgroeide en de DDR de reputatie opleverde een 'volksgevangenis' te zijn, omdat de muur er vooral toe diende te voorkomen dat de eigen bevolking naar de Bondsrepubliek vluchtte.

De 'val van de Muur', d.w.z. de opening van de grens tussen de DDR en de Bondsrepubliek op 9 november 1989 bezegelde het einde van de DDR en leidde tot de hereniging van het land op 3 oktober 1990 op basis van de grondwet van de Bondsrepubliek. Sindsdien is Berlijn de hoofdstad van het land; sinds 1999 hebben ook het parlement en (een groot deel van de) regering hun zetel in Berlijn.

De jaren na de hereniging werden, afgezien van een korte economische opleving in het begin van de jaren negentig, gekenmerkt door een stagnerende economie, hoge werkloosheid en een politiek systeem dat niet in staat was hervormingen tot stand te brengen. Met name in de zogeheten 'nieuwe' deelstaten (dus op het gebied van de voormalige DDR) was geen sprake van de door de toenmalige bondskanselier Kohl aangekondigde 'bloeiende landschappen', maar veeleer van het tegenovergestelde: een snel voortschrijdend verval van de traditionele Oost-Duitse industrieën, een massaal vertrek van vooral jonge Oost-Duitsers naar het Westen en als gevolg daarvan een beginnende economische en sociale verloedering van hele landstreken in het Oosten van de republiek. Deze ontwikkeling was ook een van de oorzaken van een dramatisch groeiende vijandige houding tegenover buitenlanders, rechts-extremistisch geweld en het succes van de rechts-extreme NPD en DVU in verscheidene Oost-Duitse deelstaatsparlementen.

De met de hereniging verbonden politieke, economische en sociale problemen zijn zelfs nu, zo'n twintig jaar na de val van de Muur, nog steeds niet helemaal opgelost. Pas allengs beginnen het denken en de levensomstandigheden van de mensen in Oost- en West-Duitsland naar elkaar toe te groeien.

Bij de verkiezingen voor de bondsdag in 1998 werd de regerende coalitie van CDU/CSU en FDP onder bondskanselier Helmut Kohl opgevolgd door een coalitie van SPD en Bündnis 90/de Groenen onder leiding van bondskanselier Gerhard Schröder van de SPD. De regering Schröder heeft vooral door twee dingen de aandacht op zich gevestigd: de weigering om deel te nemen aan de oorlog van de VS in Irak en de arbeidsmarkt- resp. (naar de 'bedenker' Peter Hartz genoemde) Hartz-hervorming. Terwijl Schröder als 'vredeskanselier' wat het eerste betreft op grote sympathie bij de bevolking kon rekenen, kostte de – slecht in elkaar gestoken en uitgevoerde – Hartz-hervorming hem in 2005 het kanselierschap en leidde, uit protest tegen de door veel Duitsers als on sociaal ervaren hervorming, tot een massaal verlies aan leden bij de SPD. Bij de verkiezingen voor de bondsdag in september 2005 werd de CDU/CSU de sterkste partij en levert sindsdien, in een grote coalitie met de SPD, de kanselier, resp. de kanselierse, Angela Merkel.

Politiek systeem en bestuursopbouw

Grondwet

Op 23 mei 1949 werd de 'Grondwet', de constitutie van de Bondsrepubliek Duitsland, openbaar gemaakt. Sindsdien is Duitsland een democratisch-parlementaire bondsstaat met een parlement bestaande uit twee kamers (bondsdag en bondsraad) en een overwegend met representatieve taken belaste bondspresident aan het hoofd.

Federale structuur

De Bondsrepubliek Duitsland bestaat sinds 1990 uit 16 deelstaten (daarvoor waren het er tien plus West-Berlijn, dat een speciale status genoot) en heeft een federale structuur. De hoogste staatsmacht ligt bij de bondsstaat ('bondsrecht gaat boven het recht van de deelstaat'), maar de deelstaten beschikken over verstrekende eigen overheidsbevoegdheden, bijvoorbeeld op het terrein van de politie of het onderwijssysteem. De buitenlandse betrekkingen en de landsverdediging vallen uitsluitend onder de verantwoordelijkheid van de bond.

Bondsdag (Bundestag)

De bondsdag telt tenminste 598 leden en wordt om de vier jaar op grond van een gecombineerd (meerderheids- / evenredig) verkiezingsstelsel gekozen. Een partij moet tenminste 5% van de kiezersstemmen hebben om in de bondsdag te kunnen komen (vijf-procent-drempel). Sinds 1999 heeft de bondsdag zijn zetel in het Rijksdaggebouw in Berlijn.

Bondsraad (Bundesrat)

De bondsraad telt 69 leden en bestaat uit vertegenwoordigers van de 16 deelstaatregeringen. Elke deelstaat heeft, afhankelijk van de grootte van de bevolking, 3 tot 6 stemmen, die echter en bloc moeten worden uitgebracht. Alle wetten die verband houden met de federale structuur van de Bondsrepubliek, d.w.z. de bevoegdheid van de deelstaten betreffen, moeten voor de aanname door de bondsraad worden behandeld. Sinds de verhuizing in het jaar 2000 heeft de bondsraad zijn zetel in het gebouw van de oude Pruisische Eerste Kamer in Berlijn.

Staatshoofd

Staatshoofd van de Bondsrepubliek is de bondspresident, die door het kiescollege van de afgevaardigden van de bondsdag en de bondsraad voor vijf jaar wordt verkozen en zijn ambt ten hoogste twee kiesperiodes mag uitoefenen. De bondspresident – sinds 2004 bekleedt Horst Köhler zijn ambt – benoemt en ontslaat de bondskanselier en de ministers; hij heeft echter nauwelijks ambtsbevoegdheden, maar zijn functie beperkt zich in de grond van de zaak tot representatieve bezigheden. Het kabinet van de bondspresident is Schloss Bellevue in Berlijn of Villa Hammerschmidt in Bonn.

Bondsregering

De centrale figuur in de staat is, als regeringschef, de bondskanselier of, sinds 2005 de bondskanselierse in de figuur van de CDU-politica Angela Merkel. De bondskanselierse wordt door de bondsdag gekozen, wijst de ministers aan en beslist over de politieke richtlijnen van de Bondsrepubliek Duitsland. Hoewel zij qua macht de hoogste positie inneemt, staat zij protocolair pas op de derde plaats – na de bondspresident en de voorzitter van de bondsdag.

Deelstaten (Bundesländer)

De Bondsrepubliek Duitsland bestaat sinds de hereniging uit 16 deelstaten – landen en stadstaten die – zoals bijvoorbeeld Hamburg – uitsluitend uit de gelijknamige steden bestaan. De deelstaten hebben ieder eigen grondwetten, door het volk gekozen parlementen en regeringen. Onderstaand een overzicht van de deelstaten met hun hoofdsteden / regeringszetels.

	deelstaat	hoofdstad
1	Baden-Württemberg	Stuttgart
2	Beieren	München
3	Berlijn (stadstaat)	Berlijn
4	Brandenburg	Potsdam
5	Bremen (stadstaat)	Bremen
6	Hamburg (stadstaat)	Hamburg
7	Hessen	Wiesbaden
8	Mecklenburg-Vorpommern	Schwerin
9	Nedersaksen	Hannover
10	Noordrijn-Westfalen	Düsseldorf
11	Rijnland-Palts	Mainz
12	Saarland	Saarbrücken
13	Saksen	Dresden
14	Saksen-Anhalt	Maagdenburg
15	Sleeswijk-Holstein	Kiel
16	Thuringen	Erfurt

Partijenlandschap

In de Duitse bondsdag zijn op dit moment zes partijen vertegenwoordigd: de CDU, de CSU, de SPD, de FDP, *Die Linke* en *Bündnis 90/Die Grünen*.

CDU

De *Christlich Demokratische Union Deutschlands* (CDU) werd 1945 als supraconfessionele opvolger van conservatieve en religieuze partijen – vooral de Zentrumpartei – opgericht. Zij voelt zich verbonden met de christelijke sociale leer en het conservatisme. De CDU is in het hele bondsgebied vertegenwoordigd, behalve in Beieren. Haar bekendste vertegenwoordigers zijn Konrad Adenauer en Helmut Kohl en, als eerste bondskanselierse van haar land, Angela Merkel.

CSU

De *Christlich Soziale Union* (CSU) is een in 1946 opgerichte rechts-conservatieve partij, die alleen in Beieren vertegenwoordigd is, maar daar tot dusver buitengewoon succesvol was: sinds haar oprichting heeft zij slechts één kabinetsperiode, van 1954-1957, *niet* de minister-president geleverd. Zij vormt in de Duitse bondsdag, samen met haar zusterpartij CDU één fractie. De bekendste CSU-politicus was Franz-Josef Strauß (1915-1988).

SPD

De *Sozialdemokratische Partei Deutschlands* (SPD), die haar historische wortels in de arbeidersbeweging heeft, is de oudste politieke partij van Duitsland (oprichting van de 'Allgemeine Deutsche Arbeiterverein' in 1863). Sinds het 'Godesberger Programm' van 1959 noemt zij zich officieel niet alleen geen arbeiderspartij meer, maar volkspartij, die ook voor andere maatschappelijke groeperingen verkiesbaar is. Door het opgeven van traditioneel sociaaldemocratische posities en de effecten van een sociaal onevenwichtig hervormingsbeleid onder de regering van de SPD-politicus Gerhard Schröder heeft de SPD de laatste jaren grote delen van haar aanhang verloren.

FDP

De liberale *Freie Demokratische Partei* (FDP) werd 1948 opgericht en vormde vaak het 'Zünglein an der Waage' als kleine coalitiepartner van de CDU of de SPD in de regering. Terwijl de FDP tot in de jaren zeventig een duidelijk links-liberale koers volgde en de rechten op vrijheid van het individu in haar beleid voorop stelde, veranderde zij zich in de jaren negentig steeds meer in een neoliberale partij, die de vrijheid van de ondernemers beklemtoonde en zo de titel 'partij van de beter verdienenden' verwierf.

Die Linke

Die Linke (tot haar vereniging in juni 2007 *Die Linkspartei* / WASG geheten) is ontstaan uit een kiesvereniging van enerzijds de *Partei des Demokratischen Sozialismus* (PDS) en anderzijds de partij *Arbeit & soziale Gerechtigkeit – Die Wahlalternative* (WASG). De PDS, de opvolgster van de voormalige DDR-Staatspartij SED, had haar machtsbasis vooral in de Oost-Duitse deelstaten, maar was in West-Duitsland vrijwel zonder betekenis. De WASG ontstond in 2005 op initiatief van vakbondsleden en teleurgestelde leden van de SPD uit protest tegen het hervormingsbeleid van de rood-groene regering onder Gerhard Schröder. Voor de bondsdagverkiezingen in 2005 opende de PDS haar lijsten voor WASG-leden. Dit was ook de reden waarom de PDS in *Die Linkspartei* werd omgedoopt. De door beide partijen nagestreefde vereniging is inmiddels (16 juni 2007) voltooid. De meest prominente figuur in de nieuwe partij is de voormalige voorzitter van de SPD en minister van Financiën Oskar Lafontaine, die samen met Lothar Bisky het voorzitterschap van de nieuwe partij bekleedt.

Bündnis 90/Die Grünen

De partij van de *Grünen* ontstond uit delen van de Nieuwe Sociale Bewegingen, zoals bijvoorbeeld de vrouwenbeweging, de vredes- en milieubeweging van de jaren zeventig, en uit restanten van communistische splinterpartijen. In 1983 kwamen de Groenen voor het eerst in de bondsdag. In 1990 verenigden zij zich met de Oost-Duitse Groenen en in 1993 met *Bündnis 90*, een fusie van burgerbewegingen en oppositiegroepen in de voormalige DDR, tot *Bündnis 90/Die Grünen*. Anders dan de Linkspartij zijn de Groenen vooral vertegenwoordigd in de westelijke deelstaten. In 1985 maakten zij in Hessen – met de groene minister van Milieu Joschka Fischer, de latere minister van Buitenlandse Zaken – voor het eerst deel uit van een deelstaatregering, daarna nog in een reeks andere deelstaten en tenslotte, van 1998 tot 2005, ook van de bondsregering. Door haar deelname aan de regering in het kabinet Gerhard Schröder heeft de partij tenslotte haar imago als protestpartij verloren en moet leven met de reputatie een ‘partij van leraren’ te zijn, d.w.z. een partij die voornamelijk de intellectuele ambtenarij vertegenwoordigt.

Rechts-extreme partijen

In de eerste kabinetsperioden zaten verschillende rechts-conservatieve partijen in de bondsdag, bijvoorbeeld de *Deutsche Reichspartei*, de *Deutsche Partei*, de *Gesamtdeutsche Block/Bund der Heimatvertriebenen und Entrechteten* of de *Bayernpartei*. Sindsdien is alleen de rechts-populistische partij van de *Republikaner* er twee keer in geslaagd in de bondsdag vertegenwoordigd te zijn, van 1985 tot 1987 met twee en van 1995 tot 1998 met één vertegenwoordiger. Hierbij ging het om leden van de CDU die pas na hun verkiezing de overstap naar de *Republikaner* maakten en hun zetel behielden. Op het niveau van de deelstaten zijn rechts-extremistische partijen als de *Republikaner*, de *Nationaldemokratische Partei Deutschlands (NPD)* of de *Deutsche Volksunion (DVU)* er echter herhaaldelijk in geslaagd in de parlementen van de deelstaten te komen.

Regionale partijen en ‘kiezersgroepen’

Daarnaast bestaat er in Duitsland een groot aantal regionale partijen en zogeheten ‘kiezersgroepen’, die weliswaar vertegenwoordigd zijn in de communale parlementen (gemeenteraden), maar op grond van de vijf-procent-drempel de stap naar de parlementen van de deelstaat of de bondsdag meestal niet kunnen zetten. Een uitzondering vormt het *Südschleswigsche Wählerverband*, dat de Deense minderheid in Sleeswijk-Holstein vertegenwoordigt en volgens de wet niet aan de vijf-procent-drempel hoeft te voldoen.

Verboden partijen

Sinds het bestaan van de Bondsrepubliek zijn er maar twee partijen verboden: de links-extreme *Sozialistische Reichspartei* (1952) en de *Kommunistische Partei Deutschlands* (1956). Een poging tot verbod van de *NPD* is in 2004 mislukt.

Verdere informatie over het thema

Wie zich nader wil bezighouden met Duitsland, zijn geschiedenis, cultuur en samenleving, zij verwezen naar de volgende boektitels:

- Geert van Istendael: *Mijn Duitsland*. Amsterdam, Antwerpen: Atlas, 2007.
- Dik Linthout: *Onbekende bureu. Duitsland voor Nederlanders. Nederland voor Duitsers*. Amsterdam: Atlas, 2006.
- Ute Schürings: *Zwischen Pommes und Praline. Mentalitätsunterschiede, Verhandlungs- und Gesprächskulturen in den Niederlanden, Belgien, Luxemburg und Nordrhein-Westfalen*. Münster: Agenda, 2003.
- Jan Vis en Gebhard Moldenhauer (red.): *Nederland en Duitsland : elkaar kennen en begrijpen*: Assen : Van Gorcum, 2000.

Hier bevindt zich informatie over bijna alle in de voorgaande bijdrage behandelde thema's.

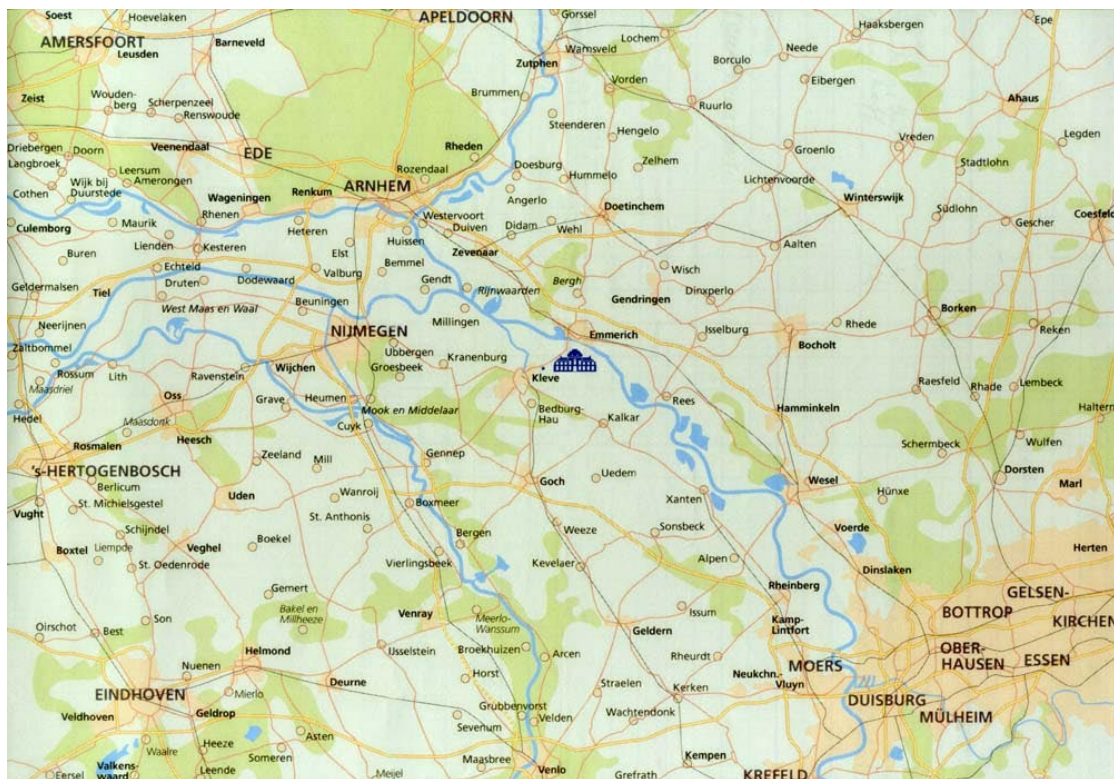
Aan te bevelen zijn ook de volgende websites

- <http://www.deutschland.de/home.php> (ook in het Engels)
- <http://www.minbuza.nl/nl/reizenlanden/landen,duitsland.html>
- <http://www.duitslandweb.nl>
- <http://nl.wikipedia.org/wiki/Duitsland>

Vertaling: Dik Linthout

September 2007

Kaart Euregio Rijn-Waal

Kaart euregio rijn-maas-noord

De Euregio's Rijn-Waal en rijn-maas-noord

Gerd Busse

DE EUREGIO RIJN-WAAL 18

DE EUREGIO RIJN-MAAS-NOORD 19

De Euregio Rijn-Waal

De Euregio Rijn-Waal werd in 1973 opgericht. Het werkgebied van de Euregio ligt in het grensgebied rond de Rijn, Waal en Maas en omvat de districten (Kreise) Kleve (noordelijk deel) en Wesel, de stad Duisburg en de regio's Arnhem-Nijmegen, Rivierengebied, Achterhoek, Zuidwest-Veluwe, Noord-Limburg en Noordoost-Brabant. In het noorden grenst de Euregio Rijn-Waal aan de EUREGIO (gevestigd in Gronau), in het zuiden voor een deel overlappend met de euregio rijn-maas-noord. In de Euregio Rijn-Waal wonen zo'n 2,7 miljoen mensen op een oppervlak van 5.750 km². De grootste steden zijn Duisburg met 500.000 inwoners, Nijmegen met 156.000 inwoners en Arnhem met 140.000 inwoners.

Doelstelling

Vlak bij de grens zijn de verschillen tussen Duitsland en Nederland duidelijk zichtbaar. Het gaat daarbij om verschillen op het gebied van wetgeving, het onderwijssysteem, belastingen en niet in de laatste plaats de taal en cultuur. De Euregio Rijn-Waal zet zich er door haar werk voor in dat deze verschillen geen belemmering meer vormen voor de praktische samenwerking tussen de beide buurlanden. Ten slotte mogen de binnen-grenzen van Europa de ontwikkeling van de Europese integratie niet langer in de weg staan. De Euregio Rijn-Waal staat daarom voor 'grenzeloze samenwerking'.

(uit het Jaarverslag 2005 van de Euregio Rijn-Waal)

De Euregio Rijn-Waal, gevestigd in Kleef, is een Duits-Nederlands publiekrechtelijk lichaam in de vorm van een samenwerkingsverband. 54 Duitse en Nederlandse gemeenten, steden en districten (Kreise), de IHK Duisburg en de Kamer van Koophandel voor Centraal Gelderland alsmede het Landschapsverband Rheinland zijn als lid bij dit samenwerkingsverband aangesloten. Financieel wordt het werk van de Euregio gesteund door de Nederlandse staat, de provincie Gelderland, de deelstaat Nordrhein-Westfalen en de Europese Unie.

De economische structuur van de Euregio Rijn-Waal onderscheidt zich met name door kleine en middelgrote bedrijven. De grensstreek zelf wordt aan beide zijden sterk door landbouw, tuinbouw en landschapsbeheer gedomineerd. Terwijl de agglomeratie Arnhem/Nijmegen – het zogeheten KAN-gebied (*Knooppunt Arnhem-Nijmegen*) – vooral door dienstverlening en logistiek wordt gekenmerkt, speelt aan Duitse zijde – met name in en rond Duisburg – de industrie een vooraanstaande rol. Duisburg is met zijn binnenhaven bovendien een belangrijk centrum voor transport en logistiek in de regio.

De euregio rijn-maas-noord

De euregio rijn-maas-noord werd in 1978 opgericht. Het werkgebied omvat de districten (Kreise) Kleef (zuidelijk deel), Neuss en Viersen, de steden Krefeld en Mönchengladbach alsmede Noord- en Midden-Limburg. In het noorden grenst de euregio rijn-maas-noord aan de Euregio Rijn-Waal, waarmee ze het district Kleve deelt, in het zuiden aan de Euregio Maas-Rijn met het gebied Aken-Maastricht-Luik. De gemeenten Echt-Susteren, Roerdalen, Maasbracht, Ambt Montfort en Roermond maken op dit moment zowel deel uit van de euregio rijn-maas-noord als van de Euregio Maas-Rijn.

In de euregio rijn-maas-noord wonen zo'n 1,8 miljoen mensen, ruim tweederde daarvan aan Duitse kant. De grootste steden in de regio zijn Mönchengladbach met 260.000 inwoners, Krefeld met 240.000 inwoners, Neuss met 150.000 inwoners, Venlo met 92.000 inwoners en Viersen met 77.000 inwoners.

Sinds 2004 is de euregio rijn-maas-noord een samenwerkingsverband met momenteel 38 leden: Duitse en Nederlandse gemeenten, steden en districten, de IHK Mittlerer Niederrhein en de IHK Duisburg alsmede de Kamer van Koophandel Limburg-Noord. Het kantoor van de Euregio staat in Mönchengladbach.

Doelstelling

De euregio rijn-maas-noord bestaat sinds 1978 en brengt met haar werk ca. 2 miljoen mensen tussen Rijn en Maas samen. Met haar activiteiten draagt ze eraan bij dat verschillen in het rechtssysteem, de economie en niet in de laatste plaats taal en cultuur geen obstakel meer zullen vormen voor de samenwerking tussen Duitsland en Nederland. Tenslotte mogen de binnengrenzen van Europa de ontwikkeling van de Europese integratie niet langer in de weg staan.

(uit een persbericht van de euregio rijn-maas-noord)

De euregio rijn-maas-noord wordt vooral door de industriële sector bepaald: zwaartepunten zijn machinebouw, metaalproductie en -bewerking alsmede de elektrotechnische industrie; aan weerszijden van de grens behoren ze tot de industrietakken met de meeste werknemers. Maar ook de leer-, textiel- en kledingindustrie speelt nog altijd een grote rol in de regio – en zo heeft, dankzij de geografische ligging, de sector transport en logistiek ook nog altijd een speciale betekenis. Hoewel de industrie een, economisch gezien, belangrijke factor in de Euregio is, is toch nog meer dan de helft van de werknemers in de particuliere en publieke dienstverlening actief. Over de hele linie domineert ook in de euregio rijn-maas-noord het midden- en kleinbedrijf.

Vertaling: Jan Bert Kanon

April 2007

Literatuur over Duitsland

Gerd Busse

GEERT VAN ISTENDAEL:

Mijn Duitsland. 21

JOHANNES REEF U. RIES ROOWAAN (RED.):

Über die niederländische Grenze. Methode und Praxis interkulturellen Lernens in binationalen Tandems /
Over de Duitse grens. Methode en praktijk van intercultureel leren in binationale tandems. 21

UTE SCHÜRINGS:

Zwischen Pommes und Praline. Mentalitätsunterschiede, Verhandlungs- und Gesprächskulturen in den
Niederlanden, Belgien, Luxemburg und Nordrhein-Westfalen. 22

DIK LINTHOUT:

Onbekende burens. Duitsland voor Nederlanders, Nederland voor Duitsers. 22

RUUD SLOTBOOM:

Noordrijn-Westfalen. Informatie over politiek, economie en maatschappij. 23

J. VIS EN G. MOLDENHAUER (RED.):

Nederland en Duitsland. Elkaar kennen en begrijpen. 23

Literatuur over Duitsland is er ten overvloede, maar wat is wèl en wat is minder interessant? De volgende keuze uit boeken over Duitsland, zijn geschiedenis en cultuur en over de Duitse mentaliteit doet een poging om hier wat meer zicht op te krijgen. De inhoud van elke titel wordt kort samengevat en is van een aantal trefwoorden voorzien die nog eens aangeven welke aspecten van Duitsland en de Duitse samenleving in het gepresenteerde boek aan bod komen.

Geert van Istendael:

Mijn Duitsland.

Amsterdam, Antwerpen: Atlas, 2007. 464 blz.

De Vlaamse journalist, schrijver, vertaler en Duitslanddeskundige Geert van Istendael houdt zich in *Mijn Duitsland* met de meest uiteenlopende aspecten van de Duitse samenleving en de Duitse mentaliteit(en) bezig, en wel in alfabetische volgorde. Het boek lijkt daardoor een beetje op een encyclopedie. Onder de letter A heeft hij het bijvoorbeeld over de grensstad Aken, onder B over Johann Sebastian Bach, onder D over de voormalige DDR en onder L over de *Linkspartei*, een nieuwe linkse politieke partij in Duitsland onder leiding van een oud-voorzitter van de SPD, Oskar Lafontaine. Verder komen onder meer ter sprake: de Muur, de nationale hymne, de Potsdamer Platz in Berlijn, de Trabant, Schnaps (jenever), verzet, Xanten aan de Nederrijn, Yperiet en de zalm in de Rijn. Het boek getuigt van een buitengewoon brede en tegelijk diepe kennis van Duitsland en Duitse *Befindlichkeiten*, dus gesteldheden. Een must voor iedereen die meer over Duitsland wil weten.

Trefwoorden: cultuur, mentaliteit, politiek, samenleving

Johannes Reef u. Ries Roowaan (red.):

Über die niederländische Grenze. Methode und Praxis interkulturellen Lernens in binationalen Tandems / Over de Duitse grens. Methode en praktijk van intercultureel leren in binationale tandems.

Münster: Agenda, 2005. 213 blz.

Het tweetalige, in Nederlands en Duits geschreven boek bevat, naast een uitvoerige beschrijving van de methode en de resultaten van een Nederlands-Duits scholingsproject, een aantal heel interessante bijdragen over o.a. de Duitse en de Nederlandse taal, die politiek-bestuurlijke cultuur in de twee landen, het migratie- en integratievraagstuk in Nederland en Duitsland, de grensoverschrijdende samenwerking in het hoger onderwijs respectievelijk het beroepsonderwijs en het “euregionale”, d.w.z. grensoverschrijdende wonen. Ook de bijlagen zijn zeer de moeite waard: ze bestaan uit een uitvoerig literatuuroverzicht m.b.t. Duitsland en Nederland, een woordenlijst – met het accent op bestuurlijk-politieke en planologische termen – en een lijst met webportalen en linksverzamelingen.

Trefwoorden: adressen, bestuursopbouw, beroepsonderwijs, euregionale samenwerking, hoger onderwijs, migratie, politieke cultuur, taal, wonen, woordenboek

Ute Schürings:

Zwischen Pommes und Praline. Mentalitätsunterschiede, Verhandlungs- und Gesprächskulturen in den Niederlanden, Belgien, Luxemburg und Nordrhein-Westfalen.

Münster: Agenda, 2003. 176 blz.

Dit boek van de Berlijnse neerlandica Ute Schürings – verkrijgbaar via de boekhandel of, gratis, via de *Landeszentrale für politische Bildung Nordrhein-Westfalen* (www.lzpb.nrw.de) – houdt zich op informatieve en vermakelijke wijze met mentaliteitsverschillen tussen Nederlanders, Duitsers, Belgen en Luxemburgers bezig. De belangstelling van de schrijfster gaat daarbij vooral uit naar de verschillen in de zaken- en onderhandelingsculturen oftewel de arbeids- en bedrijfsculturen in de afzonderlijke landen. Een lezeres vat haar leeservaringen als volgt samen: “De schrijfstijl is vermakelijk, het is goed begrijpelijk, vlot te lezen. Ik heb een aantal *Fettnäpfchen* [blunders] herkend, waar wij als Duitsers al gauw in kunnen trappen. Door de lectuur van het boek werden mij een aantal verschillen duidelijk onder ogen gebracht, die me voordien nooit opgevallen waren. Als Duitse heb ik de neiging om direct instructies te geven en concreet op een doel af te stevenen, terwijl de Nederlander bijvoorbeeld zijn instructies in een beleefde vraag kleedt en in een ‘overleg’, dus een soort ‘brainstorming’, de richting bepaalt, waarin activiteiten ontplooid zullen worden. Maar deze richting kan zonder meer de volgende dag weer veranderen. Deze en andere verschillen worden in het boek op een goed begrijpelijke manier uitgelegd. Het boek is dus een echte hulp om onze burens beter te begrijpen en vooroordelen uit de wereld te helpen.” Een nuttig en lezenswaardig boek. Het nadeel is wel dat het alleen maar in het Duits verkrijgbaar is.

Trefwoorden: arbeids- en bedrijfscultuur, mentaliteitsverschillen, onderhandelings- en zakencultuur

Dik Linthout:

Onbekende burens. Duitsland voor Nederlanders, Nederland voor Duitsers.

Amsterdam, Antwerpen: Atlas, 2006. 383 blz.

Dit boek van taaldocent, vertaler en Duitslandkenner Dik Linthout is in 2006 in een volledig herziene en uitgebreide uitgave, de zevende, verschenen en geldt inmiddels als standaardwerk over Duitsland en Nederland. De auteur is erin geslaagd om op informatieve en uiterst vermakelijke wijze een omvattend overzicht over Duitsland, zijn geschiedenis en zijn hedendaagse situatie, de mentaliteit van de Duitsers en hun houding tegenover Nederland en de Nederlanders te geven. In de appendix bevindt zich een lijst met interessante websites over Duitsland en Nederlands-Duitse initiatieven en instituties die het boek afrondt. Op de kaft worden de vragen en thema's die in het boek ter sprake komen, als volgt samengevat: “Hoe anti-Duits zijn Nederlanders nog? Denken ze nog steeds aan de Tweede Wereldoorlog, speelt het aloude kleine-burencomplex hen parten? Wat is de rol van het voetbal in de Duits-Nederlandse verhoudingen? Hebben Nederlanders op hun beurt nog steeds veel krediet bij de Duitsers? Waarin verschillen Nederlanders en Duitsers van elkaar, en hoe vervelend is het als buitenlanders beweren dat ze geen verschillen zien? Nederland en Duitsland worden gekenmerkt door sterk uiteenlopende historische ontwikkelingen. Nederland is al honderden jaren een burgerlijke staat waarin de adel een ondergeschikte rol speelde, terwijl in Duitsland tot in de twintigste eeuw adel en militairen zeer dominant waren. Welke invloed heeft dit gehad op taal, mentaliteit, omgang, rechtscultuur en samenleving als geheel? Waarom zijn Duitsers in discussies meer conflictgericht en vergaderen Nederlanders door tot ze erbij neervallen? Waarom tutoyeren Duitse collega's elkaar niet? Hoe ernstig is de Duitse *Kreislaufstörung*? Waarom is de Nederlandse thuisbevalling voor Duitse vrouwen een gruwel? Hebben Duitsers gevoel voor humor en zo ja, wanneer? Veel vragen en nog meer antwoorden in deze volledig herziene en sterk uitgebreide uitgave van *Onbekende burens*.” Elsevier schreef na het verschijnen: “Er bestaat geen helderder boek over de verschillen tussen Duitsland en Nederland dan deze geheel herziene herdruk. Een aanrader door de slimme humor, fraaie zinnen en diepgang.”

Trefwoorden: adressen, beeldvorming over Duitsland en Nederland, cultuur, geschiedenis, godsdienst, humor, literatuur, mentaliteit, politiek, samenleving, sport, taal

Ruud Slotboom:**Noordrijn-Westfalen. Informatie over politiek, economie en maatschappij.****Münster, Amsterdam: Zentrum für Niederlandestudien / Duitsland Instituut Amsterdam, 2001.****147 blz. ISBN: 90-803531-8-3.**

Het boek (gratis verkrijgbaar bij het Duitsland-Instituut Amsterdam: bestellingen@dia.uca.nl) biedt een overzicht over de geschiedenis, geografie, politiek, economie en cultuur in Noordrijn-Westfalen, één van de twee deelstaten van de Bondsrepubliek Duitsland, en zeker niet de onbelangrijkste, die aan Nederland grenst. De lezer krijgt uitgebreid informatie o.a. over de verschillende regio's in Noordrijn-Westfalen, zoals het Roergebied, de Nederrijn of Oostwestfalen-Lippe, de structurele problemen die met de teloorgang van kool en staal gepaard gingen (en gaan) en de bestuurlijke indeling van "NRW", zoals de afkorting luidt (dus: wat is eigenlijk een "Bezirksregierung" en wat doet zij, en wat moet men zich onder een "Landschaftsverband" voorstellen?) Met behulp van een omvangrijk trefwoordenregister laat zich het boek tegelijkertijd als een soort lexicon gebruiken. Voorts bevat het boek een groot aantal adressen, tabellen en grafieken die de informatie ook voor de snelle lezer toegankelijk maken; tekstboxen leveren verdiepende informatie over belangrijke onderwerpen of personen i.v.m. NRW. Het enige nadeel is dat de verstrekte gegevens af en toe al een beetje verouderd zijn, maar dat neemt niet weg dat het boek nog steeds een heel bruikbare informatiebron over Noordrijn-Westfalen is.

Trefwoorden: adressen, bestuursopbouw, cultuur, economie, geografie, geschiedenis, Noordrijn-Westfalen, regio's,

J. Vis en G. Moldenhauer (red.):**Nederland en Duitsland. Elkaar kennen en begrijpen.****Assen: Koninklijke Van Gorcum, 2000. 468 blz.**

De (ook in het Duits verschenen) verzamelbundel bevat 26 bijdragen van verschillende Nederlandse en Duitse auteurs over Duitsland en Nederland. Een recensent vat de inhoud als volgt samen: "Dit omvangrijke handboek over de Nederlands-Duitse betrekkingen en beelden die Nederlanders en Duitsers van elkaar hebben, vloeit voort uit de ervaringen van meer dan twintig jaar samenwerking tussen diverse vakgroepen van de Rijksuniversiteit Groningen en de Carl von Ossietzky Universiteit in Oldenburg, Niedersachsen. Het boek is samengesteld door verschillende wetenschappers in de sociologie, geografie, politicologie en geschiedenis uit beide landen. De bijdragen zijn gecentreerd rond drie thema's: 1.) geografie en volkenkunde van Nederland en Duitsland, met name Nedersaksen, met de nadruk op de onderwijs-, sociale en politieke systemen; 2.) het Duitsland- en het Nederlandbeeld in de literatuur, mentaliteitsverschillen, vooroordelen/stereotypen en zelfbeelden van Nederlanders en Duitsers; 3.) Nederlands-Duitse betrekkingen op politiek, economisch en cultureel terrein, waaronder de Nederlandse herdenkingscultuur van de oorlog. Het degelijk opgezette, geannoteerde boek wordt afgesloten met een literatuurlijst, adressen van instellingen en is hier en daar geïllustreerd met kaartjes, tabellen, diagrammen en dergelijke."

Trefwoorden: adressen, beeldvorming, geografie, geschiedenis, Nederlands-Duitse betrekkingen, onderwijssysteem, politiek systeem, samenleving, sociale structuur

Augustus 2007

De Duitse taal

Over schuifpuien en Gepäckträgerspannbänder – Opmerkingen over de verhouding tussen de Nederlandse en de Duitse taal

*Lezing ter gelegenheid van een conferentie „Taal opent de deur naar de bureu”
op 22 november 2001 in Berg en Dal/Nijmegen (NL)*

Dik Linthout

Taal

Nederlands en Duits zijn zusters talen en het eerste dat ik mijn cursisten duidelijk maak is dat Nederlands voor hen geen vreemde taal is. Duitstaligen die besluiten Nederlands te gaan leren zijn op grond van dat simpele besluit direct al gevorderden en mogen zich niet als beginners beschouwen. Dat betekent ook dat hun leerproces niet mag worden gestoord door de aanwezigheid van niet-Duitstaligen. Andersom geldt in feite hetzelfde voor Nederlanders die Duits willen leren spreken. Er hoeft bijvoorbeeld maar één Engelsman in de cursus te zitten en het gemeenschappelijke leerproces wordt met lichtjaren vertraagd. Wie óók op enig niveau Duits wil kunnen lézen, moet natuurlijk ingewijd worden in de grammaticale complexiteit van die taal. De Nederlandse socioloog Chorus heeft in de jaren zestig van de vorige eeuw onderzoek gedaan naar de opvattingen van Nederlanders over het Duits. Men vond die taal:

omslachtig, ingewikkeld, bombastisch, pedant, toneelmatig en overdreven correct in de dictie.

Zelf ben ik bij workshops voortdurend waarderingen tegengekomen als:

formeel, snijgend, snauwerig, de wiskunde van de talen, ‘waarom het makkelijk zeggen als het ook moeilijk kan’.

Vroeger, toen volstrekte eentaligheid ook in Nederland nog heel gebruikelijk was, moest je alles bij de groenteboer in goed Nederlands of in het streekdialect uitspreken, als je iets niet kon aanwijzen. Mijn vrouw is Duitse, en op een dag - in het begin van de jaren zeventig - ze was nog niet zo lang in Nederland - kwam ze woedend thuis omdat ze geen ‘Petersilie’ kon krijgen. In het Nederlands heet dat *peterselie*. Door de simpele klinkerwisseling werd ze niet verstaan. Nu krijg je in Nederland als buitenlander vrijwel geen kans om Nederlands te spreken, omdat elke Nederlander je onmiddellijk volstort met slecht rap- en school-Engels of vormen van *Kaus-baussen*-Duits in de trant van: *In Nederland lehren wir vier Zahlen auf die Schule!*

Wie als Nederlander Duits wil spreken in Duitsland krijgt daartoe alle gelegenheid, want daar wordt op de lagere sporten van de maatschappelijke ladder nog niet door iedereen Engels gesproken. Bovendien hoef je je weinig zorgen te maken over de grammaticale correctheid. Een mededeling als:

*„Die Mann die da auf die Ecke steht,
mit die Hände in die Säcke und die Hut auf...“*

wordt door de meeste Duitsers veel beter verstaan en begrepen, dan wanneer een Oberbayer hetzelfde in goed Oberbayrisch zou zeggen.

In het huisjeskamp waar ik mijn zomerhuisje heb verblijven vrijwel uitsluitend eentalige, oudere Jordaners en er is één verdwaald Duits gezin neergestreken. De enige Duitse woorden die deze Nederlanders kennen zijn een weerslag van het nazi-Duits uit de oorlog:

‘Raus, raus / Aufmachen / Schnell schnell / Maul halten. Norbert, zo heet mijn Duitse buurman, spreekt keurig Duits met mij, maar met de andere bewoners een fragmentarisch soort Duits dat hij als Nederlands beschouwt en waarin het woordje *die* een hoofdrol speelt. Hij denkt dat *die* een Nederlands lidwoord is, zijn Nederlandse gespreksgenoten zijn ervan overtuigd dat *die* hét Duitse lidwoord is. Ze verstaan elkaar uitstekend en zijn Nederlands en hun Duits groeien steeds meer naar elkaar toe. Hij komt uit Keulen, is net als zij arbeider en heeft precies dezelfde meningen. Ze kijken samen naar voetbal. Zij logeren met carnaval bij hem in Keulen. Hij heeft in z'n eentje meer voor de Duits-Nederlandse toenadering gedaan dan tal van zwaar gesubsidieerde congressen ooit zullen vermogen. Hij heeft ook het grootste compliment gekregen dat Nederlanders aan Duitsers kunnen geven: hij is helemaal „niet typisch Duits“. Als Nederlanders Duitse burens, kennissen, collega's of vrienden leren kennen, krijgen die te eniger tijd tot hun verbazing deze als compliment bedoelde belediging te horen.

Verbuigingssysteem

Het Hoog-Duits excelleert in regels, maar Duitse dialectsprekers storen zich daar nauwelijks aan. Toen ik in de jaren zeventig in de buurt van Duisburg in de trein zat met mijn voeten op de tegenoverliggende bank, zei de conducteur tot mijn verrassing tegen mij:

„Nisch mit die Füsse auf de Bank!“

Dat schijnt in het Ruhrgebied te kunnen. Maar niet alleen daar:

In het Berlijnse dialect, waarin het 13de-eeuwse Vlaams en Hollands nog een belangrijke productieve rol hebben gespeeld (*icke, watte, ooch en keene*), zegt men:

*Wat is dat mit dich, mein Kind
Du iss mich nich, du trinks mich nich
Du bis mich doch nich krank
So nimm dich was und stipp dich in
So wird dich wieder besser sin.*

In het Kölsche dialect klinkt het zo:

*Ers häusse misch,
dann schlägse misch,
dann nimmse misch mein Schäufelschen,
isch spiel nisch mehr mit disch.
Kommse!*

of:

*Komm bei misch bei und spiel mit misch
dann lern isch disch wat Deutsch*

Nederlanders en Duitsers die elkaars taal willen gaan spreken, moeten het volgende advies opvolgen:

Als je het Nederlandse of Duitse woord niet kent, gebruik dan gewoon hetzelfde woord of de letterlijke vertaling. Dat geldt voor zo'n zeventig procent van de Nederlandse en Duitse woordenschat. Je moet natuurlijk wel creatief gebruik maken van de woordovereenkomsten en de klankverschuivingsregels. Er is in 1993 zelfs een *Deutsch-Niederländisches Lernwörterbuch* verschenen van de hand van *Erwin Kuen*, waarin hij de sterke klankverwantschap als uitgangspunt neemt. Duitsers moeten alle Umlaute weglaten en Nederlanders moeten ze er juist op zetten. Dat we die *Umlaute* iets te vaak gebruiken, vinden Duitsers alleen maar charmant, net als wij het schattig vinden als Duitsers zeggen „*Ik heb het auto vals geparkt.*“ en het uitproesten als ze zeggen: „*Ik kom wel klaar met hem.*“

Nederlands en Duits zijn zulke boeiende talen, omdat zij, anders dan het Engels dat al aan het begin van de zin verklapt wat de bedoeling is, de belangrijkste informatie die in het participium verborgen ligt, tot aan het eind van de zin uitstellen. Romaanstaligen en Engelstaligen hebben daar door de eeuwen heen over geklaagd. Neem de Franstalige Zwitserse intellectuele Madame de Staël die in 1808 een zeer lezenswaardig boek over Duitsland, *De l'Allemagne*, publiceerde en daarin schreef:

„De Duitse taal leent zich niet voor geestrijke conversatie, omdat je nauwelijks kunt interrumpen als je het werkwoord nog niet hebt gehoord.“

Ook de Amerikaanse schrijver Mark Twain had weinig op met het Duits en heeft er een aantal gering-schattende opmerkingen over gemaakt:

„Als een Duitser een zin induikt, dan zie je hem pas weer terug, als hij aan de andere kant van de Atlantische Oceaan naar boven komt met het werkwoord in zijn mond.“

en:

„Duits is een taal met eindeloze zinnen die eindigen op... *gekonnt gewollt zu haben zu sein.*“

en:

„De Duitse taal is een dode taal, want je moet gestorven zijn om tijd genoeg te hebben de grammatica te leren.“

Een andere anekdote op dit gebied is die over de nicht van queen Victoria:

Ze wil de beroemde redenaar Bismarck in de Reichstag horen spreken en heeft een tolk ingehuurd om zijn rede te vertalen. Bismarck steekt van wal en spreekt en spreekt, maar de tolk blijft zwijgen. Ongerust spoort ze haar tolk aan. Tenslotte sist ze hem toe: „Wat zegt hij?“ Waarop de tolk antwoordt: „Madame, ik weet het niet, hij heeft het werkwoord nog niet genoemd.“

Uitspraak

Nederlanders en Duitsers hoeven zich op de keper beschouwd alleen nog maar te richten op de verwerving van woordenschat. Wat rest is het schijnprobleem van de uitspraak. Nederlanders en Duitsers spreken schaamteloos Euro-Engels met een Nederlandse of Duitse kleuring. Dus laten we ons niet aanstellen over Rudi-Carrell-Duits of Prins-Bernhard-Nederlands. Iedereen verstaat het. Een goede uitspraak is de verdienste van een goede leraar, het eigen taalgevoel of het sterke verlangen om niet op te vallen in de omgeving.

Het Nederlands wordt net als het Engels en het Frans en in tegenstelling tot het Duits gekenmerkt door assimilatie. Hierbij vindt wijziging van klanken plaats onder de invloed van andere klanken:

keppetem gezegd / kwaukemat / gegeement / dakankniezien / kweenie / tuukwel

Onder de invloed van het Hollands is weglating een standaard-procédé geworden in de gesproken standaardtaal. Nederlanders spreken hun taal binnensmonds en in een monotone dreun uit (luister eens naar de voetbalbroertjes De Boer). Ze laten de klanken via de onderkaak, achteloos mummelend uit de keel vandaan naar buiten rollen. Het is een allegro-legato uitspraak met een toonhoogteverschil van een halve octaaf en de muzikaliteit van een kalkoen.

Het Duits kent *Silbentrennung*. Alle lettergrepen worden gescheiden uitgesproken en ook de sluit- en meervouds-n is goed te horen. Het Duits heeft een staccatoachtige uitspraak met een toonhoogteverschil van een hele octaaf. Elke lettergreep moet als het ware opnieuw worden aangezet. Er is meer energie en spierspanning voor nodig om te articuleren. Hierdoor praten Duitsers ook inderdaad iets luider zoals is aangetoond door de Franse germanist Pierre Brachin. Hij wijst op metingen waaruit blijkt dat het geluidsvolume in keurige cafés en restaurants in Duitsland zo'n 30 procent hoger is dan in vergelijkbare etablissementen in Nederland, Frankrijk of Engeland. De Duitse uitspraak is veel dynamischer en preciezer, voor in de mond, achter de tanden en boven de onderlip en de tong is heel actief. Het heldere, het stemhebbende, het aspirerende van de Duitse taal (*Gepäckträgerspannband* = snelbinder) staat tegenover het doffe, het stemloze, het minder vochtige en nauwelijks ploffende van het Nederlands.

Nederlanders moeten zich er werkelijk toe dwingen goed Duits te spreken. De Duitse uitspraak met haar heldere articulatie, voor in de mond en vlak achter de tanden, heeft in Nederlandse oren namelijk iets toneelmatig, iets feminiens, geaffecteerd en zelfs nichterigs.

Duitsers moeten op hun beurt vooral hun best doen op de dikkere l en de doffe klinkers, zoals in:

Nederland, en niet: *Nederlaand* – lamp, en niet: *laamp*]

en op het produceren van goede diftongen zoals de „ui“, de *angstgegner* van de Duitsers, die tot volle ontplooiing komt in het prachtige woord „*schuifpui*“.

Maar als de knop eenmaal om is, kunnen vooral Duitsers zo goed Nederlands leren dat ze in Nederland niet meer als Duitsers worden geout. Er wonen in Nederland zo'n 400.000 Duitsers, als we als definitie voor Duitser nemen: mensen met tenminste één Duitse ouder. Dat grote aantal heeft niet alleen te maken met de intensieve handelsbetrekkingen, maar vooral ook met het feit dat de Nederlands-Duitse grens de meest erotische is in Europa. Nergens wordt tussen de bewoners van twee buurlanden meer geflirt, gevreeën en gehuwd of samengewoond, zowel door heteroseksuelen als homoseksuelen, dan door Nederlanders en Duitsers.

De voormalige minister van Buitenlandse Zaken en latere secretaris-generaal van de NAVO, Luns, blonk niet uit in vreemde talen. Zijn uitspraak van het Engels, Frans en Duits bleef een onverstaanbaar gutturaal soort Nederlands. Luns vertelde zijn buitenlandse collega's altijd dat ze bij Nederlands maar moesten denken aan het schrapend gekwaak van kikkers. Dat Nederlands een keelziekte zou zijn is ook een van de meest gebruikelijke associaties van veel Duitsers en andere buitenlanders die zich tot hun schrik tot het spreken van Nederlands veroordeeld zien. Maar hier geldt de prachtige, typisch Nederlandse, calvinistische dichtregel van J.C. Bloem:

En dan, 't had zoveel erger kunnen zijn,

want wat te denken van Fins, Hongaars of een willekeurige Slavische taal?

In de 16e, 17e en het begin van de 18e eeuw waren de opvattingen over het Duits ook niet echt positief.

Karel V schijnt gezegd te hebben:

Ik spreek Spaans met God, Italiaans met vrouwen, Frans met mannen en Duits tegen mijn paard.

In de 17e eeuw dreigde het Duits te worden overvleugeld door het Frans. De adel sprak Frans, de intellectuelen spraken en schreven Frans. In de Dertigjarige Oorlog (1618-1648) werden de Duitse landen overstroomd door vluchtelingen uit de hugenoten-oorlogen in Frankrijk en er was de massale aanwezigheid van Franssprekende troepen.

Frederik de Grote (1712-1786) noemde de Duitse taal nog log en houterig, „*une langue à demi-barbare*“. En zijn vriend Voltaire schreef vanuit paleis Sans-Souci in Potsdam dat hij zich in Frankrijk waande, omdat iedereen Frans sprak en er alleen Duits werd gesproken met het lagere personeel en de paarden.

Pas aan het eind van de 18e eeuw komt daar verandering in. Het Hoog-Duits ontwikkelt zich tot literaire schrijftaal en de ontwikkelde Duitse burgerij die Nederland bezoekt is geschokt door het feit dat hier een taal wordt gesproken die hen aan de Nedersaksische dialecten doet denken. Vandaar ook de uiterst negatieve opvattingen van die Duitse intellectuelen over het Nederlands:

Georg Friedrich Lichtenberg (1742-1799):

Der Esel kommt mir vor, wie ein Pferd ins Holländische übersetzt

Ludolf Wienbarg (1802-1872):

Ihre Sprache ist versumpft und in Gurgellauten ausgeartet

Hermann graaf Keyserling (1880-1946):

Die holländische Sprache ist irgendeinmal in Herrengesellschaft gegen drei Uhr nachts erfunden worden

En Heinrich Heine constateerde met verbazing dat Nederlanders het Nederlands als het oorspronkelijke Duits beschouwden en hij kwam met de volgende schimpscheut:

Die Affen schauen auf die Menschen herab, wie auf eine Entartung Ihrer Rasse, so wie die Holländer das Deutsche für verdorbenes Holländisch erklären

Die verbaasde constatering van Heine is voor Nederlanders niet eens zo verwerpelijk, want tenslotte hebben wij bij het schelden de genitale fase al bereikt, terwijl de Duitsers op dat gebied in de anale fase zijn blijven steken: *Quod erat demonstrandum!*

Maar ook Nederlanders lieten zich in de 19de eeuw niet onbetuigd. Bilderdijk verzette zich heftig tegen elke vorm van mofferij, iets wat wij nu het gebruik van „verwerpelijke“ germanismes zouden noemen. In 1825 schreef hij over het Hoog-Duits:

Dat braaksel van gebrekkig Duits, met verschillende dialecten van het Sorbisch en het Lets aangelengd, onverteerd en onaangepast weer uitgekotst en opgedist.

Duitsers associëren Nederlands nog steeds met de *plattdeutsche* dialecten uit het Noorden van Duitsland en het kost hun moeite om Nederlands echt serieus te nemen. Ze vinden het taaltje over het algemeen *ulzig* of *süss*. Nederlanders nemen overigens diezelfde houding aan tegenover het Afrikaans. Ernest Zahn heeft erop gewezen dat het voor Duitsers werkelijk lastig is om een taal serieus te nemen die in ambtelijke en wetenschappelijke taal en ook in regeringsverklaringen dialectwoorden en koddige beeldspraak gebruikt.

Literatuur

Ik geef op het Goethe-Institut voornamelijk les aan hoog opgeleide jonge Duitsers met een behoorlijke belangstelling voor literatuur. Als ik vóór 1993, toen Nederland *Schwerpunktland* was op de Frankfurter Buchmesse, aan mijn Duitse cursisten vroeg of ze Nederlandse schrijvers kenden, kreeg ik vaak de schertsend bedoelde tegenvraag: „Kun je in het Nederlands dan ook boeken schrijven?“ En als er al schrijvers genoemd werden, waren het meestal vooroorlogse *Blut-und-Boden* Vlamingen als Felix Timmermans en Stijn Streuvels of naoorlogse *Krimi*-auteurs als Hans-Willem van de Wetering en Marjan Berk. Dat hoeft ook nauwelijks verbazing te wekken, want de vertaalprestaties waren tot in de jaren tachtig niet om over naar huis te schrijven. De Nederlandse vertaling van „*O Tannenbaum*“ is „*O dennenboom*“ geworden in plaats van „*O sparrenboom*“. En dat was ook ongeveer het niveau van de literaire vertalingen uit het Nederlands in het Duits. Als ze in Duitsland eerder goede vertalers uit het Nederlands gehad zouden hebben, zou een groot schrijver als Willem Frederik Hermans de weg hebben kunnen banen voor Nooteboom, Mulisch en de tweede garnituur Margriet de Moor, Leon de Winter, Connie Palmen, Marcel Möhring en anderen. Nu moet Hermans in hun kielzog de Duitse markt proberen te veroveren. Na de hopeloos slechte vertalingen van *Tranen der acacia's* en *Nooit meer slapen* in de jaren zeventig had Hermans verdere vertaalexperimenten verboden. Inmiddels hebben zijn erven toestemming gegeven voor de vertaling van zijn meesterwerk *De donkere kamer van Damocles*, dat door internationale literatuurkenners tot de beste honderd romans van de twintigste eeuw wordt gerekend. In de *FAZ* wordt de schrijver van *Die Dunkelkammer des Damokles*, want zo heet de nieuwe Duitse vertaling, onomwonden vergeleken met Flaubert. Eindelijk gerechtigheid, en lees dat boek!

Anti-Duits

De Nederlandse dichter, essayist, criminoloog (én verzetsstrijder) J.B. Charles was even anti-Duits als zijn uitgever Bert Bakker, en als Charles' kinderen met een onvoldoende of een taak voor Duits thuiskwamen kregen ze van oom Bert f 10,- of f 25,-. Duits was een vak waarvoor je je best niet of nauwelijks deed. Toen ik in 1956 voor het eerst Duits kreeg in de tweede klas van de 1e 5-jarige HBS-B op de Keizersgracht in Amsterdam, was Ahlers, de leraar Duits, net tot hoogleraar benoemd aan de GU, de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam. Men zat op de HBS met de handen in het haar, maar er werd godzijdank een Duitse germanist gevonden. Als eerste naoorlogse generatie waren wij voor ouders en leraren de „opdat-wij-niet-vergeten-generatie“ en die Duitse leraar Duits moet het heel zwaar hebben gehad. Zijn wraak was het gezamenlijk lezen van *Der Schimmelreiter* van Theodor Storm – in Gothisch schrift.

Er is sindsdien veel veranderd. De anti-Duitse instelling van de oorlogsgeneraties en de eerste naoorlogse generaties was gebaseerd op de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog en de herdenkingsrituelen. Dat vormde onze nationale identiteit. Maar de grenzen in Europa vallen weg en de ommekeer kwam in 1995, toen Nederland niet alleen zijn onschuld verloor, maar ook zijn gelijkheb-

berige moralisme werd geloochenstraft. In dat jaar werden duizenden moslimmannen onder het toezend oog van Nederlandse blauwhelmen door Servische troepen afgeslacht. Een eventuele anti-Duitse instelling heeft nu vooral te maken met het kleine-buren-complex, het narcisme van de kleine verschillen, de projectie van negatieve karaktereigenschappen op de grote buur. De eigen identiteit is altijd positief. Hoezeer ik ook Amsterdammer ben, in het buitenland identificeer ik me via de natie. Ik ben Nederlander. Typisch Nederlands kan zowel positief als negatief geladen zijn. Duitsers hebben de holocaust en het Derde Rijk in hun collectieve verleden. Ze identificeren zich veel minder snel via de natie. „Ik ben Duitser“ komt hen maar moeilijk over de lippen. Dat heeft niet alleen met het Derde Rijk te maken. Duitsland is zolang versplinterd geweest en zo laat een natie geworden, dat Duitsers een levendig bewustzijn van de regionale verschillen hebben en zich vooral identificeren via de stad of streek waar ze zijn opgegroeid, hun *Heimat*. „Typisch Duits“ is voor Duitsers bijna altijd negatief geladen en een soort contradictio in adjecto, een tegenspraak in zichzelf. In het zesdelige *Große Wörterbuch der deutschen Sprache* van Duden uit 1977 wordt bij het lemma *das Deutsche* de voorbeeldzin gegeven:

Er hat eine Abneigung gegen alles Deutsche

Duits is van een door mijn generatie met minachting bejegende, verplichte taal een kwijnende keuzetaal geworden, en dat op een moment waarop het anti-Duitse gevoel deel aan het worden is van de folklore van het kleine-buren-complex en de voetballisering van de samenleving, de spontane anti-Duitse uitbarsting bij interlandwedstrijden tegen Duitsland.

Jonge Nederlanders van nu blijken de Berliner Republik sexy te vinden, Duitsland cool en in alle studentenflats in de hele westerse wereld staat Rammstein te dreunen. Anti-Duits zijn is voor watjes.

De Duitse taal

Paul Goossen

LUTHERS VERTALING: MAAR IN WELK DUIJS DAN? 32

DIALECTEN NU 32

BUITENLANDSE TALEN & ONDERTITELS 32

O, MAAR DAT KAN IK WEL 33

MOEILIJK 33

FOUT DUIJS 33

GEREGELD 33

SPELLINGSHERVORMING 34

Luthers vertaling: maar in welk Duits dan?

De ontwikkeling van de Duitse taal is voor een belangrijk deel aan Martin Luther (1483-1546) te danken. Deze opstandige geestelijke keerde zich tegen de misstanden in de kerk, en vertaalde de Latijnse en Griekse Bijbel voor het eerst in het Duits. Op die manier werd Gods woord toegankelijk voor het volk.

Maar wacht even... “vertaalde in het Duits”? Welk Duits dan? In die tijd, rond 1517 bestond er niet één nationale taal. In de verschillende Duitse graafschappen, vorstendommen en bisdommen sprak iedereen een heel ander Germaanse dialect. Luther gebruikte de taal uit zijn omgeving, midden Thüringen, een midden-oostelijke variant van Hoogduits.

Bijzonder was, dat hij bij zijn vertaling probeerde de dingen zo te vertalen, dat het gewone volk het zou kunnen begrijpen. Hij “schaute den Leuten aufs Maul” (“Keek naar hoe de mensen het zeiden”) is sindsdien een gevestigde uitdrukking in het Duits.

Het Duits dat Luther voor zijn vertaling gebruikte, is - door de grote invloed van de bijbel en de toen pas ontdekte boekdrukkunst - het nationale schriftelijke Duits geworden. Niet in Zwitserland trouwens, daar bleven de vele dialecten min of meer intact. Het Schwyzerdütsch gebruiken de Zwitsers tot op de dag van vandaag om zich te onderscheiden van de Duitsers.

Dialecten nu

Het Duits kent nog steeds veel dialecten: Sächsisch, Bayrisch, Westfälisch, Berlinerisch, Schwäbisch, Hessisch, Plattdeutsch, Friesisch enz. Als men echt „plat“ gaat praten kan men elkaar niet verstaan. Het Bayerisch vinden veel Duitsers een mooi dialect, het Sächsisch lelijk.

Buitenlandse talen & ondertitels

Tot voor kort waren Duitsers als de dood voor buitenlandse talen. Ze vielen je als het ware bijna huilend van geluk in de armen, als je hun taal wilde spreken. Dan hoefden ze tenminste zelf niet iets anders te stotteren, wel wetend, dat ze dat slecht af zou gaan. Ze waarden het enorm als je hun taal spreekt, maar vinden dat soms ook vanzelfsprekend, helaas. Tegenwoordig leert iedereen Engels, maar met de uitspraak wil het meestal niet zo vlotten, ook omdat in Duitsland alles op radio en televisie vertaald wordt en men niet met ondertitels werkt. (Een gruwel voor Nederlanders, want die kennen natuurlijk wèl de originele stemmen van hun geliefde filmsterren.) Je hoort in Duitsland niet zo veel Engels, maar dat begint hard te veranderen. De invloed van popmuziek en reclame („Mann, ist das cool!“ of „Da ist total viel Action“) wordt steeds groter. Engels is „cool“! Maar een goede Engelse „th“ heb ik zelden in Duitsland gehoord. Dus dan kunnen wij Nederlanders nog even arrogant blijven... Overigens vinden ze het Nederlandse accent door ons Duits heen niet vervelend, maar vaak wel leuk. Rudi Carrell bijvoorbeeld, een Nederlandse artiest die, inmiddels overleden, jarenlang in Duitsland woonde en werkte, praatte prima Duits met een zwaar Nederlands accent. Voor Duitsers klinkt het denk ik net zoals wij graag Vlaams horen.

O, maar dat kan ik wel

Sommige Duitsers roepen om het hardst dat Nederlands “erg simpel” is, want het is immers een soort Duits dialect. Een ideale manier om Nederlanders woedend te krijgen, trouwens. Ze komen er vaak pijnlijk achter dat dat niet zo is. De Duitse zangeres en actrice Ute Lemper schrok zich dood, toen er na een optreden met lippenstift op de spiegel in haar garderobe geschreven stond: “Tot ziens!”. Ze dacht toch echt aan een bedreiging met de “Tod”.

Omgekeerd vinden veel Nederlanders ook dat ze allang prima Duits kunnen. Naar verluid sprak een Nederlandse minister ooit tot zijn Duitse tafeldame: “Es freut mich, Sie zu mieten” (= Het verheugt mij, u te huren). ‘To meet’ klinkt als ‘mieten’ inderdaad). Waarop de dame in kwestie zonder blikken of blozen geantwoord zou hebben: “Kaufen geht auch.” En dan was er nog premier Joop den Uyl die ondernemers in het Engels als “undertakers”, dus begrafenisondernemers betitelde, of Irene Vorrink, die zich in Parijs als “ministre du milieu”, als minister van de onderwereld, voorstelde.

Overigens leren er op het moment meer Duitsers dan ooit Nederlands. Aan de universiteiten, maar ook in het middelbaar onderwijs in de grensstreek.

Moeilijk

Duitsers zijn er vaak diep van overtuigd dat hun taal ontzettend moeilijk is. Volgens mij is hen dit door de leraren op school altijd voorgehouden, die hun leerlingen met de tientallen kommaregels en andere struikelblokken lastig vielen. Leuk voor de leraren (niemand vertelt graag dat hij een makkelijk vak heeft) en leuk voor ons Nederlanders, want men waardeert het enorm als je een beetje Duits kan.

Fout Duits

Veel Duitsers maken net als Nederlanders fouten in hun eigen Duits. De Berlijners hebben moeite met de naamvallen bij bijvoorbeeld *mir* en *mich*. En ze zeggen: “Bescheidenheit ist eine Zier, doch weiter kommt man ohne ihr” (moet „sie“ zijn). Na „wegen“ hoort een 2e naamval te komen (dat zegt een doorsnee Duitser natuurlijk niets, maar toch). Met name in het Rheinland maken ze er een derde naamval van: „Wegen dem schlechten Wetter“ (moet zijn: Wegen des schlechten Wetters). Dit hoor je inmiddels ook veelvuldig buiten het Rheinland.

Geregeld

Duitsers houden ervan dat ook hun taal “goed geregeld” is. Er is zelfs een speciaal woord voor: “Sprachpflege”. In het Nederlands zou je kunnen zeggen “taalverzorging”. Bij twijfel hanteert men de *Duden*, zeg maar de Duitse *Van Dale*.

Spellingshervorming

Op 1 augustus 1998 ging de eerste spellingshervorming in sinds 1901. Daaraan gingen discussies vooraf, die op een pijnlijke manier duidelijk maakten dat Jan en alleman zichzelf als taalexpert ziet. En dat terwijl de wijzigingen hooguit 3 procent van alle woorden betreffen.

Eén ouderpaar vond dat het op die manier hun eigen kind niet meer goed bij het huiswerk kon helpen en vroeg aan de hoogste Duitse rechtbank, of de ministers van cultuur en wetenschappen van de Bundesländer dit “zomaar” mochten doen. Was daar niet een echt besluit door het parlement voor nodig? Nee, oordeelde de rechter.

De spellingshervorming was een feit. Een hele reeks str...eigenwijze schrijvers echter hebben al gezegd er niet aan mee te werken.

(Dit stuk maakt deel uit van het Duitsland-ABC onder www.duits.de/lexikon/abc – © Paul Goossen - vaklokaal Duits – Stichting Digitale School - 1997-2007)

Taalgeschiedenis van het Duits

Erwin de Vries, Jos Kleemans en Paul Goossen

INLEIDING: TALEN VERANDEREN VOORTDUREND 36

TAALFAMILIES 36

- De eerste of Germaanse klankverschuiving 36
- De tweede klankverschuiving 37
- Gemeenschappelijke woordenschat 37
- De klinkerverandering van sterke werkwoorden 37
- Achtersvoegsels om woorden mee te maken 37
- Noord- en Westgermaans 37

DE ONTWIKKELING VAN HET DUIJS 38

- Onder invloed van de geestelijkheid: het Oudhoogduits 38
- Het woord 'Duits' 38
- Abrogans 39
- Merseburger Zaubersprüche 39
- Onder invloed van de hofcultuur: het Middelhoogduits 40
- Onder invloed van stad en universiteit: Vroegnieuwhoogduits 40
 - 1. Nieuwhoogduitse diftongering 41
 - 2. Nieuwhoogduitse monoftongering 41
 - 3. Klinkerverlenging 42
 - Een voorbeeld: *Sendbrief vom Dolmetschen* 42
- Onder invloed van wetenschap, techniek en media: Nieuwhoogduits 42

DIALECTEN 43

DE E/I-WECHSEL EN A-UMLAUT 43

AANBEVOLEN LITERATUUR 43

Inleiding: Talen veranderen voortdurend

Taal is altijd in beweging. Er ontstaan nieuwe woorden, grammaticale regels passen zich aan en de uitspraak van klanken verandert. De wereld wordt door de nieuwe informatie- en communicatietechnologie steeds kleiner. Talen beïnvloeden elkaar daardoor steeds intensiever.

Het grote aantal Franse, Engelse en ook Duitse woorden dat in het Nederlands voorkomt, is daar een eenvoudig bewijs van. Handel en handelswegen, de boekdrukkunst en andere moderne uitvindingen zijn van grote invloed op de taal die mensen spreken.

In deze ontwikkeling zijn de volgende stadia van groot belang geweest:

1. De **boekdrukkunst** (rond 1500) zorgde voor een snellere verspreiding van geschreven taal en de wens naar eenheid in de spelling.
2. **Radio en televisie** (rond 1920) zorgden voor een groter bereik van het gesproken woord. De dominante spreekwijze via deze media heeft een standaardiserende werking op de uitspraak in het betreffende taalgebied.
3. **SMS** (rond 2000) - deze techniek met de kleine displays en het typewerk op kleine toetsjes brengt het ontstaan van vele nieuwe afkortingen met zich mee.

Taalfamilies

Taal is in de eerste plaats gesproken taal, een auditief medium voor communicatie. Een vergelijking van klanken, vormen, woordenschat en grammaticale structuren wijst op soms grote overeenkomsten tussen talen, die in zeer uiteenlopende gebieden gesproken worden. Zo kunnen talen worden ingedeeld in taalfamilies.

Bijna alle talen die op dit moment in Europa gesproken worden, rekent men tot de Indo-Europese taalfamilie. Of er ook echt een Indo-Europees 'oervolk' geleefd heeft, is niet met zekerheid vast te stellen. Misschien was er slechts sprake van een los stammenverband van verschillende volken, die 3000 jaar voor Christus tussen de Noordzee en de Kaspische Zee geleefd hebben. Dat de daar gesproken talen verwantschap vertoonden, is wel zeker.

Binnen deze grote taalfamilie zijn weer groepen aan te wijzen, die onderling nauw met elkaar verwant zijn. Het Duits, Nederlands, Engels bijvoorbeeld - de Westgermaanse taalgroep - en de Scandinavische talen - de Noordgermaanse taalgroep - worden op grond van hun onderlinge overeenkomsten gerekend tot dezelfde Germaanse tak.

De eerste of Germaanse klankverschuiving

In een proces tussen 2000 en 500 voor Christus heeft het Germaans zich waarschijnlijk langzamerhand losgemaakt uit het Indo-Germaans door de zogenaamde eerste of Germaanse klankverschuiving (*Erste of Germanische Lautverschiebung*). Sommige klanken werden anders uitgesproken en de klemtoon verschoof naar de eerste lettergreep.

De verschuiving van klanken is door de Germanist Jacob Grimm in de negentiende eeuw voor het eerst beschreven en wordt daarom ook wel de 'Wet van Grimm', *das Grimmsche Gesetz* genoemd. Jacob Grimm (en zijn broer Wilhelm) kennen wij vooral als verzamelaar van sprookjes, maar hij was ook een belangrijke grondlegger van de studie van de Duitse taal- en letterkunde, de *Germanistik*.

De tweede klankverschuiving

De volgende klankverschuivingen traden op:

Indo-Europees	Germaans
p	> f
t	> th (+/- de Engelse [th] in <i>brother</i>)
k	> x/h
b	> p
d	> t
g	> k

Latijn	Duits	Nederlands	Engels
pater	Vater	vader	father
piscis	Fisch	vis	fish
tres	drei	drie	three
tonitrus	Donner	donder	thunder
iste	der/die	de	the
canis	Hund	hond	hound
cornu	Horn	hoorn	horn
centum	hundert	honderd	hundred
labium	Lippe	lip	lip
Kardia (Grieks)	Herz	hart	heart
genu	Knie	knie	knee

Uit het Germaans zijn de volgende overeenkomsten tussen de huidige talen in Noord- en Noordwest-Europa afkomstig:

Gemeenschappelijke woordenschat

Duits	Vater	Wort	bringen
Nederlands	vader	woord	brengen
Engels	father	word	bring
Zweeds	fader	ord	bringa

De klinkerverandering van sterke werkwoorden

Duits	trinken	trank	getrunken
Nederlands	drinken	dronk	gedronken
Engels	drink	drank	drunk
Zweeds	dricka	drack	druckit

Achtervoegsels om woorden mee te maken

Duits	-schaft	Freundschaft
Nederlands	-schap	vriendschap
Engels	-ship	friendship
Zweeds	-skap	vänskap

Noord- en Westgermaans

Men neemt aan dat er in de eerste eeuwen na Christus duidelijke verschillen gingen optreden tussen de talen in de Scandinavische gebieden en het gebied dat nu ongeveer samenvalt met Duitsland, Nederland, Friesland en Engeland. Daarom spreekt men van de Noordgermaanse taalfamilie in Skandinavië en van het Westgermaans in onze streken.

Ook de Westgermaanse talen ontwikkelden zich in de loop der eeuwen tot zelfstandige talen, waarvan het Duits er één was. Met name de tweede klankverschuiving, *die zweite Lautverschiebung*, die het 'Hoogduits' kenmerkt, is voor het ontstaan van het Duits als zelfstandige taal erg belangrijk.

De ontwikkeling van het Duits

In de ontwikkeling van het Duits onderscheidt men vier fases:

Oudhoogduits	<i>Althochdeutsch</i>	ca. 750 – 1050
Middelhoogduits	<i>Mittelhochdeutsch</i>	ca. 1050 – 1350
Vroegnieuwhoogduits	<i>Frühneuhochdeutsch</i>	ca. 1350 – 1650
Nieuwhoogduits	<i>Neuhochdeutsch</i>	ca. 1650 – heden

De begrippen ,oud', ,middel' en ,nieuw' verwijzen naar een bepaalde tijd in de geschiedenis, terwijl het begrip ,hoog' op de plaats duidt en een geografische betekenis heeft. Met ,hoog' worden de meer zuidelijke gebieden in het Duitse taalgebied bedoeld.

Onder invloed van de geestelijkheid: het Oudhoogduits

Men veronderstelt dat vanaf 500 n. Chr. in het Westgermaanse taalgebied, vanuit het zuiden, een verandering van klanken begon. Later heeft men die klankverschuiving Tweede of Hoogduitse klankverschuiving (zweite of *Hochdeutsche Lautverschiebung*) genoemd.

De volgende verschuivingen traden op:

Westgermaans	Oudhoogduits
p	> pf
t	> z (uitgesproken als [ts])
k	> k (uitgesproken als [kch]; komt alleen in het zuidwesten, +/- Zwitserland voor)

Vooraf in het Alpengebied en in Zuid-Duitsland heeft zich deze klankverschuiving doorgezet. Niedersachsen, Friesland en Nederland zijn hierin niet meegegaan. De klankverschuivingen hebben zich doorgezet tot ongeveer de lijn Düsseldorf-Benrath. Men spreekt daarom van de *Benrather Linie*. Evenals het Nederduits hebben ook het Nederlands en het Engels deze klankverschuiving niet doorgemaakt. Dat levert de volgende uitspraakverschillen op in vele verwante woorden:

Duits	Nederlands	Engels
Apfel	appel	apple
Pfund	pond	pound
Zahn	tand	tooth
Herz	hart	heart
Korn [Zwitsers: Kchorn]	koren	corn

In het Duitse taalgebied ten noorden van de *Benrather Linie* spreekt men van Nederduits (*Niederdeutsch*). De dialecten ten zuiden van de *Benrather Linie* vat men samen in het begrip Hoogduits (*Hochdeutsch*). In vergelijking met de eerste klankverschuiving, waardoor de Germaanse taalgroep binnen de Indo-Europese herkenbaar werd, heeft de tweede klankverschuiving de eenheid binnen de Germaanse taalfamilie in het gebied tussen de Alpen en de zee in elk geval niet vergroot.

Het woord 'Duits'

Het woord 'Duits' is afgeleid van het Middellatijnse woord *theodiscus*, dat 'taal van het volk' betekent (Gotisch *thiuda*, Oudhoogduits *dīot* en IJslands *þjóð* = volk). Het volk was ongeletterd en alleen de geestelijkheid kon lezen en schrijven. Men deed dat veelal in het Latijn. Toch zijn sommige Latijnse teksten in het Duits van hun tijd vertaald of werden mondeling overgeleverde verhalen in het Oudhoogduits door monniken op schrift gesteld.

Het was vooral keizer Karel de Grote (748 - 814) die ervoor zorgde dat de volkstaal ook werd opgeschreven. Hij stimuleerde de kunsten en de wetenschappen, vooral om het heidense volk te kerstenen (= tot christen te maken). Daarvoor liet hij religieuze teksten in de volkstaal vertalen. Helaas zijn veel van die teksten verloren gegaan.

Abrogans

Het eerste bekende grotere werk in het Oudhoogduits is een Latijns synoniemenwoordenboek dat rond 770, waarschijnlijk in een klooster bij Freising in de buurt van München, in de volkstaal werd vertaald. Het geschrift wordt *Abrogans* genoemd naar het eerste Latijnse woord van dat woordenboek.

Karakteristiek voor het Oudhoogduits zijn de volle klinkers (a, ô en u) ten opzichte van de 'stomme e' in het hedendaagse Duits zoals deze vergelijking toont:

Oudhoogduits	Hedendaags Duits
machôn	machen
taga	Tage
demu	dem
perga	Berge

Merseburger Zaubersprüche

Bekende overleveringen in het Oudhoogduits zijn de *Merseburger Zaubersprüche* (de toverspreuken van Merseburg) en het heldendicht *Hildebrandslied*. Deze in mondelinge traditie overgeleverde teksten werden in de negende eeuw door monniken in het Oudhoogduits opgeschreven en zo voor het nageslacht bewaard.

*Klik hier voor een voorbeeld hoe het Oudhoogduits ongeveer geklonken zou kunnen hebben.
Je hoort de tweede Merseburger Zauberspruch*

En hier tekst en vertaling

Phol ende uuodan uuorun zi holza.
du uuart demo balderes uolon sin uuoz birenkit.
thu biguol en sinthgunt, sunna era suister;
thu biguol en friia, uolla era suister;
thu biguol en uuodan, so he uuola conda:

sose benrenki, sose bluotrenki,
sose lidirenki:
ben zi bena, bluot zi bluoda,
lid zi geliden, sose gelimida sin.

Vertaling

Phol en Wodan reden door het bos.
Daar verstapte het paard van Phol zich.
Daar bezwoer hem Sinthgunt, de zus van Sunna.
Daar bezwoer hem Freya, de zus van Volla.
Daar bezwoer hem Wodan, zoals alleen hij het kon:

Zoals het breken van een bot, zoals het vergieten van bloed,
zoals het verzwikken van een ledemaat:
bot aan bot, bloed aan bloed, ledemaat aan ledemaat, alsof ze verlijmd waren.
(Vertaling Erwin de Vries)

Onder invloed van de hofcultuur: het Middelhoogduits

Na 1050 zijn steeds meer schriftelijke bronnen in het Duits van die tijd bewaard gebleven. Allereerst was daarvoor de geestelijkheid verantwoordelijk. In haar poging om het volk te bereiken werden meer en meer volksverhalen en legendes in de taal van het volk, het Duits, geschreven.

De mystieke beweging, die rond 1300 ontstaat, verrijkt de taal met een groot aantal nieuwe abstracte begrippen die te herkennen zijn aan woorden die veelal eindigen op *-lich*, *-keit* en *-ung*: *wesentlich*, *Geistlichkeit* en *Anschauung* zijn hier voorbeelden van.

De belangrijkste verandering is echter de invloed van de niet-geestelijke hofcultuur. In de Middeleeuwen van rond 1200 zijn de ridders de dominante stand en hun heldendaden werden steeds vaker in wereldse ridderromans en verzen beschreven.

Al deze tekstbronnen verschillen van het Oudhoogduits door vereenvoudigingen in de verbuigingen van zelfstandige naamwoorden en de vervoegingen van werkwoorden. Waren bijvoorbeeld naamvallen in het Oudhoogduits net als in het Latijn aan uitgangen achter zelfstandige naamwoorden te herkennen, in het Middelhoogduits werd die functie overgenomen door lidwoorden.

Ook werd het aantal naamvallen beperkt tot vier en werd veel wat voordien door een aparte naamval werd uitgedrukt, nu met een voorzetsel omschreven. Een eigen naamval voor bijvoorbeeld de *Instrumentalis* – daarmee kon omschreven worden waarmee je iets deed, in het Latijn de *Ablativus Instrumentalis* – kwam in het Oudhoogduits al amper meer voor en is in het Middelhoogduits helemaal verdwenen. Het werd nu met het voorzetsel *mit* omschreven: Oudhoogduits *dinu speru* > Middelhoogduits *mit dīnem spere*.

Bij het werkwoord leidde de vereenvoudiging van het verbuigingssysteem tot een groter belang van het persoonlijk voornaamwoord. Daarnaast verschoof een aantal klanken. Door al deze veranderingen spreekt men van het Middelhoogduits, het *Mittelhochdeutsch*.

De belangrijke klankveranderingen:

	Oudhoogduits	Middelhoogduits	Hedendaags Duits
1 Afzwakking van volle klinkers	gilaubiu	ich geloube	ich gelobe
	erda	erde	Erde
2 Samentrekking		ze ware	zwar
		in deme	im
3 sk > sch	sculdi	schuld	Schuld
	scepphion	schephaer	Schöpfer
4 Eindklankverharding	dagaz	tac/des tages	Tag / des Tages

Klik hier voor een voorbeeld hoe het Middelhoogduits ongeveer geklonken zou kunnen hebben.
Je hoort *Under der Linden*.

Onder invloed van stad en universiteit: Vroegnieuwhoogduits

Men spreekt van het Vroegnieuwhoogduits (*Frühneuhochdeutsch*) in de periode tussen 1350 en 1650. Gilden en Hanzesteden, de stichting van universiteiten, de uitvinding van de boekdrukkunst en de Reformatie zijn van grote invloed in deze periode.

Met name de bijbelvertaling van *Martin Luther* is het bekendste werk uit deze tijd. De volledige bijbelvertaling stamt uit 1545. Luther baseerde zich voor de keuze van zijn Duits vooral op het dialect uit zijn streek, het gebied rond *Eisenach* en *Erfurt*, in het oosten van Duitsland.

Vooraf tweeklanken (diftong) en klinkers ondergingen belangrijke wijzigingen:

1. Nieuwhoogduitse diftongering
2. Nieuwhoogduitse monoftongering
3. Klinkerverlenging

Hieronder volgt een overzicht van deze ontwikkelingen.

1. Nieuwhoogduitse diftongering

	Middelhoogduits	Vroegnieuwhoogduits
lange i > ei	mîn	mein
lange u > eu	niuwes	neu
lange oe > au	hûs	Haus

Bovenstaande klankverandering noemt men de 'Nieuwhoogduitse diftongering' (*Neuhochdeutsche Diphthongierung*). Een diftong (*Diphthong*) is een tweeklank. Voor Nederlanders is dit allemaal niet zo ingewikkeld als het lijkt, zeker niet als je uit het oosten van Nederland komt. In de Saksische dialecten van het Nederlands, zoals het Drents en het Twents, zijn deze 'Middelhoogduitse monoftongen (enkele klinkers)' nog goed te horen. Dit geldt overigens ook voor het *Plattdüütsch* in het noorden van Duitsland.

Plattdüütsch

Un so steiht dat Thermometer upstunns: in Braak un Achem bi söben, an'n Bremschen Fleegeerhaben bi acht un an de Fiskereehabenslûüs in Bremerhaben bi negen Grod. Hüüt wesselt Sünne un Wulken. An'n Nahmiddag kann dat vör allen in'n Süden vun Bremen hen un wenn regen. Daarüm reket se an'n Nahmiddag ok to veertig Perzent mit Regen. Bi sowat föffteihn Grod weihet de Wind ut Süd bit Südost. Un he nimmt Fahrt up: tegen Abend kann dat an de Küst brusige Böjen geven. Tokamen Nacht sackt dat Thermometer up ölben Grod. Morrn wesselt weer Sünne un Wulken, sünnerlick an de Küst schuert dat verenkelt. Bi föffteihn Grod weihet de Wind stiev ut Südwest.

Dat weern de Nachrichten. Severino Melchiorre hett se tohoopstellt. Up Platt trechtmaakt un vörleest hett se Gesine Reichstein.

De weersvoorspelling in het Plattdüütsch (Radio Bremen)

Drents

Drenthe is ook één van de provincies waar een eigen taal gesproken en geschreven wordt. De Drentse taal maakt deel uit van de Nedersaksische talen. Veel schrijvers in Drenthe maken gebruik van de Drentse taal om hun werk te publiceren.

Drents

2. Nieuwhoogduitse monoftongering

Een andere verandering was juist dat bepaalde tweeklanken in enkele klinkers veranderden, de Nieuwhoogduitse monoftongering (*Neuhochdeutsche Monophthongierung*).

	Middelhoogduits	Vroegnieuwhoogduits
tweeklank ie > i	liebe	liebe
tweeklank uo > u	guote	gute
tweeklank üe > ü	brüeder	Brüder

3. Klinkerverlenging

Middelhoogduits	Vroegnieuwhoogduits
faren (korte a)	fahren
nemen (korte e)	nehmen
vogel (korte o)	Vogel (lange o)
kugel (korte u)	Kugel (lange u)

Een voorbeeld: Sendbrief vom Dolmetschen

Hier is een voorbeeld van het Vroegnieuwhoogduits. De tekst stamt uit Martin Luthers *Sendbrief vom Dolmetschen* waarin hij spreekt over de problemen die je als vertaler hebt bij je woordkeuze. Let vooral op de woordvolgorde in de zin. Hoewel in het Vroegnieuwhoogduits een ontwikkeling begon naar een vaste woordvolgorde in de zin – in de hoofdzin: persoonsvorm op de tweede plaats; in de bijzin: persoonsvorm aan het eind van de zin – zie je in dit fragment dat dit veranderingsproces nog niet helemaal afgesloten is. De woordvolgorde in de zin wijkt nog wel eens af van de huidige volgorde.

Ich hab mich des beflissen im Dolmetschen, daß ich rein und klar Deutsch geben möchte. Und ist uns sehr oft begegnet, daß wir vierzehn Tage, drei, vier Wochen haben ein einziges Wort gesucht und gefragt, haben's dennoch zuweilen nicht gefunden. Im Hiob arbeiteten wir also, Magister Philips, Aurogallus und ich, daß wir in vier Tagen zuweilen kaum drei Zeilen konnten fertigen. Lieber – nun es verdeutscht und bereit ist, kann's ein jeder lesen und meistern. Es läuft jetzt einer mit den Augen durch drei, vier Blätter und stößt nicht einmal an, wird aber nicht gewahr, welche Wacken und Klötze da gelegen sind, wo er jetzt drüber hingehet wie über ein gehobelt Brett, wo wir haben müssen schwitzen und uns ängsten, ehe denn wir solche Wacken gunt Klötze aus dem Wege räumen, auf daß man könnte so fein dahergehen. Es ist gut pflügen, wenn der Acker gereinigt ist. Aber den Wald und die Stubben ausroden und den Acker zurichten, da will niemand heran. Es ist bei der Welt kein Dank zu verdienen, kann doch Gott selbst mit der Sonnen, ja, mit Himmel und Erden noch mit seines eigen Sohns Tod keinen Dank verdienen, sie sei und bleibt Welt – in des Teufels Namen, weil sie ja nicht anders will.

Martin Luther: *Sendbrief vom Dolmetschen*

Onder invloed van wetenschap, techniek en media: Nieuwhoogduits

Het Duits dat je op school leert, noemen we het Nieuwhoogduits of gewoon modern Duits. We spreken van het Nieuwhoogduits vanaf ongeveer 1650. Klankveranderingen hebben sindsdien nauwelijks meer plaatsgevonden. In de woordenschat zijn de veranderingen echter nog nooit zo groot geweest. Dit is ook goed te begrijpen als je nagaat hoe sterk de wetenschap, met zijn vele vakuitdrukkingen (jargon), de techniek met nieuwe uitvindingen en de massamedia zich vanaf de zeventiende eeuw hebben ontwikkeld. Zo is er in de afgelopen vier eeuwen nog heel wat veranderd. Uit de discussies over de nieuwe spelling en uit de vele drukken van nieuwe woordenboeken blijkt natuurlijk ook dat taal nog steeds verandert. Enkele voorbeelden van veranderingen:

1. **Techniek en sport** zorgen voor nieuwe woorden: *Elektrizität, Telegraphie; Freistoß, Halbzeit, verbotener Boxschlag, unterhalb der Gürtellinie*.
2. De **wetenschap** vraagt om bijzondere uitdrukkingen en woorden: *Problem, Ebene, Sektor*.
3. Het **Amerikaans en het Engels** winnen op velerlei gebied aan invloed: *mailen, Jeans, Business, Teamwork, Handy, Foul*.
4. Het gebruik van **afkorting** neemt toe: *Akū-Sprache (Abkürzungssprache): UNO (United Nations Organization), GAU (größter anzunehmender Unfall); Alki (Alkoholiker)*.

De grammatica ondergaat zeker een vereenvoudiging. Het gebruik van de genitief (tweede naamval) wordt bijvoorbeeld steeds meer verdrongen door de datief of door constructies met voorzetsels (des Mannes > von dem Mann). De conjunctivus wordt tegenwoordig veelal gevormd met vormen van 'würden': *Ich ginge nicht, wenn ich du wäre > Ich würde nicht gehen, wenn ich du wäre*.

Of hier sprake is van een verrijking of van een verarming van de taal laten we in het midden. Passief lijkt de woordenschat zich in elk geval uit te breiden, maar actief neemt hij misschien af.

Dialecten

Zoals we in het Nederlands het ABN (Algemeen beschaafd Nederlands) kennen, dat naar men zegt het zuiverste in de omgeving van Haarlem gesproken wordt, zo kent het Duits het Hoogduits (*Hochdeutsch*) uit de omgeving van Hannover. Het gebruik van dialecten is echter in het Duits wijdverbreid en loopt door alle lagen van de bevolking.

De e/i-Wechsel en a-Umlaut

Misschien heb je je wel eens afgevraagd waar de e/i-Wechsel uit *ich helfe* – *du hilfst* – *er/sie/es hilft* vandaan komt. Of de *Umlaut* op de a uit *ich fahre* – *du fährst* – *er/sie/es fährt*. Dat zijn ontwikkelingen geweest die zich al vroeg ten tijde van het Westgermaans en het Oudhoogduits voltrokken. Deze veranderingen zijn terug te voeren op uitgangen met een -i- of een -j-. Die uitgangen hadden invloed op de klankers in de stam van een woord. Vergelijk de volgende voorbeelden maar eens:

Oudhoogduits	Nieuwhoogduits
helfan - (er) hilfit	helfen - er hilft
faran - (er) ferit	fahren - er fährt

Men duidt de verandering van de e/i-Wechsel aan met de term *Westgermanischer i-Umlaut*. Deze verandering onder invloed van een volgende -i- of -j- heeft zich namelijk ook in het Engels (tooth – teeth) en in het Zweeds (tand – tänder) voorgedaan.

De a-Umlaut is van latere datum. Deze stamt uit het begin van het Oudhoogduits en wordt aangeduid met de term *Primärumlaut*. Niet alleen bij sterke werkwoorden met een -a- in de stam, maar ook bij de *Steigerung* van bijvoeglijke naamwoorden (*alt* – *älter* – *ältest*) en bij de meervoudsvorming van veel zelfstandige naamwoorden (*Gast* – *Gäste*, *Lamm* – *Lämmer*) zie je dit fenomeen.

Aanbevolen literatuur

- Astrid Stedje, *Deutsche Sprache gestern und heute*, Stuttgart 2001.
- Werner König, *dtv-Atlas zur deutschen Sprache*, Band 3025, München 2004.
- Hans Joachim Störig, *Abenteuer Sprache*, München 2002.

(Dit stuk maakt deel uit van de 'Geschiedenis van de Duitse literatuur' onder www.duits.de/literatuur – © 2004-2007 - Duitse literatuur is een project van de literatuurreactie (Erwin de Vries, Jos Kleemans en Paul Goossen) van www.duits.de)

“Platzen Sie sich!” Het komische Duits van Nederlanders, opgetekend in het grensgebied

Rob Meijer

GEWOON DOEN 45

FATALE VERTALINGEN 46

VERTALINGEN VERTAALD 48

OPGEPIKT EN DOORGEGEVEN 50

- Aardige Polizei 50
- Publieke vrouw 50
- Doctorandus Economie 50
- Gebumst 50
- Gehoord op school 50
- Verduitsen 51
- Am Zug 51

UITSPRAKEN 51

DUITSE WOORDEN IN HET NEDERLANDS 52

GESPREKKEN 52

- Bij een congres 52
- Tijdens een dineetje thuis 52
- Aju 52
- Stopwoord 52
- Sociaal gesprek 52
- In de vergadering 52
- Sieg 53
- Plassen 53
- Mest 53

OPSCHRIFTEN 53

TECHNISCHE TAAL 54

- De vertaling vertaald 54
- Talking tolk 54
- Vaktermen 54
- Hoheitsgebiet 55
- Analoog 55

MOPPEN 56

- Mit beiden Händen 56
- Op jacht 56
- Osnabrück 56
- Schröder 56
- Bij het leger 56
- Voetbal 56
- Wie heeft het voor het zeggen? 56
- Op de kraamafdeling 56
- Taalopleiding 57

ZEGSWIJZEN 57

Gewoon doen

“Platzen Sie sich – Ich bleib wohl stanzen”, “neemt U plaats, ik blijf wel staan” wordt met een kwinkslag vaak in het grensgebied gebruikt als synoniem voor het slechte Duits dat Nederlanders spreken. Het is een stukje zelfkennis dat vaak te horen is als zelfironie zoals “Gehen Sie Ihren Gang”, “gaat uw gang”. Ook wordt de gecompliceerdheid van de Duitse taal vaak op de hak genomen en dan hoor je stevast de Duitse vertaling van wisselwachter bij de spoorwegen: “Eisenbahnknotenpunkthinundherschieber”.

De motivatie de taal van het buurland te leren is trouwens aan de Duitse zijde groter dan aan Nederlandse zijde van de grens. Ondanks dat we in Nederland op school vaker Duits als verplicht vak hadden en bij de opkomst van de televisie stevast naar de Amerikaanse westerns keken maar dan in het Duits nagesynchroniseerd, toch streven onze burens zich aan ons voorbij in kennis van de buurlandtaal.

Het Nederlands wordt en werd op aandrang van de Euregio in het Duitse grensgebied op vele fronten aangeboden als cursus bij de volkshogescholen maar ook als lessen voor gevorderden door vele leraren Nederlands in het Duitse grensgebied. Zo kon het gebeuren dat de *Gemeinderat* of de *Kreisrat* een uurtje na de raadsvergadering moesten nablijven om gemeenschappelijk de Nederlandse taal te leren. Personeel van de Kaufhalle of de Volksbank met veel Nederlandse klanten kregen een Nederlands-cursus van de baas aangeboden en moesten voor een beetje conversatie 2.500 Nederlandse woorden leren in de basiscursus Nederlands. Zo kon het dan ook voorkomen dat vanuit de politiek regelmatig telefoontjes richting het Nederlands-Duitse samenwerkingsverband kwamen die begonnen met: “Koetentag, mienheer, oe kaat et met oe?” Waarna complimenten werden uitgedeeld over het goede Nederlands en aansluitend bij het inhoudelijk worden van het gesprek werd overgegaan in het Duits.

Om in een korte termijn de taal van het buurland machtig te worden wordt nog steeds gebruik gemaakt van het Instituut Regina Caeli van de zusters in Vught. Een *Intensivkurs* van ‘s morgens 6 uur tot ‘s avonds 22 uur. De resultaten zijn helemaal afhankelijk van de persoon. De angst van de Duitse cursisten fouten te maken weerhoudt ze vaak van het consequent Nederlands spreken in de dagelijkse praktijk waar dat mogelijk is. Nederlanders hebben daar minder moeite mee, ze improviseren er vaak lustig op los en dat leidt vaak tot dolkomische situaties, waarbij aan de Duitse gesprekspartner vaak niet te merken is dat ze inwendig staan te brullen van het lachen.

Niet weggenomen kan worden dat er natuurlijk heel veel Nederlanders zijn die het Duits perfect beheersen en omgekeerd en je in enkele gevallen bijna niet kunt horen of je met een Nederlander of Duitser te maken hebt.

Fatale vertalingen

Opgetekende impulsieve vertalingen waarmee je compleet de mist in gaat.

Sie stehen noch bei mir in das Kreide – U staat nog bij mij in het krijt

Er wollte Ihnen eine Hacke setzen – Hij wilde U een hakje zetten

Ich stehe mein Männchen wohl – Ik sta mijn mannetje wel

Er arbeitet mit dem französischen Schlag – Het doet de klus met de Franse slag

Das ist zu toll um loszulaufen – Dat is te gek om los te lopen

Alle Tollheit auf ein Stöckchen! – Alle gekheid op een stokje!

Er treibt gut – Hij is echt op dreef

Einen Haushalt von Johan Stein - Een huishouden van Jan Steen
(in het Duits is dat: *Wie bei Hempels unterm Sofa*)

Jemanden von das Kästchen nach der Wand schicken – Iemand van het kastje naar de muur sturen

Er verknöchelt sich – Hij verkneukelt zich

Ich sage Ihnen hiermit die Wache an – Ik zeg u hierbij de wacht aan

Den habe Ich schon länger im Kucker – Die heb ik al langer in de kijker

Das kommt nicht an die Kante und nicht am Wall – Dat raakt kant nog wal

Er ist ziemlich kurz von Staub – Hij is nogal kort van stof

Wir treiben einen Kreislaufwinkel – Wij exploiteren een kringloopwinkel

Der Autobahn muss schnellstens abgebaut werden – De snelweg moet zo spoedig mogelijk aangelegd worden

Das war ein Dubeltje auf seinen Kant – Dat was een dubbeltje op zijn kant

Man muss der Hand in eigenen Busen stecken – Men moet de hand in eigen boezem steken

Er ist draussen sein Büchlein gegangen – Hij is buiten zijn boekje gegaan

Er hat viel in der Milch zu bröckelen – Hij heeft veel in de melk te brokkelen

Kommt doch noch alles auf seine Pötchen zurecht – Komt toch alles nog op zijn pootjes terecht

Sachen gehen vor das Mädchen – Zaken gaan voor het meisje

Das Auge der Meister macht ein fettes Pferd – Het oog van de meester maakt het paard vet

Er hat es auf die Hüften – Hij heeft het op de heupen

Es läuft mir dünn durch die Hose – Het loopt me dun door de broek

Er fragt immer das Nähtchen von der Strumpf – Hij vraagt steeds het naadje van de kous

Da sind Sie schön in der Affe logiert – Daar ben je mooi in de aap gelogeed

Er hat das Kätzchen im Dunkeln gekniffen – Hij heeft de kat in het donker geknepen

Dann können wir noch mal gesellig einen Baum aufsetzen – Dan kunnen we nog eens gezellig een boom opzetten

Er ist wieder richtig von Leder gezogen – Hij is weer echt van leer getrokken

Tip: Kijk bij het uitspreken van een impulsieve woordelijke vertaling van een Nederlands spreekwoord de gesprekspartner recht aan. Wanneer zijn blik op oneindig komt te staan weet je dat er iets niet in orde is.

Vertalingen vertaald

Uitdrukkingen blijken vaak een andere betekenis te hebben dan op het eerste gezicht lijkt. Wanneer in een spontane opwelling een vertaling wordt bedacht zit je vaak compleet op een verkeerd spoor.

Mein Kotflügel ist verschmutzt

Niet: Mijn korte vleugel is vies geworden - wel: Mijn spatbord is vuil geworden

Das Wasser schwoll bis über die Schwelle

Niet: Het water wilde over de dijk - wel: Het water steeg tot over de drempel

Der Kreistag wählte den Landrat ab

Niet: De cirkeldag was niets voor de zeeman - wel: Het regionale parlement koos niet voor de regerende voorzitter

Der Stau bringt mich um

Niet: Ik ben door een duw om het leven gebracht - wel: De file werkt op mijn zenuwen

Der Ritter war am Stichtag gestorben

Niet: De ridder is tijdens een duel gesneuveld - wel: De ridder is op de afgesproken dag gestorven

Der Wurf war ein Verstoß

Niet: De worp was ver gekomen - wel: De worp was een misdrijf

Der Zug donnerte vorüber

Niet: De zeug donderde voorover - wel: De trein denderde voorbij

Mit der Flurbereinigung hat man ihm auf die Füße getreten

Niet: Bij het schoonmaken van de vloer is men op zijn voeten gaan staan - wel: Met die ruilverkaveling heeft men hem geen plezier gedaan

Er ist süchtig

Niet: Hij heeft astma - wel: Hij is verslaafd aan drugs

Als Neukunde fühlte er sich zu kurz gekommen

Niet: Hij had te kort geslachtsverkeer - wel: Als nieuwe klant voelde hij zich te kort gedaan

Der Nachbar schlug ihm Tapetenwechsel vor

Niet: De caféganger beschuldigde hem van het omwisselen van het tapijt - wel: De buurman zei dat hij er eens tussenuit moest

Gießen Sie doch nichts auf meine Untertasse!

Niet: Maakt u mijn onderste tas niet nat! - wel: Mors niet zo op mijn schoteltje!

Der Bulle bumste die Geltkuh

Niet: De agent had geslachtsverkeer met een publieke vrouw - wel: De stier dekte de guste koe

Viele Ampel regeln den Verkehr

Niet: Er zijn nauwelijks verkeersregels - wel: Veel stoplichten regelen het verkeer

Ihre Brustwarzen sind nicht zeugungsfähig

Niet: De wratten op haar borst zijn niet om aan te zien - wel: Haar tepels zijn niet geschikt voor de voortplanting

Er hat seinen Drittschutz nicht gut geregelt

Niet: Hij heeft geen middel tegen diarree ingenomen – wel: Hij heeft geen WA-verzekering

Mein Enkel arbeitet unter Tage

Niet: Mijn enkel werkt 's nachts – wel: Mijn kleinzoon werkt in de mijn

Mein Urgroßvater

Niet: Mijn opa is horlogemaker – wel: Mijn overgrootvader

Das Bergwerk war ausgeschöpft

Niet: Bij teveel werk wordt je er uitgeschopt – wel: De mijn is leeg

Das ist mit Ihm blöd gelaufen

Niet: Hij gaat wel eens naakt lopen – wel: Het is met hem stom gelopen

Spontane letterlijke vertalingen door Nederlanders

Het Openbaar Ministerie heeft hem voor het gerecht gebracht

Der öffentliche Ankläger hat ihm vor das Gericht gebracht. Moet natuurlijk zijn:

Der Staatsanwalt hat ihn angeklagt

Zaken zijn zaken

“Sachen sind Sachen” zei de zakenman die een transactie niet wilde terugdraaien.

Hij zou beter begrepen zijn wanneer hij had gezegd: *“Abgemacht ist abgemacht.”*

Het is koud buiten

“Es ist kous bousen”. Een klassieker die vaak door mensen wordt gebruikt die beter weten

Hij heeft veel talen gestudeerd

Er hat viele Zahlen studiert. Moet natuurlijk *geen Zahlen* maar *Sprachen* zijn.

Opgepikt en doorgegeven

Aardige Polizei

Op een van de vele avonden in het Duitse grensgebied, terugkomend van een Nederlands-Duitse bijeenkomst, werden we niet ver van de Nederlandse grens aangehouden. Het bekende spiegelei, maar nu met een rode knipperlamp, en hij commandeerde ons naar een parkeerplaats. *“Führer-schein bitte”* klonk het, met daarop volgend: *“Haben Sie getrunken?”* Het was een drukte op de parkeerplaats en ik zag *Polizisten* lopen met de alcoholtestapparaatjes. Onschuldig vroeg mijn vrouwelijke medepassagier: *“Muss Ich jetzt blasen?”* Een glimlach brak door op het stoere masker (*blasen* heeft in het Duits soms wel even een andere betekenis dan in het Nederlands). Op mijn vraag of hij een kortere weg wist om naar Enschede te komen, kreeg ik een uitgebreid advies en met vele gebaren wees hij in welke richting we het moesten zoeken. Ik begon zonder te hebben geblazen te rijden en we kregen *freie Fahrt*.

Publieke vrouw

Een Nederlandse handelspartner stelde eens een relatie voor aan zijn Duitse handelspartner. De dame had een eigen onderneming en had haar sporen verdiend in haar vak. *“Sie ist eine Professionelle”* zei de Nederlandse partner, waarop de ogen van de Duitse handelspartner even iets groter werden. *Professionelle* betekent dat ze een publieke vrouw is.

Doctorandus Economie

Bij een congres had een Nederlandse bestuurder er voor gezorgd dat een van zijn eigen relaties in een forum plaats kon nemen en stelde deze persoon aan het publiek voor. Na een introductie wilde hij duidelijk maken dat betrokkene een doorbijtertje was. Met *“Er ist ein besondere Zuhälter”* prees hij de persoon regelrecht het graf in. *Zuhälter* betekent pooier

Gebumst

In mijn Euregionale tijd heb ik slechts twee auto's total-loss gereden. De eerste keer reed een vrachtwagen de komplette neus van de BX weg toen ik even onoplettend uit een uitrit kwam, de tweede keer had ik geen schuld. Een rentenier uit Haaksbergen was wezen tanken in het Duitse Allstädte (scheelde 15 cent per liter). Ik naderde met secretaris Wim van Geffen de grote overzichtelijke kruising en op het moment dat wij wilden passeren schoot de 78-jarige man de weg op. Er was geen houden meer aan. De seniorenauto werd drie keer om de vluchtheuvel geslingerd en de bejaarde man vloog via de voorruit uit de auto. Wij keken versuft naar buiten en zagen de man rondspringen en hoorden *“Potverdomme! Potverdomme!”* We hadden net onze brillen weergevonden en opgezet toen de politie al aan kwam scheuren. De oude man vloog er direct naartoe en wilde duidelijk maken dat het zijn schuld was. *“Ich habe gebumst, Ich habe gebumst”*. Er kwam een glimlach op de gezichten van de agenten. *Bumsen* betekent neuken en dat kon volgend de agenten niet zo'n ravage veroorzaken.

Gehoord op school

Bij een schooluitwisseling afgeluisterd hoe Nederlandse en Duitse jongeren communiceren bij een eerste ontmoeting.

“Ich verstehe meinen Lehrer nicht” – “Dan moet ie harder spreken.”

“Es klappt wohl bei ihm” – “Zit er wat los?”

“Ich habe mal eine Dose an die Tafel geworfen” – “Nou en?”

“Das ist schlimm” – “Ik vind het dom.”

“Ich traue mich nicht mehr” – “Waarom zou je met jezelf trouwen?”

Verduitsen

Onopgemerkt komen er steeds meer Duitse woorden in de omgangstaal in Nederland. Een voorbeeld: “Ik heb een geweldige *Ausdauer* en ik ben een geweldige *Draufgänger*, die met veel *Fingerspitzengefühl* zijn werk *gründlich* doet. Ik vind *Wichtigmacherei* maar *Kitsch* en geef sowieso graag *Schwung* aan mijn *Werdegang*. Ik heb er geen probleem mee in de *Heimat* mijn tegenstander *kaltzustellen* maar voel me dan wel vaak *unheimisch* als een *rücksichtloser Einzelgänger*.”

Am Zug

Het was een hele belevenis toen de treinen tussen Enschede en Gronau weer gingen rijden. Bij elke halte is een vriendelijke stem te horen die in het Nederlands en in het Duits aankondigt dat de trein in enkele ogenblikken gaat stoppen en welk station het is. Dat is een grote luxe. In Duitsland stoppen sommige treinen op heel kleine stations alleen op verzoek. Soms moet je de conducteur van tevoren vertellen dat je wilt uitstappen, maar het modernere materieel heeft een stopknop zoals in een bus. Volgens de omroepinstallatie heeft die stopknop in Duitsland een naam waarmee je elk scrabblespel kunt winnen: “*Nächster Halt: Obergrunstedt. Wagen hält nur bei Bedarf. Bitte Fahrgastausstiegs-wunschtaste betätigen.*”

Uitspraken

“*Ich bin hier der Leiter*” hoorde ik goed bedoeld een gids zeggen bij het oppikken van een Duitse groep toeristen. Een vrolijk begin van een excursie: *Leiter* betekent “ladder”, het had moeten zijn “Führer”. Begrijpelijk dat dit in Nederland een lastig woord is.

“*Wir müssen das Ministerium von ausländische Sachen dabei beziehen*” was te horen op een overleg van Nederlandse gemeentebesturen toen het ging om toeristische promotie voor de eigen gemeente in het buurland. Ministerie van Buitenlandse Zaken is natuurlijk *Außenministerium*.

“*Ich bin die Sekretärin vom Staat des Inneren*” stelde zich eens een Nederlandse staatssecretaris voor Binnenlandse zaken informeel voor.

“*Meine Damen und Herren, darf ich Ihre Andacht?*” klinkt een Nederlander normaal in de oren. In het Duits betekent *Andacht* gaan bidden. Dus het woord hoort eerder in de kerk thuis.

“*Die Autobahn A1 muss schnellstens abgebaut werden.*” Werd in een EUREGIO-vergadering opgemerkt door een Nederlandse parlementariër waarop zich veel Duitse wenkbrauwen fronsten. *Abbauen* betekent “weghalen”, en de A1 lag er toen nog niet eens.

“Als de taal een klank van staal op staal moet hebben, gaat er niets boven het Duits” zegt journalist Jan Kuitenbrouwer in zijn boekje “Turbo-Sprache”

Duitse woorden in het Nederlands

Veel Duitse woorden zijn een vanzelfsprekendheid in de Nederlandse taal geworden. Hans Ester geeft in zijn onderzoek aan hoe vaak in de Nederlandse pers bepaalde Duitse woorden de laatste 15 jaar zijn voorgekomen:

sowieso 8.000 x

Kitsch 3.496 x

heikel 2.784 x

Mannschaft 1.719 x

überhaupt 1.614 x

Schwung 1.450 x

Spielerei 961 x

Wirtschaftswunder 827 x

Alleingang 816 x

unheimisch [moet trouwens zijn: *unheimlich*!] 732 x

gefundenes Fressen 372 x

rücksichtslos 3.13 x

Fingerspitzengefühl 170 x

Gesprekken

Bij een congres

“Wir können uns untereinander unterhalten auf den Wandelgänge, weil wir kommen hier so nicht weiter. Sie müssen nicht immer das Bein so stramm halten, weil wenn wir zueinander kommen wollen, müssen wir die scharfe Kântchen davon abschleife.” Dit had ook kunnen zijn: *“Liebe Gäste, wir sind mit unseren Gesprächen schon sehr weit gekommen. Einzelheiten sind unter vier Augen zu besprechen, und ich schlage hierfür eine Kaffeepause vor. Hoffentlich können wir nach dieser Pause zum Abschluss kommen.”*

Tijdens een dineetje thuis

“Was schmeckt das Essen gut, haben Sie das selber gekocht?” „Ja, dat heb ik allemaal zelf gekocht.”

Aju

Gekke woorden slijten ook vaak in. Jaap Even van Radio Oost had een vaste groet. Wanneer hij na gedane arbeid voor Radio Euregio weer vertrok kwam er steevast: *“Auf Wiederschnitzel!”*

Stopwoord

Wanneer in een Nederlands-Duits gesprek een Duitse collega iets niet heeft verstaan hoor je vaak:

“Was haben Sie gesagt?” Dan komt er van de Nederlandse collega steevast: *“Dikke planken.”*

Sociaal gesprek

Een te goede voorbereiding op een bijeenkomst kan ook misgaan. Nazien in het woordenboek wat woorden betekenen en dan in een verkeerde context gebruiken levert ook leuke gesprekken op.

In het Nederlands heeft het woord “milieu” meerdere betekenissen. In het Duits is de vertaling *“Umwelt”*. Het is dus niet helemaal goed wanneer bij een kennismakingsgesprek gevraagd wordt:

“Aus welcher Umwelt kommen Sie?”

In de vergadering

“Wir haben jetzt schon den ganzen Tag miteinander gesprochen, es wird doch Zeit, dass wir die Endlösung finden.” Een bizarre verspreking omdat het woord *Endlösung* vanuit de Tweede Wereldoorlog nog steeds een nare bijmaak heeft.

Sieg

Wim Schelberg was 13 jaar voorzitter en een briljante spreker die nooit iets op papier hoefde te hebben. Bij een officiële bijeenkomst waarbij prijzen uitgereikt moesten worden fluisterde hij me vlak voor de toespraak toe: “Wat is ook al weer het Duitse woord voor overwinning?” Ik fluisterde hem toe: “Sieg”. Met een brede glimlach zij hij toen: “Ik zoek m’n heil in een ander woord.”

Plassen

Bijeenkomsten voor het Midden- en Kleinbedrijf vinden regelmatig plaats. De vertegenwoordiger van MKB Nederland wilde duidelijk maken dat het voor de economie en de arbeidsmarkt heel goed is wanneer er veel meer kleine bedrijven komen. “*Meine Damen und Herren, wir können in der Einzelhandel wohl groß gehen, aber es ist besser, dass wir mehr kleine Geschäfte machen.*” Ein kleines Geschäft machen betekent echter „plassen“.

Mest

Tijdens een van de lange busreizen met Nederlandse bestuurders naar de toenmalige DDR komt het voor dat onderweg de gespreksstof wat minder wordt. De bus was vroeg vertrokken en de nevel hing over de velden. De burgemeester keek naar buiten en zei tegen zijn Duitse collega: “Was ein Mist, hé”. Het begrijpelijke antwoord was: “Das sehe ich nicht, wo denn?” Mist is in het Duits “mest” en het Nederlandse “mist” wordt vertaald met *Nebel*.

Opschriften

Toen in Hengelo de treinen niet liepen in verband met een staking stond er keurig aangeplakt voor de Nederlandse reizigers: “In verband met een staking door het personeel lopen er vandaag geen treinen.” Voor de Duitse reizigers was dit vertaald met: “*Die Züge fahren heute nicht, das Personal ist auf den Strich.*” Auf den Strich gehen betekent “zich prostitueren”, “tippelen”.

Bij restaurants wordt het populaire menu met *Schnitzels* op vele manieren op het menu geplaatst. We zagen: “snitsel”, “schnitsel”, “znitsel” en “snietzel”.

In een wachtkamer van een specialist:
“*Spezialisiert in Frauen und andere Krankheiten.*”

Bij een Nederlands reisbureau:
“*Wir schicken Ihre Koffer in alle Kontinente.*”

Bij de MRI scan:
“*Hier werden Sie in Scheibchen abgetastet.*”

Technische taal

De vertaling vertaald

Toen ik voor m'n werk veelvuldig met de directoraten generaal van de Europese Commissie in aanraking kwam, groeide het besef dat de talen in Europa wel een erg grote barrière waren en voor veel misverstanden zorgden. De vertaaldienst met de vele duizenden tolken konden de stroom van vergaderingen, verordeningen en regelingen nauwelijks aan. Geen wonder dat alle hoop op de nieuwe technieken was gevestigd. Vele miljoenen werden hieraan uitgegeven. Een systeem voor spraakherkenning werd ontwikkeld, veel te hoog ingeschat en weer aan de kant gezet waardoor vele miljoenen euro's *in den Sand gesetzt*, d.w.z. weggegooid werden. Een opluchting was merkbaar toen "Systran" kwam, het online vertaalprogramma van de Europese Commissie. Wij mochten er ook gebruik van maken en ik kreeg een speciaal e-mail adres waarmee documenten (ook lijvige rapporten van 100 pagina's) gemaild konden worden en binnen twee minuten in de gewenste taal terugkwamen! Nu was het helaas niet mogelijk vanuit het Nederlands direct in het Duits te laten vertalen maar wel van het Engels naar het Nederlands, en dus verzonnen we de truc het Nederlandse document eerst in het Engels te laten vertalen en daarna in het Duits. Dat was lachen. Zinnen kregen een heel andere constructie, woorden werden op een verkeerde betekenis vertaald en de samenhang was nergens te vinden. Met grote rode letters stond op plekken waar het helemaal mis ging "*machine translation*". Toch heeft het wel enkele keren geholpen want wanneer er weer bezoek uit Brussel kwam en we kregen te horen dat de hoofd van dienst bijvoorbeeld een Spanjaard of een Italiaan was, dan werd op de dag van het bezoek nog snel even een vertaling aangevraagd zodat de onderhandelaar het projectvoorstel in zijn eigen taal kreeg voorgelegd. Het voorstel werd dan wel vaak met fronsende wenkbrauwen gelezen, maar een Engelstalige mondelinge toelichting streek alle plooiën weer glad.

Talking tolk

Veel vergaderingen van de Europese Commissie in Brussel vinden plaats in het Centre de Borchette aan de Rue Froisart. Een geweldig vergadercomplex waar op zes etages simultaan vertaalde vergaderingen, dag in dag uit, plaatsvinden. Door de tolken wordt het gebouw ook wel "het aquarium" genoemd. In elke zaal bevinden zich rondom langs het plafond vertaalruimten van rookglas. Hier zijn voor elke taal steeds twee tolken paraat. De talen die beschikbaar zijn, worden naast de regiecabine achter de voorzitter aangegeven. Mijn hobby was het steeds op het koptelefoonkanaal steeds een ander taal te kiezen. Nederlands en Duits was voor mij natuurlijk geen probleem, Engels ging ook vrij moeiteloos maar Frans en Italiaans was een stuk minder. Wanneer er een spreker in het Duits aan het woord was schakelde ik vaak over naar het Engels. Als expert in een vergadering weet je waar het over gaat. Tolken moeten zich inleven in de materie en de anderstaligen in de zaal krijgen het product van de tolk te horen. Wanneer je dan de vertaling volgde met het ene oor en de spreker met het andere en daarbij de ogen de kost gaf, dan zag je bij kritische vertalingen vanuit welke hoek de vragen zouden komen. De tolken letten daarom vaak speciaal op de mensen in de zaal die de taal spraken die zij aanbieden. Helemaal ingewikkeld werd het wanneer iemand verondersteld wordt zijn eigen taal te spreken en dan opeens in het Engels of het Duits begint te spreken. Grote verwarring in de vertaalcabines want dat wordt een geschakel van taal naar taal. Wij Nederlanders hebben daar nogal een handje van omdat we zo graag willen laten horen dat we veel talen spreken. In zo'n vertaalparadijs heeft dat natuurlijk überhaupt geen zin. Ik herinner me nog de vertegenwoordiger van Arbeidsvoorziening Nederland die tegen de vrouwelijke voorzitter steevast zijn betoog begon met: "Madame Chair" Het is niet incorrect maar ik kreeg steeds het gevoel of hij het woord tot mevrouw van der Stoel richtte.

Vaktermen

Technische termen kennen in de taal van het buurland en er dan mee koketteren is heel verleidelijk. Je moet dan wel zeker van je zaak zijn en de samenhang kennen, anders draag je bij aan het tegenovergestelde: geen begrip maar verwarring. Een paar van die begrippen die ik zo tegenkwam zijn de volgende:

Eheanbahnungsinstitut: een huwelijksbureau
Drittschutz / *Haftplicht*: wettelijke aansprakelijkheid
Zinsen: rente, maar *Rente* is “pensioen”
Knöllchen: bekeuring, bon
Urheberrecht: auteursrecht
Liegenschaft: onroerende goederen
Brennelementezwischenlager: splijstofelemententussenopslag
pauschalieren: alles bij elkaar nemen, de totale kosten berekenen
Gliedermassstab of *Zollstock*: opvouwbare duimstok
Kreisverkehr: rotonde
Polsternagel: kopspijker
Aufwandssteuer: verbruiksbelasting
nachhaltig eingetragen: duurzaam geregistreerd

En zo kunnen we nog wel even doorgaan.

In het grensgebied is het vast gebruik geworden, wanneer op een specifiek deelgebied een intensievere samenwerking dreigde los te barsten zoals in de bouw, de politie, de brandweer of de drugspreventie om een woordenlijst op te stellen van de vakbegrippen. Niet alleen om de communicatie te bevorderen maar ook om catastrofes te voorkomen. Met name bij de grensoverschrijdende rampenbestrijding is het erg handig wanneer de meldkamers aan beide zijden van de grens toch een beetje weten om welke ramp het gaat en hoe de inzet moet worden geregeld.

Hoheitsgebiet

Hoheitsgebiet is het gebied waarover een bepaalde overheid bevoegdheden bezit, een soeverein gebied. Het werkgebied van bijvoorbeeld een *Wasserverband* – waterschap – wordt *Hoheitsgebiet* genoemd. In een gesprek over het Nederlandse Koninklijk Huis noemde de spreker het gebied rondom paleis Het Loo ook “*Hoheitsgebiet*”, maar dat was dan wel van een echte Hoogheid.

Analoog

In het huidige tijdperk dat er veel Nederlanders een goedkoop huis direct over de grens kopen, komt het voor dat deze immigranten Nederland het liefst helemaal meenemen. Een van de eerste tegenslagen is dat niet alle Nederlandse televisiezenders in het buurland te ontvangen zijn via de kabel in het buurland. Met een schotel gaat het al beter en straks met breedband TV zijn de mogelijkheden onbeperkt. Toen een journalist belde dat ook de regionale zender van de antenne werd gehaald moest ik het verhaal van de analoge en digitale TV opdissen. Dan is een fout snel gemaakt. Ik vertelde de man: “*Es gibt in die Niederlande kein analoges Fernsehen mehr.*” Ik kreeg ook nog een passend antwoord: “*Das ist aber Scheiße.*”

Moppen

Mit beiden Händen

Een Nederlandse kanovaarder peddelt op een kanaal bij een industriegebied in Duitsland. Hij krijgt dorst en schept met zijn hand wat water om het op te drinken. Er staat een Duitser op de brug en roept hard: *“Nicht trinken, das ist Gift!”* Geen reactie. De Duitser nog een keer: *“Nicht trinken das ist giftig!”*. Peddelt de Nederlander naar de brug en roept: *“Ik kan je niet verstaan, ik ben Hollander!”* Roept de Duitser terug: *“Mit beiden Händen trinken, dann haste mehr davon!”*

Op jacht

Een Nederlandse en een Duitse jager zijn samen op jacht in het grensgebied. Ze schieten een fazant en krijgen ruzie wie de vogel mee mag nemen. Komt de Duitser met een voorstel: *“We schieten mekaar in de voet en wie nog kan lopen mag de vogel hebben.”* “Goed,” zegt de Nederlander, “ik eerst.” Nadat de Duitser een tijd op de grond heeft liggen kronkelen van de pijn staat hij op en zegt: *“Jetzt ich.”* “Och,” zegt de Nederlander, *“laat maar, ik lust geen fazant.”*

Osnabrück

Bij een uitstapje is een groep Nederlandse toeristen op weg in de Duitse bergen. Op een mooi hooggelegen punt laat de reisleader de bus stoppen en het gezelschap stapt uit. De gids vertelt de vakantiegangers iets over het prachtige uitzicht. *“Gleich vor Ihnen geht diese Bergwand mehr als hundert Meter nach unten. Vorige Woche ist hier noch eine Frau nach unten gesprungen.”* Vraagt een Nederlander: *“Aus Angst?”* *Nein,”* zegt de reisleader, *“aus Osnabrück.”*

Schröder

Bundeskanzler Gerhard Schröder is op reis met zijn vrouw Doris. *“Mein Gott, was ist es hier kalt”* zegt Doris. *“Privat kannst Du mich ruhig Gerhard nennen, Doris”* zegt Schröder.

Bij het leger

Bij het Nederlands-Duitse leger in Münster komt een soldaat bij een Nederlandse keuringsarts. *“Mann, deine Nase steht schief wie der Turm von Pisa. Wo kommst Du her?”* *“Ich komme aus Baden-Baden”*. “Lieve help, hij stottert ook nog.”

Voetbal

In de *Grundschule* vraagt de lerares aan de leerlingen naar de beroepen van de vader. Zit er ook een Nederlandse leerling in de klas en deze antwoordt op de vraag *“Na, was macht denn dein Vater?”* “met: *“Mein Vater ist Türsteher im Puff!”* Begint de lerares te lachen en zegt: *“Ik ken toch jouw vader, die heeft toch niets met een bordeel te maken, hij is toch voetballer en speelt in het nationaal elftal?”* “Ja,” zegt de leerling, *“maar dat was me te pijnlijk om te vertellen.”*

Wie heeft het voor het zeggen?

Vraagt een Nederlander aan een Duitser: *“Wer hat es bei Ihnen zu Hause fürs Sagen?”* Zegt de Duitser: *„Das sind viele: Meine Frau hat das Sagen über das Dienstmädchen, das Dienstmädchen hat das Sagen über meine Kinder, und meine Kinder haben das Sagen über den Hund.“* „Und Du?” „Ich pflege den PKW.”

Op de kraamafdeling

Komen drie vaders in de kraamafdeling van het ziekenhuis. Een Duitser, een kleurling en een Nederlander. De zuster komt op hen toe en zegt: ik heb een goed en een slecht bericht. U bent alle drie vader van een gezonde baby, alleen de baby's zijn verwisseld zodat we niet meer weten welke baby van wie is. Onmiddellijk rent de Duitser naar de gekleurde baby en pakt hem mee. Zegt de kleurling: *“Denkt u niet dat u een fout maakt?”* “Nee,” zegt de Duitser: *“Hauptsache, es ist kein Holländer.”*

Taalopleiding

Twee studenten hebben een gesprek over de taalopleiding. “Wat leer jij daar?” “Hebreeuws.” “Waarom toch?”. “Tja, waarom. Wel, ik wil me verstaanbaar kunnen maken wanneer ik in de hemel kom.” “En wanneer je in de hel komt?” “Duits heb ik al in mijn pakket.”

Zegswijzen

In het Duits zijn er ook specifieke uitdrukkingen die je normaal niet in een woordenboek vindt. Hieronder een indruk van verschillende buitensporigheden.

Wanneer iemand roept: “*Na los, dalli dalli*” dan betekent dat niet dat je op Salvador Dali lijkt maar dat je op moet schieten.

Als iemand op een terrasje de volgende opmerking maakt: “*Sie hat Beine wie in ein Liebesroman: am Ende finden Sie sich*” dan betekent dit dat de voorbijgangster geweldige O-benen heeft.

Als een Duitser achter de computer zit en zegt: “*Ich fahr ihn mal herunter*” dan betekent dat niet dat hij de PC in de kelder zet, maar dat hij de computer uitzet.

Wanneer je een Duitser als medepassagier in jouw auto meeneemt en hij zegt: “*Grüner wird es nicht*” betekent het niet dat het hoogzomer is maar dat het stoplicht al even op groen staat.

Een Duitser die uit de stad komt kan de opmerking maken: “*Der kommt aus einem Kaff*”. Dan bedoelt hij: “Die komt uit een gehucht.”

Wanneer iemand op “*Tempelflitzer*” loopt dan is dat geen snelle priester maar een geitewollensokken milieutype met open sandalen.

“*Er wirft einen ordentlichen Schatten*” betekent niet dat het om een gigantisch groot persoon gaat, maar om iemand die een behoorlijk buikje heeft.

“*Du hast eine Starkstromfrisur*” betekent niet dat je een stekker aan je hoofd hebt maar een modern stekeltjeskapsel.

Een *Pleitegeier* is geen exotische vogel maar de uitdrukking voor een bankroetier.

“*Hast Du die böse Schwiegermutter?*” wordt niet gevraagd om te weten hoe de familiale verhoudingen liggen, maar wanneer je aan een tafel zit met de tafelpoot tussen je benen.

“*Das ist ein Hammer*” betekent niet dat je uitgelegd krijgt wat een hamer is maar gewoon “Dat is te gek”.

“*Gib mir mal einen Plombenzieher*” wil niet zeggen dat de vraagsteller tandpijn heeft maar dat hij met een kwinkslag vraagt om kauwgom.

(Dit stuk is een sterk ingekorte versie van een boekje getiteld *Platzen Sie sich... Het komische Duits van Nederlanders opgetekend uit het leven van alledag in een grensgebied* van Rob Meijer, uitgegeven door de EUREGIO in Gronau/Enschede.)

Juli 2007

Arbeidsmarkt en beroepsonderwijs in Duitsland

De arbeidsmarkt in Duitsland

Gerd Busse

KLEIN GRENSVERKEER: KORTE GESCHIEDENIS VAN DE NEDERLANDS-DUITSE ARBEIDSMARKT 59

DE DUITSE ARBEIDSMARKT 60

Werk zoeken 60

Sollicitatieprocedure 61

Juridische randvoorwaarden 62

De taal 63

WERKEN IN HET GRENSGEBIED: DE 'EUREGIONALE' ARBEIDSMARKT 64

SLOTOPMERKING 65

LITERATUUR 66

CONTACTADRESSEN 67

Klein grensverkeer: korte geschiedenis van de Nederlands-Duitse arbeidsmarkt

Sinds 1 september 1961 bestaat voor burgers van de toenmalige Europese Economische Gemeenschap en de huidige Europese Unie het recht op het 'vrije verkeer' van werknemers. Elke werknemer van een EU-land kan in een ander EU-land werk verrichten zonder eerst een visum en een werkvergunning te hoeven aanvragen. Tussen Nederland en Duitsland bestond deze vorm van grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit, hoewel met enige restricties, ook vroeger al. Vooral in de grensregio's kon zich in de loop der eeuwen een onbureaucratische vorm van 'grensverkeer' van pendelaars en arbeidsmigranten ontwikkelen.

Al in de zeventiende eeuw traden jonge Duitse mannen massaal als matroos, soldaat of pakhuisknecht in dienst bij de Verenigde Oostindische Compagnie, destijds de machtigste handelsmaatschappij ter wereld, met het hoofdkantoor in Amsterdam (Van Gelder 1997), en tot diep in de negentiende eeuw trokken Duitsers als turfstekers naar de veengebieden van de provincie Drenthe of als oogstarbeiders naar de reusachtige korenvelden in Noordoost Nederland. Geliefd was bij Duitse vrouwen tot aan de Tweede Wereldoorlog ook het werk als dienstmeisje in Nederlandse huishoudens – zoals valt na te lezen in de roman *Else Böhler, Duits dienstmeisje* (1935) van Simon Vestdijk.

Omgekeerd bood Duitsland ook veel Nederlanders werk en inkomen. Tijdelijk vormden zij daar zelfs de op drie na grootste groep arbeidsmigranten. Op uitnodiging van de markgraaf van Brandenburg trokken zij tot in de zestiende eeuw met duizenden naar het Elbegebied en naar de streek rondom Berlijn, waar ze de uitgestrekte veengebieden drooglegden, dijken bouwden en rivieren kanaliseerden. Een aantal Nederlandse taaleigenaardigheden is in het regionale dialect productief gebleven. Men zegt daar niet *ich*, maar *icke*, *dat* en *wat* in plaats van *das* en *was*, geen *auch* en *kaufen*, maar *ooch* en *koofen*, en geen *keine* of *Meister*, maar *keene* en *Meester*. Ook gebouwen (bijvoorbeeld het *Holländische Viertel* in Potsdam) getuigen van de aanwezigheid van Nederlandse arbeidskrachten.^[1] Later zorgde de honger naar arbeidskrachten in de opkomende staal- en mijnindustrie van het Roergebied voor een massale toestroom van Nederlanders.

In het begin van de twintigste eeuw werkten bijna 150.000 Nederlanders in het toenmalige keizerrijk, de meesten van hen in Pruisen. Anders dan voor arbeiders uit andere delen van Europa golden voor hen geen rigide wachttijden of regionale werkverboden. Het merendeel van de Nederlanders was werkzaam in de landbouw en in ambachtelijk-industriële beroepen, vooral in de bouw, de mijnbouw en de staalindustrie. In zijn memoires doet Gerard van het Reve (1967), vader van de beroemde Nederlandse schrijvers Gerard Reve en Karel van het Reve, verslag van de ervaringen die hij in 1911 in Dortmund had opgedaan.

Er zijn voor de huidige situatie weliswaar geen betrouwbare statistische gegevens over de precieze aantallen grensarbeiders, maar arbeidsmarktexperts gaan ervan uit dat de grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit de laatste jaren – vooral vanuit Duitsland naar Nederland toe – is toegenomen.^[2] Een van de redenen daarvoor is wellicht het slechten van de juridische en belastingtechnische barrières tussen de beide landen, maar wat ook een rol kan spelen, is dat de Europese landen steeds duidelijker waarneembaar naar elkaar toe groeien. Voor de Nederlands-Duitse arbeidsmobiliteit is de voornaamste reden stellig de al jaren bestaande scheve verhouding tussen de relatief dynamische Nederlandse en de nogal rigide Duitse arbeidsmarkt.

De onstuimige economische groei in Nederland van 1995 tot 2000 zorgde voor een enorme vraag naar arbeidskrachten. En hoewel Nederland in de jaren daarna nauwelijks groei kende, begint de werkgelegenheid nu weer flink aan te trekken, dus dat ook goed opgeleide Duitse vakmensen uit tal van vakgebieden, met name de horeca, de logistiek, onderdelen van de gezondheidszorg,

1 Voor de invloeden van Nederlandse immigranten op de economische en culturele ontwikkeling in Duitsland zie bv. Van Tussenbroek en Linthout (2004).

2 Voor het soort en de omvang van de Nederlands-Duitse arbeidsmobiliteit zie Busse en Frietman (1998) resp. Eggert e.a. (2002).

het onderwijs en de bouw, nog steeds of opnieuw goede kansen hebben om in Nederland werk te vinden. Maar omgekeerd zijn er ook voor Nederlanders, in een zich sinds 2006 herstellende Duitse economie, interessante mogelijkheden voor een baan in Duitsland: in de gezondheidszorg bijvoorbeeld, maar ook in de bouw, de gastronomie of de metaalindustrie.

De Duitse arbeidsmarkt

Hoewel de burgers al jaren een 'keer ten goede op de arbeidsmarkt' werd beloofd (zie bv. IAB 2004), waren begin 2006 in Duitsland nog meer dan 5 miljoen mensen werkloos. Dit komt overeen met een werkloosheidscijfer van 12,1 procent. Pas sinds het najaar 2006 is er, na een lange periode van economische stagnatie, eindelijk weer sprake van een – en wel forse – daling in de werkloosheid in Duitsland: in september 2007 lag het werkloosheidscijfer bij 8,4 procent.

Dat er na de volledige werkgelegenheid van de jaren zeventig van de vorige eeuw een dergelijke dramatische situatie op de arbeidsmarkt kon ontstaan, is te wijten aan de algemene economische en politieke ontwikkelingen in de daaropvolgende decennia: de (overal in Europa waar te nemen) achteruitgang in de industriële sector, de ondergang van de onproductieve economische kernen in Oost-Duitsland na de hereniging en de verplaatsing van hele productieketens naar lagelonenlanden.

De crisis op de arbeidsmarkt was echter in één opzicht volstrekt door eigen toedoen veroorzaakt. De politieke beleidsmakers hadden systematisch de kans voorbij laten gaan om de arbeidsmarkt – bijvoorbeeld door een versoepeling van de ontslagbescherming – flexibeler te maken. De loonpolitiek van de vakbonden was vooral gericht op de positie van de werkenden; dit zorgde voor stijgende loonkosten en versterkte de afvloeiing van personeel. Ook de naar de voorzitter van de regeringscommissie, Peter Hartz, genoemde arbeidsmarkthervormingen van een aantal jaren geleden konden niet veel uitrichten.^[3] De hervormingen kwamen te laat en gebruikten de verkeerde instrumenten op de verkeerde plek – die balans zou men kunnen trekken na een eerste officiële inventarisatie van de effecten van de Hartz-hervormingen.

Werk zoeken

Het is nog steeds niet makkelijk om in de huidige situatie op de Duitse arbeidsmarkt werk te vinden, maar het is zeker niet uitzichtloos. In een aantal bedrijfstakken bestaan voor goed opgeleide sollicitanten – ook uit het buurland – inmiddels weer interessante beroepsperspectieven. Wie in Duitsland werk of een stageplek zoekt, kan kiezen uit een aantal mogelijkheden, zoals:

- de zogeheten 'Europaservice' van het Duitse arbeidsbureau, de *Bundesagentur für Arbeit*. De Europaservice (www.europaserviceba.de) biedt een grote variatie aan informatie over Duitsland en de Duitse arbeidsmarkt aan en beantwoordt via een hotline ook bijzondere vragen. Op de website kan bovendien – in het Duits, Engels en Frans – een uitstekende brochure (*Mobil in Europa. Leben und Arbeiten in Deutschland*) worden gedownload, die heel compact al het wetenswaardige over het thema werken in Duitsland bundelt;
- de personeelsadvertenties (*Stellenmarkt*) in de weekend-edities van de landelijke dagbladen als de *Frankfurter Allgemeine Zeitung* (met name voor beroepen in het bedrijfsleven), de *Süddeutsche Zeitung* (voor Zuid-Duitsland) en *Der Tagesspiegel* (voor Berlijn en omstreken). Voor academici zijn vooral de personeelsadvertenties in het – altijd op donderdag – verschijnende weekblad *Die Zeit* interessant (<http://zeit.academics.de>);
- voor wie een stageplek zoekt in het Duitse grensgebied met Nederland is de stagedatabank van de Euregio Rijn-Waal (www.euregio.org/stage), die ook in het Nederlands beschikbaar is, een aanrader;
- de digitale vacaturedatabank van de *Bundesagentur für Arbeit* die op www.arbeitsagentur.de te bereiken is en ook openstaat voor werkzoekenden uit Nederland;

- de (voor een deel ook Nederlandstalige) EURES-databank <http://europa.eu.int/eures/home.jsp?lang=nl> met vacatures in heel Europa, dus ook in Duitsland;
- de vacaturebeurzen op Internet. Er zijn er intussen zo veel – gespecialiseerd naar regio's, bedrijfstakken en/of beroepen – dat alleen al de opsomming ervan verscheidene pagina's zou vullen. Een portaal dat een hele reeks van dergelijke vacaturebeurzen in lijsten opsomt, is te vinden op <http://www.crosswater-systems.com/ej2000.htm>;
- open sollicitaties. Ook in Duitsland is het volstrekt gebruikelijk om op eigen initiatief naar een vacature of een stageplek te solliciteren. Bedrijven kunnen gericht worden gezocht via de Duitse beroepengids (<http://www.gelbeseiten.de>). Misschien is ook de sollicitatie bij Nederlandse bedrijven met dochterondernemingen of deelnemingen in Duitsland interessant of bij Duitse bedrijven die lid zijn van de *Deutsch-Niederländische Handelskammer* (Nederlands-Duitse Kamer van Koophandel). Een lijst van dergelijke bedrijven is verkrijgbaar op <http://www.dnhk.org/index.php?level=lidmaatschap&sublevel=ledendatabank>.

Een belangrijke voorwaarde voor Nederlanders die werk zoeken in Duitsland is beheersing van de Duitse taal. Nederlandstalige informatie over vacatures en arbeidsbemiddeling zijn op de Duitse arbeidsmarkt slechts zeer beperkt voorhanden.

Een bijkomend probleem – dat evenzeer voor Nederlandse sollicitanten op de Duitse arbeidsmarkt geldt als voor Duitse sollicitanten op de Nederlandse arbeidsmarkt – vormen de beroeps- en functieomschrijvingen. Maar anders dan in Nederland is er in Duitsland intussen op Internet een samenvattend en zeer gedetailleerd overzicht van meer dan 6.300 opleidingen, bijscholingen en specialisaties alsmede opleidingen in academische beroepen verkrijgbaar. Bij elk beroep bevindt zich een goed gestructureerde (hoewel alleen in het Duits beschikbare) functiebeschrijving. De databank maakt deel uit van het serviceaanbod van de *Bundesagentur für Arbeit* en heeft als adres: <http://infobub.arbeitsagentur.de/berufe/index.jsp>.

Sollicitatieprocedure

In Duitsland is de sollicitatieprocedure in de regel formeler dan men in Nederland gewend is. De sollicitatiebrief dient in ieder geval in foutloos Duits te zijn opgesteld; alleen bij grote, internationaal actieve bedrijven mag de brief soms ook in het Engels worden geschreven. Wie dit niet zeker weet, kan hierover het beste eerst contact opnemen met de personeelsafdeling. Als vuistregel geldt dat men in een sollicitatie – zowel wat de inhoud als de vorm betreft (geen typefouten, toezending van de bescheiden in een zo representatief mogelijke sollicitatiemap) – veeleer formeel en terughoudend dient op te treden als men succes wil hebben.

De sollicitatiebrief dient niet langer te zijn dan een pagina en van een eenduidig postadres te zijn voorzien. Belangrijk is dat de brief duidelijk maakt waarom men juist op *deze* vacature en bij *deze* onderneming solliciteert en hij moet informatie geven over vaardigheden (bijv. talenkennis) die niet uit de bijgevoegde bescheiden naar voren komen. Bij deze bescheiden gaat het om een tabellarische levensloop (met sollicitatiefoto!) en kopieën van school- en opleidingsdiploma's en getuigschriften.

Vroeger ontving men meestal na een paar dagen een bevestiging van de ontvangst van de sollicitatie. Tegenwoordig valt steeds vaker van sollicitanten te horen dat bedrijven nog slechts sporadisch op schriftelijke sollicitaties reageren, ook als het initiatief van de bedrijven kwam. Men krijgt dan geen ontvangstbevestiging en geen afwijzing en moet af en toe zelfs nog schriftelijk vragen of de sollicitatiebescheiden teruggestuurd kunnen worden. (Stuur daarom steeds alleen kopieën en nooit de originalen zelf!) Deze ingrijpende verandering heeft stellig ook te maken met het geringe aantal vacatures resp. het overgrote aanbod van arbeidskrachten op de Duitse arbeidsmarkt. Bedrijven hoeven niet te werven om goed opgeleide arbeidskrachten te vinden, maar kunnen vrij kiezen.

Er kan wel enige tijd overheen gaan voor men antwoord krijgt. Vooral bij vacatures bij de overheid kan het zonder meer een aantal maanden duren voor men of een schriftelijke afwijzing of een afspraak voor een sollicitatiegesprek ontvangt – en dit gesprek vindt dan in veel gevallen op zeer korte termijn plaats.

Men komt vanzelfsprekend stipt en uitgerust op het sollicitatiegesprek; de kleding dient zo formeel mogelijk te zijn – vrouwen in mantelpak of kostuum, mannen met colbert en das -, maar zonder de indruk te wekken dat men beter is gekleed dan de chef of de cheffin. Bij het gesprek moet men erop rekenen dat er een vrij grote groep personen in het vertrek is die ook allen het recht hebben vragen te stellen: de directeur en/of de chef van de afdeling waarbij men heeft gesolliciteerd, de personeelschef, een vertegenwoordiger van de ondernemingsraad, de ‘*Gleichstellungsbeauftragte*’ (iemand die in het bedrijf verantwoordelijk is voor de gelijke behandeling van de seksen) en af en toe ook een toekomstige collega.

Een sollicitatiegesprek in Duitsland duurt tussen een half en anderhalf uur en is heel sterk gericht op de beroepsmatige en opleidingstechnische achtergrond van de sollicitant en de toekomstige bezigheden. Privé-zaken spelen alleen een rol indien ze van belang zijn voor de vacature waarnaar men heeft gesolliciteerd.^[4]

Voor de meeste functies speelt het geen rol of het opleidings- of schooldiploma in Duitsland erkend wordt, als de potentiële werkgever ervan overtuigd is dat de sollicitant de geschikte medewerker is voor de vacature. Om hem hiervan te overtuigen verdient het aanbeveling het einddiploma te vertalen en eventueel schriftelijk toe te lichten – men kan er ten slotte niet van uitgaan dat een Duitse werkgever (zelfs in het grensgebied) bekend is met de Nederlandse taal en het Nederlandse onderwijssysteem. Wie toch problemen heeft met de acceptatie van het Nederlandse diploma, kan zich tot de dichtstbijzijnde *Industrie- und Handelskammer* (Kamer van Koophandel) of *Handwerkskammer* (Kamer van Ambachten en Neringen) wenden, twee publiekrechtelijke instellingen die in Duitsland medeverantwoordelijk zijn voor de beroepsopleidingen.^[5]

Als de sollicitatie geslaagd is, krijgt men een veelal tijdelijke arbeidsovereenkomst, waarin het begin van de dienstbetrekking, de (meestal zes maanden durende) proeftijd, de functie, de opzeggingstermijnen, de vergoeding, de vakantiedagen en de arbeidsduur vermeld staan. Na aftrek van premies en belastingen is het gemiddelde niveau van inkomen ongeveer vergelijkbaar met dat in Nederland.

Juridische randvoorwaarden

Als burgers van de EU hebben Nederlanders vrij toegang tot de Duitse arbeidsmarkt en krijgen ze automatisch een werkvergunning. Werknemers, onverschillig of ze uit Nederland of Duitsland komen, zijn in principe verplicht sociaal verzekerd. Het Duitse sociale zekerheidssysteem omvat de wettelijke werkloosheids-, ziekte-, pensioen-, ongevallen- en bijzondere ziektekostenverzekering. De werkgever meldt de medewerker bij een van de wettelijke ziekteverzekeringen aan (de keuze van de verzekeraar ligt bij de werknemer), die de werknemer op haar beurt bij de werkloosheids-, pensioen- en bijzondere ziektekostenverzekering aanmeldt. De verzekeringsbijdragen worden automatisch van het brutoloon afgetrokken en aan de ziekteverzekering overgemaakt. De aanmelding bij de ongevallenverzekering (de *Berufsgenossenschaft*) wordt door de werkgever verricht en hij betaalt ook de premie.

4 Een uitvoerige, hoewel ten dele een enigszins verouderde beschrijving van de sollicitatieprocedure in Duitsland is in het Nederlands te vinden op www.edr-eures.org/doc/solliciteren-nl.doc. Veel betere en actuelere informatie over dit thema biedt de cd-rom *Bedrijfscultuur in Duitsland - Betriebskultur in den Niederlanden* (2003), die ook op deze dvd staat (onder 'Video's over de arbeids- en bedrijfscultuur in Duitsland')..

5 De adressen van de Kamers zijn te vinden voor de IHK's op www.dihk.de/inhalt/ihk, voor de *Handwerkskammern* op <http://www.zdh.de/handwerksorganisationen/handwerkskammern/adressen.html>.

Net als in Nederland speelt ook in Duitsland door de toenemende ‘vergrijzing’ het thema ‘particuliere pensioenregeling’ een steeds belangrijker rol, omdat de pensioenen op de lange termijn lager zullen worden. Particuliere pensioenverzekeringen worden ten dele door de staat ondersteund, bijvoorbeeld via de zogeheten ‘Riester-Rente’, genoemd naar de voormalige minister van werkgelegenheid Walter Riester.

Informatie over het Duitse sociale verzekeringssysteem is te vinden in de brochure *Werken in Duitsland, wonen in Nederland* (2006), die kosteloos bij de Euregio is aan te vragen (adressen zie onderaan). Bij meer gespecialiseerde vragen over de Duitse sociale verzekering kan men zich tot het Bureau voor Duitse Zaken in Nijmegen wenden (<http://www.svb.nl/internet/nl/internationaal/bdz/index.jsp>) of bij het “burgersprekuur” van de Euregio Rijn-Waal resp. de euregio rijn-maas-noord informeren. De tijden zijn te vinden op www.euregio.org.

De taal

Anders dan in Nederland is het voor buitenlandse sollicitanten en werknemers bijna onontkoombaar om de taal van het land althans in hoofdlijnen te beheersen. Dit blijkt al uit het feit dat vrijwel alle informatie voor werkzoekenden en werknemers – dus ook voor diegenen uit Nederland – uitsluitend in het Duits ter beschikking staat. Een zeer goede mogelijkheid voor Nederlanders om Duits te leren of de kennis van het Duits op te frissen bieden de taalcursussen van de twee Duitse Goethe-Instituten in Amsterdam (<http://www.goethe.de/ins/nl/ams/lrn/deindex.htm>) en Rotterdam (<http://www.goethe.de/ins/nl/ams/lrn/all/deindex.htm>), die ook schriftelijke cursussen aanbieden.

Werken in het grensgebied: de 'Euregionale' arbeidsmarkt

Door de Europese integratie is het voor Duitse en Nederlandse werknemers eenvoudiger geworden om in het buurland te gaan werken. Een belangrijke bijdrage daaraan is geleverd door het beginsel van het vrije verkeer van werknemers. Maar ook op het terrein van het sociale en het belastingrecht zijn er de afgelopen jaren zo veel aanpassingen geweest dat het voor een Nederlandse staatsburger in Duitsland – en omgekeerd – geen al te grote problemen meer oplevert in het buurland te gaan werken.

Van deze ontwikkeling profiteren in eerste instantie de zogeheten grenspendelaars die aan de ene kant van de grens wonen en in het buurland werken. Hoewel hun aandeel in de beroepsbevolking eerder in promillen dan in procenten kan worden uitgedrukt, gaan experts er toch van uit dat het aantal grensarbeiders de laatste jaren massaal is gegroeid. De redenen hiervoor zijn waarschijnlijk gelegen in de conjuncturele ontwikkelingen in Nederland en Duitsland (zie bv. Eggert, Leenders, Kraayvanger en Frietman 2002), maar ook in het slechten van juridische en belastingtechnische barrières en belemmeringen op het vlak van de sociale verzekeringen – bijvoorbeeld op het terrein van de pensioen- of de ziekteverzekering.

Aan de oprichting van Duits-Nederlandse werkgemeenschappen op regionaal niveau, de zogeheten 'Euregio's', waren de afgelopen decennia hoge verwachtingen gekoppeld. Door de ontwikkeling van een gezamenlijke economie en arbeidsmarkt hoopte men de merendeels structuurzwakke grensregio's met hun grote potentieel te laten opbloeien. En hoewel de weg daarheen moeizamer bleek dan verwacht, kunnen de resultaten zich tot dusver toch laten zien. Met de steun van het Europese Interreg- resp. EURES-programma ontstond in de Euregio's een brede informatie- en adviesstructuur voor werknemers, werkzoekenden, studenten, stagiairs en werkgevers die vragen hebben over het werk en de opleidingen in het buurland. Deze infrastructuur is vooral bedoeld voor de bewoners van de grensregio's, maar staat in principe open voor iedereen. Als men concrete toegangswegen zoekt tot de Duitse arbeidsmarkt, dan is het de moeite waard om in ieder geval een blik te werpen op het webaanbod van de Euregio's (zie bij contactadressen).

In de grensregio's heeft men intussen ingezien dat de al genoemde onduidelijkheid met betrekking tot opleidingsdiploma's en kwalificatieprofielen een belemmering vormt bij de ontwikkeling van een gezamenlijke 'Euregionale' economie, omdat de grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit erdoor wordt ingeperkt. Daarom spannen vooral de Euregio's resp. de daar actieve EURES-samenwerkingsverbanden zich sinds een aantal jaren intensief in om deze belemmering met behulp van passende informatie en adviezen uit de weg te ruimen.

Nederlandse en Duitse grensgangers hebben vaak zeer speciale vragen en voor hen is het servicepakket bedoeld van het Bureau voor Duitse Zaken / Büro für deutsche Angelegenheiten (www.svb.nl/internet/nl/internationaal/bdz/index.jsp), dat in Nijmegen is gevestigd en advies geeft over alle vergelijkende aspecten van de sociale verzekering in Duitsland en Nederland. Advies kan men ook krijgen bij het "Burgerspreekuur" van de Euregio Rijn-Waal resp. de euregio rijn-maas-noord – de tijden staan op www.euregio.org. Maar ook de andere Euregio's bieden grensarbeiders en bedrijven in het grensgebied veelal zeer gedetailleerde informatie over o.a. arbeids- en sociaalrechtelijke thema's. Wie een blik werpt op de homepages van de Euregio's krijgt een overzicht van het aanbod.

Slotopmerking

Ook al kunnen de verschillen soms aanmerkelijk zijn, mag men niet vergeten dat Duitsland en Nederland in velerlei opzicht zeer verwant zijn.

- De talen lijken zo sterk op elkaar dat bijvoorbeeld op het Goethe-Instituut in Amsterdam regelmatig twee weken durende, intensieve cursussen ‘Nederlands voor Duitstaligen’ worden aangeboden. De twee talen vertonen, wat woordenschat en woordvolgorde in de zin, grammatica en syntaxis betreft, zoveel overeenkomsten dat alle Duitsers of Nederlanders die de taal van het buurland willen leren vanaf het moment dat zij besluiten om de daad bij het woord te voegen, in principe gevorderden zijn. Voor Nederlanders is het enige ‘echte’ probleem de juiste naamval en wie zich daar niet aan stoort, wordt door Duitsers toch uitstekend verstaan.
- Ook cultureel hebben de twee samenlevingen elkaar iets te bieden. Dit blijkt niet alleen uit de culturele uitwisseling tussen Nederland en Duitsland of het succes van de Nederlandse literatuur in het buurland, maar ook uit het feit dat de Nederlandse grens de meest ‘erotische’ in heel Europa is: nergens in Europa zijn de amoureuze relaties tussen de inwoners van twee buurlanden frequenter en intensiever (zie Linthout 2004, p. 41).
- Economisch zijn de twee landen traditioneel nauw met elkaar verbonden. Intensieve handelsbetrekkingen zorgen ervoor dat het bilaterale handelsvolume tot de grootste ter wereld behoort. Men investeert in het buurland, gebruikt het als afzetmarkt voor de eigen goederen en diensten en importeert op zijn beurt de producten en diensten van het andere land.
- Met name voor de grensregio's geldt dat de twee buren vaak een gemeenschappelijke geschiedenis hebben, omdat ze – zoals bijvoorbeeld Geldern (Gelre) – deel uitmaakten van hetzelfde machtsgebied, of omdat ze in de loop der tijden van nationaliteit veranderd zijn.

De verbondenheid van de twee landen en culturen valt tot op de huidige dag te bespeuren en zij wordt vooral ook duidelijk uit de arbeidsrelaties tussen Nederlanders en Duitsers. Terwijl Duitse werknemers bij hun Nederlandse collega's en chefs op grond van hun goede opleiding, hun betrouwbaarheid en hun vakkennis in hoog aanzien staan, waardeert men in Duitsland vooral de flexibele inzetbaarheid, de ontspannen instelling en het improvisatievermogen van Nederlandse medewerkers en collega's. Met andere woorden: men schijnt elkaar goed aan te vullen.

En dat is ook een van de grootste kansen voor de ontwikkeling van de Nederlands-Duitse arbeidsmobiliteit en met name voor de ontwikkeling van een ‘Euregionale’ arbeidsmarkt. Het Europese eenwordingsproces heeft – door de opheffing van mobiliteitsbeperkingen – belangrijke voorwaarden geschapen voor de burgers van het ene land om zonder nadelen en belemmeringen in het andere land te kunnen wonen en werken. Nu komt het er eigenlijk alleen nog maar op aan het woord bij de daad te voegen en te bekijken of een opleiding, een stage of een baan in het buurland niet een interessant alternatief voor de mogelijkheden in het eigen land zou kunnen zijn.

Literatuur

- **Appenzeller, Gerd (2005):** „Die Hartz-Schlappe“. In: *Der Tagesspiegel* van 28 december.
- **Busse, Gerd; Frietman, Jos (1998):** Grenzüberschreitende Arbeitsmobilität in der Euregio Rhein-Waal und der euregio rhein-maas-nord. *IMIS-Beiträge*, Themenheft "Mobilität und Kooperation auf grenzüberschreitenden Arbeitsmärkten: Deutschland-Niederlande". H. 9, p. 37-61.
- **Eggert, Jana; Leenders, Remon; Kraayvanger, Geert; Frietman, Jos (2002):** *Grenzüberschreitende Arbeitsmobilität in der Euregio Rhein-Waal und der euregio rhein-maas-nord. Ein Update*. Nijmegen: Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt.
- **van Gelder, Roelof (1997):** *Het Oost-Indisch avontuur. Duitsers in dienst van de VOC (1600–1800)*. Nijmegen.
- **IAB Kurzbericht (2004):** Bundesrepublik Deutschland: Der Arbeitsmarkt 2004 und 2005. Nr. 5, 11. März.
- **Linthout, Dik (2004):** *Frau Antje und Herr Mustermann. Niederlande für Deutsche*. Berlin (3e druk).
- **Linthout, Dik (2006):** *Onbekende burens. Duitsland voor Nederlanders. Nederland voor Duitsers*. Amsterdam, Antwerpen (7de geheel herziene druk)
- **van het Reve, G.J.M. (1967):** *Mijn rode jaren. Herinneringen van een ex-bolsjewiek*. Utrecht.
- **van Tussenbroek, Gabri (2006):** *Grachten in Berlin. Hollandse bouwers in de Gouden Eeuw*. Amsterdam, Antwerpen.
- **Werken in Duitsland, wonen in Nederland (2006).** EURES. Assen, Kleve, Gent, Gronau, Maastricht. Te verkrijgen via de Euregios (zie: Contactadressen).

Contactadressen**Euregio's**

Eems Dollard Regio
Postbus 43
9693 ZG Nieuweschans
tel.: 0597-521 510
www.edr-org.de

EUREGIO
Postbus 60 08
7503 GA Enschede
tel.: 053-46051-51
www.euregio.nl

Euregio Rijn-Waal
Haus Schmithausen
Emmericher Straße 24
D-47533 Kleve
tel.: 0049-2821-79300
www.euregio.org

euregio rijn-maas-noord
Konrad-Zuse-Ring 6
D-41179 Mönchengladbach
tel.: 0049-2161-6985-0
www.euregio-rmn.de

Euregio Maas-Rijn
Gouvernement
Limburglaan 10
6229 GA Maastricht
tel.: 043-389.74.92
www.euregio-mr.org

Bedrijfsleven en werk
Bureau voor Duitse zaken/Büro für deutsche Angelegenheiten
(Takenhofplein 4)
Postbus 9032
6500 JN Nijmegen
tel.: 024-343.1000
www.svb.nl/internet/nl/internationaal/bdz/index.jsp

Nederlands-Duitse Kamer van Koophandel
Deutsch-Niederländischen Handelskammer
Nassauplein 30
2585 EC Den Haag
tel: 070-311.41.14
(www.dnhk.org)

Taal en cultuur

Goethe-Institut Amsterdam
Herengracht 470
1017 CA Amsterdam
tel.: 020-531.29.00
www.goethe.de/amsterdam

Goethe-Institut Rotterdam
Westersingel 9
3014 GM Rotterdam
tel.: 010-209.20.90
www.goethe.de/rotterdam

Stichting Duitsland Instituut bij de Universiteit van Amsterdam (DIA)
Prins Hendrikkade 189B
1011 TD Amsterdam
tel: 020-525.36.90
www.duitslandinstituut.nl

Theodor Brauer Haus
Briener Strasse 22
D-47533 Kleve
Tel.: 0049-2821-9930
www.tbh-kleve.de

Algemene informatie over Duitsland

Duitsland-Instituut: www.duitslandweb.nl

Wikipedia: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Duitsland>

(Dit stuk is al eerder als onderdeel van een omvangrijkere brochure – Gerd Busse:
Klein grensverkeer: De Nederlands-Duitse arbeidsmarkt. Düsseldorf/Nijmegen, mei 2006,
ISBN 90-77202-20-X – verschenen.)

September 2007

Beroepsonderwijs in Duitsland

Gerd Busse, Saskia Berkhof, Kees Meijer

EEN OVERZICHT VAN HET DUITSE ONDERWIJSSYSTEEM 70

Algemeen vormend onderwijs (primair en voortgezet onderwijs) 71

Primair onderwijs, basisschool 72

Eerste fase van het voortgezet onderwijs 72

Bijzonder onderwijs 73

Tweede fase van het voortgezet onderwijs 73

Hoger onderwijs 73

Beroepsopleidingen in de tweede fase van het voortgezet onderwijs 74

Duaal systeem 74

Berufsfachschule 74

Fachoberschule 74

Fachschulen 74

DE BEROEPSOPLEIDING BINNEN HET DUALE SYSTEEM 75

Algemeen 75

Bevoegdheden en organisatie 75

Leerbedrijf 76

Onderwijsinstelling 76

Examens en diploma's 76

Kwalificering van de (praktijk-)opleiders 77

Financiering van duale trajecten 77

Berufsbildungsgesetz (BBiG) 77

Het Bundesinstitut für Berufsbildung (BIBB): een belangrijke instelling binnen het duale systeem 78

VERVOLGONDERWIJS EN VOLWASSENENONDERWIJS 78

DE TOEKOMST VAN HET DUITSE DUALE SYSTEEM 79

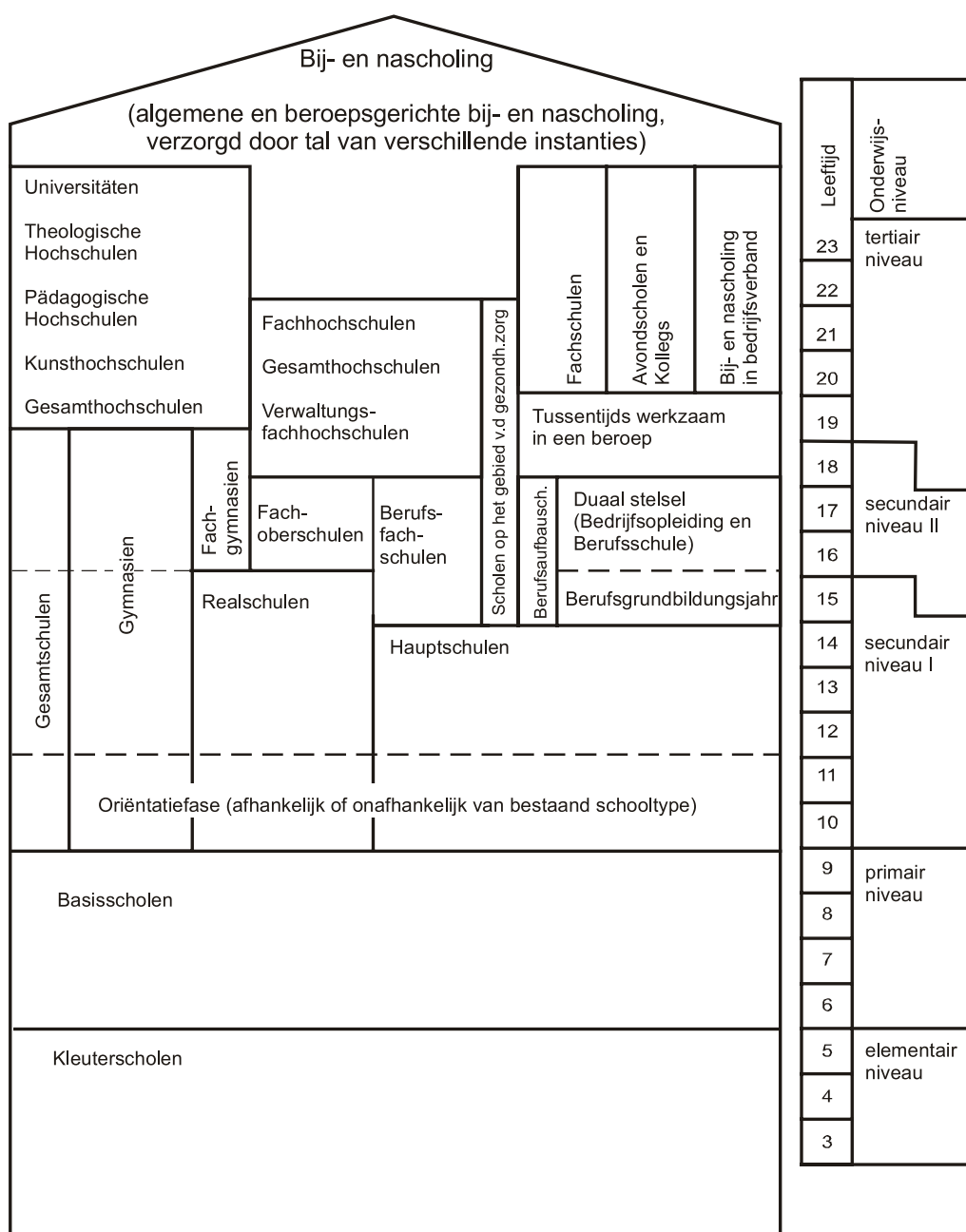
Een overzicht van het Duitse onderwijssysteem

Het Duitse onderwijssysteem wordt in sterke mate bepaald door de federale structuur van Duitsland. De deelstaten hebben veel invloed op de onderwijswetgeving en het bestuur van het onderwijs. Deze invloed is vooral goed te merken op hogescholen, binnen het algemeen vormend onderwijs en in onderdelen van het beroepsonderwijs. De taken van de centrale overheid zijn in de grondwet vastgelegd. Ze hebben voor wat betreft het beroepsonderwijs betrekking op buitenschoolse initiële en voortgezette opleidingen, onderwijsontwikkeling, maatregelen ter stimulering van de arbeidsmarkt en op onderzoek op het gebied van arbeidsmarkt en beroep. Om toch de nodige eenheid in het onderwijsstelsel te kunnen garanderen, werken de deelstaten samen in de zogenaamde *Kultusministerkonferenz*. Hierin zijn de ministers van Onderwijs en Cultuur van de zestien Duitse deelstaten vertegenwoordigd. In hun overleg maken de afgevaardigden algemene afspraken over ontwikkelingen in het onderwijs.

In 1964 werden tussen de deelstaten afspraken gemaakt over een gemeenschappelijke basisstructuur voor het onderwijsstelsel in Duitsland. Deze overeenkomst regelt onder andere de leerplicht, het schooljaar en de vakanties, de naamgeving/omschrijving van de scholen, de doorstroommogelijkheden binnen het schoolsysteem, de erkenning van schoolrapporten en examens en de wijze van vaststellen van de cijfers in schoolrapporten. In de jaren negentig heeft de *Kultusministerkonferenz* zich met name gericht op het qua status gelijkwaardig maken van het algemeen vormend onderwijs aan het beroepsonderwijs en op de verdere ontwikkeling van het duale systeem binnen het beroepsonderwijs.

Voordat we nader ingaan op het systeem van het beroepsonderwijs, dat samen met het bedrijfsleven in het duale systeem opleidingen aanbiedt, geven we eerst een schematisch overzicht van het onderwijssysteem in Duitsland.

Het Duitse onderwijssysteem

Algemeen vormend onderwijs (primair en voortgezet onderwijs)

De volledige leerplicht geldt in Duitsland vanaf het zesde levensjaar, bij de start van de basisschool. Daaraan voorafgaand kan een leerling drie jaar de peuterspeelzaal en kleuterschool bezoeken. In Duitsland zijn deze verenigd in de *Kindergarten*. Dit is op vrijwillige basis en de *Kindergarten* is geen onderdeel van het basisonderwijs, zoals het kleuteronderwijs in Nederland. De leerplicht duurt in de meeste deelstaten negen jaar. In Berlijn, Brandenburg, Bremen en Nordrhein-Westfalen is dat tien jaar. Bovendien geldt in alle deelstaten een driejarige partiële leerplicht voor het beroepsonderwijs (*Teilzeitberufsschulpflicht*), speciaal voor jongeren die geen algemeen voortgezet onderwijs meer volgen. Jongeren worden hiermee verplicht het schoolse deel van een duale beroepsopleiding te volgen.

Primair onderwijs, basisschool

De schoolcarrière van een Duitse leerling begint met de *Grundschule*, te vergelijken met de Nederlandse basisschool. Het primair onderwijs omvat klas 1 tot en met 4. Een uitzondering hierop is Berlijn, waar de *Grundschule* zes jaar duurt.

Eerste fase van het voortgezet onderwijs

Aan het begin van het vijfde schooljaar, wanneer de kinderen tien jaar zijn, stromen zij in de eerste fase van het voortgezet onderwijs in (*Sekundarbereich 1*). Zij hebben dan de keuze tussen de *Hauptschule*, de *Realschule* of het *Gymnasium*.^[1] De *Hauptschule* komt ongeveer overeen met het Nederlandse VMBO is en duurt over het algemeen vijf jaar (in enkele deelstaten zes jaar). Deze onderwijsvorm is vooral een voorbereidingstraject naar een duale beroepsopleiding. In 2001 gingen ruim 1,1 miljoen scholieren, dat is 23 procent van alle leerlingen binnen het *Sekundarbereich 1*, naar de *Hauptschule*.^[2] Al een aantal jaren wordt er in Duitsland stevig gediscussieerd over de positie van de *Hauptschule*. Reden voor deze discussie zijn de steeds slechtere opleidings- en dus arbeidsmarktperspectieven, van de leerlingen die de *Hauptschule* verlaten. Deze hebben steeds meer problemen met het vinden van een opleidingsplaats in het *duale* systeem. Dit heeft enerzijds te maken met de afname van het aantal opleidingsplaatsen om conjuncturele redenen. Anderzijds ligt de lage instroom in het *duale* systeem aan het imago van de *Hauptschule*. Werkgevers zijn niet snel geneigd om een leerling van de *Hauptschule* in dienst te nemen, als zij met hetzelfde gemak een leerling aan kunnen stellen die de *Realschule*, of zelfs het *Gymnasium* heeft doorlopen. Het toch al slechte imago van de *Hauptschule* wordt daardoor nog slechter. Er wordt zelfs gedacht over het afschaffen van dit schooltype. Onduidelijk is echter wat er dan voor in de plaats zou moeten komen.

De *Realschule* (ongeveer vergelijkbaar met de HAVO) duurt zes jaar en wordt afgesloten met een middelbaar schoolexamen. Ook hier zijn onderlinge verschillen tussen de Duitse deelstaten te vinden voor wat betreft de duur van de opleiding. De leerstof die behandeld wordt aan de *Realschule* is complexer van aard dan die van de *Hauptschule*. In 2001 bezochten een kleine 1,3 miljoen scholieren (24 procent) de *Realschule*.^[3]

Het *Gymnasium* duurt in de eerste fase van het voortgezet onderwijs, afhankelijk per deelstaat, vier tot zes jaar en eindigt in klas 10. In 2001 bezochten zo'n 30 procent van alle scholieren in het *Sekundarbereich 1* (oftewel 1,6 miljoen) dit schooltype.^[4] Het *Gymnasium* kan na het afsluiten van de eerste fase (klas 10) in de tweede fase van het voortgezet onderwijs (*Sekundarbereich 2*) worden vervolgd tot klas 12 of 13. Dit verschilt per deelstaat. De leerlingen zijn dan 18 of 19 jaar. Deze bovenbouwklassen worden afgesloten met het eindexamen: het *Abitur*. Het diploma geeft vervolgens toegang tot een vervolgopleiding op universitair niveau.

In de tweede fase voortgezet onderwijs op het gymnasium hebben scholieren de mogelijkheid om voor een specifieke richting te kiezen (meer exact of meer letterkundig). Hun vakkenpakket is dan afgestemd op het vakgebied waarin zij na het gymnasium verder willen studeren. Daarnaast bestaat er in de *Sekundarbereich 2* ook de mogelijkheid om voor een meer beroepsgerichte vorm van het gymnasium te kiezen: het *Berufliches Gymnasium* of *Fachgymnasium*.

Een alternatief, waarin de drie schooltypen *Hauptschule*, *Realschule* en het *Gymnasium* geïntegreerd zijn, is de *Gesamtschule*. De *Gesamtschule* is een scholengemeenschap waarbinnen leerlingen de mogelijkheid hebben om op de drie genoemde niveaus hun diploma te behalen. Vervolgens is er de mogelijkheid om de overstap te maken naar de bovenbouw van het gymnasium. In een aantal

1 In sommige deelstaten bestaat na de vier jaar basisschool nog de mogelijkheid van een zogenaamde Orientierungsstufe, vergelijkbaar met de voormalige brugklas in Nederland, die leerlingen de mogelijkheid geeft zich te oriënteren op de verschillende typen van voortgezet onderwijs.

2 Strukturen der allgemeinen und beruflichen Bildung und der Erwachsenenbildung in Europa. Deutschland 2002/2003. Europäische Eurydice-Informationsstelle, p. 21.

3 Ibidem.

4 Ibidem.

deelstaten is een dergelijke scholengemeenschap de meest voorkomende opleidingsroute. In andere deelstaten vormt de *Gesamtschule* juist een uitzondering. In 2001 bezocht ruim een half miljoen scholieren (9 procent van alle leerlingen binnen het *Sekundarbereich 1*) een geïntegreerde scholengemeenschap.^[5]

Bijzonder onderwijs

Geïntegreerd in alle niveaus binnen het hele Duitse schoolsysteem van kleuterschool, lagere school en middelbare school (dus tot en met de eerste fase van het voortgezet onderwijs) is het *Sonder-schulwesen*, het bijzonder onderwijs. Deze term omvat alle scholen die speciaal onderwijs bieden aan kinderen met een lichamelijke of verstandelijke handicap. Dat kunnen kinderen zijn met ernstige leer- of gedragsproblemen of kinderen met bijvoorbeeld een visuele of auditieve handicap. Het speciaal onderwijs wordt op alle niveaus aangeboden en biedt dus in principe dezelfde opleidingskansen als het reguliere systeem.

Tweede fase van het voortgezet onderwijs

Hierboven is al de *Gymnasiale Oberstufe*, of de bovenbouw, besproken. Deze is een onderdeel van de tweede fase van het voortgezet onderwijs. Naast algemeen vormende opleidingen omvat deze tweede fase ook beroepsopleidingen^[6] en een combinatie van beide. De bovenbouw van het gymnasium bestaat uit de laatste twee of drie jaar (klas 11, 12 en 13) van het gymnasium en werd in 2001 bezocht door 650.000 scholieren. Daar komen nog ongeveer 61.000 scholieren van de scholengemeenschappen (*Gesamtschule*) en van de Waldorfscholen (in Nederland: Vrije Scholen) bij. Voor volwassenen met een praktijkdiploma is het mogelijk om via deeltijdonderwijs in de avonduren (*Abendgymnasium*) of via voltijd dagonderwijs (*Kolleg*) het gymnasium te volgen en zodoende voldoende gekwalificeerd te worden om in te stromen in het hoger onderwijs. Het niveau, na het doorlopen van de bovenbouw van het gymnasium, wordt de *Allgemeine Hochschulreife* genoemd. Dit niveau hebben dus die leerlingen die hun *Abitur* hebben gedaan.

Het aandeel scholieren in de tweede fase voortgezet onderwijs lag in 2001 bij 27 procent. Van deze groep bezocht 22 procent het algemeen vormend onderwijs (dus bijvoorbeeld het *Gymnasium*), 23 procent volgde een beroepsopleiding in het voltijd dagonderwijs (vergelijkbaar met een BOL-opleiding in Nederland) en 55 procent bezocht een *Berufsschule*,^[7] dus het deeltijd dagonderwijs binnen het duale systeem van het beroepsonderwijs in Duitsland (zie verderop).^[8]

Hoger onderwijs

Het hoger onderwijs (*tertiärer Bereich*) wordt onderverdeeld in enerzijds de *Universitäten* en *Hochschulen* en anderzijds de hogere beroepsopleidingen (*Fachhochschulen*). Onder de hogere beroepsopleidingen vallen de lerarenopleidingen, kunstacademies, conservatoria en bestuurlijke beroepsopleidingen. In 2001/2002 namen ongeveer 1,9 miljoen studenten deel aan het hoger onderwijs.^[9]

5 Ibidem.

6 Welke beroepsopleidingen dat zijn, komt verderop in de tekst aan de orde.

7 Berufsschulen maken soms deel uit van een groter geheel, in Noordrijn-Westfalen Berufskolleg genoemd. Een Berufskolleg is een soort verbond van Berufsschulen, Fachschulen, Fachoberschulen, etc., dus een centrum voor secundair (schools) beroepsonderwijs.

8 Strukturen der allgemeinen und beruflichen Bildung und der Erwachsenenbildung in Europa. Deutschland 2002/2003. Europäische Eurydice-Informationsstelle, p. 25.

9 Ibidem, p.37.

Beroepsopleidingen in de tweede fase van het voortgezet onderwijs

Duaal systeem

Ongeveer tweederde van de nieuwkomers op de arbeidsmarkt in Duitsland heeft een beroepsopleiding gevolgd in het zogenaamde 'duale systeem'. Het belangrijkste kenmerk van het duale systeem is dat het gaat om een alternerende beroepsopleiding binnen een bedrijf en op de *Berufsschule*. Dat betekent dat gedurende de opleiding onderwijsinstellingen nauw samenwerken met bedrijven. In bijna alle branches en sectoren is het mogelijk om een opleiding binnen het duale stelsel te volgen. Het merendeel van de jongeren begint direct na beëindiging van de *Haupt-* of de *Realschule* of het *Gymnasium* met de opleiding. Anderen beginnen pas na een voltijds vakopleiding met het duale traject. Het opleidingscontract, dat door de leerling-werknemer en zijn werkgever wordt getekend, verplicht de werkgever ertoe de leerling binnen het bedrijf een opleiding te bieden en de daarvoor benodigde tijd ter beschikking te stellen. De opleiding duurt, afhankelijk van het gekozen beroep, twee tot drieënehalf jaar. Aan het einde van de opleiding moeten de leerlingen een examen afleggen dat door een examencommissie van de *Industrie- und Handelskammer* (IHK) of de *Handwerkskammer* beoordeeld wordt.^[10] In het volgende hoofdstuk wordt uitvoeriger ingegaan op het duale systeem.

Berufsfachschule

Berufsfachschulen, of vakopleidingen, zijn voltijdopleidingen die een voorbereidend leertraject bieden op de uitoefening van een beroep en tegelijk ook bijdragen aan de algemene vorming. Het aanbod aan opleidingen van deze scholen is zeer divers. Er zijn *Berufsfachschulen* voor commerciële (handels-) en voor ambachtelijke beroepen, voor beroepen in de gezondheidszorg, welzijnszorg of thuiszorg en voor kunstzinnige beroepen. Afhankelijk van de opleiding die men kiest, geeft het doorlopen van de *Berufsfachschule* een volledige kwalificatie voor het uitoefenen van een beroep, ofwel een basiskwalificatie om in te stromen in een beroepsopleiding in het duale systeem. In het laatste geval heeft men met de *Berufsfachschule* een vrijstelling van het eerste opleidingsjaar. Afhankelijk van welke opleiding gekozen wordt, duurt de *Berufsfachschule* één tot drie jaar.

Fachoberschule

De *Fachoberschule* is een vervolg op de *Realschule* en duurt twee jaar (klas 11 en 12). Leerlingen doen er algemene en vakinhoudelijke kennis en beroepsvaardigheden op. De opleiding kan vergeleken worden met een tweejarige middelbare beroepsopleiding na de HAVO. Met het diploma van de *Fachoberschule* kunnen leerlingen doorstromen naar een hogere beroepsopleiding aan een *Fachhochschule*.

Fachschulen

Binnen de *Fachschule* kunnen leerlingen die een beroepsopleiding hebben afgerond (al dan niet in het duale stelsel) en enige werkervaring hebben opgedaan, verder opgeleid worden voor leidinggevende posities.

10 De Duitse Wirtschaftskammern zijn maar gedeeltelijk vergelijkbaar met de Kamers van Koophandel in Nederland, omdat ze een veel grotere rol in het (duale) beroepsonderwijs spelen dan hun tegenhangers in Nederland.

De beroepsopleiding binnen het duale systeem

Algemeen

De beroepsopleiding binnen het duale systeem heeft afwisselend plaats op twee leerplaatsen. Enerzijds is er het leerbedrijf waar de praktijk van het beroep wordt geleerd en anderzijds zijn er de theoretische lessen in de onderwijsinstelling, de *Berufsschule*. Deze duale manier van opleiden voor een beroep is de belangrijkste opleidingsroute in Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland. In andere landen, waaronder Nederland, komt de duale vorm (de BBL-leerroute) ook voor, maar is daar eerder uitzondering dan regel.

In 2001 namen ruim 570.000 jongeren deel aan een opleiding binnen het duale systeem.^[11] Dit komt ongeveer overeen met 65 procent van de jongeren van een leeftijdscohort. Het aandeel leerlingen dat in het jaar 2001 een diploma behaalde dat toegang gaf tot een hogere beroepsopleiding (*Fachhochschulreife*) of universiteit (*Abitur*) lag rond de 14 procent. Het merendeel van degenen die een opleiding in het duale systeem doorlopen had, vond aansluitend een baan. Bij dit rooskleurige beeld van het duale stelsel moeten toch enige kanttekeningen geplaatst worden. Als we namelijk bedenken dat het de laatste jaren de trend is om vooral de hoger opgeleide leerlingen van de *Realschule* of zelfs het *Gymnasium* toe te laten tot een duaal traject, komen de gunstige uitstroomcijfers naar de arbeidsmarkt in een ander licht te staan. In plaats van de leerlingen van de *Hauptschule* een logisch vervolg in hun loopbaan te bieden in de vorm van een opleiding binnen het duale stelsel, selecteren leerbedrijven de leerlingen met de beste vooropleiding. De gunstige arbeidsmarkt-cijfers van de duale opleidingen moeten daarbij worden afgezet tegen de hoge werkloosheidscijfers bij leerlingen met *Hauptschule* als opleidingsbasis.

Bevoegdheden en organisatie

Het Duitse ministerie voor Onderwijs en Wetenschap is onder andere verantwoordelijk voor het waarborgen van de kwaliteit van beroepsopleidingen in het duale systeem, het verzekeren van een toereikend aanbod van opleidingsplaatsen in bedrijven en voor de steun aan jongeren met een (leer-)achterstand. Voor het onderwijs aan de *Berufsschulen* zijn de ministers van Onderwijs en Cultuur van de 16 lidstaten verantwoordelijk, die samen de al eerder genoemde *Kultusministerkonferenz* vormen. Op regionaal niveau dragen de *IHK's* en *Handwerkskammern* zorg voor de beoordeling van de resultaten en de accreditatie van de examens.

Voor de leerarbeidsplaats binnen het bedrijf gelden de wet op het beroepsonderwijs (*Berufsbildungsgesetz; BBiG*) en de *Handwerksordnung* (een reglement behorend bij een ambacht). De basis van de opleiding wordt gevormd door het opleidingscontract dat tussen de leerling en het leerbedrijf gesloten wordt. Hierin worden de belangrijkste aspecten van de beroepsopleiding geregeld, zoals het beroep waarvoor men opgeleid wordt, de duur van de opleiding en de werktijden, de hoogte van de vergoeding en de rechten en plichten van zowel het leerbedrijf als de leerling. Binnen het duale systeem kan men worden opgeleid in een van de 350 wettelijk erkende beroepen.

De opleiding in het duale systeem is zo georganiseerd dat leerlingen drie tot vier dagen per week in het bedrijf werken en één tot twee dagen per week op school zijn. Het bedrijf en de school zijn zelfstandige leerlocaties en werken gedurende de opleiding als gelijkwaardige partners samen. Dat is een interessant verschil met Nederland, waar met name de onderwijsinstelling de leerdoelen van de beroepspraktijkvorming in het bedrijf bepaalt.

De opleiding duurt, al naar gelang het beroep, twee tot drieëneenhalf jaar. Bij zeer goede prestaties of in geval van een specifieke vooropleiding kan de opleiding verkort worden. Andersom, bij onvoorziene vertragingen en belemmeringen, kan de opleiding met maximaal een jaar verlengd worden.

De opleiding binnen het bedrijf is gebaseerd op de Duitse kwalificatiestructuur (het systeem van *Ausbildungsordnungen*⁽¹²⁾ voor de afzonderlijke beroepen). Deze is binnen alle deelstaten hetzelfde. Hierin wordt een brede basisopleiding beschreven, met vakinhoudelijke onderdelen en praktijkervaring, die gezamenlijk moeten leiden tot een startkwalificatie op basis waarvan men een specifiek beroep kan uitoefenen. Ter verduidelijking van de procedure: sociale partners en overheid stellen via een vastgelegde procedure een *Ausbildungsordnung* op, die uiteindelijk door de *Bundesbildungsminister*, dus de centrale overheid, ondertekend wordt. De praktijkopleiding is gestructureerd en gefaseerd beschreven, zodat het doel van de opleiding in de geplande tijd bereikt kan worden. Om dat te realiseren stellen de leerbedrijven op basis van de kwalificatiestructuur een eigen bedrijfsopleidingsplan op. Alleen die werkzaamheden mogen van hen gevraagd worden die in het kader van hun opleiding relevant zijn en die zij fysiek aankunnen.

De opleiding binnen de school draagt bij aan de algemene ontwikkeling én de beroepsvorming. Een zogenaamd raamleerplan (*Rahmenlehrplan*), gebaseerd op de kwalificatiestructuur, beschrijft nauwkeurig de vereiste beroepsvaardigheden van elk van de 350 beroepen binnen het duale systeem.

Het raamleerplan binnen de school en de kwalificatiestructuur binnen het bedrijf (het systeem van *Ausbildungsordnungen*) worden gezamenlijk door de regering en de lidstaten met instemming van de werkgevers en de vakbonden ontwikkeld.

Leerbedrijf

Leerplaatsen binnen bedrijven kunnen onderling enorm verschillen. In kleine bedrijven kan er een sterke persoonlijke band zijn tussen de praktijkopleider en de leerling. In grote bedrijven zal een leerling eerder te maken krijgen met afdelingen die speciaal zijn opgezet om leerlingen te begeleiden en op te leiden. Voor de opleiding binnen het bedrijf zijn praktijkopleiders en -begeleiders (*Ausbilder* of *Meister*) nodig. Zij moeten in het te onderwijzen vakgebied, maar ook didactisch, voldoende gekwalificeerd zijn. Men moet hiervoor een erkend diploma behalen.

Onderwijsinstelling

Op school worden de theorie en de praktijk van het beroep onderwezen. Deze vakken vormen tweederde van het totale onderwijsaanbod. Eenderde is gereserveerd voor algemeen vormende vakken, zoals Duits, maatschappijleer, economie, godsdienst en lichamelijke oefening. Afhankelijk van het gekozen beroep behoren ook vreemde talen tot het curriculum. Het onderwijs binnen de school moet minstens twaalf uur per week uitmaken, maar kan ook in blokvorm worden aangeboden. Een leerling gaat dan bijvoorbeeld eens in de maand een hele week naar school.

Examens en diploma's

Halverwege de opleiding moet de leerling een tussentijds examen afleggen. Dit is vooral een controle op de voortgang van het traject en om het leertraject dáár waar nodig eventueel bij te kunnen stellen. Deze toets heeft geen invloed op het eindexamen. Het eindexamen legt de leerling af voor een examencommissie van een bevoegde organisatie. Meestal is dat de IHK of de *Handwerkskammer*. Het examen bestaat uit een praktisch en een theoretisch deel. De opleiding wordt officieel afgesloten met een speciaal certificaat, dat verschilt al naar gelang de sector waar de leerling zich in heeft bekwaamd: een *Facharbeiterbrief* voor de industriële beroepen, een *Kaufmannsgehilfenbrief* voor de commerciële beroepen en een *Gesellenbrief* voor de ambachtelijke beroepen. Daarnaast krijgt de leerling, na het met goed gevolg afleggen van zijn examen, het diploma van de onderwijsinstelling. De twee getuigschriften samen, plus relevante werkervaring, geven toegang tot een *Fachschule*, waar de leerling zich nog verder kan bekwamen.

12 Ausbildungsordnungen zijn officieel erkende documenten die het kwalificatieprofiel, het opleidingsprogramma (Ausbildungsrahmenplan) en de eindtermen bevatten.

Het is voor een ervaren beroepskracht zonder een duale vooropleiding mogelijk een zogenaamde *Externenprüfung* af te leggen en op die manier toch eindexamen te doen. Dit gebeurt echter niet vaak. Naar schatting wordt 5 procent van de diploma's op deze manier verworven.

Na het behalen van de diploma's van de onderwijsinstelling en van het leerbedrijf is de werkgever niet verplicht om de geslaagde leerling in dienst te nemen, hoewel dat in de praktijk wel vaak gebeurt.

Kwalificering van de (praktijk-)opleiders

Alleen bedrijven die iemand in dienst hebben die – met een certificaat van de IHK of *Handwerkskammer* – kan tonen dat hij bevoegd is om jonge mensen voor een beroep op te leiden, komen in aanmerking als leerbedrijf. Die bevoegdheid kan worden verkregen door het afleggen van een examen (*Ausbildereignungsprüfung*). In enkele gevallen kunnen bedrijven ontheffing krijgen van deze examenplicht. Bijvoorbeeld wanneer een bedrijf een 'meester' (*Meister*) in dienst heeft gaan de certificerende instanties ervan uit dat dan ruimschoots aan de vereiste voorwaarden wordt voldaan. Het examen voor praktijkopleiders is gebaseerd op de voorschriften waaraan opleidingen binnen het beroepsonderwijs moeten voldoen. Deze voorschriften zijn vastgelegd in de wet op het beroepsonderwijs, de *Berufsbildungsgesetz (BBiG)*. Wie in een leerbedrijf als opleider wil werken moet zowel vakinhoudelijke als persoonlijke kwaliteiten bezitten. Er worden onder andere inhoudelijke kennis van het beroep en pedagogische kennis en kwaliteiten vereist van een praktijkopleider. Hoe deze kenmerken aangetoond en beschreven dienen te worden is vastgelegd in de zogenaamde *Ausbildereignungsverordnung*.

Financiering van duale trajecten

De werkgever betaalt de kosten van het praktijkgedeelte terwijl de kosten voor de opleiding op school worden betaald door de overheid. In principe zijn werkgevers bereid te investeren in het duale systeem, omdat het hen de mogelijkheid biedt om de opleiding van toekomstige arbeidskrachten mede vorm te geven. Sinds enige jaren echter neemt de bereidheid om te investeren steeds verder af. In toenemende mate zien we in Duitsland dat bedrijven onderling een samenwerkingsovereenkomst afsluiten om samen jongeren op te leiden. Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer bedrijven gedeeltelijk meebetalen aan de opleiding of leerlingen uit andere bedrijven een deel van de opleiding in het eigen bedrijf laten volgen (*Verbundausbildung*).

Berufsbildungsgesetz (BBiG)

De officiële grondslag voor het duale onderwijs is de *Berufsbildungsgesetz (BBiG)* uit 1969. Deze wet beschrijft de taken en plichten van alle partijen die betrokken zijn bij dit type onderwijs. Het verschaft een gestructureerde basis voor samenwerking tussen het bedrijfsleven, het onderwijs, de betrokken Kamers van Koophandel (IHK's en *Handwerkskammern*), de overheid en de scholieren of hun ouders.

Met de hervorming van de wet op het beroepsonderwijs op 1 april 2005 werd een eerste stap gezet om het duale systeem flexibeler te maken. Een aantal belangrijke punten in de wet zijn veranderd:

- er zijn nieuwe mogelijkheden om op lokaal en regionaal niveau overeenkomsten te sluiten tussen bedrijven en scholen;
- de schoolse beroepsopleidingen en de beroepsopleidingen in een leerbedrijf zijn (in principe) gelijkgesteld;
- relevante opleidingsmodules in het buitenland kunnen worden meegeteld en tot een verkorting van de opleiding leiden;
- er komt een systeem ter examinering en certificering van aanvullende competenties;
- er zullen vanuit erkende beroepen modules voor competenties ontwikkeld worden die als aanvulling op een opleiding gevolgd kunnen worden;
- procedures worden minder bureaucratisch en het gehele wettelijke kader aan regels voor het beroepsonderwijs wordt aangepast, zodat deze transparanter en toegankelijker wordt.

Met de hervorming van de wet op het beroepsonderwijs werd een nieuw wettelijk kader gecreëerd waarmee interessante mogelijkheden werden geschapen om het informeel, of non-formeel, leren op de werkplek te verankeren in het beroepsonderwijs. Dat geschiedt bijvoorbeeld door een sterkere regionale samenwerking tussen arbeidsorganisaties en onderwijsinstellingen, door het erkennen van eerder verworven competenties en het verlenen van certificaten voor datgene wat iemand al beheerst. Doordat verschillende procedures minder bureaucratisch en dus korter worden, wordt een veelbelovende aanzet gedaan om het duale systeem flexibeler te maken ten aanzien van nieuwe ontwikkelingen op de arbeidsmarkt.

Het Bundesinstitut für Berufsbildung (BIBB): een belangrijke instelling binnen het duale systeem

De wet op het beroepsonderwijs bepaalt ook de rol van het BIBB (*Bundesinstitut für Berufsbildung*); namelijk als 'vinger aan de pols' van het duale beroepsonderwijs. De belangrijkste functie van het BIBB, gehuisvest in Bonn, is het signaleren en onderzoeken van ontwikkelingen in kwalificatie-eisen en in de praktijk van opleiden binnen de leerbedrijven. Het BIBB werd in 1970 opgericht. Het wordt gefinancierd door de centrale overheid en valt als instituut onder het Ministerie van Onderwijs en Wetenschap. Het BIBB voert opdrachten uit op het gebied van onderzoek en ontwikkeling in het beroepsonderwijs en op het gebied van advisering en dienstverlening. Belangrijke aandachtsgebieden van het instituut zijn:

- sociaal-wetenschappelijke grondslagen van het beroepsonderwijs,
- statistische basisgegevens over het beroepsonderwijs,
- onderzoek naar kwalificeren/certificeren,
- leren en onderwijzen in het beroepsonderwijs,
- personeel in het beroepsonderwijs,
- leerarbeidsplaatsen in bedrijven,
- internationaal onderzoek en samenwerking in het beroepsonderwijs,
- kwalificatiestructuur,
- onderwijstechnologie,
- bestuurlijke en economische aspecten van onderwijs.

Het BIBB biedt informatie over beroepen, beroepsprofielen en -opleidingen. Daarnaast verzorgt het BIBB statistieken van trends in het beroepsonderwijs en geeft het informatie over arbeidsmarkt-perspectieven. Het BIBB kan beschouwd worden als een signalerende monitor als het gaat om competentieontwikkeling en kwalificatiestructuren.

Vervolgonderwijs en volwassenenonderwijs

Vervolgonderwijs (her- en bijscholing van werknemers) wordt in Duitsland maar in geringe mate georganiseerd aangeboden. De overheid beperkt zich in dit geval hoofdzakelijk tot het formuleren van wetontwerpen en bepalingen ter bevordering van het vervolgonderwijs. De afzonderlijke wetten op het vervolgonderwijs en volwassenenonderwijs vallen onder de verantwoordelijkheid van de deelstaten. Vervolgonderwijs wordt hierin als een aparte tak van onderwijs beschreven die zowel algemene, maatschappelijk-politieke als beroepsmatige aspecten kan omvatten. In 12 van de 16 deelstaten bestaat daarnaast het recht op scholingsverlof (*Bildungsurlaub*). Werknemers kunnen ongeveer vijf werkdagen per jaar betaald verlof krijgen om te besteden aan hun verdere ontwikkeling. In de praktijk wordt van dit recht echter nauwelijks gebruik gemaakt.

De afzonderlijke deelstaten zijn verantwoordelijk voor loopbaanplanning en carrière mogelijkheden van werknemers. Het gaat dan bijvoorbeeld om het vervolgonderwijs voor jonge vakkrachten die de titel van *Meister* (meester) willen behalen.

De toekomst van het Duitse duale systeem

Het duale systeem van het Duitse beroepsonderwijs gold zowel in het binnen- als in het buitenland jarenlang als het succesmodel bij uitstek. Vaak stonden de praktijkgerichtheid en organisatie van het Duitse systeem model bij hervormingen van het beroepsonderwijs in andere landen. Maar met de veranderingen op de arbeidsmarkt veranderden tegelijkertijd de eisen die aan beroepsmatige competenties gesteld werden en dus ook aan de inhoud en het doel van de beroepsopleidingen. Ten eerste is kennis vluchtig van aard en tegenwoordig steeds sneller achterhaald, waardoor het belang van een leven lang leren steeds groter wordt. Ten tweede komt door wereldwijde economische globalisering steeds meer nadruk te liggen op competenties als flexibiliteit en mobiliteit. Tenslotte neemt door verschuivingen in het werk van individueel naar groep en van product- naar klantgerichtheid het belang van sociale vaardigheden náást vakinhoudelijke kennis toe. Op dergelijke snelle ontwikkelingen reageerde het duale systeem aarzelend en traag. De zwakke plek van dit systeem schuilt dan ook in het onvermogen om zich flexibel tegenover veranderende omstandigheden op te stellen.

Sommige deskundigen in het beroepsonderwijs vinden deze kritiek overdreven. Zij stellen dat de wijdverbreidheid van het duale beroepsonderwijs juist garant staat voor flexibiliteit. Namelijk in de bedrijven zelf, op de werkplekken van de leerlingen, kan direct op veranderingen in vereiste beroepsmatige competenties worden ingesprongen. Het probleem zou dus niet zitten in inflexibiliteit van de onderwijsvorm zelf, maar juist in de inflexibiliteit om nieuwe ontwikkelingen vast te leggen in nieuwe wetten, standaarden of normen. Doordat de bestaande vastgelegde standaarden een tiental jaar achter zouden lopen op recente ontwikkelingen, blijven de diploma's of certificaten uit het beroepsonderwijs aan waarde inboeten. In de basis is het duale systeem nog altijd zeer bruikbaar, hoewel het dringend aan hervorming toe is. Zo zouden de diverse opleidingen in het beroepsonderwijs in modules ondergebracht kunnen worden en de rol van de onderwijsinstelling zou uitgebreid moeten worden. Een belangrijke stap hiertoe werd in 2005 met de hervorming van de wet op het beroepsonderwijs gedaan. De onderwijsinstellingen kregen door de nieuwe wet meer bewegingsvrijheid en daardoor een grotere autonomie. Hierdoor wordt het mogelijk om jongeren voltijd binnenschoolse opleidingen aan te bieden die volgens de eisen van het duale systeem zijn ingericht. Er ontstaat daardoor een alternatief aanbod voor jongeren. Dat aanbod zal in de toekomst op zo'n manier vorm dienen te krijgen dat de leerlingen aan het eind van hun opleiding de mogelijkheid krijgen zich in te schrijven voor een examen bij één van de kamers, waarna zij, na het verwerven van het diploma, op een succesvolle manier de arbeidsmarkt kunnen betreden.

(Dit stuk is al eens eerder als brochure onder de titel *Beroepsonderwijs in Duitsland*, mei 2006, ISBN 90-77202-22-6, verschenen)

September 2007

De Duitse arbeids- en bedrijfscultuur

cd-rom Bedrijfscultuur in Duitsland/
Betriebskultur in den Niederlanden (2003)

Video's niet beschikbaar!

Bedrijfsculturen in Nederland en Duitsland

Dik Linthout

CALVINISME 82

GEEN 'FAULE KOMPROMISSE' 82

OVERSPANNEN EN KREISLAUFSTÖRUNG 83

POLDERMODEL 83

Duitse en Nederlandse zakenlieden herkennen in elkaar een aantal eigenschappen die ze positief waarderen. En omdat in beide landen een hoge appreciatie bestaat voor orde, vlijt, discipline, punctualiteit, zakelijkheid, professionaliteit en nuchterheid, wiegen ze zich in de illusie dat het wat de rest betreft wel in orde komt. Daar zijn al heel wat goed bedoelde pogingen om tot zaken te komen op stuk gelopen, want er zijn waarschijnlijk geen twee buurlanden in de westerse wereld, die wat hun historische ontwikkeling betreft een groter contrast vertonen. De verschillen in normen, waarden en omgangsvormen en manieren van zakendoen zijn het gevolg van de burgerlijk-egalitaire en calvinistische invloeden in Nederland en de feodaal-hiërarchische en lutherse invloeden in Duitsland.

Calvinisme

In Nederland is door de perifere ligging in een deltagebied niet de adel, maar de humanistisch denkende en later calvinistische burgerij normgevend geworden. Door de egalitaire inslag ontwikkelden zich al vroeg stedelijke tradities van overleg en consensus. De sterke verstedelijking, het dichte verkeersnetwerk en de geringe standsverschillen gaven de middengroepen relatief veel macht en ook het calvinistisch geloof, dat in de tweede helft van de 16e eeuw vanuit Frankrijk de Nederlanden binnendrong, paste uitstekend in het gelijkheidsdenken: wij zijn allen zondaren en gelijk voor God. Calvinisten lieten wat hun geloofsovertuiging betreft niet met zich sullen. Ze staken al hun religieuze energie in de strijd voor de vrijheid van geweten. Dat gaf aanleiding tot heftige godsdienstige conflicten en een veelheid van schisma's: drie Hollanders, twee kerken luidt het oude cliché.

Door de predestinatieleer (niet het geloof, maar alleen de genadige wil van God bepaalt het eeuwig heil) hebben calvinisten een nogal afstandelijke relatie met hun Heere: God is „u“. De leden van de calvinistische gemeenten bespieden elk teken van uitverkiezing met argusogen. Die medeverantwoordelijkheid voor de ander leidde tot zeer vertrouwelijke en intensieve manieren van omgang, burenhulp en burencontrolle (de open-gordijnen-cultuur is hiervan nog een relict), waarbij het 'jij' vanzelfsprekend werd. De informele omgang heeft zich op het werk onder collega's gehandhaafd en is na de jaren zestig uitgebreid tot meerderen. Het vertrouwelijke 'jij'-register kan Duitsers die het Nederlandse vergadercircuit voor het eerst betreden nog wel eens op het verkeerde been zetten. Iedereen spreekt zoals hij gebekt is, geeft onafhankelijk van zijn hiërarchische positie in vergaderingen subjectieve oordelen ten beste, praat voor zijn beurt of denkt regelmatig hardop.

De Nederlandse bedrijfscultuur is doordeesemd van dit historisch gefundeerde overleg- en consensusdenken. In de veelal platte organisatiestructuren zijn de chefs een soort primus inter pares. Ze moeten op allerlei niveaus met hun ondergeschikten overleggen en onderhandelen over de uitvoering van werkzaamheden. Het bevel in Nederland is nu eenmaal zwak en er is weinig respect voor rol-hiërarchie. Afhankelijk van het beoogde doel en om vaart te zetten achter de implementatie van besluiten, wordt ook snel overgegaan tot ad-hoc-management, waarbij de beslissingsmacht wordt gedelegeerd aan medewerkers die specialist zijn, maar hiërarchisch lager staan. Dat kan bij zakelijke onderhandelingen tot misverstanden leiden, want bij hun Duitse tegenspelers is het bevel meestal gekoppeld aan de hiërarchische positie. Zij denken veel meer in formele structuren - dat dient de voorspelbaarheid en beheersbaarheid.

Geen 'faule Kompromisse'

De Nederlandse consensusgerichtheid, de huiver voor het conflict en de voorliefde voor het pragmatische compromis zijn ook een gevolg van de relativiserende houding van calvinisten tegenover aardse verworvenheden. Als al het aardse ijdelheid is, hoeft het resultaat niet per se stipt en perfect te zijn en staat men positief tegenover de mentaliteit van de goede bedoeling. Vandaar de voorliefde voor een term als 'optimaal'. In het Duitse adellijk-hiërarchische denken is het compromis de oplossing van de koopman. Duitsers sluiten geen 'faule Kompromisse' met betrekking tot het arbeidsethos. Over taak en product kan wat hen betreft alleen worden gedacht in termen van 'maximale' prestatie.

In de Nederlandse onderhandelingscultuur worden conflicten zoveel mogelijk gecamoufleerd en zijn er gedragspatronen ontwikkeld die gericht zijn op het in toom houden van sterke gevoelens. Deze in Nederland hogelijk gewaardeerde *soft approach* uit zich in een bescheiden, verkapte stijl van onderhandelen, in het uiten van twijfels en in het gebruik van ironie en understatement.

In de egalitaire bedrijfscultuur verwachten chefs tegenspraak van hun medewerkers, en die krijgen ze ook, onomwonden en recht voor z'n raap. Het gaat daarbij niet om conflicten, maar om de uitwisseling van meningen. Er zijn altijd meerdere oplossingen en er leiden altijd meerdere wegen naar Rome. Echte polarisatie en te directe kritiek zijn daarentegen taboe, dat verstoort de collegiale sfeer.

Overspannen en Kreislaufstörung

Nederland is een 'ziek' land met bijna 1 miljoen arbeidsongeschikten. Boze tongen beweren dat de poldercultuur er met zijn eindeloze vergaderingen voor zorgt dat conflicten blijven doorsudderen en nooit eens goed worden uitgesproken. Psychische kwalen, arbeidsproblemen en familieconflicten zijn legitieme redenen om je ziek te melden. Het wederzijds vertrouwen is groot, er is nauwelijks medische controle en het salaris wordt in de meeste gevallen volledig doorbetaald. Nederlandse werknemers hoeven hun solidariteit met hun collega's en het bedrijf niet te uiten in profylactisch gedrag. Ze hoeven zich niet vol te stoppen met anti-griepmiddeltjes of paracetamolletjes om op halve kracht door te kwakkelen, ze kunnen uitzielen.

Nederland kent een lage arbeidsparticipatie, maar het concurrentievermogen van het bedrijfsleven is groot. Omdat minder mensen het werk moeten doen, is stress een factor van belang. Overwerkt of overspannen zijn wordt gedefinieerd als een verstoring van het evenwicht tussen wat iemand aankan en wat hij aan moet kunnen. Veel overspannen werknemers melden zich ziek en komen uiteindelijk in de WAO terecht. Sinds kort is ook in Nederland de verzuimgebonden bedrijfsbegeleiding geïntroduceerd, maar de WAO-cijfers blijven stijgen. Vertrouwen is goed, maar controle is beter, zegt men in Duitsland. Daar wordt het oncontroleerbare subjectieve veel sneller tot het controleerbare objectieve teruggebracht. Wie ziek is heeft een operatie gehad, een been in het gips of een maagzweer.

Duitsers gaan minder relaxed om met de kans op ziekte en gebruiken 75 procent meer medicijnen, omdat ze er alles aan doen om gezond te blijven. Duitstalige gebieden zijn in de greep van een mysterieus ziekteverschijnsel: *Kreislaufstörung(en)*. Het is een verontrustende naam voor een nauwelijks controleerbare vorm van lichte collaps waaraan men alleen daar op gezette tijden aan lijdt. Duitse artsen kunnen het diagnosticeren én behandelen. In Nederland kent men deze ziekte niet.

Poldermodel

In de jaren zeventig werd de vervolmaking van de Nederlandse verzorgingsstaat gefinancierd uit de aardgasbaten. Binnen tien jaar was de verzorgingsstaat uit zijn voegen gebarsten, waren de loonkosten geëxplodeerd en werd de Nederlandse overleg-economie een zorgenkindje. Men sprak wel van de 'Hollandse ziekte' of '*Dutch disease*'.

In 1982 sloten de voorzitters van de grootste werkgeversorganisatie (VNO) en de grootste vakbond (FNV) het Akkoord van Wassenaar (in Duitsland werd dit zo'n vijftien jaar later *Bündnis für Arbeit* genoemd). Ze maakten in een herendeal afspraken over loonmatiging en werkgelegenheid. Dergelijke in achterafkamertjes gesloten persoonlijke deals gaan vaak vooraf aan de in het Nederlandse overlegmodel noodzakelijke bekrachtiging in vergadering. In Nederland vindt hiertoe in tal van overleg- en adviesorganen geïnstitutionaliseerd tripartiet overleg plaats tussen regering, werkgevers en werknemers. Van de Nederlandse werknemers is slechts 25 procent lid van een vakbond, maar door de algemeenverbindendverklaring - een van de belangrijkste fundamenten van het poldermodel - gelden de CAO's voor alle werknemers. De avv voorkomt arbeidsonrust en beperkt de loonverschillen.

In het GROOT WOORDENBOEK DER NEDERLANDSE TAAL van Van Dale staat over 'poldermodel': 'overlegmodel, zoals in Nederland gehanteerd in de jaren '90 van de 20e eeuw'. VVD-leider Frits Bolkestein gebruikte dit neologisme als eerste op 3 december 1996 in een vraaggesprek met de *Volkskrant*. Sindsdien heeft het zich in alle werelddalen genesteld. Het is nu overal 'poldermodel' en niet meer *Holland-Modell*, *miracle hollandais* of *Dutch Model*. Hoe laat dit model zijn internationale, positieve waardering heeft gekregen, blijkt uit de in het begin van de jaren negentig nog gangbare term de 'Stroperige Staat'.

Poldermodel wordt geassocieerd met harmoniedenken, maar het proces verliep in de jaren '80 niet zonder maatschappelijke onrust. In 1983 vond de grote ambtenarenstaking plaats en in 1990 de grootste staking aller tijden als gevolg van de WAO-crisis. Dat jaar was ook het omslagpunt. Voor het succes van het poldermodel - snelle economische liberalisering en afslanking van de verzorgingsstaat - zijn de afspraken over loonkostenmatiging en werkgelegenheid ('werk boven inkomen') maatgevend geweest. Door belastingverlaging voor de laagste inkomensgroepen en stimulering van deeltijdwerk kon het werkloosheidscijfer sterk worden verlaagd. Een bijna even belangrijke rol speelde de massale instroom op de arbeidsmarkt van jonge, hoogopgeleide vrouwen, voor wie als laatkomers op de arbeidsmarkt veelal alleen deeltijdwerk voorhanden was.

Er is sprake van een 'optimale' participatie in het arbeidsproces, maar de verkapte werkloosheid is hoog. Zij is niet alleen weggestopt in Melkertbanen, banenpools en deeltijd- en flexwerk voor oproep-, hulp-, nuluren-, stand-by-, min-max- en uitzendkrachten, maar vooral ook in de WAO en de VUT.

(Deze tekst is oorspronkelijk in het Duits verschenen in: *Journal Arbeit* jg. 1, nr. 1, 2001)

PROJECTEN

Interviews

Berufskolleg des
Kreises Kleve in Geldern

Ausbildung in den Niederlanden

Erfahrungsberichte deutscher Auszubildender in den Niederlanden

Das Projekt

Eine Umfrage bei niederländischen ROCs im Grenzgebiet – das sind große regional organisierte Zentren der Aus- und Weiterbildung – ergab, dass dort im Jahre 2006 insgesamt gut 260 deutsche Jugendliche eine berufliche Erstausbildung absolvierten. Keine sonderlich große Zahl also, jedoch eine, die stetig steigt. Dies hat sicherlich mit der Lehrstellensituation in Deutschland zu tun, aber wohl auch mit dem breiten Spektrum an Ausbildungsberufen in den Niederlanden und der Qualität der niederländischen Ausbildung selbst.

Was treibt deutsche Jugendliche dazu, sich für eine Ausbildung im Nachbarland einzuschreiben, welche Erfahrungen machen sie dort und was erwarten sie von ihrer beruflichen Zukunft? Diese Fragen standen im Mittelpunkt eines Besuchs von Schülerinnen und Schülern des Berufskollegs Geldern beim grenznahen ROC Nijmegen, an dem mehrere deutsche Jugendliche eine Berufsausbildung absolvieren. Unser Ziel war es, Interviews mit einigen dieser Auszubildenden und ihren Betreuern zu führen, um mehr über das Thema „Ausbildung in den Niederlanden“ zu erfahren.

Der Ausflug nach Nijmegen und die Interviews fanden im Rahmen eines Unterrichtsprojekts des Niederländisch-Fortgeschrittenenkurs der Verwaltungsfachangestelltenklasse des Berufskollegs Geldern statt. Bereits im Niederländischunterricht hatten wir mit unserer Fachlehrerin, Pia Wirtgen, über die deutsch-niederländischen Beziehungen und ihre Geschichte gesprochen.

Zur Vorbereitung auf die Interviews besuchte uns Gerd Busse, Wissenschaftler und Mitarbeiter in deutsch-niederländischen Berufsbildungs- und Arbeitsmarktpunkten. Er gab uns Tipps für die Vorbereitung und Durchführung von Interviews und half uns bei Erstellung eines Interviewleitfadens. Außerdem erklärte er uns, wie das niederländische Berufsbildungssystem funktioniert. Von ihm erfuhren wir beispielsweise, dass, anders als bei uns in Deutschland, die duale Ausbildung nicht die vorherrschende Form der Ausbildung ist, sondern sich die überwiegende Zahl der Jugendlichen in den Niederlanden für eine schulische Form der Ausbildung entscheidet. Die meisten Berufsausbildungen an einem ROC – in der Regel sind dies riesige Ausbildungszentren, bei denen Schülerzahlen von 10.000 und mehr keine Seltenheit sind – werden auf vier Niveaus angeboten, wobei auf Niveau 1 für Helfertätigkeiten ausgebildet wird und Niveau 4 zum Studium an einer Fachhochschule berechtigt. Die Ausbildung in den Niederlanden ist weniger starr strukturiert als bei uns und findet größtenteils in Projektform statt.

Der größte Unterschied besteht jedoch darin, dass niederländische Jugendliche ein Recht auf einen Ausbildungsplatz ihrer Wahl haben. D.h. sie müssen sich nicht um einen Ausbildungsplatz in ihrem Wunschberuf bewerben, sondern können sich direkt für einen von ihnen gewählten Ausbildungsgang einschreiben. Ein weiterer Unterschied: In den Niederlanden kostet die (schulische) Ausbildung Geld. Allerdings gibt es für Auszubildende aus weniger einkommensstarken Familien die Möglichkeit, einen Großteil des Schulgelds erstattet zu bekommen.

Derart vorbereitet, war es am Dienstag, den 12. Juni 2007, dann soweit: Zu zwölf, in Begleitung Frau Wirtgens, ging es in einem Reisebus von Geldern nach Nijmegen zum dortigen ROC. Nach einer herzlichen Begrüßung und einer Tasse Kaffee – dem niederländischen Nationalgetränk – begannen wir mit den Interviews. Auszubildende des ROC Rijn IJssel aus dem Bereich „*Sound and Vision*“ hielten die Durchführung unserer Interviews mit ihren Kameras fest, um im Anschluss Videoclips davon zu machen, die wir in diesen Text eingebunden haben.

Die Interviews

Interviewt wurden drei Auszubildende von der deutschen Seite der Grenze, die am ROC Nijmegen eine Ausbildung machen, sowie der für die Betreuung ausländischer „Studenten“ – wie die Auszubildenden an niederländischen berufsbildenden Schulen genannt werden – zuständige Mitarbeiter am ROC. Bei den Auszubildenden handelte es sich, sowohl was ihren Bildungs- und Erfahrungshintergrund als auch, was ihr Auftreten anbetrifft, um drei völlig unterschiedliche Typen – wie auch die Video-Clips zeigen, die sich über die angegebenen Links im Text starten lassen.

Susanne

Susanne (22) aus Kapellen bei Geldern schloss im Jahr 2005 erfolgreich ihr Fachabitur am Berufskolleg Geldern ab. Auf dem deutschen Arbeitsmarkt suchte sie anschließend vergeblich nach einer Ausbildungsstelle in ihrem Traumberuf. Durch die Euregio Rhein-Waal erhielt sie Informationen über das ROC Nijmegen. Ohne lange zu zögern bewarb sie sich dort für die Ausbildung *Bedrijfs-administratie* – vergleichbar mit den Tätigkeitsfeldern einer Buchhalterin oder Sekretärin. Nach kurzer Zeit wurde sie wegen ihrer guten Vorkenntnisse in Niederländisch sogar ohne Vorstellungsgespräch aufgenommen. Wir haben die Auszubildende an ihrem Ausbildungsplatz, dem ROC Nijmegen, besucht und sie nach ihren Erfahrungen gefragt.

Berufskolleg Geldern [BKG]:

Wie ist die Ausbildung am ROC aufgebaut, und wo gibt es Unterschiede zu der deutschen Ausbildung?

Susanne:

Anders als bei uns ist die Ausbildung hier fast ausschließlich schulisch. Dazu kommen dann Praktika, die 30 Prozent der Ausbildungszeit ausmachen. In dieser Zeit geht man vier Tage in einen Betrieb und einen Tag in die Schule. Außerdem werden oft die Ferien genutzt, um praxisnah Erfahrungen zu sammeln und Kontakte zu den Betrieben zu knüpfen.

Meine Ausbildung – *Bedrijfsadministratie* – gibt es auf drei verschiedenen Niveaus. Das erste, Niveau 2, dauert zwei Jahre, das nächste dauert drei Jahre und ist mit der deutschen Gesellenprüfung zu vergleichen. Die Ausbildung auf Niveau 4 dauert vier Jahre und wird ungefähr so angesehen wie eine deutsche Meisterprüfung.

Das Arbeiten in der Schule ist ganz anders als in Deutschland. Hier ist Selbstständigkeit gefragt. Jeder ist für seine Ausbildung selbst verantwortlich.

BKG:

Wohnst du in Deutschland? Wenn ja, käme für dich eine Wohnung in den Niederlanden in Frage?

Susanne:

Ich wohne noch in Kranenburg, nahe der Grenze. Die Strecke ist mit dem Auto gut zu fahren. Ich kann mir aber auch gut vorstellen, in die Niederlande zu ziehen.

BKG:

Bekommt man, wie bei uns, eine Ausbildungsvergütung, oder muss man für die Ausbildung zahlen?

Susanne:

Die Ausbildung kostet 950 € pro Jahr. Aber man bekommt auf Antrag einen Zuschuss von 640 €. In den Praktika erhält man in der Regel keine Vergütung. Wenn man jedoch gut war, bekommt man manchmal eine Abschlussprämie.

BKG:

In Deutschland denken viele Jugendliche, aufgrund der Berichte in den Medien oder durch eigene Erfahrungen, dass sie keine berufliche Zukunft haben. Empfinden die Niederländer das genauso?

Susanne:

Nein, überhaupt nicht! Jeder hat hier die Chance auf eine Ausbildung. Diese wird fast überall anerkannt, wenn nicht sogar bevorzugt. Die meisten können ihren Traumberuf später einmal ausüben.

BKG:

Wurden deine Erwartungen erfüllt?

Susanne:

Auf jeden Fall! Mit guten Niederländischkenntnissen wird man eigentlich schnell von den Mitschülern aufgenommen und kommt auch mit dem Unterrichtsstoff recht gut klar. Die technische Ausstattung in der Schule ist hervorragend und das Angebot an Freizeitaktivitäten wie zum Beispiel Sport ist sehr groß.

BKG:

Würdest du den Schritt zur Ausbildung in den Niederlanden wieder machen?

Susanne:

Ja, ich würde den Schritt jederzeit wieder machen und ihn auch allen empfehlen, die in Deutschland keinen Ausbildungsplatz bekommen.

BKG:

Wie stellst du dir deine berufliche Zukunft vor?

Susanne:

Nach meinem Abschluss möchte ich hier an einer Fachhochschule studieren. Mein Ziel ist es, einen Bachelor [also einen berufsqualifizierenden Hochschulabschluss] zu machen. Es gefällt mir in den Niederlanden so gut, dass ich hier bleiben und leben möchte.

Marcel

Der 22-jährige Marcel aus Emmerich besucht seit zwei Jahren das ROC Nijmegen und lässt sich in der Fachrichtung *Administratie/Economie* zum *Administrateur* (kaufmännischer Angestellter in der freien Wirtschaft) ausbilden. Die Ausbildung in den Niederlanden dauert dreieinhalb Jahre.

Marcel, der vorher die Handelsschule des Berufskollegs in Kleve besuchte und diese dann abbrach, wollte zunächst in Deutschland eine kaufmännische Ausbildung beginnen. Trotz zahlreicher Bewerbungsschreiben ergab sich keine Gelegenheit, seinen Traumberuf des Verwaltungsfachangestellten zu erlernen. Daraufhin orientierte sich Marcel auch in andere Richtungen, erhielt aber keine Zusagen. Durch die Mutter eines Freundes, die beim Theodor-Brauer-Haus in Kleve angestellt ist – einem Berufsbildungszentrum, das viele gemeinsame Projekte mit den Niederlanden durchführt –, kam er zum ROC Nijmegen.

Marcel berichtet von den Vor- und Nachteilen seiner Ausbildung in den Niederlanden und erzählt uns von den Anfangsschwierigkeiten seines Schulwechsels. Anfangs beherrschte er die niederländische Sprache nicht so gut. Seine Mitschüler zeigten ihm gegenüber jedoch eine sehr tolerante Einstellung und gaben ihm Hilfestellung bei Sprachdefiziten.

Toleranz beweisen nach Ansicht Marcells aber auch die Lehrer. „Deutsche, die Probleme mit schriftlichen Arbeiten haben, können eine Verlängerung der Abgabezeit beantragen.“ Sofern Deutsche dem Unterricht aufgrund von Verständigungsschwierigkeiten nicht oder nur teilweise folgen können, sind die Lehrer des ROC Nijmegen gern bereit, das Gesagte noch einmal zu erklären und gegebenenfalls zu übersetzen. Am ROC Nijmegen gibt es speziell für deutsche Schüler einen Ansprechpartner (Peter van der Linden, mit dem wir ebenfalls ein Interview geführt haben; siehe weiter unten). Marcel selbst hat davon allerdings noch keinen Gebrauch gemacht. Bei Fragen wendet er sich an seine Mitschüler, seinen *Trajectleider*, also seinen Ausbildungsbetreuer, oder recherchiert im Internet nach Antworten.

Durch Marcells Ausbildung in den Niederlanden ergeben sich persönliche Vorteile, wie zum Beispiel die Option, sowohl in Deutschland als auch auf niederländischer Seite der Grenze zu arbeiten. Dadurch, dass Marcel zwei Sprachen fließend spricht, hat er größere Chancen auf einen Arbeitsplatz in der Grenzregion. Ein Nachteil ist dabei allerdings, dass die niederländischen Abschlüsse in Deutschland nicht offiziell anerkannt werden. In der Europäischen Union arbeitet man jedoch daran, dass sich dies bald ändert.

Während der dreieinhalbjährigen Ausbildung muss Marcel eine Reihe von Praktika absolvieren. 60 Prozent der Ausbildungszeit erfolgen durch den theoretischen Unterricht vor Ort, die restlichen 40 Prozent bestehen aus Praktika. Der Auszubildende kann dabei die Firma und den Ort des Praktikums selbst wählen. Es sind auch Auslandspraktika erlaubt.

Marcel hat bereits ein Praktikum in den Niederlanden absolviert. Besonders gut gefiel ihm daran, dass er ausschließlich Aufgaben erledigen durfte, die unmittelbar mit dem Beruf des *Administrateurs* zusammenhängen. Im nächsten Ausbildungsjahr wird er erneut ein Praktikum absolvieren.

Nach seiner Ausbildung zum *Administrateur* möchte Marcel, aufgrund der besseren Verdienstmöglichkeiten, in den Niederlanden arbeiten. Seinen Wohnsitz in Deutschland will er allerdings nicht aufgeben.

Die Finanzierung des Besuches am ROC Nijmegen erfolgt durch das Sozialamt. Marcel erkundigte sich nach Möglichkeiten der Finanzierung in seiner Kommune und bekam den Rat, bei der Stadtverwaltung Emmerich Sozialhilfe zu beantragen. Marcel muss zwar die Schulgebühren des ROC Nijmegen selbst tragen, bekommt jedoch 70 Prozent des Gesamtbetrages zurückerstattet.

Obwohl Marcel die Ausbildung am ROC Nijmegen gut gefällt, würde er diesen Schritt nicht pauschal jedem empfehlen. „Eine Weiterempfehlung ist abhängig von den Leuten. Jemandem, der Schwierigkeiten hat, auf Menschen zuzugehen, würde ich von der Ausbildung hier am ROC Nijmegen abraten“, erklärte Marcel. Wer extrovertiert ist und offen auf seine niederländischen Mitschüler zugeht, habe bessere Chancen, sich zu integrieren.

Die Euregio Rhein-Waal hat dazu beigetragen, dass Marcel eine Ausbildung zum *Administrateur* in den Niederlanden machen kann. Durch die Euregio wurde er ans ROC Nijmegen vermittelt und konnte an einem dreiwöchigen Sprachkurs teilnehmen. „Ich bin der Euregio ziemlich dankbar. Ohne ihre Hilfe würde ich hier nicht sitzen“, erzählt Marcel am Ende des Interviews.

Pia

Am ROC Nijmegen haben wir ein Interview mit der 17jährigen Pia geführt, die dort seit einem Jahr eine vierjährige Ausbildung im Bereich Tourismus absolviert. Sie war vorher auf der Realschule in Kleve-Kellen und hat sich nach Beendigung des 10. Schuljahrs am ROC Nijmegen um einen Ausbildungsplatz beworben.

Da sie in Kranenburg wohnt, war die nahe Anbindung zu den Niederlanden von Vorteil. Sie erzählte, dass sie sich an der Schule nur bewerben musste und nicht einmal ein Vorstellungsgespräch zu durchlaufen hatte. Allerdings musste sie einen Crash-Kurs Niederländisch absolvieren, damit sie mit der Sprache zurechtkam. Im Großen und Ganzen könne man sagen, dass es am Anfang schwer war, sich zu integrieren.

Während der Ausbildung sind die Schüler größtenteils in der Schule und verlassen diese nur zu Praktika in Betrieben. Dort sind sie dann fünf Monate am Stück. Nach dem Praktikum sind sie dann wieder ausschließlich in der Schule.

Nach der Ausbildung möchte sie in ihrem Beruf arbeiten, und zwar im Ausland, und ist dafür auch bereit, von zu Hause wegzuziehen. Sie könnte sich jedoch auch vorstellen, in Deutschland zu bleiben, da sie dort ihren gesamten Freundeskreis hat, den sie nicht aufgeben möchte.

Am Ende des Interviews haben wir sie gefragt, ob sie den Schritt in die Niederlande noch einmal tun würde. Sie antwortete darauf, dass sie ihre Entscheidung nicht bereut habe und noch einmal gehen würde.

Peter van der Linden

Peter van der Linden ist Koordinator und Ansprechpartner für ausländische Studenten (also Auszubildende bzw. Schüler) am ROC in Nijmegen. Er befasst sich unter anderem mit den auftretenden Problemen der deutschen Auszubildenden und hilft ihnen, sich zu integrieren.

Die Motive für Deutsche, eine Ausbildung in den Niederlanden zu beginnen, sind ihm zufolge sehr unterschiedlich. Die angespannte Lehrstellensituation im Kreisgebiet Kleve und Wesel ist nur einer der Gründe, die niederländische Seite der Grenzregion zu nutzen und sich im Nachbarland um einen Ausbildungsplatz zu bemühen. Auch der kulturelle Unterschied weckt bei vielen deutschen Jugendlichen Neugier, sich über die Grenze hinweg zu orientieren. Das ROC in Nijmegen bietet mit ca. 250 Bildungsgängen ein breites Spektrum an Ausbildungsmöglichkeiten, unter anderem in den Bereichen Kosmetik, Gastronomie, Technik, Verwaltung, Wirtschaft und Dienstleistung. Mit diesem reichhaltigen Angebot deckt das ROC das Interesse vieler Jugendlicher.

Ein negativer Aspekt sei allerdings, so Peter van der Linden, dass es bei den Auszubildenden aus dem deutschen Teil des Grenzgebiets trotz Grenz Nähe oft Probleme mit der niederländischen Sprache gäbe. Auch stellten die kulturellen Unterschiede zwischen Deutschland und den Niederlanden manchmal ein Hindernis dar. Bevor ein deutscher Jugendlicher, der der niederländischen Sprache nicht mächtig ist, mit der Ausbildung in den Niederlanden loslegen kann, ist ein 80stündiger Sprachkurs zu absolvieren, um so der Sprache näher zu kommen und sich besser integrieren zu können.

Die positiven Aspekte der Ausbildung in den Niederlanden, weiß Peter van der Linden, überzeugen die Arbeitgeber auf beiden Seiten der Grenze, da die Studenten zwei Sprachen beherrschen, die andere Kultur kennen und einen internationalen Beruf ausüben.

Die Finanzierung einer Ausbildungsstelle ist zum Teil nicht ganz einfach, da eine schulische Ausbildung etwa 1.000 € im Jahr kostet (neben den Studiengebühren fallen Kosten für Lehrbücher an), die der Schüler zu tragen hat – auch wenn er aus Deutschland kommt. Allerdings kann ein deutscher Schüler bzw. Auszubildender einen Großteil des Schulgeldes erstattet bekommen. Eine Berufsausbildung an einem niederländischen ROC besteht zu etwa 60 Prozent aus Schule und zu 40 Prozent aus Betriebspraktika.

Leider ist die grenzüberschreitende Ausbildung formal noch nicht anerkannt, doch die EU arbeitet intensiv daran. Die Verdienstmöglichkeiten nach der Ausbildung sind in den Niederlanden im Allgemeinen etwas höher als in Deutschland.

Sollte sich nach Abschluss der Ausbildung die Suche nach einer Stelle schwierig gestalten, besteht die Möglichkeit – zumindest für die ROC-Studenten auf dem Ausbildungsniveau 4 –, ein Fachhochschulstudium an die Ausbildung anzuschließen.

Fazit

Während es in Deutschland oftmals schwer ist, einen Ausbildungsplatz seiner Wahl zu bekommen, erhält in den Niederlanden jeder Jugendliche, der die entsprechenden schulischen Voraussetzungen erfüllt, die Chance, eine Ausbildung in seinem Wunschberuf zu absolvieren. Außerdem existieren in den Niederlanden Ausbildungsgänge, die es in Deutschland nicht gibt.

Ein Bewerbungsverfahren im eigentlichen Sinne findet nicht statt, meist genügt eine Anmeldung beim ROC.

Informationen über das Ausbildungsangebot, die Ausbildung selbst und das Anmeldeverfahren bekommt man entweder beim ROC Nijmegen selbst, der Euregio Rhein-Waal, dem Arbeitsamt oder auch dem Theodor-Brauer-Haus in Kleve. Zudem bietet das ROC Nijmegen regelmäßig Informationsveranstaltungen für deutsche Interessenten an.

Natürlich gibt es bestimmte Voraussetzungen, um eine Ausbildung in den Niederlanden aufzunehmen. Entscheidend ist vor allem die Sprache. Wer nicht ausreichend Niederländisch beherrscht, kommt im Unterricht nicht mit und wird Schwierigkeiten haben, Kontakt zu den Mitschülern zu knüpfen. Daher ist es dringend zu empfehlen, an dem vom ROC zu Beginn der Ausbildung angebotenen vierwöchigen Intensivsprachkurs teilzunehmen. Eine wichtige Voraussetzung für eine berufliche Ausbildung in den Niederlanden ist auch, dass man auf Menschen zugehen können muss. Da die niederländischen Ausbildungen sehr offen angelegt sind, muss man selbständig arbeiten können. Es ist also viel Eigeninitiative gefragt.

Die Erfahrungen der deutschen Schüler am ROC Nijmegen waren im Wesentlichen sehr positiv. Besonders die individuelle Betreuung und Unterstützung durch die Lehrer wurde betont. Es ist sogar möglich, verlängerte Abgabefristen bei Hausarbeiten zu beantragen. Bei Fragen oder Problemen steht am ROC Nijmegen ein spezieller Ansprechpartner für die deutschen Schüler zur Verfügung.

Ein Nachteil der Ausbildung in den Niederlanden besteht darin, dass die Abschlüsse international – also auch in Deutschland – nicht ohne weiteres anerkannt werden. Zudem kann es anfangs schwierig sein, aufgrund der Sprachprobleme soziale Kontakte zu knüpfen.

Die Vorteile überwiegen jedoch deutlich. Man lernt, in einer anderen Kultur und Sprache zu arbeiten und zu leben. Dadurch steigen die Chancen auf einen Arbeitsplatz in der Grenzregion, da viele deutsche und niederländische Unternehmen im Grenzraum miteinander kooperieren. Allgemein bietet die Ausbildung einem deutschen Jugendlichen jede Menge Pluspunkte für die berufliche Zukunft.

Das Autorenteam

Schülerinnen und Schüler des Fortgeschrittenenkurses Niederländisch der Verwaltungsfachangestelltenklasse des Berufskollegs Geldern

obere Reihe, von links nach rechts:

Andreas Baers, David Hebben, René Rudolph, Christian Derieth, Achim Tophoven, Marc Feldmann, Manja Wasmuth, Jennifer v. Triest, Denise Rosenberg

untere Reihe, von links nach rechts:

Dana Ludwig, Tobias Lindemanns, André Winnen, Sandra Thiel

ebenfalls im Team, aber nicht auf dem Foto:

Sandra Bruckhoff

Das Filmteam des rijn ijssel college, Arnhem, bestand aus:

Lendt Ebbelink, Remi Hornung

Daan Kloppenburg und Chris van Hooijdonk.

Geldern, September 2007

Reispakket

Planning en opzet van een reisconcept

voor Duitse en Nederlandse jongerengroepen in de regio Kleve/Nijmegen in opdracht van de firma ROC Adventures, Nijmegen

Een onderwijsproject in het kader van het Euregio Rijn-Waal-project

„Bouwstenen voor de euregionale economie“ (Interreg-III-A-project, projectnummer 2-ERW-IV-1=67)

- In opdracht van de firma ROC Adventures uit Nijmegen plannen en ontwikkelen de studenten een concept voor een driedaagse jongerenreis voor Duitse en Nederlandse jongerengroepen (40 personen in de leeftijd van 16 tot 18 jaar) in de regio Kleve/Nijmegen. De richtprijs van de opdrachtgever ligt bij ca. €200,00 per deelnemer inclusief overnachting.
- Eindproduct van het project is het ontwerp voor een reisgids die door ROC Adventures aan geïnteresseerde groepen kan worden aangeboden.
- ROC Adventures is een start-up-bedrijf en biedt groepsreizen voor jongeren aan. Het gaat dus om een echte opdracht, die van tevoren met het bedrijf is afgesproken.
- De deelnemende groepen komen uit een 1e-jaarsklas van de Höhere Handelsschule van het Berufskolleg Kleve en een 1e-jaarsklas van de opleiding „Toerisme, Recreatie en luchtvaartdienstverlening“ van de sector economie van het ROC Nijmegen.

De documentatie bevat alle gedurende het project geproduceerde documenten zoals bijvoorbeeld de door de leerlingen gemaakte brochures, de door de docenten uitgereikte certificaten, een website in het Duits alsmede een projecthandleiding in het Duits en in het Nederlands voor leerlingen en docenten met alle belangrijke informatie over het project, die als inspiratiebron en als leidraad ter navolging bedoeld zijn.

Om te starten klik hier >>

WOORDENBOEKEN

*Nederlands-Duits woordenboek
voor bouwvakkers*

*Nederlands-Duits woordenboek
gehandicaptenzorg/welzijnswerk*

*Nederlands-Duits woordenboek
beroepsonderwijs – arbeidsmarkt –
projectmanagement*

*Nederlands-Duits
brandweerwoordenboek*

*Nederlands-Duits woordenboek
voor bouwvakkers*

Deutsch-Niederländisches Wörterbuch
für Bauarbeiter

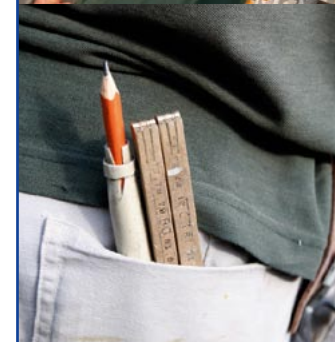
Nederlands-Duits Woordenboek
voor bouwvakkers

ONDER
NCSM
LTUUR
N313M
SCHAP

Ministerie van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid

Ministerium für Arbeit,
Gesundheit und Soziales
des Landes Nordrhein-Westfalen

**Deutsch-Niederländisches Wörterbuch
für Bauarbeiter**

**Nederlands-Duits Woordenboek
voor bouwvakkers**

zusammengestellt von / samengesteld door

Gerd Busse

unter Mitarbeit von / onder medewerking van
Kees Meijer & Renie Hesseling

Nijmegen, Juni 2007

ROC Nijmegen
dnl-projekt, Dortmund

Dieses Wörterbuch entstand im Rahmen des deutsch-niederländischen Projekts Grenzüberschreitendes Lernen und Arbeiten

Dit woordenboek is tot stand gekomen in het kader van het Nederlands-Duitse project Grensoverschrijdend Leren en Werken

Gerd Busse

Deutsch-Niederländisches Wörterbuch für Bauarbeiter / Nederlands-Duits Woordenboek voor bouwvakkers / Nijmegen, Dortmund: ROC Nijmegen / dnl-projekt, Juni 2007.

© 2007 Gerd Busse (dnl-projekt)

Tekstopmaak: Karin van de Logt

Omslag: ROC Nijmegen, Grafische Werkplaats

Druk: ROC Nijmegen, Grafische Werkplaats

ROC Nijmegen, Wolfskuilseweg 279, NL-6542AA

Nijmegen, Tel.: 0031-24-381.32.00

dnl-projekt, Benno-Niggemeyer-Weg 13, D-44227

Dortmund, Tel.: 0049-231-791.449

Abbau	demontage	Abzugskanal	afvoerkanaal
abbauen	demonteren	Abzugskanal (Rauch-)	rookkanaal
abbinden	afbinden; verharden	Akkord	akkoordloon
Abbruch	sloop	Änderungszeichnung	wijzigingstekening
abdämmen	afdammen	Anfallpunkt	geveltop
Abdeckprofil (Dach)	gefeste zinkstrook op dakrand	Angebot, Offerte	offerte
		Anhänger	aanhangwagen
Abdeckrost	afdekrooster	Anschlag	aanslag
Abdeckung (Schacht-)	putdeksel	Anschluss putzen	bijpleisteren
abdichten	afdichten	Anschlusseisen	verbindingsstaaf; stek-einde
Abflussöffnung	afvoeropening	Anschlussleitung	dienstleiding
Abflussrohr	afvoerbuis	Ansicht	aanzicht
Ablagerung	bezinking	Anstrich	verf(laag)
Abmessung	afmeting	Antriebswelle	(aan)drijf-as
Abnahme	oplevering (van werk)	Anzahl	aantal
(von Arbeiten)		Appartementhaus	flatgebouw
Abnutzung	slijtage	Arbeit	werk
Abrechnung	afrekening	Arbeiter	arbeider
abriegeln	afsluiten	Arbeitgeber	werkgever
Abriss	afbraak; sloop	Arbeitnehmer	werknemer
abscheren	afschuiven	Arbeitsfuge	werkvoeg
Abschlagszahlung	betaling in termijnen	Arbeitskleidung	werkkleding
Abschlusszeugnis	einddiploma	Arbeitsschutz(gesetz)	Arbo(wet)
Absetzanlage	bezinkinrichting	Arbeitsvermittler	koppelbaas
Absetzbecken	bezinkbekken	(illegaler-)	
absetzen	bezinken	Arbeitszeit	werkduur
Absperrschieber	afsluiter	Arbeitszimmer	werkkamer
Abstandhalter	afstandhouder	Architekt	architect
Absturzschaft	rioolput; verwalput met scheve kruin	Architekturbüro	architectenbureau
		Armatur	armatuur
abstützen	stempelen	Armierung	wapening
Abstützpresse	krik	Artikel (Handels-)	artikel (handels-)
abteufen	afdiepen; schachtdelven	Asbestzement	asbestcement
abwalzen	walsen	Asche	as
Abwasser	rioolwater	Asphalt	asfalt
Abwasserleitung	riool	Aufbereitung	zuivering
Abwasserrohr	rioolbuis		

auffangen	opvangen	Ausleger	giek
aufgebogene Eisen	opgebogen staven	ausrichten	richten
aufgehender Pfeiler	kolom	Ausrüstung	uitrusting
Auflager	oplegging	ausschachten	uitgraven
Auflagering	draagring	ausschalen	ontkisten
Auflagerlänge	opleglengte	ausschalten	uitschakelen
Auflagerpunkt	oplegpunt	Ausschreibung	aanbesteding
Auflagerwand	draagmuur; steunmuur	Außendurchmesser	uitwendige diameter
Auflast	belasting	Außenfläche	buitenvlak
Aufleger	oplegger	Außenputz	pleisterwerk
Aufmaß	opmeting	Außenschale	gevelspouwwand
aufmessen	opmeten	Außenstiel	buitenstijl
Auftrag	opdracht	Außenwand	buitenmuur; gevel
Auftraggeber	opdrachtgever	Aussparung	uitsparing
Auftragserteilung	opdrachtverlening	Aussteifung	verstijving; schoor
Ausarbeitung	uitwerking	Austragförderband	grondafvoerband
ausbaggern	baggeren	Auszubildender	leerling
Ausbau	verbouwing	Autobahn	autosnelweg
(z.B. Dachgeschoss)			
ausbilden	opleiden		
Ausbildung	opleiding		
Ausdehnung	uitzetting		
Ausfachungstafel	bekledingspaneel		
Ausfaulanlage	slijkgistingsinstallatie		
ausfluchten	in een lijn brengen; richten		
ausfugen	voegen		
ausführen	uitvoeren		
Ausführung	uitvoering		
Ausführungsmängel	gebreken in de uitvoering		
Ausführungszeichnung	uitvoeringstekening; werktekening		
Ausgleichsbehälter	compensatiereservoir		
ausheben	ontgraven; uitgraven		
Aushub	ontgraving		
Auslauf mit Schwimmerventil	vlotterklep		

Badezimmer	badkamer	Baukran	hijskraan
Bagger	graafmachine	Bauleiter	bouwcoördinator
Bahnschranke	spoorboom	Baulos	deel van een bouwover-
Bahnschwelle	dwarsligger		eenkomst
Bahnsteig	perron	Baumaschine	bouwmachine
Bahnübergang	spoorwegovergang	Bauplan	bouwplan
Balken	balk	Bauplatz	bouwplaats; bouwterrein
Balken (ungehobelt)	badding	Baupolizei	bouwpolitie
Balkon	balkon	baureif	bouwrijp
Bandmaß	meetband; meetlint	Bauschaum	bouwschuim
Bankett	berm; strokenfundering	Bauschutt	puin; afbraak
Bauabschnitt	bouwfase	Bausektor	bouwsector
Bauantrag	bouwaanvraag	Baustahl	constructiestaal
Bauarbeiten	bouwwerkzaamheden	Baustahlgewebe	staalnet; wapeningsnet
Bauarbeiter	bouwvakker	Baustatik	statica
Bauaufsicht	bouw- en woningtoezicht	Baustelle	bouwterrein
Baubaracke	bouwkeet	Baustoff	bouwmateriaal
Baubude	bouwkeet	Bauunternehmen	bouwbedrijf; aannemers-
Baubude (für die Bauleitung)	directiekeet		bedrijf
Bauführer	hoofduitvoerder	Bauunternehmer	aannemer
Baugenehmigung	bouwvergunning	Bauvorhaben	bouwplan; bouwproject
Baugerüst	bouwsteiger	Bauvorschrift	bouwvoorschrift
Baugewerbe	bouwnijverheid	Bauwagen	bouwwagen
Baugewerkschaft	bouwvakbond	Bauweise	bouwwijze
Baugrube	bouwput	Bauwerk	bouwwerk
Baugrundstück	bouwgrond	Bauzaun	schutting
Bauherr	opdrachtgever	Beanspruchung	belasting
Bauhof	bouwwerf; opslagplaats;	Bearbeiteter Naturstein	gehouwen steen
timmerwerf		Bebauungsplan	bestemmingsplan
Bauholz	timmerhout	Bedachung	dakbedekking
Bauhütte	bouwkeet	Bedarf	behoefte
Bauindustrie	bouwindustrie	Bedienung, Betätigung	bediening
Bauingenieur	bouwkundige; bouwkun-	Behelfsbrücke	noodbrug
	dig ingenieur	beiputzen	bijpleisteren
Baukolonne	bouwteam; ploeg bouw-	Belastung	belasting
	vakkers	Belastungsprüfung	belastingsproef
		beleuchten	verlichten

Beleuchtung	verlichting	Bewehrungskorb	wapeningskorf
Belüftung	beluchting	Bewehrungsstab	wapeningsstaaf
Belüftungsrohr	luchttoevoerbuis	Bezugsachse	systeemas
berechnen	berekenen	Biegeliste	buigstaat
Berechnung	berekening	Biegemoment	buigmoment
Bergbau	mijnbouw	biegesteif	buigvast
Berufsabschlusszeugnis	diploma	biegsam	buigzaam
Beschränkte Ausschreibung	aanbesteding op uitnodiging	Bims	bims
beschriften	maken van bijschriften	Binder und Decke	toplaag, slijtlaag en egaliserende laag
Beton (bewehrter-)	beton (gewapend-)	Bitumen	bitumen
Beton (unbewehrter-)	beton (ongewapend-)	Bitumenmischanlage	bitumenmenginstallatie
Beton schütten	beton storten	Bitumenpappe	bitumenvilt
Betonabdeckplatte	dekplaat	Blähbeton	geëxpandeerde klei
Betonbauer	betonwerker; betonvlechter	Blech	staalplaat
Betonbettung	betonvulling	Blecheindeckung	metalen afdekking
Betondeckenfertiger	betonneermachine	Blei	lood
Betondruckschicht	betondruklaag	Bleiblech	bladlood
Betonfertigbohle	betonplank	Bleistift	potlood
Betonfertigteil	betonelement	Blendleiste	boeiboord
Betonfundament	betonfundatie	Bock	bok
Betongüte	betonkwaliteit	Boden	bodem; grond
Betonhohlkastenträger	betonnen kokerbalk	Bodenaushub	ontgraving
betonieren	betonneren	Bodendruck	gronddruk
Betonmischmaschine	betonmolen; cementmolen	Bodensatz	bezinking
Betonmörtel	betonmortel	Bodenschicht	grondlaag
Betonpfeiler	betonpijler	Bodensenkung	grondverzakking
Betonplatte	betonplaat	Bodenüberdeckung	afdekking met grond
Betonrohr	betonbuis	Bodenuntersuchung	grondonderzoek
Betonstein	betonsteen	Bodenverfestiger	grondstabilisator
Betreutes Wohnen	aanleunwoning	Bodenvermörtelung	grondverbetering
Betrieb	bedrijf	Bogen (Mauer-)	boog
Bewässerung	irrigatie	Bogen, Krümmung	bocht
bewehrter Beton	gewapend beton	Bogenschnur	boogsnoer
Bewehrung	wapening	Bogenstauwand	boogdam
Bewehrung (obere-)	bovenwapening	Bohle, waagerechte	verstijving, liggende
Bewehrung (untere-)	onderwapening	Bohlenbelag	plankier

bohren	boren
Bohrer	boor
Bohrkopf	boorkop
Bohrmaschine	boormachine
Bolzen	bout
Bordstein	stoeprand; trottoirband
Böschung	berm; talud
Böschungshobel	berm(en)bloter
Bottich	kuip
Brandschieber	afsluiter voor bluswater
Brauchwasser	drinkwater
Brecheisen	koevoet
brechen	breken
breit	breed
Breite	breedte
Breitflanschträger	H-balk
Brett	plank
Brettschalung	rachels
Bruch	breuk
Bruchspannung	breukspanning
Bruchstein	breuksteen
Brücke	brug
Brunnen	bron; put
Brüstung	borstwering
Bügel	beugel

Chef	baas
Computer	computer
Computeranlage	computerinstallatie
computergesteuert	computergestuurd
Computerprogramm	computerprogramma
Container	container

Dach	dak
Dachboden	zolder
Dachdeckerarbeiten	dakdekkerwerk
Dacheindeckung	dakbeschot
Dachfenster	daklicht
Dachfirst	nok
Dachgeschoss	zolderverdieping
Dachhaut	dakbeschot
Dachkehle	kilkeper
Dachkonstruktion	bedaking
Dachlatte	panlat
Dachpfan	dakpan
Dachstuhl	dakstoel
Dachziegel	dakpan; pan
Damböschung	damtalud
Dammkrone	damkruin
Dämmmatte	isolatieplaat
Dämmplatte	isolatiepaneel
Dämmstoff	isolatiemateriaal
Dämmung	isolatie
Bürohaus	kantoorblok
Bus-Technik	Domotica
Darlehen	lening
Decke	plafond
Deckel	deksel; putdeksel
Deckenbalken	plafondbalk; plafondhanger; strijkbalk; vloerbint; zolderbalk
Deckenplatte	vloerplaat
Dehnung	rek
Dehnungsfuge	dilatatievoeg
Deich	dijk
Detailzeichnung	detailtekening
Dichtung	afdichting
Dichtungsmittel	vochtwerend middel
Dichtwand	damwand
Dicke	dikte

Diele	portaal
Dielenbrett	vloerplank
Dienstleistung	dienstverlening
Dimensionierung	dimensionering
DIN (Deutsche Industrie-Norm)	Duitse industrienor
Dispersionsfarbe	dispersieverf
Doppelsturzholz	dubbele latei
Doppel-T-Profil	I-balk
Doppeltür	dubbele deur
dosieren	doseren
Dosierung	dosering
Drahtseil	staalkabel
Drainage	drainage
Drainagebeton	zeer open asfaltbeton (zoab)
Drängbohle	opsluitdeel
Drängbrett	opsluitplank
Druckfestigkeit	drukbestendigheid
Druckhöhe	drukhoogte
Druckkessel	drukvat
Druckluft	perslucht
Druckreduzierventil	reducerendventiel
Druckrohr	drukbu
Druckrohrleitung	drukleiding
Druckspannung	drukspanning
Dübel	plug; boutanker
Düker	duiker; zinker
Dunnbett	dunne voeg lijmen
Durchgangsverkehr	doorgaand verkeer
Durchlass	duiker
durchspülen	doorspoelen
durchstochern	ontstoppen

Ebene	niveau; vlak	Entlüftungsventil	luchtklep
Ecke	hoek	Entnahmerohr	onttrekkingsleiding
Eigengewicht	eigen gewicht	Entwässerungsarbeiten	rioleringswerk
Eigenleistung	door eigen werkzaamheden	Entwässerungsrohr	draineerbuis
Eimer	emmer	Entwurf	ontwerp
Einbau	inbouwen	Erd(stau)damm	aarden dam
eindämmen	indammen	Erdarbeiten	grondwerk
eingebunden in	opgenomen in	Erddruck	aarddruk
Einlaufkanal	uitlaatkanaal	Erde	aarde
Einpressmörtel	injectiemortel; gietspecie	Erdgeschossfußboden	begane-grondvloer
einrammen (von Ramm- pfählen in den Boden)	heien	erhärten	verharden
Einrichtungen	installaties	Erste-Hilfe-Leistung	eerstehulpverlening
einschalen	bekisten	Estrich	estrik
Einschaler	bekister; betontimmerman	Estricharbeiten	vloerafwerking
einschalten	inschakelen	Etage	etage; verdieping
einschließen	opsluiten		
Einstiegsschacht	mangat		
Einzelfundament	poer		
Einzug	in een woning trekken		
Einzugsgebiet	verzorgingsgebied		
Eisen	ijzer		
Eisen (aufgebogene-)	opgebogen staven		
Eisen (gerade-)	rechte staven		
Eisenbahnlinie	spoorlijn		
Eisenflechter	ijzervlechter		
Eisengitter	rooster		
elastisch	elastisch		
Elektriker	elektricien		
elektrischer Strom	elektrische stroom		
Elektrizität	elektriciteit		
Elektrizitätsgesell- schaft	elektriciteitsmaatschappij		
Elektrizitätsversorgung	elektriciteitsvoorziening		
Element	element		
Enthärtung	ontharding		
Entkeimung	kiemvrij maken		

Fabrik	fabriek	Feile	vijl
Facharbeit	vakarbeid; geschoold werk	feilen	vijlen
Facharbeiter	vakarbeider	Feinputz	fijn pleisterwerk
Fachwerk(bau)	vakwerk(bouw)	Feinschicht	werklaag
Fachwerktrennwand	scheidingswand op hout- skelet	felsiger Hang	rotshelling
		Felsuntergrund	rotsbodem
Fahrbahnbelag	wegdek	Fenster	raam
Fahrerhaus	stuurcabine	Fensterbank	vensterbank
Fahrgestell	chassis	Fensterbrett	vensterbank
Fahrspur	rijstrook	Fensterbrettauflage	raamdorpel
Fahrzeug	voertuig	Fensteröffnung	raamopening
Faktor	factor	Fensterrahmen	raamkozijn
Fällmittel	neerslagmiddel	Fensterscheibe	ruit (venster-)
Fallrohr	valpijp	Fernwärme	afstandsverwarming
Falz	sponning	Fertigbau	systeembouw
falzen	felsen	Fertigbeton	transportbeton
Falzverbindung	vaar- en moerverbinding	Fertigteil	geprefabriceerd element
Falzziegel	sluitpan	Fertigteilbau	systeembouw
Farbe	kleur	fest	vast
Farbe (zum Anstreichen)	verf	Festigkeit	stabiliteit; sterkte; ste- vigheid
farbig	kleurig	Festpreis	vaste prijs
Farbschicht	verflaag	feststampfen	aanstampen
Fassade	gevel	Feststoff	vaste stof
Fassung (Lampen-)	fitting (lampen-)	feucht	vochtig
Fassung, Version	versie	Feuchtigkeit	vochtigheid
Fassungsvermögen	capaciteit	Feuchtigkeitssperre	vochtwerende folie
Faulbehälter	slibtank	feuerfest	vuurvast
Faulenzer	Profiel stellen	Feuerlöscher	brandblusser
Faulschwammtdrocken- beet	slijdroogbed	Feuerlöschwasser	bluswater
Feder	veer	feuerverzinkt	thermisch verzinkt
Feder (Nut und-)	mes(sing) en groef; veer en groef	Filter	filter
Fehlboden	tussenplafond; tussen- vloer	Filterrohr	filterbuis
Feierabend	einde van de werktijd	Firma	firma
		First	nok; vorst
		Firstbrett	ruiter
		Firstpfette	nokgording; naaldegording

Firstziegel	vorstpan	Fundamentgraben	funderings sleuf
Fitsche	hengsel	Fußboden	vloer
Flachdach	plat dak	Fußbodenbrett	vloerdeel
Flachdachkonstruktion	platte bedaking	Fußbodendiele	vloerplank
Flachgründung	fundering op staal	Fußbodenheizung	vloerverwarming
Flansch	flens	Fußleiste	plint; voetlijst
Flaschenzug	katrol; takel	Fußpfette	muurplaat; gording
Flex	haakse slijper	Futter	pakking; vulklos
Fliese	tegél		
fliesen	betegelen		
Fliesenfußboden	tegelvloer		
Fliesenleger	tegelzetter		
Flucht	vlak		
Flur	gang		
flüssig	vloeibaar		
fluten	met water vullen		
Folie	folie		
Förderband	transportband		
Form	vorm		
formen	vormen		
Fräse	frees		
fräsen	frezen		
freihändige Vergabe	onderhandse aanbesteding		
Freihandskizze	handschets		
freilegen	blootleggen		
freistehend	vrijstaand		
freitragende Deckenplatte	verlaagd plafond		
Frischbeton	betonspecie		
Frost	vorst		
Frostgrenze	vorstgrens		
Frostschutz-	vorstwerend		
Fuge	voeg		
fugen	voegen		
Fugenrohr	voegbuis		
Füllmaterial	vulmateriaal		
Fundament	fundering		

Garage	garage	Gipskartonplatte	gipsplaat
Gärtner	tuinier	Glaser	glazenmaker
Gas	gas	Glasscheibe	ruit
Gasbeton	gasbeton	Gleitschalung	glijbekisting
Gaszähler	gasmeter	Gliedermabstak	duimstok
Gebäude	gebouw	Glockenmuffenverbindung	mof- en spieverbinding
Gebirge	gebergte	Graben	sloot; greppel (droge sloot)
Gefälle	helling	Grassode	graszone
Gefällwechsel	verkanting	Grat	hoekkeper
gegenspülen	tegenspoelen	Greifer	grijper
Gehalt	salaris	Grenze	grens
Gehilfe	assistent	Grenzstein	grenssteen
Geländehöhe	maaiveld; terreinhoogte	Grobrechen	grof rooster
Geländeoberkante	maaiveld	Grobrechen	harkrooster
Geländesprung,	terrassvorming in het terrein	Grundablassrohr	uitlaat voor vergaarbak
Geländestufe	rein	Grundanstrich	grondverf
geneigt	schuin	Grundbuch	kadaster
geneigtes Dach	hellend dak	Grundfläche	grondvlak
Generalunternehmer	hoofdaannemer	Grundmauer	grondmuur
gerade Eisen	rechte staven	Grundriss	plattegrond
gerippt	geribd	Grundstück	perceel
Geruchsverschluss	stankafsluiter	Grundstückspreis	grondprijs
Gerüst	steiger	Gründung	fundering
Gerüstbauer	steigerbouwer	Gründungsarbeiten	funderingswerk
Geschoss	verdieping	Grundwasser	grondwater
Geschwindigkeit	snelheid	Grundwasserpegel	grondwaterpeil
Geselle	gezel	Gully	(straat)kolk
Gesetz	wet	Gummi	rubber
Gesetzesvorschriften	wettelijke bepalingen	Gusseisen	gietijzer
Gewerk	garantie	Gussstahl	gietijzer
Gewerkschaft	vakbond	Güterverkehr	goederenvervoer
Gewicht	gewicht	Gütesiegel	keurmerk
Giebel	puntgevel; gevel		
Giebelwand	topgevel		
gießen	gieten		
Gips	gips		

Hafen	haven	Hilfskraft	hulpkracht
Haftlänge	hechtingslengte	Hobel	schaaf
Haken	haak	Hobelbank	schaafbank
Haltbarkeit	duurzaamheid	hoch	hoog
Hammer	hamer; moker	Hochbau	bouwkunde
hämmern	hameren	hochführen	opbouwen
Handlanger	handlanger	Hochhaus	flatgebouw, hoog flatgebouw
Handlauf	handlijst	Hochmessleratte	Schoorlat, zwiep, stellat
Handschuhe	handschoenen	hochziehen	hijsen
Handwerk	ambacht	Höhe	hoogte
Handwerker	ambachtsman	Hohlkehle	holkeel
Hartbrandstein	mondklinker	Hohlraum	holte
harter Fels	harde rots	Hohlstein	holle steen
Hauptabwasserkanal	hoofdriool	Hohlwand	spouwmuur
Hauptbewehrungsstab	hoofdwapeningsstaaf	Hohlziegel	holle baksteen
Hauptdeckenbalken	hoofdbalk; moerbalk	Holz	hout
Hauptahn	hoofdafsluiter	Holz (senkrechtes-)	staande verstijving
Hauptschieber	hoofdafsluiter	Holzdecke	houten plafond
Hauptverbindungslei- tung	hoofdleiding	Holzfachwerk	houten vakwerk
Hauptwand	dragende muur	Holzfaser	houtvezel
Haus	huis	Holzfaserplatte	boardplaat
Haushaltsabwasser	huishoudelijk afvalwater	Holzfußboden	houten vloer
Haumüll	huisvuil	Holzspan	houtspaan
Haustechnik	technische voorzieningen in een huis	Holzträger	houten balk; houten ligger
Haustür	voordeur	Holzverkleidung	(houten) betimmering
Hautdichtung	waterdicht vlies	Holzverschalung	beschieting; beschot
Hehebalken	hijsbalk	horizontal	horizontaal
Heizkörper	radiator	Hüllrohr	mantelbuis
Heizung	verwarming	Hydrant	hydrant
Heizungsinstallation	verwarmingsinstallatie	Hydraulik	hydraulica
Heizungsmonteur	verwarmingsinstallateur	Hydraulikzylinder	hydraulische vijzel
Heizungsrohr	verwarmingsbuis	Hypothek	hypotheek
Helm	helm		
Hilfsarbeiter	ongeschoolde		
Hilfskonstruktion	hulpconstructie		

Immobilienmakler	makelaar in onroerend goed	Justiermutter	stelmoer
Industrieabwasser	industriel afvalwater		
Industriebau	industriële bouw		
Industriegebiet	industrieterrein		
Ingenieurbau	1. bouwkunde; 2. door een ingenieur ontwor- pen bouwwerk		
Ingenieurbauwerk	bouwkundige constructie		
Ingenieurbüro	ingenieursbureau		
Ingenieurwesen	civiele bouwkunde		
Innendurchmesser	binnendiameter; dagmaat		
Innenputz	binnenpleisterwerk		
Innenschale	binnengevelpaneel		
Innenstiel	binnenstijl; raamstijl		
Installateur	installateur		
Installation	installatie		
installieren	installeren		
isolieren	isoleren		

Kabel	kabel	Knagge	klamp
Kalk	kalk	Kolonne	ploeg
Kalksandstein	kalkzandsteen	konisch	conisch
Kalkstein	kalksteen	Konstrukteur	construteur
Kalkulation	begroting	Kopfband	nokschoor; steekschoor;
Kalkzementmörtel	basterdmortel		koorbeel
kaltgereckt	koudgetrokken	Kopfhöhe	vrije hoogte
Kamin	schoorsteen	körnig	korreilig
Kamin (offener -)	open haard	Kornzusammensetzung	korrelverdeling
Kanalisation	riolering	Korrosion	corrosie
kanalisieren	rioleren	Kraft	kracht
Kanalwand	rioolwand	Kran	kraan
Kante	kant	Kranführer	kraanbestuurder
Kantholz	stelprofiel	Kratzschaukel	slikschraper
Kapitell	kapiteel	Kreiselpumpe	centrifugaalpomp
Katasteramt	kadaster	Kreissäge	cirkelzaag
Kaufvertrag	koopcontract	Kreuzaussteifung	kruisverstijving; Andreaskruis
Kehle	kilkeper	Kreuzung	kruising
Kelle	troffel	Kreuzungsbauwerk	ongelijkvloerse kruising
Keller	kelder	Kreuzungspunkt	kruispunt
Kerbe	keep	kriechen	kruipen
Kesselschlacke	slak	Kriechkeller	kruipruimte
Kies	grind	Kriechspur	strook voor langzaam verkeer
Kiesbett	grindbed	Krone	kruin
Kilometerstein	kilometerpaal	Krümmung	kromming
Kinderzimmer	slaapkamer kinderen	Kübel	bak
Kitt	mastiek	Kubikmeter	kubieke meter
Kläranlage	waterzuiveringsinstallatie	Küche	keuken
klären (Wasser)	zuiveren	Kuhle	kuil
Klärrube	bezinkput	Kunde	klant
Klei	klei	Kunstabau	kunstwerk
Kleben	lijmen	Kunstharz	kunstthars
Kleinkläranlage	septic tank	Kunststoff	kunststof
Kleister	stijfselfap	Kunststofffolie	plasticfolie
Klempner	loodgieter	Kupfer	koper
Klinker	klinker(steen); baksteen	Kurve	bocht
klinkern	klinkeren	Kurzschluss	kortsluiting

Lack(farbe)	lak(verf)	Licht	licht
Lage	laag	lichte Höhe	speling; vrije hoogte
lagenweise	in lagen	lichte Weite	dagmaat
Lageplan	situatietekening	Lichtpause	lichtdruk
Lagerhaus	magazijn	Lichtraumprofil	vrije ruimte
Lagerraum	bergruimte	Lichtschacht	lichtkoker
Laibung	kantelaaf	Litze	draad (gevlochten)
Lampenmast	lichtmast	Lohn	loon
Landkarte	plattegrond	Lohnkosten	loonkosten
landwirtschaftlich	landbouwkundig	löschen	blussen
Länge	lengte	Lösung (Chemie)	oplossing (scheikunde)
Langsamfilter	langzaam filter	Lot	paslood; schietlood
Lasche	las	Lotrecht	loodrecht
Last	last	löten	solderen
Lastwagen (Lkw)	vrachtwagen	luftdicht	luchtdicht
Latte	lat; regel	Luftschicht	spouw
Lattung	rachels	Lüftung	ventilatie
Leck	lek; lekkage	Lüftungsöffnung	ventilatiegat
Leerrohr	elektricitetspijp	Lüftungsrohr	ontluchtingspijp
Lehm	klei	Lüftungsschlit	ventilatieholte
Lehrbogen	formeel		
Lehrgerüst für Bogen-mauerwerk	formeel		
Lehrling	leerling		
Leibung	kantelaaf		
Leichtbaustoff	lichtgewicht-bouwmateriaal		
Leichtbeton	licht beton		
Leichtbetonstein	lichtbetonsteen		
leimen	lijmen		
Leiste	lat; lijst		
Leistung	vermogen		
Leistungsbeschreibung	bestek		
Leistungsschalter	stroomregelaar		
Leiter, (Tritt-)	ladder, (trap-)		
Leitpfosten	reflectorpaal		
Leitplanke	vangrail		

Magerbeton	mager beton; schraal beton	Mischtrommel	mengtrommel
Makler	makelaar	Mittagspause	lunchpauze
Maler, Anstreicher	schilder	Mittelposten	tussenstijl
Malerarbeit	schilderwerk	Mittelstreifen (Straße)	middenberm
Mängel	gebreken	Moniereisen	stalen staaf
Mansarde	mansarde	Montage	montage
Marmor	marmer	Montagebau	systeembouw
Maße	afmetingen	Monteur	monteur
massiv	massief	Mörtel	mortel
Massivwand	massieve muur	Mörtelbett	mortelbed
Maßstab	maatstaf; schaal	Mörtelfuge	mortelvoeg
Material	materiaal	Muffe	mof
Matte	mat	Mutter (Schrauben-)	moer (schroef-)
Mattenbewehrung	staalnet	Mutterboden	teelaarde; bovengrond
Mauer	muur	MwSt. (Mehrwertsteuer)	BTW (belasting op de toe- gevoegde waarde)
mauern	metselen		
Mauerverband	metselverband		
Mauerwerk	metselwerk		
Mauerziegel	baksteen		
Maurer	metselaar		
Maurerkelle	troffel		
Maurerpolier	voorman in de bouw		
Meeresspiegel	zeeniveau		
mehrgeschossiges Wohnhaus	flatblok; hoogbouw		
Mehrwertsteuer (MwSt.)	belasting op de toege- voegde waarde (BTW)		
Meißel	beitelen		
Meister	meester		
Menge	hoeveelheid		
messen	meten		
Messer	mes		
Messing	messing; geelkoper		
Messung	meting		
Metall	metaal		
Mischer	mengmachine		
Mischmaschine	mengmachine		

Nachklärbecken	nabezinkbekken	obere Bewehrung	bovenwapening
Nagel	spijker	Obergeschoss	bovenverdieping
nageln	spijkeren; vernagelen	Obergeschossdecke	verdiepingsvloer
Naturstein	natuursteen	Oberleitung	bovenleiding
Naturstein (bearbeiteter-)	steen (gehouwen-)	Oberpolier	uitvoerder
Natursteinmauerwerk	metselwerk in natuursteen	Öffentliche Ausschrei- bung	openbare aanbesteding
Neigung	helling	Öffentliche Verkehrs- mittel	openbaar vervoer
Netz	net	Öffnung	opening
Neubaugebiet	nieuwbouwwijk; VINEX-wijk	ÖPNV (Öffentlicher Personennahverkehr)	openbaar vervoer
Niederschlagsmenge	neerslaghoeveelheid	Ort	dakrand
Nivelliergerät	waterpasinstrument	Ortbeton	ter plaatse gestoort beton
NN (Normalnull)	NAP (Normaal Amster- dams Peil)	Ortgang	dakrand (aan de kopgevel)
Normalnull (NN)	Normaal Amsterdams Peil (NAP)	Öse	oog
Normierung	normalisatie		
Notrufsäule	praatpaal		
Nut	sponning		
Nut und Feder	mes(sing) en groef; veer en groef		
Nutzbau	utiliteitsbouw		
Nutzholz	timmerhout		
Nutzlast	belasting; nuttige last		

Palette	palet
Paneel	paneel
parken	parkeren
Parkettfußboden	parketvloer
Parkplatz	parkeerplaats
Pause	pauze
Pech (Teer)	teer
Pegel	peil
Pfahl	paal
Pfahlgründung	paalfundering
Pfeiler	kolompilaster; pijler; pi-laster
Pfette	gording
pflastern	bestraten; plaveien
Pflasterung	bestrating; plaveiing; plaveisel
Pfosten	stijl
Pfusch	geknoei
Plan	ontwerp
Plane	dekzeil
planieren	egaliseren
Planierraupe	bulldozer
Planung	planning
Planungsamt	stedenbouwkundige dienst
Planungsingenieur	ontwerper
Plastikfolie	plasticfolie
Platte	plaat
Plattengründung	plaatfundering
Podest	bordes
Podestplatte	bordesplaat
Polier	voorman
Porenbeton	cellenbeton
Position (Rechnungs-)	post
Pressluftbohrer	pneumatische boor
Presslufthammer	pneumatische hamer

Probe	monster
Probeentnahmekran	inspectiekraan
Produkt	product
Profil	profiel
Profilbrett	profielschroot
Pultdach	lessenaar(s)dak
Pumpe	pomp
Pumpenhaus	gemaal
Pumpensumpf	kolk
Pumpleitung	drukleiding
Pumpstation	pompstation
punktschweißen	puntlassen
Putz	pleister(laag)
putzen	stucen; berapen
Putzer	poetser
Putzmörtel	pleister
Quadratmeter	vierkante meter
Queraussteifung	regel
Querneigung	afschot
Querschnitt	doorsnede
Quersteife	dwaarsstempel
Querwand	dwaarswand

Radialhartbrandziegel	radiaalsteen
Rahmdorpelstein	Vensterbanksteen voor buiten
Rahmenfachwerk	skeletbouw
Rahmenholz (senkrechtes-)	stijl
Rammarbeiten	heiwerk
Rammen	heiwerk
Rammmeister	heibaas
Rammpfahl	heipaal
Rammträger	heipaal
Rampe	laadperron
Randbalken	randbalk
Randstreifen	randstrook
Rate	termijn
Rauchkanal	rookkanaal
Rauchrohr	rookkanaal
Raufaser	rauhfaser
Raummaß	ruimte maat
Raupenbagger	graafmachine
Rauschalung	beplanking, ruwhouten
Rauspund	geploegde deel met losse veer
Rechengut	grof vuil
Rechengutzerkleinerer	snijrooster
Rechnung	rekening; factuur
Rechteck	rechthoek
rechteckig	rechthoekig
Rechtsweg	gerechtelijke procedure
Regenhöhe	neerslaghoeveelheid
Regenrinne	dakgoot
Regenrohr	regenpijp
Regenwasserbecken	regenreservoir
Regenwasserüberlauf	regen noodoverlaat
Regulieren	reguleren
Reihe	rij

Reinigung	schoonmaken; zuivering
Reißbrett	tekenbord
Reklamation	reclamatie
Reparatur	reparatie
Reparaturarbeiten	reparatiewerkzaamheden
Reservepumpe	reservepomp
Restarbeiten	afwerking
Richten des Dachstuhls	stellen van de dakstoel
Riegel	hanenbalk
Rinne	goot
Rinneisen	gootbeugel
Rippe	rib
Riss	scheur
Rohbau	bouwskelet
Rohfilzpappe	vilt
Rohr	buis; pijp
Rohrbrunnen	pijpwel
Röhre	buis
Rohrleitung	buisleiding; pijpleiding
Rohrnetz	leidingnet
Rohrschelle	pijpbeugel
Rohrverbindung	buisverbinding
Rollschicht	rollaag
Rollladen	rolluik
Rost (Gitter-)	rooster
Rost (Oxidation)	roest (oxidatie)
rostfrei	roestvrij
Rundholz	rondhout
Rüttelbeton	trilbeton
rütteln	trillen

Sack	zak	Schlammeimer	slibvang
Sackkarre	steekwagen	Schlammbaulung	sliboxidatie
Säge	zaag	Schlauch	slang
Sägeblatt	zaagblad	schlecht tragende Bodenschicht	slappe grond
sägen	zagen		
Sand	zand	schleifen	slepen
Sandfang	zandvang	Schleimschicht	slijmlaag
Satteldach	zadeldak	Schleuderbeton	gecentrifugeerd beton
Säule	kolom	Schleudergussrohr	naadloos getrokken stalen buis
Schablone	sjabloon		
Schacht	schacht	Schlichtung	arbitrage
Schachtabdeckung	dekplaat	Schlitz	sleuf; spleet
Schachtmeister	ploegbaas	Schloss	slot
Schachtring	putring	Schlussabrechnung	eindafrekening
Schale	spouwblad	Schlüssel	sleutel
Schalldämmung	geluidsisolatie	schlüsselartig	gereed om te betrekken
Schalter	schakelaar	Schmutzwasserleitung	vuilwaterriool
Schalttafel	schakelpaneel	Schneidkopf	boorkop
Shalung	bekisting	Schnitt	doorsnede
Schalungsanker	bekistingsanker	Schnur	snoer
Schalungsankerstab	centerpen	Schöpfwerk	gemaal
Schalungsdielen	vloerbekisting	Schornstein	schoorsteen; rookkanaal
Schalungsschiene	bekistingsrail	Schornsteinkopf	boezem buitendaks
Schaumbeton	schuimbeton	Schornsteinwange	boezem
Schäummittel	schuimmiddel	Schornsteinzug	schoorsteenkanaal
Scherspannung	schuifspanning	Schott(wand)	shot
Schicht (Arbeit)	ploeg	Schotter	steengruis; ballast
Schicht, Lage	laag	Schotterbett	ballastbed
Schieber	schuifafsluiter	Schrägsteife	schoor(plank)
Schiedsgericht	raad van arbitrage	Schranke	spoorboom
Schiefer	lei	Schraube	schroef
Schiene	rail	Schraube (mit Mutter)	moerbout
Schild (Straßen-)	bord (straat-)	Schraubendreher	schroevendraaier
Schildmantel	snijrand	Schraubenmutter	schroefmoer
Schlacke	sintel	Schraubenschlüssel	moersleutel; schroef sleutel
Schlafzimmer	slaapkamer	Schraubenwinde	vijzel
Schlamm	modder; slib; slijk	Schraubenzieher	schroevendraaier

Schreiner	meubelmaker	Sickergrube	privaatput
Schub	belasting	Sickerschacht	zinkput
Schubkarre	kruiwagen	sieben	zeven
Schubspannung	schuifspanning	Siedlung	wijk
Schürfgrube	proefsleuf	Sinkkasten	straatkolck
Schürfschild	schraapblad	Sinter	sintel
schütten	storten	Skala	schaal
Schüttlage (verdichtete-)	laag van aangestampt puin	Skelett	skelet
Schüttmaterial (grobes-)	puin	Skizze	schets
Schutzbrille	veiligheidsbril	Socket	voetstuk
Schutzhelm	veiligheidshelm	Sockelmauerwerk	gemetseld voetstuk
Schutzkleidung	veiligheidskleding	Sohlplatte	funderingsplaat
Schwebstoffe	zwevende deeltjes	Sozialer Wohnungsbau	sociale woningbouw
schweißen	lassen	Spannbalken	hanenbalk
Schweißer	lasser	Spannbeton	spanbeton; voorgespannen beton
Schwelle	drempel; opstorting	Spannriegel	hanenbalk
Schwemmzeug	drijvend vuil	Spannung	spanning
Schergewichts(stau-)mauer	zwaartekrachtdam	Spannweite	overspanning
Schwerkraft	zwaartekracht	Spanplatte	spaanplaat
Schwertbrett	schoorplank	Sparren	spant; spar; spoor
Schwimmstoffe	drijvende stoffen	speichern	opslaan
schwingen	trillen	Speis	metselspecie; mortel; specie
Schwingung	trilling		
Seil	kabel; touw	Sperre	afsluiting
Seilwinde	lier	Sperrholz	multiplex; triplex
Seniorenwohnung	aanleunwoning	Sperrschicht (horizontale-)	laag (horizontale vochtwerende -)
senkrecht	loodrecht	Spitzenverbrauchszeit	spitsuur; piekuur
Setzstufe	optrede	Spitzgiebel	puntgevel
Setzung	zetting	Spitzhacke	pikhouweel
Sicherheit	veiligheid	Split	split
Sicherheitsmaßnahme	veiligheidsmaatregel	Splittschicht	splitlaag; grindlaag
Sicherung (elektrische-)	zekering	spritzen	spuiten
Sicherungskasten	zekering(en)kast	Spülaussch	doorspoeluitlaat
Sicht	zicht	spülen	spoelen
Sichtbeton	uitgewassen beton	Spundwand	beschoeiing; damwand

Stabilisierung	stabilisering	Steigleitung	standpijp
Stabilität	stabiliteit	Steigung	helling
Stadtplan	plattegrond	Steinbruch	steengroeve
Stadtplaner	planoloog; stedenbouw- kundige	steinfrei	steenvrij
	nutsbedrijf	Steinhobel	steenschaaf
Stadtwerk	staal	Steinmehl	steenpoeder
Stahl	gewapend beton	Steinmetz	steenhouwer
Stahlbeton	gewapende betonplaat	Steinschraube	boutanker
Stahlbetondecke	fundering van gewapend beton	Steinzeug	gres
Stahlbetonfundament	muur van gewapend beton	Stempel	stempel
	gewapende betonplaat	Steuervergünstigung	belastingfaciliteit
Stahlbetonmauer	gewapende kolom	Stichbalken	staartbalk
Stahlbetonplatte	balk van gewapend beton	Stiefel	laars
Stahlbetonsäule	stalen wapening	Stirnversatz mit Schraube	aangeboute vertanding
Stahlbetonträger	plaatstaal	Stollenbau	tunnelontginning
Stahlbewehrung	staalconstructie	Stoß (auf -)	aansluiting; verbinding
Stahlblech	draadnagel	Straßenbahn	tram
Stahlkonstruktion	staalkabel	Straßenbau	wegenbouw
Stahlnagel	staalskelet	Straßenbauingenieur	weg- en waterbouwkundig ingenieur
Stahlseil	stalen staaf	straßenbautechnisch	civieltechnisch
Stahlskelett	stalen kolom	Straßendecke	wegdek
Stahlstab	stalen ligger	Straßeneinmündung	wegsplitsing
Stahlstütze	staalprofiel	Straßennetz	wegennet
Stahlträger	aanstampen	Straßenschild	verkeersbord
Stahlträgerprofil	stabiliteit	Straßenwölbung	tonrondte
stampfen	vluchtstrook	Strebe	schoor(balk)
Standfestigkeit	dikte	Streckenlast	gelijkmatig verdeelde be- lasting
Standspur	statica		
Stärke	statisch	Streckmetall	haringgraatstaal
Statik	stuwvermogen	Streifenfundament	strokenfundering
statisch	stuwmeer	Strom, elektrischer	stroom, elektrische
Stauinhalt	stopcontact	Stromabnehmer	stroomafnemer
Stausee	klimijzers	Stromversorgung	elektriciteitsvoorziening
Steckdose	ladder	Stromzähler	stroommeter
Steigeisen	streckende meter	Struktur	structuur
Steigeleiter			
steigender Meter			

Stuck	stucwerk	Sturz	latei
Stück, Anzahl	stuk, aantal	Stütze	stijl; kolom
Stuckateur	stukadoor	Stützmauer	grondkerende muur
Stundenlohn	uurloon	Subunternehmer	onderaannemer

Talsperre	stuwdam	Tragfähigkeit	draagkracht; draagver-
Tapete	behang		mogen
tapezieren	behangen	Tragkraft	draagvermogen
Tapezierer	behanger	Transportbehälter	afvoerbak
Tapeziertisch	behangerstafel	Transportbetonmischer	betonmengtruck
Tarifvertrag	CAO (collectieve arbeids- overeenkomst)	Transportöse	hijsoog
		Traufe	druiplijn
Taucher	duiker	Traufpfette	verticaal spoor in de kap
Tauchpumpe	onderwaterpomp	Traufverschalung	dakbeschoot
technisches Büro	tekenkamer	Trennwand	scheidingswand
Teer	teer	Treppe	trap
Teerpappe	dakvilt	Treppenabsatz	overloop
Termin	vastgestelde datum	Treppenlauf	traparm
Terrasse	terras	Treppenschacht	trapkoker
tief	diep	Trichter	trechter
Tief- und Wasserbau- ingenieur	civiel-ingenieur	trichterförmig	trechtersvormig
Tiefbau	weg- en waterbouwkunde; civiele bouwkunde	Trinkwasser	drinkwater
		Trittleiter	trapladder
Tiefbauingenieur	civiel-ingenieur	Trittstufe	aantrede
Tiefbrunnen	diepe put	trocken	droog
Tiefe	diepte	Trockenbau	systeembouw
Tiefgründung	diepe fundering	Trockenbeet	slibdroogbed
Tischlerplatte	meubelplaat	Trockendock	droogdok
Toleranzmaß	tolerantie	Trockenheit	droogte
Ton	klei	Trockenschlamm	gedroogd slib
Tonkern	kleikern	Tropfkörper	oxydatiebad
Tonschiefer(platte)	lei	Tübbing	schachtring
tordieren	torderen	Tunnel	tunnel
Torsionsmoment	torsiemoment	Tunnelbohrmaschine	tunnelboormachine
T-Profil	T-staal	Tür	deur
träge	traag	Türblatt	deurvleugel
tragend	dragend	Turm	toren
tragende Wand	dragende muur	Türrahmen	deurkozijn
tragender Boden	dragende grond	Türschwelle	dorpel
tragendes Element	dragend element	Türsockel	neut
Träger	ligger; latei		

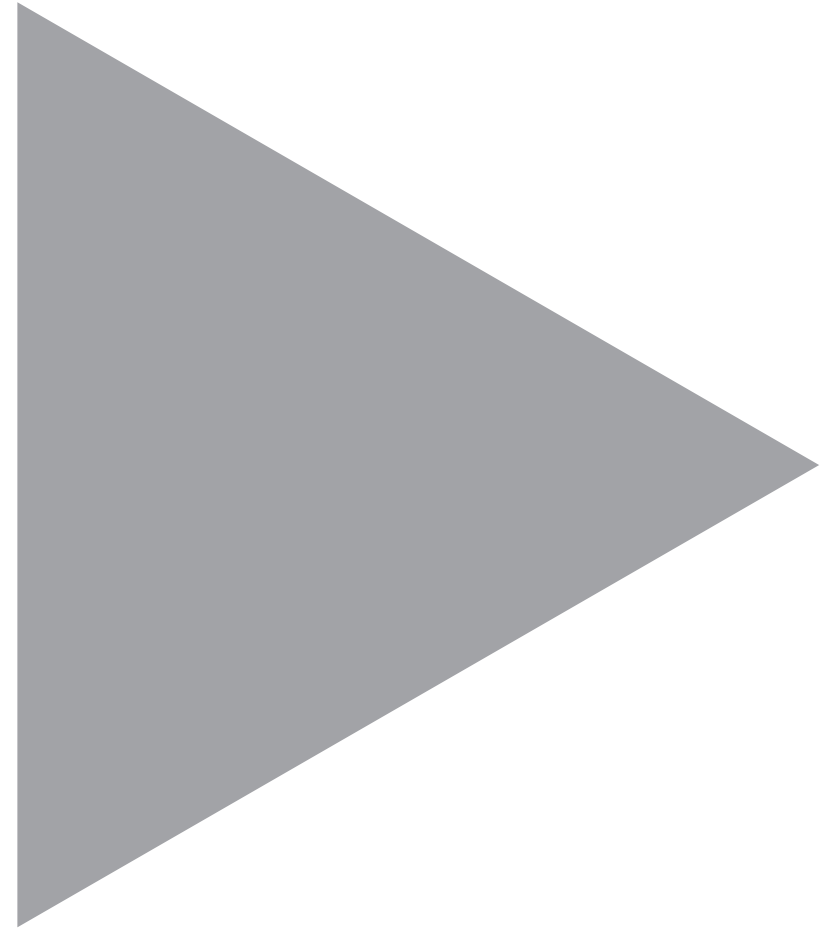
U-Bahn	metro
Überdeckung	(beton)dekking
Überführung	bovengrondse kruising; overkruising
Überlauf	overlaat; overloop
Überlaufrohr	overloopleiding
überschüssig	overtollig
Überschwemmung	overstroming
Übersichtszeichnung	overzichtsplan
überspannen	overspannen
Überwachung	controle
Umfang	omtrek
Umlaufrohr	omloopleiding
Umsatzsteuer (USt.)	belasting op de toege- voegde waarde (BTW)
unbewehrter Beton	ongewapend beton
Undichtigkeit	lek
undurchlässig	ondoorlaatbaar
ungelernter Arbeiter	ongeschoolde arbeids- kracht
Unterbau	fundatie
Unterbeton	werkvloer
untere Bewehrung	onderwapening
Unterfangung	ondervanging
Unterführung	viaduct; onderkruising
Untergeschoss	kelderverdieping; souterrain
Untergrund	ondergrond
Unterhalt	onderhoud
unterirdisch	ondergronds
Unterlegscheibe	sluitring
Unternehmen	bedrijf
Unternehmer	ondernemer
Untersicht	plafond
Unterwassertunnel	onderwatertunnel
U-Profil	U-balk
Urlaub	vakantie
U-Träger	U-balk

Verankerungsbolzen	boutanker	Verpressmörtel	injectiemortel; stelspecie
Verband	(metsel)verband	verputzen	berapen
Verband mauern (im-)	in verband metselen	Versalzung	verziltzing
Verbau	damwand	versetzbare Zwischenwand	verplaatsbare scheidingswand
Verbinder	verbindingsmiddelen	versetzt	verspringend
Verbindung	verbinding	versickern	wegsijpelen
Verbindungseisen	koppelstaaf	Versorgungsgebiet	verzorgingsgebied
Verbindungsrohr	elleboog	Versorgungsleitung	distributieleiding
verblenden	bekleden	Versorgungspunkt	tappunt
Verblendung	bekleding, buitenwand	Versorgungsunternehmen	nutsbedrijf
Verbrauch	verbruik	versteifen	verstijven
Verbrennung	verbranding	verstopfen	verstoppen
verbunden mit	opgenomen in	verstopfungsfrei	vrij van verstopping
verdecktes Nageln	blind vernagelen	Verstreubung	schoor
verdichten	verdichten	verteilen	verspreiden
verdichtet	verdicht	Verteiler	verdeelwapening
Verdichtung	inklinken, het	Verteilereisen	verdeelstaaf
Verdingungsordnung für Bauleistungen (VOB)	voorwaarden voor de uitvoering van werken	Verteilerleitung	dienstleiding
verdrehen	scheluw trekken	vertikal	verticaal
Vereinbarung	overeenkomst	Vertrag	contract
Verfälschung	sluiting (kop- en zij-)	Vertragsbedingung	contractbepaling
verfugen	voegen	Verunreinigung	verontreiniging
verfüllen	opvullen	Verzierung	ornament
Vergabe	gunning	verzinken	galvaniseren
Verhältnis	verhouding	Viertel (Stadt-)	wijk (stads-)
verkämmen	inlaten	VOB (Verdingungsordnung für Bauleistungen)	voorwaarden voor de uitvoering van werken
Verkehrssingenieur	verkeersdeskundige	Vollziegel	massieve baksteen
Verkehrsschild	verkeersbord	Vorentwurf	voorontwerp
Verkehrstunnel	verkeerstunnel	vorfertigen	prefabriceren
verkleiden	bekleden	Vorfertigung	prefabricage
Verkleidung	bekleding	Vorgesetzter	leidinggevende
Verknappung	schaarste	vorgespannt	voorgespannen
verlegen	leggen	Vorlage	uitkraging
verleimen	lijmen	vorläufig	tijdelijk
vermessen	uitzetten		
Vermesser	landmeter		

Vormauerschale	buitenspouwmuur
Vormauerziegel	gevelbekledingssteen
Vorratsbehälter	opslagtank
Vorschlaghammer	voorhamer
Vorschrift	voorschrift
Vorspannung	voorspanning
Vorsprung	voorsprong
Voute	afschuining

waagrecht	horizontaal	Wasserwaage	waterpas
Walze	wals	Wasserwerk	waterleidingsbedrijf; watervoorzieningsbedrijf
Walzstahl	staal		
Wand	wand	Wasserzähler	watermeter
Wand, einschalig	Enkelsteens muur	Wechsel	raveelbalk
Wand, zweischalig	spouwmuur	Wehr	stuwdam; waterkering
Wand (gemauert)	muur	Weißkalkmilch	witkalk
Wand (tragende-)	muur, dragende	Weiterbildung	bijscholing
Wandfarbe	muurverf	Werkstoffkunde	materiaalkunde
Wandschale	spouwblad	Werkzeug	gereedschap; werktuig
Wandschale (innere-)	binnenspouwwand	Wert	waarde
Wandverbinder	spouwanker	Widerlager	landhoofd
Wangenschalung	wangbekisting	Widerstandsmoment	weerstandsmoment
Wärmedämmung	thermische isolatie; warmte-isolatie	Winde	lier
Wärmeverlust	wärmeverlies	Windklammer	windhaakje
Wartung	onderhoud	Windkraft	windkracht
Wasser	water	Winkel	hoek
Wasserbauingenieur	civiel-ingenieur	Winkelprofil	hoekstaal
wasserbautechnisch	civieltechnisch	Winkelschleifer	haakse slijper
Wasserbauwerk	waterwerk	Wohnen, Betreutes	aanleunwoning
Wasserbehälter	watertank	Wohngebiet	woongebied
wasserdicht	waterdicht	Wohnhaus	woonhuis; woning
wasserdichte Sperre	waterdichte afsluiting	Wohnung	woning; flat
wasserführende	waterhoudende grondlaag	Wohnungsbau	woningbouw
Bodenschicht		Wohnungsbauvereini- gung	woningbouwvereniging
Wasserglas	waterglas	Wohnzimmer	woonkamer
Wasserhahn	(water)kraan	Wölbung	welving; tonronde
Wasserhöhe	waterpeil	Wolkenkratzer	wolkenkrabber
Wasserlauf	waterweg; waterloop		
Wasserleitung	waterleiding		
Wassernase	overstek met druiphof		
Wasserschlauch	waterslang		
Wasserspeicher	waterbekken		
Wasserstand	waterpeil		
Wasserturm	watertoren		
Wasserversorgung	watervoorziening		

Zahlungsanweisung	betalingsoopdracht	zusammendrücken	samendrukken
Zahlungstermin	betalingstermijn	zusammenziehen	krimpen
Zapfen (einfacher-)	pen en gat	Zuschlag	toeslag; gunning
Zarge	kozijn	Zuschlagstoff	toeslagmateriaal
Zaun (Bretter-)	schutting	Zweigkanal	aftakking
Zeichenbüro	tekenkamer	zweischalige Wand	spouwmuur
Zeichner	tekenaar	Zwischenbehälter	compensatiereservoir
Zeichnung	tekening	Zwischenraum	spouw
Zeitplan	tijdplan	Zwischenwand	scheidingswand
Zellbeton	cellenbeton		
Zement	cement		
zementieren	cementeren		
Zementleim	cementlijm		
Zementmörtel	cementmortel		
Zentralheizung	centrale verwarming		
Zerkleinerungs- maschine	Snijmachine; puinbreker		
zermalen	fijn malen		
Ziegelformstein	geprofileerde baksteen		
Ziegelmauer	baksteenmuur		
Ziegelmauerwerk	metselwerk		
Ziegelwand	stenen muur		
Zimmerarbeiten	timmerwerk		
Zimmermann	timmerman		
Zimmerpolier	timmervoorman		
Zinklech	bladzink		
Zinsen	rente		
Zirkel	passer		
Zisterne	reservoir		
Zollstock	duimstok		
Z-Profil	Z-profiel		
Zug(kraft)	trek(kracht)		
Zugfestigkeit	treksterkte		
zulässig	toegestaan; toelaatbaar		
zulässige Belastung	toelaatbare belasting		
Zuleitung	distributieleiding		
Zusammenarbeit	samenwerking		

aanbesteding	Ausschreibung	afstandhouder	Abstandhalter
aanbesteding op uitnodiging	Beschränkte Ausschreibung	afstandsverwarming	Fernwärme
aandrijfas	Antriebswelle	aftakking	Zweigkanal
aanhangwagen	Anhänger	afvoerbak	Transportbehälter
aanleunwoning	Seniorenwohnung; Be-treutes Wohnen im Alter	afvoerbuis	Abflussrohr
aannemer	Bauunternehmer	afvoerkanaal	Abzugskanal
aannemersbedrijf	Bauunternehmen	afvoeropening	Abflussöffnung
aanslag	Anschlag	afwerking	Restarbeiten
aansluiting	auf Stoß	akkoordloon	Akkord
aanstampen	(fest)stampfen	ambacht	Gewerk; Handwerk
aantal	Anzahl	ambachtsman	Handwerker
aantrede	Trittstufe	Andreaskruis	Kreuzaussteifung
aanzicht	Ansicht	arbeider	Arbeiter
aarddruk	Erddruck	arbitrage	Schlichtung
aarde	Erde	Arbo(wet)	Arbeitsschutz(gesetz)
aarden dam	Erd(stau)damm	architect	Architekt
afbinden	abbinden	architectenbureau	Architekturbüro
afbraak	1. Abriss; 2. Bauschutt	armatuur	Armatur
afdammen	abdämmen	artikel (handels-)	Artikel (Handels-)
afdekking met grond	Bodenüberdeckung	as	Asche
afdekking, metalen	Blecheindeckung	asbestcement	Asbestzement
afdekrooster	Abdeckrost	asfalt	Asphalt
afdichten	abdichten	assistent	Gehilfe
afdichting	Dichtung	autosnelweg	Autobahn
afdiepen	abteufen		
afmeting	Abmessung		
afmetingen	Maße		
afrekening	Abrechnung		
afschot	Querneigung		
afschuining	Voute		
afschuiven	abscheren		
afsluiten	abriegeln		
afsluiter	Absperrschieber		
afsluiter voor bluswater	Brandschieber		
afsluiting	Sperre		

baas	Chef	belasting	Belastung; Beanspruchung; Auflast; Nutzlast; Schub
badding	Balken (ungehobelt)	belasting (gelijkmatig verdeelde-)	Streckenlast
badkamer	Badezimmer	belasting op de toege-voegde waarde (BTW)	Mehrwertsteuer (MwSt.); Umsatzsteuer (USt.)
baggeren	ausbaggern	belastingfaciliteit	Steuervergünstigung
bak	Kübel	belastingsproef	Belastungsprüfung
baksteen	Klinker; Mauerziegel	beluchting	Belüftung
baksteen	Ziegelformstein	beplanking, ruwhouten	Rauschalung
(geprofileerde-)		berapen	(ver)putzen (außen)
baksteen (massieve-)	Vollziegel	berekenen	berechnen
baksteenmuur	Ziegelmauer	berekening	Berechnung
balk	Balken	bergruimte	Lagerraum
balk van gewapend beton	Stahlbetonträger	berm	Böschung; Bankett
balkon	Balkon	berm(en)bloter	Böschungshobel
ballast	Schotter	beschieting	Holzverschalung
ballastbed	Schotterbett	beschoeiing	Spundwand
basterdmortel	Kalkzementmörtel	beschot	Holzverschalung
bedaking	Dachkonstruktion	bestek	Leistungsbeschreibung
bediening	Bedienung, Betätigung	bestemmingsplan	Bebauungsplan
bedrijf	Betrieb; Unternehmen	bestraten	pflastern
begane-grondvloer	Erdgeschossfußboden	bestrating	Pflasterung
begroting	Kalkulation	betaling in termijnen	Abschlagszahlung
behang	Tapete	betalingsopdracht	Zahlungsanweisung
behangen	tapezieren	betalingstermijn	Zahlungstermin
behangen	Tapezieren	betegelen	fliesen
behangerstafel	Tapeziertisch	betimmering	Holzverkleidung
behoefte	Bedarf	beton (gewapend-)	bewehrter Beton
beitelen	Meißel	beton (ongewapend-)	unbewehrter Beton
bekisten	einschalen	beton storten	Beton schütten
bekister	Einschaler	betonbuis	Betonrohr
bekisting	Schalung	betondekking	Überdeckung
bekistingsanker	Schalungsanker	betondruklaag	Betondruckschicht
bekistingsrail	Schalungsschiene	betonelement	Betonfertigteil
bekleden	verkleiden; verblenden	betonfundatie	Betonfundament
bekleding	Verkleidung; Verblendung		
bekledingspaneel	Ausfachungstafel		

betonkwaliteit	Betongüte	blussen	löschen
betonmengtruck	Transportbetonmischer	bluswater	Feuerlöschwasser
betonmolen	Betonmischmaschine	boardplaat	Holzfaserplatte
betonmortel	Betonmörtel	bocht	Bogen, Krümmung, Kurve
betonneermachine	Betondeckenfertiger	bodem	Boden
betonneren	betonieren	boeiboord	Blendleiste
betonpijler	Betonpfeiler	boezem	Schornsteinwange
betonplaat	Betonplatte	boezem buitendaks	Schornsteinkopf
betonplank	Betonfertigbohle	bok	Bock
betonspecie	Frischbeton	boog	Bogen (Mauer-)
betonsteen	Betonstein	boogdam	Bogenstaumauer
betontimmerman	Einschaler	boogsnoer	Bogenschnur
betonvlechter	Betonbauer	boor	Bohrer
betonvulling	Betonbettung	boorkop	Bohrkopf; Schneidkopf
betonwerker	Betonbauer	boormachine	Bohrmaschine
beugel	Bügel	bord (straat-)	Schild (Straßen-)
bezinkbekken	Absetzbecken	bordes	Podest
bezinken	absetzen	bordesplaat	Podestplatte
bezinking	Ablagerung; Bodensatz	boren	bohren
bezinkinrichting	Absetzanlage	borstwering	Brüstung
bezinkput	Klärgrube	bout	Bolzen
bijpleisteren	beiputten; Anschluss putzen	boutanker	Dübel; Steinschraube
bijscholing	Weiterbildung		Verankerungsbolzen
bijschriften, maken van	beschriften	bouw- en woningtoezicht	Bauaufsicht
bims	Bims	bouwaanvraag	Bauantrag
binnendiameter	Innendurchmesser	bouwbedrijf	Bauunternehmen
binnengevelpaneel	Innenschale	bouwcoördinator	Bauleiter
binnenpleisterwerk	Innenputz	bouwfase	Bauabschnitt
binnenspouwwand	innere Wandschale	bouwgrond	Baugrundstück
binnenstijl	Innenstiel	bouwindustrie	Bauindustrie
bitumen	Bitumen	bouwkeet	Baubaracke; Baubude;
bitumenmenginstallatie	Bitumenmischanlage		Bauhütte
bitumenvilt	Bitumenpappe	bouwkunde	Hochbau; Ingenieurbau;
bladlood	Bleiblech		Architektur
bladzink	Zinkblech	bouwkundig ingenieur	Bauingenieur
blind vernagelen	verdecktes Nageln	bouwkundige	Bauingenieur
blootleggen	freilegen		

bouwkundige constructie	Ingenieurbauwerk	breukspanning	Bruchspannung
bouwmachine	Baumaschine	breuksteen	Bruchstein
bouwmateriaal	Baustoff	bron	Brunnen
bouwnijverheid	Baugewerbe	brug	Brücke
bouwplaats	Bauplatz	BTW (belasting op de toegevoegde waarde)	MwSt. (Mehrwertsteuer)
bouwplan	Bauplan; Bauvorhaben	buigmoment	Biegemoment
bouwpolitie	Baupolizei	buigstaaf	Biegeliste
bouwproject	Bauvorhaben	buigvast	biegesteif
bouwput	Baugrube	buigzaam	biegsam
bouwrijp	baureif	buis	Rohr; Röhre
bouwschuim	Bauschaum	buisleiding	Rohrleitung
bouwsector	Bausektor	buisverbinding	Rohrverbindung
bouwskelet	Rohbau	buitenmuur	Außenwand
bouwsteiger	Baugerüst	buitenstijl	Außenstiel
bouwteam	Baukolonne	buitenvlak	Außenfläche
bouwterrein	Bauplatz; Baustelle	bulldozer	Planierraupe
bouwvakbond	Baugewerkschaft		
bouwvakker	Bauarbeiter		
bouwvergunning	Baugenehmigung		
bouwvoorschrift	Bauvorschrift		
bouwwagen	Bauwagen		
bouwwerf	Bauhof		
bouwwerk	Bauwerk		
bouwwerkzaamheden	Bauarbeiten		
bouwwijze	Bauweise		
bovengrond	Mutterboden		
bovengrondse kruising	Überführung		
bovenleiding	Oberleitung		
bovenverdieping	Obergeschoss		
bovenwapening	obere Bewehrung		
brandblusser	Feuerlöscher		
breed	breit		
breedte	Breite		
breedte in de dag	Innendurchmesser; lichte		
	Weite		
breken	brechen		
breuk	Bruch		

CAO (collectieve arbeids-overeenkomst)	Tarifvertrag	collectieve arbeidsovereenkomst (CAO)	Tarifvertrag
capaciteit	Fassungsvermögen	compensatiereservoir	Ausgleichsbehälter; Zwischenbehälter
cellenbeton	Zellbeton; Porenbeton	computer	Computer
cement	Zement	computerinstallatie	Computeranlage
cementeren	zementieren	computergestuurd	computergesteuert
cementlijm	Zementleim	computerprogramma	Computerprogramm
cementmolen	Betonmischmaschine	conisch	konisch
cementmortel	Zementmörtel	constructeur	Konstrukteur
centerpen	Schalungsankerstab	constructiestaal	Baustahl
centrale verwarming	Zentralheizung	container	Container
centrifugaalpomp	Kreiselpumpe	contract	Vertrag
chassis	Fahrgestell	contractbepaling	Vertragsbedingung
cirkelzaag	Kreissäge	controle	Überwachung
civiele bouwkunde	Ingenieurwesen; Tiefbau	corrosie	Korrosion
civiel-ingenieur	Tief- und Wasserbauingenieur		
civieltechnisch	straßenbautechnisch; wasserbautechnisch		

dak	Dach	diepte	Tiefe
dakbedekking	Bedachung	dijk	Deich
dakbeschot	Dacheindeckung; Dachhaut; Traufverschalung	dikte	Dicke; Stärke
dakdekkerwerk	Dachdeckerarbeiten	dilatatievoeg	Dehnungsfuge
dakgoot	Regenrinne	dimensionering	Dimensionierung
daklicht	Dachfenster	diploma	Berufsabschlusszeugnis
dakpan	Dachziegel	directiekeet	Baubude (für die Bauleitung)
dakrand	Ort	dispersieverf	Dispersionsfarbe
dakrand (aan de kopgevel)	Ortgang	distributieleiding	Versorgungsleitung; Zuleitung
dakstoel	Dachstuhl	Domotica	Bus-Technik
dakviit	Teerpappe	doorgaand verkeer	Durchgangsverkehr
damkruin	Dammkrone	doorsnede	Querschnitt; Schnitt
damtalud	Dammböschung	doorspoelen	durchspülen
damwand	Spundwand; Dichtwand; Verbau	doorspoeluitlaat	Spülauslass
deel met losse veer (geploegde - - -)	Rauspund	dorpel	Türschwelle
dekking	Überdeckung	doseren	dosieren
dekplaat	Betonabdeckplatte; Schachtabdeckung	dosering	Dosierung
deksel	Deckel	draad (gevlochten)	Litze
dekzeil	Plane	draadnagel	Stahlnagel
demontage	Abbau	draagkracht	Tragfähigkeit
demonteren	abbauen	draagmuur	Auflagerwand
detailtekening	Detailzeichnung	draagring	Auflagering
deur	Tür	draagvermogen	Tragfähigkeit; Tragkraft
deurkozijn	Türrahmen	dragend	tragend
deurvleugel	Türblatt	dragend element	tragendes Element
diameter (uitwendige-)	Außendurchmesser	dragende grond	tragender Boden
dienstleiding	Anschlussleitung; Verteilerleitung	dragende muur	tragende Wand; Hauptwand
dienstverlening	Dienstleistung	drainage	Drainage
diep	tief	draineerbuis	Entwässerungsröhr
diepe fundering	Tiefgründung	drempel	Schwelle
diepe put	Tiefbrunnen	drijfjas	Antriebswelle
		drijvend vuil	Schwemmzeug
		drijvende stoffen	Schwimmstoffe
		drinkwater	Trinkwasser; Brauchwasser

droog	trocken	eerstehulpverlening	Erste-Hilfe-Leistung
droogdok	Trockendock	effluent	geklärtes Abwasser
droogte	Trockenheit	egaliseren	planieren
druiplijn	Traufe	eigen gewicht	Eigengewicht
drukbestendigheid	Druckfestigkeit	eindafrekening	Schlussabrechnung
drukbuys	Druckrohr	einddiploma	Abschlusszeugnis
drukhoogte	Druckhöhe	elastisch	elastisch
druckleiding	Druckrohrleitung; Pump- leiding	elektriciën	Elektriker
		elektriciteit	Elektrizität
drukspanning	Druckspannung	elektriciteitsmaatschap-	Elektrizitätsgesellschaft
drukvat	Druckkessel	pijp	Leerrohr
dubbele deur	Doppeltür	elektriciteitspijp	Elektrizitätsversorgung;
dubbele latei	Doppelsturzhholz	elektriciteitsvoorziening	Stromversorgung
duiker	1. Düker; Durchlass; 2. Taucher	elektrische stroom	elektrischer Strom
duimstok	Zollstock	element	Element
Duitse industriennorm	DIN (Deutsche Industrie- Norm)	elleboog	Verbindungsrohr
duurzaamheid	Haltbarkeit	emmer	Eimer
dwarssligger	Bahnschwelle	estrik	Estrich
dwarstempel	Quersteife	etage	Etage
dwarswand	Querwand		

fabriek	Fabrik	flens	Flansch
factor	Faktor	folie	Folie
factuur	Rechnung	formeel	Lehrbogen; Lehrgerüst für Bogenmauerwerk
felsen	falzen	frees	Fräse
fijn malen	zermalen	frezen	fräsen
fijn pleisterwerk	Feinputz	fundatie	Unterbau
filter	Filter	fundering	Fundament; Gründung
filterbuis	Filterrohr	fundering op staal	Flachgründung
firma	Firma	fundering van gewap- pend beton	Stahlbetonfundament
fitting (lampen-)	Fassung (Lampen-)	fundering, diepe	Tiefgründung
flat	Wohnung	funderingsplaat	Sohlplatte
flatblok	mehrgeschossiges Wohn- haus	funderingssleuf	Fundamentgraben
flatgebouw	Appartementhaus	funderingswerk	Gründungsarbeiten
flatgebouw, hoog flat- gebouw	Hochhaus		

galvaniseren	verzinken	gietijzer	Gusseisen; Gussstahl
gang	Flur	gietspecie	Einpressmörtel
garage	Garage	gips	Gips
garantie	Gewährleistung; Garantie	gipsplaat	Gipskartonplatte
gas	Gas	glazenmaker	Glaser
gasbeton	Gasbeton	glijbekisting	Gleitschalung
gasmeter	Gaszähler	goederenvervoer	Güterverkehr
gebergte	Gebirge	goot	Rinne
gebouw	Gebäude	gootbeugel	Rinneisen
gebreken	Mängel	gording	Pfette
gebreken in de uitvoering	Ausführungsmängel	graafmachine	Bagger; Raupenbagger
gecentrifugeerd beton	Schleuderbeton	graszode	Grassode
gedroogd slib	Trockenschlamm	grens	Grenze
geelkoper	Messing	grenssteen	Grenzstein
gehouwen steen	bearbeiteter Naturstein	greppel (droge sloot)	Graben
geknoei	Pfusch	gres	Steinzeug
geluidsisolatie	Schalldämmung	grijper	Greifer
gemaal	Schöpfwerk; Pumpenhaus	grind	Kies
geprefabriceerd element	Fertigteil	grindbed	Kiesbett
gerechtelijke procedure	Rechtsweg	grindlaag	Splittschicht
gereed om te betrekken	schlüsselfertig	groef (mes[sing] en -)	Feder (Nut und -)
gereedschap	Werkzeug	groef (veer en -)	Feder (Nut und -)
geribd	gerippt	grof rooster	Grobrechen
geschoold werk	Facharbeit	grof vuil	Rechengut
gevel	Außenwand; Fassade	grond	Boden
gevelbekledingssteen	Vormauerziegel	grondafoerband	Austragförderband
gevelspouwwand	Außenschale	gronddruk	Bodendruck
geveltop	Anfallpunkt	grondlaag	Bodenschicht
gewapend beton	bewehrter Beton; Stahlbeton	grondmuur	Grundmauer
gewapende betonplaat	Stahlbetondecke; Stahlbetonplatte	grondonderzoek	Bodenuntersuchung
		grondprijs	Grundstückspreis
gewapende kolom	Stahlbetonsäule	grondstabilisator	Bodenverfestiger
gewicht	Gewicht	grondverbetering	Bodenvermörtelung
gezel	Geselle	grondverf	Grundanstrich
giek	Ausleger	grondverzakking	Bodensenkung
gieten	gießen	grondvlak	Grundfläche
		grondwater	Grundwasser

grondwaterpeil	Grundwasserpegel	holle baksteen	Hohlziegel
grondwerk	Erdarbeiten	holle steen	Hohlstein
gunning	Zuschlag; Vergabe	holte	Hohlraum
haak	Haken	hoofdaannemer	Generalunternehmer
haakse slijper	Flex; Winkelschleifer	hoofdafsluiter	Hauptahn; Hauptschieber
hamer	Hammer	hoofdbalk	Hauptdeckenbalken
hameren	hämmern	hoofdleiding	Hauptverbindungsleitung
handlanger	Handlanger	hoofdruiol	Hauptabwasserkanal
handlijst	Handlauf	hoofduitvoerder	Bauführer
handschets	Freihandskizze	hoofdwapeningsstaaf	Hauptbewehrungsstab
handschoenen	Handschuhe	hoog	hoch
hanenbalk	Riegel; Spannbalken; Spannriegel	hoogbouw	mehrgeschossiges Wohnhaus
		hoogte	Höhe
harde rots	harter Fels	horizontaal	horizontal; waagrecht
haringgraatstaal	Streckmetall	hout	Holz
harkrooster	Grobrechen	houten balk	Holzträger
haven	Hafen	houten betimmering	Holzverkleidung
H-balk	Breitflanschträger	houten ligger	Holzträger
hechtingslengte	Haftlänge	houten plafond	Holzdecke
heibaas	Rammmeister	houten vakwerk	Holzfachwerk
heien	einrammen (von Ramm-pfählen in den Boden)	houten vloer	Holzfußboden
		houtspaan	Holzspan
heipaal	Rammpfahl; Rammträger	houtvezel	Holzfaser
heiwerk	Rammarbeiten; Rammen	huis	Haus
hellend dak	geneigtes Dach	huishoudelijk afvalwater	Haushaltsabwasser
helling	Gefälle; Neigung; Steigung	huisvuil	Hausmüll
helm	Helm	hulpconstructie	Hilfskonstruktion
hengsel	Fitsche	hulpkracht	Hilfskraft
hijsbalk	Hehebalken	hydrant	Hydrant
hijsen	hochziehen	hydraulica	Hydraulik
hijskraan	Baukran	hydraulische vizel	Hydraulikzylinder
hijssoog	Transportöse	hypotheek	Hypothek
hoek	Ecke; Winkel		
hoekkeper	Grat		
hoekstaal	Winkelprofil		
hoeveelheid	Menge		
holkeel	Hohlkehle		

I-balk	Doppel-T-Profil	inklinken (het -)	Verdichtung
ijzer	Eisen	inlaten	verkämmen
ijzervlechter	Eisenflechter	inschakelen	einschalten
in een lijn brengen	ausfluchten	inspectiekraan	Probeentnahmekran
in lagen	lagenweise	installateur	Installateur
inbouwen	Einbau	installatie	Installation
indammen	eindämmen	installaties	Einrichtungen
industrieel afvalwater	Industrieabwasser	installeren	installieren
industriële bouw	Industriebau	irrigatie	Bewässerung
industrieterrein	Industriegebiet	isolatiemateriaal	Dämmstoff
ingenieursbureau	Ingenieurbüro	isolatiepaneel	Dämmplatte
injectiemortel	Einpressmörtel; Ver- pressmörtel	isolatieplaat	Dämmmatte
		isoleren	isolieren

kabel	Kabel; Seil	koppelbaas	illegaler Arbeitsvermittler
kadaster	Grundbuch; Katasteramt	koppelstaaf	Verbindungseisen
kalk	Kalk	korrelij	körnig
kalksteen	Kalkstein	korrelverdeling	Kornzusammensetzung
kalkzandsteen	Kalksandstein	kortsluiting	Kurzschluss
kant	Kante	koudgetrokken	kaltgereckt
kantelaaf	Laibung; Leibung	kozijn	Zarge
kanthout	Kantholz	kraan	1. Hebekran; 2. Wasser- hahn
kantoorblok	Bürohaus		
kapiteel	Kapitell	kraanbestuurder	Kranführer
katrol	Flaschenzug	kracht	Kraft
keep	Kerbe	krik	Abstützpresse
kelder	Keller	krimpen	zusammenziehen
kelderverdieping	Untergeschoss	kromming	Krümmung
keuken	Küche	kruin	Krone
keurmerk	Gütesiegel	kruipen	kriechen
kiemvrij maken	Entkeimung	kruising	Kreuzung
kilkeper	Kehle; Dachkehle	kruispunt	Kreuzungspunkt
kilometerpaal	Kilometerstein	kruisverstijving	Kreuzaussteifung
klamp	Knagge	kruiwagen	Schubkarre
klant	Kunde	kubieke meter	Kubikmeter
klei	Klei; Lehm; Ton	kuil	Kuhle
klei, geëxpandeerde	Blähton	kuip	Bottich
kleikern	Tonkern	kunsthars	Kunstharz
kleur	Farbe	kunststof	Kunststoff
kleurig	farbig	kunstwerk	Kunstbau
klimijzers	Steigeisen		
klinker(steen)	Klinker		
koevoet	Brecheisen		
kokerbalk (betonnen-)	Betonhohlkastenträger		
kolk	Gully; Pumpensumpf		
kolom	Stütze; Säule; aufgehender Pfeiler		
kolompilaster	Pfeiler		
koopcontract	Kaufvertrag		
koorbeel	Kopfband		
koper	Kupfer		

laadperron	Rampe	lek	Leck; Undichtigkeit
laag	Schicht; Lage	lekkage	Leck
laag (horizontale vochtwerende-)	horizontale Sperrschicht	lengte	Länge
laag van aangestampt puin	verdichtete Schüttlage	lening	Darlehen
laars	Stiefel	lessenaar(s)dak	Pulldach
ladder	Steigeleiter	licht	Licht
ladder, (trap-)	Leiter, (Tritt-)	licht beton	Leichtbeton
lak(verf)	Lack(farbe)	lichtbetonsteen	Leichtbetonstein
landbouwkundig	landwirtschaftlich	lichtdruk	Lichtpause
landhoofd	Widerlager	lichtgewicht-bouw-materiaal	Leichtbaustoff
landmeter	Vermesser	lichtkoker	Lichtschacht
langzaam filter	Langsamfilter	lichtmast	Lampenmast
las	Lasche	lier	Seilwinde; Winde
lassen	schweißen	lijmer	Träger
lasser	Schweißer	lijmen	(ver)leimen
last	Last	lijn brengen (in een --)	ausfluchten
lat	Latte; Leiste	lijst	Leiste
latei	Sturz; Träger	lood	Blei
leerling	Auszubildender; Lehrling	loodgieter	Klempner
leggen	verlegen	loodrecht	senkrecht
lei	Schiefer; Tonschiefer(platte)	loon	Lohn
leidinggevende	Vorgesetzter	loonkosten	Lohnkosten
leidingnet	Rohrnetz	luchtdicht	luftdicht
		luchtklep	Entlüftungsventil
		luchttoevoerbuis	Belüftungsrohr

maaiveld	Geländehöhe; Gelände- oberkante	steen	Schreiner
maatstaf	Maßstab	meubelmaker	Tischlerplatte
magazijn	Lagerhaus	meubelplaat	Mittelstreifen (Straße)
mager beton	Magerbeton	middenberm	Bergbau
makelaar	Makler	mijnbouw	Schlamm
makelaar in onroerend goed	Immobilienmakler	modder	Mutter (Schrauben-)
mangat	Einstiegschacht	moer (schroef-)	Hauptdeckenbalken
mansarde	Mansarde	moerbalk	Schraube (mit Mutter)
mantelbuis	Hüllrohr	moerbout	Schraubenschlüssel
marmer	Marmor	moersleutel	Muffe
massief	massiv	mof- en spieverbinding	Glockenmuffenverbindung
massieve baksteen	Vollziegel	moker	Hammer
massieve muur	Massivwand	mondklinker	Hartbrandstein
mastiek	Kitt	monster	Probe
mat	Matte	montage	Montage
materiaal	Material	monteur	Monteur
materiaalkunde	Werkstoffkunde	mortel	Mörtel; Speis
meester	Meister	mortelbed	Mörtelbett
meetband	Bandmaß	mortelvoeg	Mörtelfuge
meetlint	Bandmaß	multiplex	Sperrholz
mengmachine	Mischmaschine; Mischer	muur	Mauer; Wand (gemauert)
mengtrommel	Mischtrommel	muur (grondkerende-)	Stützmauer
mes	Messer	muur van gewapend beton	Stahlbetonmauer
mes(sing) en groef	Nut und Feder	muur (dragende-)	tragende Wand
messing	Messing	muurplaat	Fußpfette
metaal	Metall	muurverf	Wandfarbe
meten	messen		
metro	U-Bahn		
metselaar	Maurer		
metselen	mauern		
metselspecie	Speis		
metselverband	Verband; Mauerverband		
metselwerk	Mauerwerk; Ziegelmauerwerk		
metselwerk in natuur-	Natursteinmauerwerk		

naadloos getrokken stalen buis	Schleudergussrohr
naaldgording	Firstpfette
nabezinkbekken	Nachklärbecken
NAP (Normaal Amsterdams Peil)	NN (Normalnull)
natuursteen	Naturstein
neerslaghoeveelheid	Niederschlagsmenge; Regenhöhe
neerslagmiddel	Fällmittel
net	Netz
neut	Türsockel
nieuwbouwwijk	Neubaugebiet
niveau	Ebene
nok	First; Dachfirst
nokgording	Firstpfette
nokschoor	Kopfband
noodbrug	Behelfsbrücke
Normaal Amsterdams Peil (NAP)	Normalnull (NN)
normalisatie	Normierung
nutsbedrijf	Stadtwerk; Versorgungsunternehmen
nuttige last	Nutzlast

offerte	Angebot, Offerte
omloopleiding	Umlaufrohr
omtrek	Umfang
onderaannemer	Subunternehmer
ondergrond	Untergrund
ondergronds	unterirdisch
onderhandse aanbesteding	freihändige Vergabe
onderhoud	Unterhalt
onderhoud	Wartung
onderkruising	Unterführung
ondernemer	Unternehmer
ondervanging	Unterfangung
onderwapening	untere Bewehrung
onderwaterpomp	Tauchpumpe
onderwatertunnel	Unterwassertunnel
ondoorlaatbaar	undurchlässig
ongelijkvloerse kruising	Kreuzungsbauwerk
ongeschoolde	Hilfsarbeiter
ongeschoolde arbeidskracht	ungelernter Arbeiter
ongewapend beton	unbewehrter Beton
ontgraven	ausheben
ontgraving	Aushub; Bodenaushub
ontharding	Enthärtung
ontkisten	ausschalen
ontluchtingspijp	Lüftungsrohr
ontstoppen	durchstochern
onttrekkingsleiding	Entnahmerohr
ontwerp	Entwurf; Plan
ontwerper	Planungsingenieur
oog	Öse
opbouwen	hochführen
opdracht	Auftrag
opdrachtgever	Auftraggeber; Bauherr
opdrachtverlening	Auftragserteilung
open haard	offener Kamin

openbaar vervoer	ÖPNV (Öffentlicher Personennahverkehr); Öffentliche Verkehrsmittel	overstek met druiphol	Wassernase
openbare aanbesteding	Öffentliche Ausschreibung	overstroming	Überschwemmung
opening	Öffnung	overtollig	überschüssig
opgebogen staven	aufgebogene Eisen	overzichtsplan	Übersichtszeichnung
opgenomen in	eingebunden in; verbunden mit	oxydatiebad	Tropfkörper
oplegger	Aufleger		
oplegging	Auflager		
opleglengte	Auflagerlänge		
oplegpunt	Auflagerpunkt		
opleiden	ausbilden		
opleiding	Ausbildung		
oplevering (van werk)	Abnahme (von Arbeiten)		
oplossing (scheikunde)	Lösung (Chemie)		
opmeten	aufmessen		
opmeting	Aufmaß		
opslaan	speichern		
opslagplaats	Bauhof		
opslagtank	Vorratsbehälter		
opsluitdeel	Drängbohle		
opsluiten	einschließen		
opsluitplank	Drängbrett		
opstorting	Schwelle		
optrede	Setzstufe		
opvangen	auffangen		
opvullen	verfüllen		
ornament	Verzierung		
overeenkomst	Vereinbarung		
overkruising	Überführung		
overlaat	Überlauf		
overloop	1. Treppenabsatz; 2. Überlauf		
overloopleiding	Überlaufrohr		
overspannen	überspannen		
overspanning	Spannweite		

paal	Pfahl	plat dak	Flachdach
paalfundering	Pfahlgründung	platte bedaking	Flachdachkonstruktion
pakking	Futter	plattegrond	Grundriss; Landkarte;
palet	Palette		Stadtplan
pan	Dachziegel	plaveien	pflastern
paneel	Paneel	plaveiing	Pflasterung
panlat	Dachlatte	plaveisel	Pflasterung
parkeerplaats	Parkplatz	pleister	Putzmörtel
parkeren	parken	pleister(laag)	Putz
parketvloer	Parkettfußboden	pleisterwerk	Außenputz
paslood	Lot	plint	Fußleiste
passer	Zirkel	ploeg	Kolonne; Schicht (Arbeit)
pauze	Pause	ploeg bouwvakkers	Baukolonne
peil	Pegel	ploegbaas	Schachtmeister
pen en gat	einfacher Zapfen	plug	Dübel
perceel	Grundstück	pneumatische boor	Pressluftbohrer
perron	Bahnsteig	pneumatische hamer	Presslufthammer
perslucht	Druckluft	poer	Einzelfundament
piekuur	Spitzenverbrauchszeit	poetser	Putzer
pijler	Pfeiler	pomp	Pumpe
pijp	Rohr	pompstation	Pumpstation
pijpbeugel	Rohrschelle	portaal	Diele
pijpleiding	Rohrleitung	post	Rechnungsposition
pijpwel	Rohrbrunnen	potlood	Bleistift
pikhouweel	Spitzhacke	praatpaal	Notrufsäule
pilaster	Pfeiler	prefabricage	Vorfertigung
plaat	Platte	prefabriceren	vorfertigen
plaatfundering	Plattengründung	privaatput	Sickergrube
plaatstaal	Stahlblech	product	Produkt
plafond	Decke; Untersicht	proefsleuf	Schürfgrube
plafondbalk	Deckenbalken	profiel	Profil
plafondhanger	Deckenbalken	profielschroot	Profilbrett
plank	Brett	puin	Bauschutt; grobes
plankier	Bohlenbelag		Schüttmaterial
planning	Planung	puntgevel	Giebel; Spitzgiebel
planoloog	Stadtplaner	puntlassen	punktschweißen
plasticfolie	Kunststoffolie; Plastikfolie	put	Brunnen

putdeksel	Deckel; Schachtabdeck- ung	richten	ausrichten
putring	Schachtring	rij	Reihe
raad van arbitrage	Schiedsgericht	rijstrook	Fahrspur
raam	Fenster	rijstrook voor langzaam verkeer	Kriechspur
raamdorpel	Fensterbrettauflage	rioleren	kanalisieren
raamkozijn	Fensterrahmen	riolering	Kanalisation
raamopening	Fensteröffnung	rioleringswerk	Entwässerungsarbeiten
raamstijl	Innenstiel	riool	Abwasserleitung
rachels	Brettschalung; Lattung	rioolbuis	Abwasserrohr
radiaalsteen	Radialhartbrandziegel	rioolput	Absturzschaft
radiator	Heizkörper	rioolwand	Kanalwand
rail	Schiene	rioolwater	Abwasser
randbalk	Randbalken	roest (oxidatie)	Rost (Oxidation)
randstrook	Randstreifen	roestvrij	rostfrei
rauhfaser	Raufaser	rolluik	Rollladen
raveelbalk	Wechsel	rondhout	Rundholz
rechte staven	gerade Eisen	rookkanaal	Abzugskanal; Rauch(abzugs)kanal; Rauchrohr; Schornstein
rechthoek	Rechteck		Eisengitter; Rost; Gitter- rost
rechthoekig	rechteckig	rooster	
reclamatie	Reklamation		
reduceerventiel	Druckreduzierventil	rotsbodem	Felsuntergrund
reflectorpaal	Leitpfosten	rotshelling	felsiger Hang
regel	Latte; Queraussteifung	rubber	Gummi
regen noodoverlaat	Regenwasserüberlauf	ruimte maat	Raummaß
regenpijp	Regenrohr	ruit	Fensterscheibe; Glas- scheibe
regenreservoir	Regenwasserbecken		Firstbrett
reguleren	regulieren	ruiter	Rohwasserzuflussrohr
rek	Dehnung	ruwwaterleiding	
rekening	Rechnung		
rente	Zinsen		
reparatie	Reparatur		
reparatiewerkzaam- heden	Reparaturarbeiten		
reservepomp	Reservepumpe		
reservoir	Zisterne		
rib	Rippe		

salaris	Gehalt	schroevendraaier	Schraubendreher;
samendrukken	zusamendrücken		Schraubenzieher
samenwerking	Zusammenarbeit	schuifafsluiter	Schieber
schaaf	Hobel	schuifspanning	Scherspannung; Schub-
schaafbank	Hobelbank		spanning
schaal	Maßstab; Skala	schuimbeton	Schaumbeton
schaarste	Verknappung	schuimmiddel	Schäummittel
schacht	Schacht	schuin	geneigt
schachtdelven	abteufen	schutting	Bauzaun; Bretterzaun
schachtring	Tübbing	septic tank	Kleinkläranlage
schakelaar	Schalter	sintel	Schlacke; Sinter
schakelpaneel	Schalttafel	situatietekening	Lageplan
scheidingswand	Trennwand; Zwischenwand	sjabloon	Schablone
		skelet	Skelett
scheidingswand op houtskelet	Fachwerktrennwand	skeletbouw	Rahmenfachwerk
scheluw trekken	verdrehen	slaapkamer	Schlafzimmer
schets	Skizze	slak	Kesselschlacke
scheur	Riss	slang	Schlauch
schietlood	Lot	slappe grond	schlecht tragende Boden-
schilddak	Walmdach		schicht
schilder	Maler, Anstreicher	slepen	schleifen
schilderwerk	Malerarbeit	sleuf	Schlitz
schoonmaken	Reinigung	sleutel	Schlüssel
schoor	Verstreubung; Aussteifung; Schrägsteife	slib	Schlamm
		slibdroogbed	Trockenbeet
schoorbalk	Strebe	sliboxidatie	Schlammfaltung
schoorplank	Schrägsteife; Schwertbrett	slibtank	Faulbehälter
schoorsteen	Schornstein; Kamin	slibvang	Schlammeimer
schoorsteenkanaal	Schornsteinzug	slijk	Schlamm
schot	Schornsteinzug	slijkdroogbed	Faulschwammtrockenbeet
schraal beton	Schott(wand)	slijkgistingsinstallatie	Ausfaulanlage
schraapblad	Magerbeton	slijmlaag	Schleimschicht
schroef	Schürfschild	slijtage	Abnutzung
schroefmoer	Schraube	slikschraper	Kratzschaukel
schroefslutel	Schraubenmutter	sloop	Abbruch; Abriss
	Schraubenschlüssel	sloot	Graben
		slot	Schloss

sluiting (kop- en zij-)	Verfaltung	staal	Stahl; Walzstahl
sluitpan	Falzziegel	staalconstructie	Stahlkonstruktion
sluitring	Unterlegscheibe	staalkabel	Stahlseil; Drahtseil
snelheid	Geschwindigkeit	staalnet	Mattenbewehrung;
snijmechanisme	Zerkleinerungsmaschine		Baustahlgewebe
snijrand	Schildmantel	staalplaat	Blech
snijrooster	Rechengutzerkleinerer	staalprofiel	Stahlträgerprofil
snoer	Schnur	staalskelet	Stahlskelett
sociale woningbouw	Sozialer Wohnungsbau	staartbalk	Stichbalken
solderen	löten	stabilisering	Stabilisierung
souterrain	Untergeschoss	stabiliteit	Stabilität; Festigkeit;
spaanplaat	Spanplatte		Standfestigkeit
spanbeton	Spannbeton	stalen kolom	Stahlstütze
spanning	Spannung	stalen ligger	Stahlträger
spant	Sparren	stalen staaf	Moniereisen; Stahlstab
spar	Sparren	stalen wapening	Stahlbewehrung
specie	Speis	standpijp	Steigleitung
speling	lichte Höhe	stankafsluiter	Geruchsverschluss
spijker	Nagel	statica	Statik; Baustatik
spijkeren	nageln	statisch	statisch
spitsuur	Spitzenverbrauchszeit	staven (opgebogen-)	aufgebogene Eisen
spleet	Schlitz	staven (rechte-)	gerade Eisen
split	Splitt	stedenbouwkundige	Stadtplaner
splitlaag	Splittschicht	stedenbouwkundige	Planungsamt
spoelen	spülen	dienst	
spinning	Falz; Nut	steekschoor	Kopfband
spoor	Sparren; Traufpfette	steekwagen	Sackkarre
spoorboom	Schranke; Bahnschranke	steen (gehouden -)	Naturstein (bearbeiteter-)
spoorlijn	Eisenbahnlinie	steengroeve	Steinbruch
spoorwegovergang	Bahnübergang	steengruis	Schotter
spouw	Zwischenraum; Luftschicht	steenhouwer	Steinmetz
		steenpoeder	Steinmehl
spouwanker	Wandverbinder	steenschaaf	Steinhobel
spouwblad	Schale; Wandschale	steenvrij	steinfrei
spouwmuur	Hohlwand; zweischalige Wand	steiger	Gerüst
		steigerbouwer	Gerüstbauer
sputen	spritzen	stekeinde	Anschlusseisen

stellen van de dakstoel	Richten des Dachstuhls
stelmoer	Justiermutter
stelspecie	Verpressmörtel
stelstaafje	Rundeisenabschnitt
stempel	Stempel
stempelen	abstützen
stenen muur	Ziegelwand
sterkte	Festigkeit
steunmuur	Auflagerwand
stevigheid	Festigkeit
stijfselpap	Kleister
stijl	Stütze; Pfosten; senk- rechtes Rahmenholz
stoeprand	Bordstein
stopcontact	Steckdose
storten	schütten
straatkolk	Gully; Sinkkasten
streckende meter	steigender Meter
strijkbalk	Deckenbalken
strokenfundering	Streifenfundament; Bankett
stroom (elektrische -)	Strom (elektrischer-)
stroomafnemer	Stromabnehmer
stroommeter	Stromzähler
stroomregelaar	Leistungsschalter
structuur	Struktur
stucen	putzen
stucondergrond	Putzträger
stucwerk	Stuck
stuk; aantal	Stück; Anzahl
stukadoor	Stuckateur
stuurcabine	Fahrerhaus
stuwdam	Talsperre; Wehr
stuwmeer	Stausee
stuwvermogen	Stauinhalt
systeemas	Bezugsachse
systeembouw	Fertig(teil)bau; Montagebau

takel	Flaschenzug	toplaag, slijtlaag en egaliserende laag	Binder und Decke
talud	Böschung	torderen	tordieren
tappunt	Versorgungspunkt	toren	Turm
teelaarde	Mutterboden	torsiemoment	Torsionsmoment
teer	Pech; Teer	touw	Seil
teervilt	Teerpappe; Dachpappe	traag	träge
tegel	Fliese	tram	Straßenbahn
tegelvloer	Fliesenfußboden	transportband	Förderband
tegelzetter	Fliesenleger	transportbeton	Fertigbeton
tegenspoelen	gegenspülen	trap	Treppe
tekenaar	Zeichner	traparm	Treppenlauf
tekenbord	Reißbrett	trapkoker	Treppenschacht
tekening	Zeichnung	trapladder	Trittleiter
tekenkamer	technisches Büro; Zei- chenbüro	trechter	Trichter
termijn	Rate	trechtersvormig	trichterförmig
terras	Terrasse	trek(kracht)	Zug(kraft)
terrasvorming in het terrein	Geländesprung; Geländestufe	treksterkte	Zugfestigkeit
terreinhoogte	Geländehöhe	trilbeton	Rüttelbeton
thermisch verzinkt	feuerverzinkt	trillen	rütteln; schwingen
thermische isolatie	Wärmedämmung	trilling	Schwingung
tijdelijk	vorläufig	triplex	Sperrholz
tijdplan	Zeitplan	troffel	Kelle; Maurerkelle
timmerhout	Bauholz; Nutzholz	trottoirband	Bordstein
timmerman	Zimmermann	T-staal	T-Profil
timmervorman	Zimmerpolier	tuinier	Gärtner
timmerwerf	Bauhof	tunnel	Tunnel
timmerwerk	Zimmerarbeiten	tunnelboormachine	Tunnelbohrmaschine
toegestaan	zulässig	tunnelontginning	Stollenbau
toelaatbaar	zulässig	tussenplafond	Fehlboden
toelaatbare belasting	zulässige Belastung	tussenstijl	Mittelpfosten
toeslag	Zuschlag	tussenvloer	Fehlboden
toeslagmateriaal	Zuschlagstoff		
tolerantie	Toleranzmaß		
tonronde	Wölbung; Straßenwölbung		
topgevel	Giebel(wand)		

U-balk	U-Profil; U-Träger	vaar- en moerverbin-	Falzverbindung
uitbreiden	erweitern	ding	
uitgewassen beton	Sichtbeton	vakantie	Urlaub
uitgraven	ausheben; ausschachten	vakarbeid	Facharbeit
uitkraging	Vorlage	vakarbeider	Facharbeiter
uitlaat voor vergaarbak	Grundablassrohr	vakbond	Gewerkschaft
uitlaatkanaal	Einlaufkanal	vakwerk(bouw)	Fachwerk(bau)
uitrusting	Ausrüstung	valpijp	Fallrohr
uitschakelen	ausschalten	vangrail	Leitplanke
uitsparing	Aussparung	vast	fest
uitvoerder	Oberpolier	vaste prijs	Festpreis
uitvoeren	ausführen	vaste stof	Feststoff
uitvoering	Ausführung	vastgestelde datum	Termin
uitvoeringstekening	Ausführungszeichnung	veer	Feder
uitwendige diameter	Außendurchmesser	veer en groef	Nut und Feder
uitwerking	Ausarbeitung	veiligheid	Sicherheit
uitzetten	vermessen	veiligheidsbril	Schutzbrille
uitzetting	Ausdehnung	veiligheidshelm	Schutzhelm
utiliteitsbouw	Nutzbau	veiligheidskleding	Schutzkleidung
uurloon	Stundenlohn	veiligheidsmaatregel	Sicherheitsmaßnahme
		vensterbank	Fensterbrett
		vensterruit	Fensterscheibe
		ventilatie	Lüftung
		ventilatiegat	Lüftungsöffnung
		ventilatieholte	Lüftungsschlitz
		verband	Verband
		verband metselen (in- -)	Verband mauern (im- -)
		verbinding	auf Stoß; Verbindung
		verbindingsmiddelen	Verbinder
		verbindingsstaaf	Anschlusseisen
		verbouwing	Ausbau (z.B. Dachge-
			schoss)
		verbranding	Verbrennung
		verbruik	Verbrauch
		verdeelstaaf	Verteilereisen
		verdeelwapening	Verteiler
		verdicht	verdichtet

verdichten	verdichten	verwarmingsinstalla-	Heizungsmonteur
verdieping	Etage; Stockwerk; Ge-	teur	
	schoss	verwarmingsinstallatie	Heizungsinstallation
verdiepingsvloer	Obergeschossdecke	verzilting	Versalzung
verf	Farbe (zum Anstreichen)	verzorgingsgebied	Einzugsgebiet; Versor-
verlaag	Farbschicht; Anstrich		gungsgebiet
verharden	abbinden; erhärten	viaduct	Unterführung
verhouding	Verhältnis	vierkante meter	Quadratmeter
verkanting	Gefällwechsel	vijl	Feile
verkeersbord	Straßenschild; Verkehrs-	vijlen	feilen
	schild	vijzel	Schraubenwinde
verkeersdeskundige	Verkehrssingenieur	vilt	Rohfilzpappe
verkeerstunnel	Verkeerstunnel	VINEX	Abk. f. Vierde Nota Ruim-
verlaagd plafond	freitragende Deckenplatte		telijke Ordening Extra des
verlichten	beleuchten		nl. Wohnungsbauministe-
verlichting	Beleuchtung		riums (1993); Erlass zur
vermogen	Leistung		Ausweisung städtischer
vernagelen	nageln		Flächen zum Wohnungs-
verontreiniging	Verunreinigung		bau. Im Volksmund
verplaatsbare schei-	versetzbare Zwischen-		gleichbedeutend mit
dingswand	wand		„Neubaugebiet“
versie	Fassung, Version	VINEX-wijk	Neubaugebiet
verspreiden	verteilen	vlak	Ebene
verspringend	versetzt	vlies (waterdicht-)	Hautdichtung
verstijven	versteifen	vloeibaar	flüssig
verstijving	Aussteifung	vloer	Fußboden
verstijving (horizontale-)	waagrechtes Kantholz	vloerafwerking	Estricharbeiten
verstijving (staande-)	senkrechtes Holz	vloerbekisting	Schalungsdielen
verstijving (liggende-)	waagrechte Bohle	vloerbint	Deckenbalken
verstoppen	verstopfen	vloerdeel	Fußbodenbrett
vertanding (aangeboute-)	Stirnversatz mit Schraube	vloerplaat	Deckenplatte
verticaal	vertikal	vloerplank	Dielenbrett; Fußboden-
vervalput met scheve	Absturzschaft		diele
kruin		vloerverwarming	Fußbodenheizung
verwarming	Heizung	vlotterklep	Auslauf mit Schwimmer-
verwarming (centrale-)	Zentralheizung		ventil
verwarmingsbuis	Heizungsrohr	vluchtstrook	Standspur

vochtig	feucht	voorspanning	Vorspannung
vochtigheid	Feuchtigkeit	voorsprong	Vorsprung
vochtwerend middel	Dichtungsmittel	voorwaarden voor de uitvoering van werken	Verdingungsordnung für Bauleistungen (VOB)
vochtwerende folie	Feuchtigkeitssperre	vorm	Form
voeg	Fuge	vormen	formen
voegbuis	Fugenrohr	vorst	1. First; 2. Frost
voegen	(aus)fugen; verfugen	vorstgrens	Frostgrenze
voertuig	Fahrzeug	vorstpan	Firstziegel
voetgording	Fußfette	vorstwerend	Frostschutz-
voetstuk	Sockel	vrachtwagen	Lastwagen (Lkw)
voetstuk (gemetseld-)	Sockelmauerwerk	vrij van verstopping	verstopfungsfrei
voordeur	Haustür	vrije hoogte	Kopfhöhe; lichte Höhe
voorgespannen	vorgespannt	vrije ruimte	Lichtraumprofil
voorgespannen beton	Spannbeton	vrijstaand	freistehend
voorhamer	Vorschlaghammer	vuilwaterriool	Schmutzwasserleitung
voorman	Polier	vulklos	Futter
voorman in de bouw	Maurerpolier	vulmateriaal	Füllmaterial
voortontwerp	Vorentwurf	vuurvast	feuerfest
voorschrift	Vorschrift		

waarde	Wert	weerstandsmoment	Widerstandsmoment
walmdak	Walmdach	weg- en waterbouwkunde	Tiefbau
wals	Walze	weg- en waterbouw-ingenieur	Straßenbauingenieur
walsen	abwalzen	wegdek	Fahrbahnbelag; Straßen-decke
wand	Wand	wegenbouw	Straßenbau
wangbekisting	Wangenschalung	wegennet	Straßennetz
wapening	Armierung; Bewehrung	wegsijpelen	versickern
wapeningskorf	Bewehrungskorb	wegsplitsing	Straßeneinmündung
wapeningsnet	Baustahlgewebe	welving	Wölbung
wapeningsstaaf	Bewehrungsstab	werk	Arbeit
warmte-isolatie	Wärmedämmung	werkduur	Arbeitszeit
warmteverlies	Wärmeverlust	werkgever	Arbeitgeber
water	Wasser	werkkamer	Arbeitszimmer
waterbekken	Wasserspeicher	werkkleding	Arbeitskleidung
waterdicht	wasserdicht	werklaag	Feinschicht
waterdichte afsluiting	wasserdichte Sperre	werknemer	Arbeitnehmer
waterglas	Wasserglas	werktekening	Ausführungszeichnung
waterhoudende grond-laag	wasserführende Boden-schicht	werktuig	Werkzeug
waterkering	Wehr	werkvloer	Unterbeton
waterkraan	Wasserhahn	werkvoeg	Arbeitsfuge
waterleiding	Wasserleitung	wet	Gesetz
waterleidingsbedrijf	Wasserwerk	wettelijke bepalingen	Gesetzesvorschriften
waterloop	Wasserlauf	wijk	Siedlung; Viertel
watermeter	Wasserzähler	wijk (stads-)	Viertel (Stadt-)
waterpas	Wasserwaage	wijzigingstekening	Änderungszeichnung
waterpasinstrument	Nivelliergerät	windhaakje	Windklammer
waterpeil	Wasserstand; Wasser-höhe	windkracht	Windkraft
waterslang	Wasserschlauch	witkalk	Weißkalkmilch
watertank	Wasserbehälter	wolkenkrabber	Wolkenkratzer
watertoren	Wasserturm	woning	Wohnung; Wohnhaus
watervoorziening	Wasserversorgung	woningbouw	Wohnungsbau
watervoorzieningsbedrijf	Wasserwerk	woningbouwvereniging	Wohnungsbauvereinigung
waterweg	Wasserlauf	woongebied	Wohngebiet
waterwerk	Wasserbauwerk	woonhuis	Wohnhaus
waterzuiveringsinstallatie	Kläranlage	woonkamer	Wohnzimmer

zaag	Säge	zinker	Düker
zaagblad	Sägeblatt	zinkput	Sickerschacht
zadeldak	Satteldach	zinkstrook op dakrand (gefelste---)	Abdeckprofil (Dach)
zagen	sägen	zoetwatervoorraad	Süßwasservorrat
zak	Sack	zolder	Dachboden
zand	Sand	zolderbalk	Deckenbalken
zandvang	Sandfang	zolderverdieping	Dachgeschoss
zeeniveau	Meeresspiegel	Z-profiel	Z-Profil
zeer open asfaltbeton (zoab)	Drainagebeton	zuiveren	klären (Wasser)
zekering	Sicherung (elektrische-)	zuivering	Aufbereitung; Reinigung
zekering(en)kast	Sicherungskasten	zwaartekracht	Schwerkraft
zetting	Setzung	zwaartekrachtdam	Schwergewichts(stau)muur
zeven	sieben	zwevende deeltjes	Schwebstoffe
zicht	Sicht		

*Nederlands-Duits woordenboek
gehandicaptenzorg/welzijnswerk*

Deutsch-Niederländisches Wörterbuch
Behindertenhilfe/Sozialarbeit

Nederlands-Duits Woordenboek
Gehandicaptenzorg/Welzijnswerk

ONDER
NCSM
LTUUR
N313M
SCHAP

Ministerie van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid

Ministerium für Arbeit,
Gesundheit und Soziales
des Landes Nordrhein-Westfalen

**Deutsch-Niederländisches Wörterbuch
Behindertenhilfe / Sozialarbeit**

**Nederlands-Duits Woordenboek
Gehandicaptenzorg / Welzijnswerk**

zusammengestellt von / samengesteld door

Gerd Busse

unter Mitarbeit von / onder medewerking van
Myga Tietjen & Willem Cranen

Nijmegen, September 2007

ROC Nijmegen
dnl-projekt, Dortmund

Dieses Wörterbuch entstand im Rahmen des deutsch-niederländischen Projekts Grenzüberschreitendes Lebenslanges Lernen und Arbeiten

Dit woordenboek is tot stand gekomen in het kader van het Nederlands-Duitse project Grensoverschrijdend levenslang Leren en Werken

Gerd Busse

Deutsch-Niederländisches Wörterbuch Behindertenhilfe/Sozialarbeit / Nederlands-Duits Woordenboek Gehandicaptenzorg/Welzijnswerk / Nijmegen, Dortmund: ROC Nijmegen / dnl-projekt, September 2007.

© 2007 Gerd Busse (dnl-projekt)

Tekstopmaak: Karin van de Logt

Omslag: ROC Nijmegen, Grafische Werkplaats

Druk: ROC Nijmegen, Grafische Werkplaats

ROC Nijmegen, Wolfskuilseweg 279, NL-6542AA

Nijmegen, Tel.: 0031-24-381.32.00

dnl-projekt, Benno-Niggemeyer-Weg 13, D-44227

Dortmund, Tel.: 0049-231-791.449

abgeschlossene Berufsausbildung	voltooide beroepsopleiding	Alleinerzieher	eenoudergezin
abgeschlossene Schulbildung	opleiding	allgemein bildender Unterricht	algemeen vormend onderwijs
Abhängigkeit von Fürsorgeleistungen	zorgafhankelijkheid	Allgemeinarzt	huisarts
Abitur	diploma VWO / gymnasium / atheneum	Allgemeinbildung	algemene ontwikkeling; algemene vorming
Abkürzung	afkorting	allgemeine Grundbildung	algemene basisvorming
Abrechnung	afrekening; declaratie	Allgemeine Hochschulreife	diploma VWO / gymnasium / atheneum
Abschlussprüfung	eindexamen	alt	oud
Abschlusszeugnis	diploma; einddiploma; studiegetuigschrift	Altenheim	bejaardentehuis
Absicht	intentie	Altenhilfe	bejaardenzorg; ouderenzorg
Abteilung (im Unternehmen)	afdeling (binnen een bedrijf)	Altenpflege	bejaardenzorg; ouderenzorg
abweichendes Verhalten	afwijkend gedrag; antisociaal gedrag	Altenpflegehelferin	bejaardenhelpende; bejaardenverzorgende
Abwesenheit	afwezigheid	Altenpfleger	bejaardenhelper; bejaardenverzorger
Adoption	adoptie	Altenpflegerin	bejaardenhelpster; bejaardenverzorgster
Adoptiveltern	adoptieouders	Alte	leeftijd
Adoptivkind	adoptiekind	Altersgruppe	leeftijdsgroep
Adresse	adres	Altersheim	bejaardentehuis
Agentur für freiwillige Arbeit	vrijwilligerscentrale	ambulant	ambulant; extramuraal
agieren	handelen	ambulante Betreuung	ambulante begeleiding; extramurale zorg
Akte	dossier; akte	ambulante Hilfe	ambulante zorg
Aktenzeichen	registratienummer	ambulante Pflege	thuiszorg
Aktionsplan	actieplan	Amt (Behörde)	dienst (kantoor, bureau)
aktiv	actief	anerkannter Ausbildungsberuf	erkend opleidingsberoep
Aktivierung	activering	Anerkennung	waardering; erkenning
Aktivierung der Familie	gezinsactivering	Anfahrtskizze	routebeschrijving
Aktivierungszentrum	activiteitencentrum	Anforderung	eis
Aktivitätenplan	activiteitenplan		
Alkoholismus	alcoholisme		
Alleinerziehende	eenoudergezin		

Angaben	gegevens	Arbeit in beschützenden Werkstätten; Arbeiter	sociale werkvoorziening arbeider
Angebot (an Produkten u. Dienstleistungen)	aanbod	Arbeiterwohlfahrt (AWO)	sociale hulporganisatie met een sociaal-democratische traditie
Angebot (über Leistungen und Kosten)	offerte	Arbeitgeber	werkgever
Angestellter	bediende; medewerker	Arbeitgeberbescheinigung	werkgeversverklaring
Anhang	bijlage	Arbeits- und Gesundheitsschutz	Arbo-dienst
Anhörung	hoorzitting	Arbeits- und Therapiebetreuer	activiteitenbegeleider
Anlage	bijlage	Arbeits-/Ausbildungsvertrag	werk-/leercontract
Anlaufstellen für Leistungen der Gesundheitsfürsorge	zorgloketten	Arbeitsagentur	arbeidsbureau
Anlernberuf	laaggeschoold beroep	Arbeitsalltag	werkroutine
Anmeldegebühr	inschrijfgeld	Arbeitsamt	arbeidsbureau
anmelden	inschrijven	Arbeitsamt; Arbeitsagentur	Centrum voor Werk en Inkomen (CWI)
Anmeldung	inschrijving	Arbeitsanforderungen	functievereisten; bekwamheidsvereisten
Anordnung	verordening	Arbeitsbedingungen	arbeidsomstandigheden; arbeidsvoorwaarden; werkomstandigheden
anpassen	aanpassen	Arbeitsbeschaffung	tewerkstelling
Anregung	suggestie	Arbeitsbesprechung	werkoverleg
anrufen	bellen; opbellen	Arbeitsbetreuer	werkbegeleider
Ansatz	aanpak	Arbeitserfahrung	werkervaring
Anschrift	adres	Arbeitsfähigkeit	arbeidsgeschiktheid
Ansprechpartner	contactpersoon	Arbeitsform	werkvorm
Anspruch	aanspraak	Arbeitsgruppe	werkgroep
Anspruch auf Fürsorgeleistungen	zorgaanspraak	Arbeitskleidung	werkkleding
Anstellung	aanstelling	Arbeitsklima	werkklimaat
Anstrengung	inspanning	Arbeitskraft	arbeidskracht
antisoziales Verhalten	antisociaal gedrag	Arbeitsleistung	werkprestatie; arbeidsprestatie
Antrag	aanvraag		
Antragsformular	aanvraagformulier		
Antragsteller	aanvrager		
anwenden	toepassen		
Anwendung	toepassing		
Arbeit	werk; arbeid		

Arbeitslohn	loon	Arbeitsvermittler	arbeidsbemiddelaar;
arbeitslos	werkloos		arbeidsconsulent (ar-
Arbeitslosengeld	werkloosheidsuitkering		beidsbureau)
Arbeitslosenquote	werkloosheidspercentage	Arbeitsvermittlung	arbeidsbemiddeling
Arbeitslosenversiche-	werkloosheidswet (WW);	Arbeitsvertrag	arbeidscontract; arbeids-
rung	werkloosheidsverzekering		overeenkomst
Arbeitsloser	werkloze; werkzoekende	Arbeitsverwaltung	arbeidsvoorziening
Arbeitslosigkeit	werkloosheid	Arbeitswelt	arbeidswereld
Arbeitsmarkt	arbeidsmarkt	Arbeitswoche	werkweek
Arbeitsmarktchancen	beroepsperspectief	Arbeitszeit	werktijd
Arbeitsmarktpolitik	arbeidsmarktbeleid	Armut	armoede
Arbeitsmethoden-	werkontwikkeling	Arzt	dokter
entwicklung		Asylant	asielzoeker
Arbeitspflicht	arbeidsplicht	Aufgabe	taak
Arbeitsplan	werkplan	Aufgabenstellung	taakstelling
Arbeitsplanung	werkplanning	Aufgabenverteilung	taakverdeling
Arbeitsplatz	arbeidsplaats; werkplek	Aufklärung	informatievoorziening;
Arbeitsplatz	werkvloer		voorlichting
(im Allgemeinen)		Auflistung	lijst
Arbeitsprogramm	werkprogramma	Aufnahme	opname
Arbeitsprojekt	werkproject	Aufnahme; Unterbrin-	opvang
Arbeitsrecht	arbeidsrecht	gung	
Arbeitsschutz	Arbo-dienst	Aufnahmegespräch	intake-gesprek
Arbeitsschutzgesetz	Arbowet	Aufsicht	toezicht
Arbeitssituation	werksituatie	Auftrag	opdracht
Arbeitsstelle	baan	Ausbilder	docent
Arbeitsstunden	werkuren	Ausbildung	opleiding
arbeitssuchend	werkzoekend	Ausbildungsbedarf	opleidingsbehoefte
Arbeitssuchender	werkzoekende	ausbildungsbegleiten-	beroepsbegeleidend onder-
Arbeitstag	werkdag	der Unterricht	wijs; opleiding buiten de
arbeitsunfähig	arbeidsongeschikt		werkplek
Arbeitsunfähigkeit	arbeidsongeschiktheid	Ausbildungsbeihilfe	basisbeurs; studiebeurs
Arbeitsunfall	arbeidsongeval; bedrijfs-	Ausbildungsberater	school- en beroepskeuze-
	ongeval		adviseur
Arbeitsverhältnis	dienstbetrekking; dienst-	Ausbildungsberuf	opleidingsberoep
	verband	Ausbildungsberufsbild	beroepsprofiel
		Ausbildungsbetrieb	leerbedrijf

Ausbildungseinrichtung	onderwijsinstelling	barrierefrei	drempelvrij
Ausbildungsförderung	studiefinanciering	Basisgesundheits-	eerstelijnsgezondheids-
Ausbildungsgang	leerweg; opleidingstraject	fürsorge	zorg; eerstelijnszorg
Ausbildungskosten	studiekosten	Basisgesundheits-	eerstelijnsgezondheids-
Ausbildungsplatz	opleidingsplaats	versorgung	zorg; basisgezond-
Ausbildungsprogramm	leertraject		heidszorg
Ausbildungsstätte	opleidingscentrum; oplei-	Beamter	ambtenaar
	dingsplaats	beantragen	aanvragen
Ausbildungsvergütung	opleidingstoelage	Bedarf	behoefte
Ausbildungswerkstatt	leerwerkplaats; oplei-	Bedarf an Fürsorge-	zorgbehoefte
	dingswerkplaats	leistungen	
Ausbildungsziel	opleidingsdoel	Bedarfsermittlung	behoeftebepaling
Ausblick	perspectief	Bedürfnis	behoefte
Ausdruck (Computer)	uitdraai	Befähigung	1. bekwaamheid; 2. em-
ausdrucken	uitprinten		powerment
Ausfall	uitval; verzuim	Beförderung	promotie
ausfüllen	invullen	Befreiung (von Ver-	vrijstelling
Ausgangsniveau	aanvangsniveau	pflichtungen)	
Ausgangspunkt	uitgangspunt	befristet	tijdelijk
Ausgrenzung	uitsluiting	begabt	begaafd
Ausländer	allochtoon; buitenlander	Begegnungsstätte	ontmoetingscentrum
Ausreißer	wegloper	Beginndatum	ingangsdatum
Ausschuss	commissie	Begleiter	begeleider
außerschulische Be-	buitenschoolse opvang;	Begründung	toelichting
treuung	naschoolse opvang	Begünstigter	begunstigde
Austauschprojekt	uitwisselingsproject	Begutachtung	beoordelingsproces; keu-
Ausweis	identiteitsbewijs		ring
Auswertung	evaluatie	Behandlung	behandeling
Auszubildender (Azubi)	leerling; student	Behandlungsvertrag	behandelingsovereen-
Autismus	autisme		komst
autistisch	autistisch	Behandlungszentrum	behandelingscentrum
AWO (Arbeiterwohl-	sociale hulporganisatie	behindert	gehandicapt
fahrt)	met een sociaal-democra-	Behindertenausbildung	speciale opleiding voor ge-
	tische traditie		handicapten
		Behindertenfürsorge	gehandicaptenzorg

behindertengerechte Wohnung	gehandicaptenhuisvesting	berufliche Mobilität	beroepsmobiliteit
Behindertenhilfe	gehandicaptenzorg	berufliche Qualifikation	beroepskwalificatie
Behindertenwesen	gehandicaptenzorg	berufliche Rehabilitation	beroepsrevalidatie
Behinderter	gehandicapte		
Behinderung	handicap; beperking	berufliche Tätigkeit	werkzaamheid
Behörde	overheidsinstelling	berufliche Weiterbildung	bijscholing; herscholing
behördlich	bestuurlijk		
Beihilfe	tegemoetkoming; toelage	berufliche Wiedereingliederung	herintrede (in het beroep); terugkeer in het arbeidsproces
Belastbarkeit (finanzielle -)	draagkracht (financiële -)		
Belästigung	overlast	beruflicher Kontext	beroepscontext
Belegschaft	personeelsleden	beruflicher Werdegang	arbeidsverleden
Belegungsgrad	bezettingsgraad	berufliches Kompetenzprofil	beroepscompetentieprofiel (BCP)
Bemessungsgrundlage	berekeningsgrondslag	Berufsabschluss	diploma
Benachrichtigung	mededeling	Berufsausbildung	beroepsopleiding
benachteiligt	achterstands-; kansarm; benadeeld	Berufsausbildungsvertrag	leercontract; leerovereenkomst
benachteiligte Gruppe	achterstandsgroep	Berufsaussichten	beroepsvooruitzichten; carrièremogelijkheden; loopbaanvooruitzichten
Beobachtung	observatie		
Beobachtungszentrum	observatiecentrum		
Berater	adviseur; consulent	Berufsausübung	beroepsuitoefening
Beratung	advies	Berufsberater	beroepskeuzeadviseur
Beratungskommission	adviescommissie	Berufsberatung	beroepskeuzebegeleiding; beroepskeuzevoorlichting; beroepsoriëntatie; beroepsvoorlichting
Beratungsorgan	adviesorgaan; overlegorgaan		
Beratungsstelle	consultatiebureau		
Bereich	gebied	Berufsbezeichnung	beroepsaanduiding; beroepsbenaming; naam van het beroep
Bereitschaftsdienst	dienst		
Bericht	rapport; rapportage; verslag	Berufsbild	beroepscompetentieprofiel (BCP); beroepsprofiel
Berichterstattung	rapportage; verslaglegging	berufsbildende Schule	school voor beroepsonderwijs
Beruf	beroep		
berufliche Einstellung	beroepshouding		
berufliche Kompetenz	beroepscompetentie		

Berufsbildungseinrichtung	beroepsonderwijsinstelling; opleidingsvoorziening; school voor beroepsonderwijs	Beschäftigung (über Tag)	dagbesteding
Berufsbildungssystem	beroepsonderwijs	Beschäftigungsfähigkeit	employability; inzetbaarheid
Berufsbildungswesen	beroepsonderwijs	Beschäftigungslosigkeit	werkloosheid
Berufsbildungszentrum	beroepsopleidingscentrum; centrum voor beroepsopleiding	Beschäftigungssituation	werkgelegenheidssituatie
Berufschancen	beroepskansen	Beschäftigungsverhältnis	dienstbetrekking; loondienst; werk; werkgelegenheid
Berufserfahrung	beroepservaring		
Berufsfeld	beroepengroep	Beschäftigungsverlauf	arbeidsverleden
Berufsförderungswerk	centrum ter bevordering van de arbeidsgeschiedheid	Bescheid	besluit
		bescheinigen	certificeren
Berufsförderungszentrum	herscholingscentrum	Bescheinigung	certificaat
Berufsgeheimnis	beroepsgeheim	Beschluss	besluit; beslissing
Berufskolleg (NRW)	centrum voor beroepsonderwijs	Beschränkung	beperking
		beschützende Werkstatt	sociale werkplaats
Berufskompetenzprofil	beroepscompetentieprofiel (BCP)	beschützende Wohnform	beschermd woonvorm
Berufspendler	beroepspendelaar; forens	Beschwerdestelle	klachtenopvang
Berufspraktikum	beroepsstage	Besprechung	bespreking
berufspraktische Ausbildung	beroepspraktijkvorming (BPV)	bestätigen	bevestigen
berufspraktischer Unterricht	beroepsgericht onderwijs	Bestätigung	bevestiging
Berufstätiger	beroepsbeoefenaar	Besucheradresse	bezoekadres
Berufstätigkeit	beroepsuitoefening; werkzaamheid	betreuende und pflegende Angehörige	mantelzorgers
		Betreuer	begeleider
berufsübergreifend	beroeps overstijgend	betreutes selbständiges Wohnen	begeleid zelfstandig wonen
Berufsverband	beroepsvereniging	betreutes Wohnen	begeleid wonen; woonbegeleiding
Berufswahl	beroepskeuze	Betreutes Wohnen im Alter	aanleunwoning
Beschäftigung	werk	Betreuung	begeleiding; opvang; verzorging
Beschäftigung (Arbeitsplätze)	werkgelegenheid		

Betreuung (von Schutzbefohlenen)	verzorging	Bewerbung	sollicitatie
Betreuung am Arbeitsplatz	werkbegeleiding	Bewerbungspflicht	sollicitatieplicht
Betreuung außer Haus	opvang buitenshuis	Bewerbungsverfahren	sollicitatieprocedure
Betreuung bei Arbeits- und Therapiemaßnahmen	activiteitenbegeleiding	Bewertung	beoordeling; waardering
Betreuung durch Gasteltern	gastouderopvang	Bewilligen	toekennen
Betreuung und Pflege durch Familienangehörige, Freunde und Nachbarn	mantelzorg	Bewilligung	toekenning
Betreuungsbedarf	zorgvraag	Bewilligung von Fürsorgeleistungen	zorgtoewijzing
Betreuungsplan	zorgplan	Bewohnerausschuss	bewonerscommissie
Betreuungsprogramm	zorgprogramma	bezuschussen	subsidieren
Betreuungsprozess	zorgproces	Bildung	onderwijs; vorming
Betreuungstätigkeit	zorgfunctie	Bildungsangebot	onderwijsaanbod; onderwijsvoorzieningen
Betreuungszentrum	opvangcentrum	Bildungsarbeit	educatief werk; vormingswerk
Betrieb	bedrijf	Bildungseinrichtung	onderwijsinstelling
betriebliche Kinderbetreuung	bedrijfsgerichte kinderopvang	Bildungsgang; Bildungsweg (allg.)	schoolloopbaan
betriebliche Sozialarbeit	bedrijfsmaatschappelijk werk	Bildungsmaßnahme	onderwijsactiviteit
Betriebsgelände	bedrijfspan	Bildungsniveau	onderwijsniveau
Betriebsgröße	bedrijfs grootte	Bildungspolitik	onderwijsbeleid
Betriebskindergarten	bedrijfs crèche	Bildungsstätte	onderwijsinstelling
Betriebspraktikum	bedrijfsstage	Bildungssystem	onderwijsstelsel; onderwijssysteem
Betriebsrat	ondernemingsraad		onderwijsinstelling
Betrug	fraude	Bildungsträger	educatief verlof
Beurteilung	beoordeling; keuring	Bildungsurlaub	onderwijs; onderwijsstelsel; onderwijssysteem
Bewährungshelfer	reclasseringsambtenaar	Bildungswesen	verzoek
Bewährungshilfe	reclassering		blind
Bewährungsstrafe	voorwaardelijke straf	Bitte	blindeninstituut
bewegungsbehindert	motorisch gehandicapt	blind	blindenschrift
Bewerber	sollicitant	Blindenanstalt	bruto
		Blindenschrift	brutoloon
		brutto	budgetteren
		Bruttolohn	bureau; kantoor
		budgetieren	
		Büro	

Caritas	sociale hulporganisatie van de Katholieke Kerk in Duitsland	Dienstbesprechung	werkoverleg
Chancengleichheit	gelijke kansen	Dienstleister (im Bereich des Gesundheitswesens)	zorgaanbieder
Checkliste	checklist	Dienstleistung	dienstverlening
Chef	baas	Dienstleistungssektor	dienstensector
chronisch	chronisch	Dienstverhältnis	dienstverband
chronisch Kranker	chronisch zieke	Dienstzeit	diensttijd
		Differenzierungsbereich (in der Ausbildung)	uitstroombifferentiatie; specialisatie
		Diplomarbeit	doctoraalscriptie
		Diskriminierung	discriminatie
		Distanz	afstand
		Doktor (Dr.)	doctor (dr.); dokter
		Dokumentation	documentatie
		Dolmetscher	tolk
		DPWV (Deutscher Paritätischer Wohlfahrtsverband)	soziale hulporganisatie; koepelorganisatie van verschillende organisaties op sociaal vlak
Dachorganisation	koepelorganisatie	Dr. (Doktor)	dr. (doctor)
Dachverband	koepelorganisatie	dreizehntes Monatsgehalt	dertiende maand
Datei (Computer)	bestand (computer)	Droge	drug
Daten	gegevens	drogenabhängig	drugsverslaafd
Defizit	tekort	Drogenabhängiger	drugsverslaafde
Demenz	dementie	Drogenabhängigkeit	drugsverslaving
Deutscher Paritätischer Wohlfahrtsverband (DPWV)	soziale hulporganisatie; koepelorganisatie van verschillende organisaties op sociaal vlak	Drogenkonsum	drugsgebruik
Deutschland	Duitsland	Drogenkonsument	drugsgebruiker
deviantes Verhalten	afwijkend gedrag	Drop-out	drop-out
Devianz	deviatie; afwijking	Drucker	printer
Dezentralisierung	decentralisering	durchführen	uitvoeren
Diakonisches Werk (DW)	soziale hulporganisatie van de Evangelische Kerk in Duitsland	Durchführung	uitvoering
		Durchgangsheim	fasehuis; kortverblijf-tehuis

ehrenamtlich	pro deo	Einzugsbereich für die	plaatsingsgebied
ehrenamtliche Arbeit	vrijwilligerswerk	Unterbringung	
ehrenamtliche Tätigkeit	vrijwilligerswerk	Elementarbildung	basisopleiding
Ehrenamtlichenorganisation	vrijwilligersorganisatie	elterliche Gewalt	ouderlijk gezag
ehrenamtlicher Helfer	vrijwilliger	Eltern	ouders
Eignung	geschiktheid	Elternberatung	ouderbegeleiding
Eignungsprüfung	bekwaamheidsproef; geschiktheidsproef; proeve van bekwaamheid	Elternbeteiligung	ouderparticipatie
	inleiding; introductie	Eltern-Kind-Fürsorge	ouder- en kindzorg
Einführung	implementatie	Elternschaft	ouderschap
Einführung (z.B. einer Neuerung)		Elternverband	oudervereniging
eingeschränkt Erwerbsfähiger	arbeidsgehandicapte	Elternvereinigung	oudervereniging
Eingruppierung (tariflich)	inschaling	E-Mail-Adresse	e-mail-adres
Einkaufshilfe	boodschappenhulp	Empfehlung	aanbeveling; advies
Einkommen	inkomen	Empfehlungsbrief	aanbevelingsbrief
Einkommenssteuer	inkomstenbelasting	Employability	inzetbaarheid
einloggen	inloggen	Endbericht	eindrapport
einreichen	indienen	Entgelt	beloning; salaris
Einrichtung	inrichting; instelling	Entgeltbescheinigung	loonstrook
Einsatzfähigkeit	inzetbaarheid	entlassen	ontslaan
Einschränkung	beperking	Entlassung	ontslag
einstellen	in dienst nemen	Entlohnung	beloning; betaling; uitbetaling
Einstellung (Haltung)	houding		
einstufen	inschalen	Entscheidungsfindung	besluitvorming
Einstufung	indeling; inschaling	Entwicklung	ontwikkeling
Einvernehmen	overeenstemming	Entwicklungspsychologie	ontwikkelingspsychologie
einverstanden	akkoord		
Einwanderer	allochtoon	Entwicklungs-schwäche	ontwikkelingsachterstand
einweisen	plaatsen	Entwurf	ontwerp
einweisende Instanz	plaatsende instantie	erarbeiten	uitwerken
Einweisung	opname; plaatsing	erblich	erfelijk
Einzelfallhilfe	individuele hulpverlening	erbliche Krankheit	erfelijke aandoening
		Erbringung von Fürsorgeleistungen	zorgverlening
		Erfahrungsaustausch	uitwisseling van ervaringen
		Erfahrungslernen	ervaringsleren

erforderlich	vereist	EU (Europäische Union)	EU (Europese Unie)
Erklärung	uitleg	Europäische Union (EU)	Europese Unie (EU)
Erklärung zur Sterbehilfe	euthanasieverklaring	Europäischer Sozialfonds (ESF)	Europees Sociaal Fonds (ESF)
Erlass	verordening	Evaluation	evaluatie
Erläuterung	toelichting; uitleg	evaluieren	evalueren
Erreichbarkeit	bereikbaarheid	Experte	expert
Erstausbildung	initiële opleiding		
erstellen	opstellen (van een plan)		
erweiterte Tagesbetreuung	verlengde dagopvang		
Erwerbsfähigkeit	arbeidsgeschiktheid		
erwerbsunfähig	arbeidsongeschikt		
Erwerbsunfähigkeit	arbeidsongeschiktheid		
Erwerbsunfähigkeitsrente	arbeidsongeschiktheids-uitkering		
Erzieher/in (in einer Kinderkrippe)	peuterleidster		
Erziehung	opvoeding		
Erziehungsbeistandschaft	gezinsvoogdij; ondertoezichtstelling (OTS)		
Erziehungsberatung	spel- en opvoedingsvoorzichting		
	opvoedingssteunpunt		
Erziehungsberatungsstelle	opvoedingsondersteuning		
Erziehungshilfe	oudercursus		
Erziehungskurs	opvoedingsprobleem		
Erziehungsproblem	maaltijdvoorziening voor bejaarden en zieken, georganiseerd door Sozialstationen en hulporganisaties		
Essen auf Rädern	voedingsassistent		
	eetstoornis		
Essenshelfer	eetverslaafde		
Essstörung	ethische commissie		
Esssüchtige			
Ethikkommission			

Fachausbildung	vakopleiding	Familienpflege	gezinsverzorging; gezins-
Fachbegriff	vakterm		verpleging
Fachfortbildung	deskundigheidsbevorde- ring	Familienpflegehelferin	gezinshelpende
		Familienpflegerin	verzorgende thuiszorg;
Fachgebiet	vakgebied		gezinsverzorgende
Fachhochschulab- schluss	diploma Hoger Beroeps- onderwijs	Familienprojekt	gezingsproject
Fachhochschule (FH)	hogeschool	Familienstand	burgerlijke staat
Fachhochschulstudium	HBO (Hoger Beroepson- derwijs)	Familienzusammen- führung	gezingshereniging
fachinhaltlich	vakinhoudelijk	Feiertag	feestdag
Fachkunde	vakmanschap	Ferien	vakantie
Fachmann	deskundige; vakman	Fertigkeit	vaardigheid
fachpraktische Ausbil- dung	praktische opleiding	Festanstellung	vaste aanstelling
		FH (Fachhochschule)	hogeschool
Fachsprache	vaktaal	FH-Studium	Hoger Beroepsonderwijs (HBO)
fachübergreifend	interdisciplinair	Finanzierbarkeit	betaalbaarheid
Fachwissen	vakkennis	finanzieren	bekostigen
Fähigkeit	bekwaamheid; vermogen	Finanzierungsdefizit	financieringstekort
Fahrdienst für Behin- derte	aanvullend vervoer	Finanzierungsmodell	bekostigingsmodel
Faktum	feit	Finanzierungsverfah- ren	financieringsstelsel
Fall	zaak	Flexibilität	flexibiliteit
familiäre Probleme	gezinsproblemen	flexibler Arbeitsver- trag	flexibel arbeidscontract
familiäre Situation	gezinssituatie		
familiäres Videover- haltenstraining	videohometraining	flexibles Arbeitsver- hältnis	flexibele arbeidsverhou- ding
Familie (Geschlecht)	familie	Fonds	fonds
Familie (Klein-)	gezin	Fördergelder	subsidies
familienersetzende	gezinsvervangend tehuis	Fördermittel	subsidies
Unterbringung		fördern (allg.)	stimuleren
Familiengericht	familieraad	fördern (finanziell)	subsidieren
Familienheim	familiehuis; gezinshuis	Förderrichtlinie	subsidiereregeling
Familienhelfer	gezinshelpende	Förderung (allg.)	stimulering
Familienhilfe	gezinsondersteuning; alfahulp	Förderung (finanziell)	subsidie
		Formblatt	formulier; format
		Formular	formulier

Forschung	onderzoek	Ganztagsschule	dagonderwijs; dagoplei- ding
Fortbildung	bijscholing; nascholing; vervolgopleiding	Gasteltern	gastouders
Fortschritt	vooruitgang	Gebärdendolmetscher	doventolk
Fragebogen	vragenlijst	Geburtenregelung	geboorteregeling
Frauenhaus	vrouwenopvang; Blijf-van- m'n-lijfhuis	Gefängnis	gevangenis
Freiheit	vrijheid	Gehalt	salaris
freiheitseinschränken- de Maßnahme	vrijheidsbeperkende maatregel	Gehaltseinstufung	inschaling
freiwillige Aufnahme	vrijwillige opname	Gehaltsgruppenstufe	loonschaal
Freizeit	vrije tijd	Gehhilfe	rollator
Freizeiteinrichtung	recreatieve voorziening	Gehörlosenschule	doveninstituut
Freizeitgestaltung	vrijtijdsbesteding	geistig behindert	verstandelijk gehandicapt
Frist	termijn	geistig zurückgeblie- ben	zwakbegaafd
Früherkennung von Entwicklungsstörun- gen	vroegtijdige onderkenning van ontwikkelingsstoor- nissen (VTO)	Gemeinde (Kommune)	gemeente
Frühförderung	vroeghulp (gehandicapt- zorg)	Gemeinderat	gemeenteraad
		gemeinnützige Orga- nisation	non-profit-organisatie
		gemeinsames Sorge- recht	co-ouderschap
Führungsebene	managementniveau	gemeinschaftliches Wohnen	gemeenschappelijk wonen
Führungskraft	leidinggevende	Genehmigung	vergunning
Führungsstab	staf	genetische Beratung	erfelijkheidsvoorlichting
funktionelle Störung	functiestoornis	Gericht	rechtbank; gerechtshof
Fürsorge	hulpverlening; zorg	Gerichtsbarkeit	rechtspraak
Fürsorge nach Maß	zorg op maat	Gerichtshof	Hof van Justitie
Fürsorgeamt	sociale dienst	gering qualifiziert	ongeschoold
Fürsorgebedarf	zorgbehoefte	Geschäftsbericht	jaarverslag
Fürsorgeeinrichtungen und -leistungen	zorgvoorzieningen	Geschäftsführer	directeur
Fürsorgepflicht	zorgplicht	Geschäftsführung	directie
fusionieren	fuseren	geschäftsunfähig	handelingsonbekwaam
		Geschäftsunfähigkeit	handelingsonbekwaam- heid
		geschützte Beschäf- tigung	beschermde tewerkstel- ling

Gesellschaft	maatschappij; samenleving	Grenzgebiet	grensregio
gesellschaftlich	maatschappelijk	grenzüberschreitend	grensoverschrijdend
gesellschaftliche Ausgrenzung	sociale uitsluiting	Grundbildung	basisvorming; basiseducatie
Gesetz	wet	Grundfertigkeiten	basisvaardigheden
Gesetzgeber	wetgever	Grundkenntnisse	basiskennis
Gesetzgebung	wetgeving	Grundlage	basis; grondslag
gesetzlich	wettelijk	Grundrechte	grondrechten
gesetzliche Bestimmung	wetsbepaling	Grundsatz	beginsel
Gesetzliche Krankenversicherung (GKV)	ziekenfondsverzekering	Grundschule	basisschool
gesetzlicher Vertreter	wettelijke vertegenwoordiger	Grundschulunterricht	basisonderwijs
Gesprächsgruppe	gespreksgroep	Gruppenarbeit	groepswerk
Gesundheit und Soziales	Zorg en Welzijn	Gruppendynamik	groepsdynamiek
Gesundheits- und Kinderkrankenpfleger/in	kinderverpleegkundige	Gruppenerziehung	groepsopvoeding
Gesundheits- und Krankenpfleger/in	verpleegkundige	Gruppenleiter	groepsleider
Gesundheitsamt	Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)	Gutachten	advies; rapport
Gesundheitsberater	zorgconsulent	Gutachter	adviseur
Gesundheitssektor	zorgsector		
Gesundheitswesen	gezondheidszorg; zorgsector		
Gesundheitszentrum	gezondheidscentrum		
gewähren	verlenen		
Gewalt	geweld		
GKV	Gesetzliche Krankenversicherung; ziekenfondsverzekering		
Gleichbehandlung	gelijke behandeling		
Gleichheitsprinzip	gelijkheidsbeginsel		
Grenzgänger	grensarbeider		

Haftung	aansprakelijkheid	heilpädagogisches Kinderheim	medisch kindertehuis
halbstationäre Betreuung und Pflege	semi-murale zorg	Heim	tehuis
Haltung	houding; attitude	Helfer-Ausbildung	assistentopleiding (niveau 1)
Handy	mobieltje; GSM; mobiele telefoon	Hemmschwelle	drempel
Hauptgeschäftsführer	algemeen directeur	Herausforderung	uitdaging
Hauptschulabschluss	diploma Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs (VMBO)	Hilfe im Einzelfall	contextuele hulpverlening
		Hilfe im Haushalt	huishoudelijke zorg; thuishulp
Hauptschule	Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs (VMBO)	Hilfe nach Maß	klantgerichte zorg
		Hilfeplan	begeleidingsplan (IP); behandelplan; zorgplan; hulpverleningsplan; ondersteuningsplan
Haus- und Familienpflege	thuiszorg		ongeschoold werk
Haus- und Familienpflegehelfer/in	helpende thuiszorg	Hilfsarbeit	ongeschoolde werknemer; ongeschoolde arbeider
Haus- und Familienpfleger/in	verzorgende thuiszorg	Hilfsarbeiter	
Hausarzt	huisarts		
Hausbesuch	huisbezoek	Hilfsmittel	hulpmiddelen
Haushaltsdefizit	begrotingstekort	Hindernis	belemmering
Haushaltsjahr	begrotingsjaar	Hintergrund	achtergrond
Haushaltskürzung	bezuiniging	hoch qualifiziert	hoog opgeleid
Haushaltstätigkeiten	huishoudelijk werk	Hochschulabsolvent	afgestudeerde hoger onderwijs
häusliche Betreuung	thuisopvang	Hochschulbildung	Wetenschappelijk Onderwijs (WO)
Hauspflege	thuiszorg	Hochschule	instelling voor hoger onderwijs
Hauspfleger/in	gezinsverzorgende		
Heilerzieher	orthopedagoog		
Heilerziehung	heilpedagogie(k)		
Heilerziehungspflege	gehandicaptenzorg	Hochschulunterricht	hoger onderwijs (HO)
Heilerziehungspflegehelfer/in	helpende in de gehandicaptenzorg	Hochschulwesen	tertiair onderwijs
Heilerziehungspfleger	orthopedagoog	Höchstbetrag	maximumbedrag
Heilpädagogik	orthopedagogie; heilpedagogie(k)	hörbehindert	auditief gehandicapt
		Hörverständnistest	luistertoets
heilpädagogische Kindertagesstätte	medisch kleuterdagverblijf	Hospiz	hospitium

Identitätsnachweis	ID-bewijs	Jahresbericht	jaarbericht
IHP (Individueller Hilfeplan)	begeleidingsplan (IP)	Jahresbilanz	balans
IKT (Informations- und Kommunikations-technologie)	ICT (informatie- en communicatietechnologie)	Job	baan
Indikation	indicatiestelling	Jugend	jeugd
Indikationsstellen	indicatieorganen	Jugendamt	Bureau Jeugdzorg
Individualunterricht	individueel onderwijs	Jugendarbeit	jeugdwerk; jongerenwerk
Individueller Hilfeplan (IHP)	begeleidingsplan (IP)	Jugendarbeitslosigkeit	jeugdwerkloosheid
Information	informatie	Jugendfreizeitstätte	jeugdcentrum
Informationsrecht	recht op informatie	Jugendgesundheitsfürsorge	jeugdgezondheidszorg
Informationsstelle	informatiecentrum	Jugendheim	jeugdtehuis
Inhalt	inhoud	Jugendhilfe	jeugdzorg; jeugdhulpverlening
inhaltlich	inhoudelijk	Jugendlicher	jongere
Initiativrecht	initiatiefrecht	Jugendpflege	jeugdzorg
Inстанz	instantie	Jugendpfleger	jongerenwerker
Institution	instelling; institutie	Jugendrichter	kinderrechter
Integration	integratie	Jugendschutz	jeugdbescherming
integrierte Versorgung	integrale zorg	juristische Person	rechtspersoon
Interaktionsbegleitung per Video	video-interactiebegeleiding		
interdisziplinär	interdisciplinair		
Interessengemeinschaft	belangenvereniging		
Interessenvertretung	belangenbehartiging; belangenorganisatie		
Internat	kostschool; internaat		
internationaler Austausch	internationale uitwisseling		
Intervention	interventie		
Invalidität	invaliditeit		
Inzest	incest		
IT (Informations-technologie)	ICT (informatie- en communicatietechnologie)		

Kalenderjahr	kalenderjaar	Kompetenzförderung	deskundigheidsbevordering
Kalendermonat	kalendermaand	kompetenzgerichtetes Lernen	competentiegericht leren
Kalkulation	begroting	kompetenzorientiertes Lernen	competentiegericht leren
Kapitel	hoofdstuk	Kompetenzprofil	beroepsprofiel; competentieprofiel
karitativ	charitatief	Konferenz	conferentie
Karriere	loopbaan	Konferenzraum	conferentiezaal
Karrieremöglichkeiten	loopbaanmogelijkheden	Konfliktschlichtung	conflictbemiddeling
Kassenbuch	kasboek	Königreich der Niederlande	Koninkrijk der Nederlanden (NL plus Nederlandse Antillen en Aruba)
Kennenlernen	kennismaking	Konsulent	consulent
Kenntnis	kennis	Kooperation	samenwerking; coöperatie
Kernziele	kerndoelen	Kooperationsprojekt	samenwerkingsproject
Kind	kind	Kooperationsvereinbarung	samenwerkingsovereenkomst
Kind im Vorschulalter	kleuter	Koordination	coördinatie
Kinderarbeit	kinderarbeid	koordinieren	coördineren
Kinderbetreuung	kinderopvang	körperbehindert	lichamelijk gehandicapt
Kindergarten	kleuterschool	Korrespondenz	correspondentie
Kinderheim	kindertehuis	Kostenplanung	begroting
Kinderkrippe	crèche; kinderopvang	krank	ziek
Kindertagesstätte	crèche; kinderdagverblijf	Krankenhaus	ziekenhuis
Klausurtagung	heidag	Krankenkasse	ziekenfonds
Kleinkind	peuter	Krankenpflegehelfer/in	helpende verpleging
Klient	cliënt	Krankenpfleger	verpleger; ziekenverzorger
Klientenorganisation	cliëntenorganisatie	Krankenpflegerin	verpleegster; ziekenverzorgster
Klientenperspektive	cliëntenperspectief	Krankenversicherer	zorgverzekeraar
Klientenvertretung	cliëntenraad	Krankheit	ziekte
Klientenzugang	cliënteninstroom	krankheitsbedingte Fehlzeiten	ziekteverzuim
Kofinanzierung	cofinanciering	Krankheitskosten	ziektekosten
kognitiv	cognitief		
kognitive Fähigkeiten	cognitieve vaardigheden		
Kollege	collega		
Kommerzialisierung	commercialisering		
Kommission	commissie		
kommunal	gemeentelijk		
kommunale Verwaltung	gemeentebestuur		
Kommune (Gemeinde)	gemeente		
Kompetenz	competentie		
Kompetenzentwicklung	competentieontwikkeling		

Krankheitstag	ziektedag	Landkreis	landelijk district (bijv.: Kreis Wesel)
Krankmeldung	ziekmelding		
Krisenberatungsstelle	crisiscentrum	Landschaftsverband	regionaal samenwerkingsverband van Kreise en kreisfreie Städte op het gebied van zorg, welzijn en cultuur; bestaan alleen in Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen
Kulturunterschied	cultuurverschil		
Kurs	cursus		
Kursgebühr	cursusgeld; lesgeld		
Kursplan	lesrooster		
Kursteilnehmer	cursist		
Kurzaufnahme	kortdurende opname		
Kurzbetreuung	kortdurende opvang		
		Laufbahn	loopbaan
		Laufwerk (Computer)	drive (computer)
		Laufzeit	looptijd
		Lebenshaltungskosten	levensonderhoud
		lebenslanges Lernen	levenlang leren
		Lebenslauf	c.v. (curriculum vitae)
		lebenspraktische Fähigkeiten	zelfredzaamheid
		Lebensqualität	kwaliteit van het leven
		Lebenssituation	leefsituatie
		Lebensumfeld	leefomgeving
		lebensverlängernde Maßnahmen	levensverlenging
		Leerlauf	leegloop
		Lehrbefähigung	onderwijsbevoegdheid
		lehren	onderwijzen
		Lehrer	leraar; onderwijzer; onderwijsgevende; leerkracht
		Lehrgang	leergang
		Lehrkraft	leerkracht
		Lehrkräfte	onderwijzend personeel
		Lehrling	leerling; student
		Lehrlingsaustausch	studentenuitwisseling
		Lehrmethode	lesmethode
		Lehrmittel	leermiddel
		Lehrplan	leerplan
		lehrreich	leerzaam
		Lehrstelle	opleidingsplaats

Lehrstoff	leerstof	Lernvoraussetzung	leervoorwaarde
Leistung	prestatie	Lernziel	leerdoel
Leistungsangebot	zorgaanbod	Lohn	loon
(im Bereich des Gesundheitswesens)		Lohnkostenzuschuss	loonkostensubsidie
Leistungsdauer	uitkeringsduur	Lokalpolitik	lokaal beleid
Leistungsempfänger	zorgconsument	löschen	wissen; deleten
Leistungserbringer	hulpverlener	Lösungsvorschlag	voorstel voor verbetering
Leistungsniveau	prestatieniveau		
Leitbild	missie		
Leitlinie	richtlijn		
Leitung (einer Gruppe)	leiding		
Leitung (einer Organisation, eines Vereins)	bestuur		
Lern- und Arbeitsprojekt	leer- en werkproject		
Lernbeeinträchtigungen	leermoeilijkheden		
Lerneinheit	leermodule		
lernen	leren		
Lernen am Arbeitsplatz	leren op de werkplaats; leren op de werkplek		
Lernen im Arbeitsprozess	leren op de werkplek		
Lernfähigkeit	leervermogen; leerschiktheid		
Lerninhalt	leerinhoud		
Lernkontext	leercontext		
Lernmodul	leermodule		
Lernmotivation	leermotivatie		
Lernort	leerplek; leerplaats		
Lernprozess	leerproces		
Lernschwäche	leermoeilijkheid		
Lernschwierigkeit	leermoeilijkheid		
Lernstörung	leerstoornis		
Lernumgebung	leeromgeving; leersituatie		
Lernverhalten	leergedrag		
Lernvermögen	leervermogen		

Magisterarbeit	doctoraalscriptie	Mütterberatungsstelle	Fiom Bureau
Mahlzeitendienste	maaltijdvoorziening	Muttersprache	moedertaal
Mangel	gebrek; tekort		
Maßnahme	maatregel		
materielle Hilfe	materiële hulpverlening		
medizinische Versorgung	medische verzorging		
mehrfachbehindert	meervoudig gehandicapt		
Mehrwert	meerwaarde	Nachbar	buur
Meinung	mening; opinie	Nachbarland	buurland
Meldestelle	meldpunt	Nachbarschaft	buurt
Mentorenschaft	mentorschap	Nachbarschaftsarbeit	buurtwerk
Mentorentätigkeit	mentorschap	Nachbarschaftshilfe	burenhulp
Methode	methode	Nachbarschaftszentrum	wijkcentrum; wijksteunpunt
Migrant	allochtoon	nachfragegesteuert	vraaggestuurd
Minderheiten	minderheden	Nachfragesteuerung	vraagsturing
minderjährig	minderjarig	Nachhaltigkeit	duurzaamheid
Mindestlohn	minimumloon	Nachricht	mededeling
Mindestregelsatz	sociaal minimum	Nachsorge	nazorg
Missbrauch	misbruik	Nachtwache	slaapwacht
Misshandlung	mishandeling	Nachweis	bewijs
Mitarbeitergespräch	functioneringsgesprek	national	landelijk
Mitbestimmung	inspraak; medezeggenschap	nationales Recht	nationale wetgeving
		Nationalität	nationaliteit
Mitbestimmungsrecht	medezeggenschap	natürliche Person	natuurlijke persoon
Mitglied	lid	netto	netto
Mitgliedschaft	lidmaatschap	Nettolohn	nettoloon
Mitsprache	inspraak; medezeggenschap	Netzwerk	netwerk
		Neuankömmling	nieuwkomer
Mittlere Reife	MBO-diploma	Neubauviertel	nieuwbouwwijk
Mittlerer Bildungsabschluss	MBO-diploma	Niederlande	Nederland
Mobilität	mobiliteit	Niederlassung	vestiging
Moderation	gespreksleiding; leiding van een werkgroep	niedrigschwellig	laagdrempelig
		notieren	aantekenen; opschrijven
Moderator	dagvoorzitter	Notiz	aantekening
Modul	module; moduul	Notunterkunft	noodopvang

Obdachlosen asyl	tehuis voor daklozen	Pädagoge	pedagoog
Obdachlosenunterkunft	logeervoorziening voor daklozen	Pädagogik	pedagogie(k)
Obdachloser	dakloze	pädagogische und psychosoziale Beratung	counseling
Obdachlosigkeit	dakloosheid	pädagogischer Beratungsdienst	pedagogisch adviesbureau
offene Jugendarbeit	ambulante jeugdhulpverlening	palliative Behandlung	palliatieve zorg
	vacature	Partner	partner
offene Stelle	vacature	Partnerschaft	partnerschap
öffentliche Ausschreibung	openbare aanbesteding	Patient	patiënt
öffentliche Dienste	overheidsdiensten	Patientenaufklärung	patiëntenvoorlichting
öffentliche Mittel	overheidsgeld; algemene middelen	Patientenbeirat	patiëntenraad
öffentliche Schule	openbare school	Patientenbeteiligung	patiëntenparticipatie
öffentliche Verkehrsmittel	openbaar vervoer	Patientenerklärung	patiëntenverklaring
Öffentlicher Dienst	overheid	Patientenperspektive	patiëntenperspectief
Öffentlicher Nahverkehr (ÖPNV)	openbaar vervoer	Patientenvereinigung	patiëntenorganisatie
Öffentlicher Personennahverkehr (ÖPNV)	openbaar vervoer	Pendler	forens; pendelaar
öffentliches Interesse	algemeen belang	Personalabteilung	P&O-afdeling
Öffentlichkeit	openbaarheid; publiek	Personalbestand	personeelsbestand
öffentlich-rechtlich	publiekrechtelijk	Personalentwicklung	loopbaanontwikkeling
Öffnungszeiten	openingstijden	Personalpolitik	personeelsbeleid
Ombudsmann	ombudsman	Personalrekrutierung	werving
Organigramm	organogram	personenbezogene Daten	persoonsgegevens
Organisation	organisatie	Personenregistrierung	persoonsregistratie
Originalbeleg	origineel bewijs(stuk)	persönlich	persoonlijk
Orthopädagogik	orthopedagogie; heilpädagogie(k)	Persönliches Budget	persoonsgebonden budget
		Persönlichkeit	persoonlijkheid
		Pflege	verpleging; zorg
		Pflege (häusliche -)	thuiszorg
		Pflege in der Gemeinschaft	maatschappelijke opvang
		Pflege- und Betreuungsprotokoll	zorgprotocoll
		Pflegeaufgaben	zorgtaken
		Pflegeausbildung	zorgopleiding

Pflegeeltern	pleegouders	Problemfall	probleemgeval
Pflegefachkraft	verzorgende	Problemkind	probleemkind
Pflegefamilie	pleeggezin	Problemschüler	probleemleerling
Pflegeheim	verpleeghuis	professionelle	beroepskracht
Pflegeheim für geistig Behinderte	loegerhuis	Arbeitskraft	
Pflegehelfer/in	zorgassistent	professionelle Gesundheitsfürsorge	professionele zorg
Pflegekind	pleegkind	professionelle Standards	beroepsnormen
pflegende Angehörige (betreuende und -)	mantelzorgers	Projekt	project
Pflegepersonal	verpleegkundigen	Protokoll	notulen; protocol
Pflegeregistrierung	zorgregistratie	Protokollant	notulist
Pflegevermittler	zorgcoördinator	Psychiatrie	psychiatrie
Pflegevermittlung	zorgcoördinatie	Psychologie	psycholoog
Pflegewissenschaft	verplegingswetenschap	Psychologie	psychologie
Phase	fase	psychosozial	psychosociaal
Planstelle	formatieplaats	psychosoziale Gesundheitsfürsorge	psychosociale hulpverlening
Planung	planning; ontwerp	Publikum	publiek
Politik	beleid		
Postleitzahl	postcode		
Praktikant/-in	stagiair/-e		
Praktikum	stage		
Praktikumsbetreuer	stagebegeleider		
Praktikumsvertrag	stageovereenkomst		
praktische Hilfe	praktische dienstverlening		
Präsentation	presentatie		
Prävention	Preventie		
präventiv	preventief		
präventive Jugendhilfe	preventieve jeugdzorg		
Präventivmedizin	preventieve gezondheidszorg		
Prinzip	beginself; principe		
Privatinitiative	particulier initiatief		
Privatisierung	privatisering		
Probezeit	proeftijd		
Problem	probleem		
Problemerkennung	signalering		

Qualifikationsmerkmale	kwalificatieprofiel	Rahmen	kader
Qualifikationsprofil	kwalificatieprofiel	Randgruppe	kansarmen; randgroep; marginale groep
Qualifizierungsinstrumente	scholingsinstrumenten	Rauschgift	drug
Qualifizierungsmaßnahme	scholingsmaatregel	rauschgiftabhängig	drugsverslaafd
Qualität des Gesundheitswesens	zorgkwaliteit	Rauschgiftabhängiger Rauschgiftkonsum	drugsverslaafde drugsgebruik
Qualitätssicherung	borging; kwaliteitsborging; kwaliteitszorg	Rauschgiftkonsument rechnen	drugsgebruiker rekenen
		Rechner (Computer)	computer
		Rechnung	rekening; factuur
		Recht auf Einsicht	inzagerecht
		Rechtmäßigkeit	rechtmatigheid
		Rechtsberatungsstelle	bureau voor rechtshulp
		Rechtsfrage	juridische kwestie
		Rechtshilfe	rechtshulp
		Rechtsvorschrift	wetgeving
		Reform	hervorming; vernieuwing
		Reform des Gesundheitswesens	zorgvernieuwing
		Regelung	regeling; voorschrift
		Registrierung	registratie
		reglementierte Berufe	gereguleerde beroepen
		regulärer Unterricht	regulier onderwijs
		Rehabilitation	revalidatie
		Rehabilitationszentrum	revalidatiecentrum
		Richtlinie	richtlijn
		Risiko	risico
		Risikoverhalten	risicogedrag
		Rollator	rollator
		Rollstuhl	rolstoel
		Rückstand	achterstand
		Ruhestand	pensioen
		Rund-um-die-Uhr-Bereitschaft	24-uursbereikbaarheid

Sachbearbeiter	administratief medewerker; commercieel medewerker	Schulpflicht	leerplicht; schoolplicht
Sache	zaak	schulpflichtig	leerplichtig
Sachkosten	materiële kosten	Schulrecht	onderwijswet; schoolwet
Sachlage	stand van zaken	Schulschwänzer	spijbelaar
Sachstand	stand van zaken	Schulung	scholing; training
Sachverständiger	deskundige	Schulungsangebot	scholingsaanbod
Sammeltaxi	buurtbus	Schulunterricht	onderwijs
Satzung	reglement; statuten	Schulzeugnis	schoolrapport
scheitern	mislukken	Schwach begabt	minder begaafd
Schicksalsgefährte	lotgenoot	Schwangerschaftsabbruch	abortus
Schlussbericht	eindrapport	Schwangerschaftsattest	zwangerschapsverklaring
Schlüsselkompetenz	sleutelcompetentie	Schwangerschaftsurlaub	zwangerschapsverlof
Schlüsselqualifikation	sleutelkwalificatie	schwänzen	spijbelen
Schlussfolgerung	conclusie	Schweigepflicht	zwijgplicht; beroepsgeheim
schlüssiger Ansatz	sluitende aanpak	schwellenfrei	drempelvrij
Schreibfertigkeit	schrijfvaardigheid	schwer behinderter	arbeidsgehandicapte
Schreibtisch	bureau	Arbeitnehmer	
Schulabbrecher	voortijdig schoolverlater	schwer vermittelbare	moeilijk plaatsbare persoon
Schulabgänger	schoolverlater	Person	
Schulausbildung	schoolopleiding	Schwerpunkt	accent; nadruk
Schule	school	seelische Gesundheitsfürsorge	geestelijke verzorging
Schüler	leerling; scholier	sehbehindert	visueel gehandicapt
Schülerbetreuung	leerlingsbegeleiding	Sektor	sector
Schulfach	leervak; schoolvak	selbständiges Wohnen	zelfstandig wonen
Schulferien	schoolvakantie	Selbständigkeitstraining	zelfstandigheidstraining
Schulform	schooltype	Selbstbeteiligung	eigen bijdrage
Schulgesetz	onderwijswet; schoolwet	Selbstbild	zelfbeeld
schulische Ausbildung	BOL-opleiding; schoolopleiding	Selbsthilfe	zelfzorg
Schuljahr	schooljaar	Selbsthilfegruppe	zelfhulpgroep
Schullaufbahn	schoolcarrière	Selbstsicherheit	weerbaarheid
Schulleiters	schoolhoofd	Selbststudium	zelfstudie
Schulleitung	schoolleiding	Selbstvernachlässigung	zelfverwaarlozing
Schulniveau	schoolniveau	Seminar	college
schulpädagogisch	onderwijskundig		

Senioren	bejaarden; ouderen	Sorgepflicht	zorgplicht
Seniorenpolitik	ouderenbeleid	Sorgfalt	zorgvuldigheid
Seniorenwohneinrichtungen	ouderenhuisvesting	sorgfältig	zorgvuldig
Seniorenwohnungen	serviceflats	sozial benachteiligte Gruppe	achterstandsgroep
mit Versorgungs- und Pflegemöglichkeit		Sozial- und Krankenpflege	zorg en verpleging
Sexualität	seksualiteit	Sozialabgaben	sociale lasten
sexuelle Belästigung	seksuele intimidatie	Sozialamt	Gemeentelijke Sociale Dienst (GSD)
sexuelle Gewalt	seksueel geweld	Sozialarbeit	welzijnswerk; maatschappelijk werk
sexueller Missbrauch	seksueel misbruik	Sozialarbeiter	maatschappelijk werker
SGB	Sozialgesetzbuch; het geheel van de sociale wetgeving in Duitsland	Sozialatlas	sociale kaart
Sicherheit	veiligheid; zekerheid	Sozialbereich	welzijnssector
Sicherheitsvorschriften	veiligheidsvoorschriften	Sozialbetreuer	maatschappelijk begeleider
sinnesbehindert	zintuiglijk gehandicapt	Sozialdienste	sociale voorzieningen
Sinnggebung	zingeving	soziale Benachteiligung	achterstandssituatie
sitzen bleiben	zittenblijven	soziale Betreuung	sociale begeleiding
Sitzung	vergadering	soziale Dienstleistung	maatschappelijke dienstverlening
Solidarität	solidariteit	soziale Erneuerung	sociale vernieuwing
Solidaritätsprinzip	solidariteitsbeginsel	soziale Fähigkeit	sociale vaardigheid
Sonderjugendarbeit	bijzonder jeugdwerk	soziale Integration	sociale integratie
Sonderpädagogik	orthopedagogie	soziale Lage	sociale toestand
Sonderschulabschluss	getuigschrift van buitengewoon lager onderwijs; getuigschrift van buitengewoon secundair onderwijs	soziale Pflege	maatschappelijke zorg
Sonderschule	school voor buitengewoon onderwijs; school voor speciaal onderwijs; VSO-school	soziale Sicherheit	sociale zekerheid; sociale veiligheid
Sonderschulwesen	bijzonder onderwijs; buitengewoon onderwijs; speciaal onderwijs	soziale Ungleichheit	sociale ongelijkheid
Sorgenkind	zorgenkind	sozialer Bereich	welzijnssector
		sozialer Sektor	welzijnssector
		Sozialer Wohnungsbau	volkshuisvesting
		Sozialfürsorge	maatschappelijk werk
		Sozialgesetze	sociale wetten

Sozialgesetzgebung	sociale wetgeving; wel- zijnswetgeving	Sprachkompetenz	taalcompetentie
Sozialhelfer	maatschappelijk werker	Sprachkurs	taalcursus
Sozialhilfe	bijstand	Sprachschwäche	taalachterstand
Sozialhilfedienst	bijstandsmaatschappelijk werk	Sprachstörung	taalstoornis
Sozialhilfegesetz	bijstandswet	Sprachverständnis	taalbegrip
Sozialhilfeleistung	bijstandsuitkering	Staat	overheid
Sozialisation	socialisatie	staatliche Anerkennung	erkenning door de staat; officiële erkenning
sozialisieren	socialiseren	staatliche Schule	openbaar onderwijs; rijks- school
Sozialleistungen	sociale voorzieningen	Staatswirtschaft	collectieve sector
Sozialleistungsberechtigter	uitkeringsgerechtigde	Stadt	stad
Sozialpädagogik	sociale pedagogie(k)	Stadt (als kommunale Einheit)	gemeente
sozialpädagogische Arbeit	sociaal-pedagogisch werk; agogisch werk	Stadtparlament	gemeenteraad
sozialpädagogische Familienhilfe	hometraining	Stadtplan	plattegrond
Sozialpolitik	sociaal beleid; welzijnsbe- leid	Stadtrat	gemeenteraad
Sozialrecht	sociaal recht	Stadtteilarbeit	buurtwerk
Sozialreform	sociale vernieuwing	Stadtteilkrankenpflege	wijkzorg
Sozialstaat	verzorgingsstaat	Stadtverwaltung	gemeentebestuur
Sozialstation	≈ Sozialpädagogische Dienst (SPD); biedt hulp- verlening en ambulante verpleging	Stadtviertel	wijk
Sozialsystem	sociaal stelsel	Stand der Dinge	stand van zaken
Sozialverhalten	sociaal gedrag	Standort	vestiging
Sozialversicherungen	sociale verzekeringen	stationär	intramuraal; klinisch
Sozialwesen	welzijnssector	stationäre Pflege	intramurale zorg
spezialisierte Familien- hilfe	gespecialiseerde gezins- verzorging	Stellenangebot	vacature
Spielgruppenbetreuung	speelbegeleiding	Stellenausschreibung	personeelsadvertentie
Spielsucht	gokverslaving	Stellenbeschreibung	personeelsadvertentie
Spieltherapie	speltherapie	Stellungnahme	taakomschrijving
Spielzeug	speelgoed	stellvertretender Ge- schäftsführer	advies
		Sterbebegleitung	adjunct-directeur
			stervensbegeleiding; ter- minale zorg
		Sterbehilfe	euthanasie (actieve -)
		Steuerung	sturing
		Steuerungsinstrument	stuurinstrument

Stichpunkt	hoofdpunt	Tätigkeit	functie
Stiftung	stichting	Tätigkeitsanforderun- gen	functie-eisen
Stigmatisierung	stigmatisering	Tätigkeitsbeschreibung	functiebeschrijving
Störung	stoornis	Tatsache	feit
Strafe	straf	Taub	doof
Strafgefangener	gevangene; strafgevan- gene	Taubstumm	doofstom
Straße	straat	Taubstummenanstalt	doofstommeninstituut
Student	student	Technik	techniek
Studium	studie	Teilhabe am gesell- schaftlichen Leben	sociale participatie
stumm	stom	Teilnahme am Arbeits- prozess	arbeidsparticipatie
Subsidiaritätsprinzip	subsidiariteitsbeginsel	Teilnahme am gesell- schaftlichen Leben	maatschappelijke partici- patie
Subvention	subsidie	Teilzeitarbeit	part-time werk; deeltijd- arbeid
		Teilzeitbehandlung	deeltijdbehandeling
		Teilzeitbetreuung	deeltijdverzorging
		telefonische Hilfs- dienste	telefonische hulpverlening
		Telefonseelsorge	telefonische hulpdienst
		Termin	afspraak; datum
Tag der Offenen Tür tagen	Open Dag	Test	toets
Tagesbehandlung	overleggen; vergaderen	Thema	onderwerp
Tagesbetreuung	dagbehandeling	Themenbereich	themagebied
	dagopvang; dagverple- ging	Therapeut	therapeut
	agendapunt	therapeutische Fami- lienhilfe	therapeutische gezins- verpleging
Tagesordnungspunkt (TOP)		therapeutische Pflege- familie	therapeutisch pleeggezin
Tagesstätte	dagverblijf; dagbeste- dingscentrum	Therapie	therapie
tägliche Beschäftigung	dagactiviteit	Therapiebauernhof	zorgboerderij
Tagung	studiedag	Therapiegemeinschaft	therapeutische gemeen- schap
Tagungsort	vergaderplaats	Trebegänger	zwerper
Tarifvertrag	CAO (collectieve arbeids- overeenkomst)	Treffen	bijeenkomst; treffen

Überalterung der Gesellschaft	vergrijzing van de samenleving	Urlaubstag Urteil (jur.)	vakantiedag uitspraak (jur.)
Überleitungspflege (von stationärer zu ambulanter Pflege)	transmurale zorg		
Übernachtungsmöglichkeit	nachtopvang		
übersetzen	vertalen		
Übersetzung	vertaling		
überwachen	bewaken		
Überwachung	toezicht		
Überweisung	verwijzing		
Umfeld	omgeving		
Umsetzung	implementatie		
Umstrukturierung	herstructurering		
Universität	universiteit		
Unterbringung	1. plaatsing (van personen); 2. huisvesting (van een organisatie of bedrijf)		
Unterkunft	verblijf		
Unterlagen	documenten; stukken		
Unterricht	onderwijs		
unterrichten	onderwijzen; lesgeven		
Unterrichtsbetreuung	onderwijsbegeleiding		
Unterrichtsmethode	onderwijsmethode		
unterstützen	ondersteunen		
Unterstützung	ondersteuning		
Unterstützungsleistung (finanziell)	uitkering		
Unterstützungszentrum	steunpunt		
Untersuchung	onderzoek		
Untersuchung der familiären Situation	gezinsonderzoek		
Urkunde	akte		
Urlaub	vakantie; verlof		
Urlaub aus familiären Gründen	zorgverlof		

Verabredung	afpraak	Verwaltungsangestellter	administratief medewerker
Verantwortung	verantwoordelijkheid	24-Stunden-Bereitschaft	24-uurzorg
Verband	vereniging	Volksgesundheit	volksgezondheid
verbessern	verbeteren	Volksversicherung	volksverzekering
verbinden (Telefon)	doorverbinden (telefoon)	volljährig	meerderjarig
verbindlich	verplichtend	Vollmacht	volmacht
Verbindlichkeit	verplichting	Vollzeitstelle	voltijdbaan
Verbraucherinformation	consumentenvoorlichting	Vor(aus)bildung	voorbereiding
Verbrechensbekämpfung	criminaliteitsbestrijding	Vorarbeiten	voorbereidende werkzaamheden
Verein	vereniging	Voraussetzung	voorwaarde
Vereinbarung	afpraak; overeenkomst; akkoord; convenant	Vorbedingung	voorwaarde
Vergütung	vergoeding	Vorbereitung	voorbereiding
Verhalten	gedrag	Vorbereitungsphase	voorbereidingsfase
Verhaltensproblem	gedragsprobleem	Vorgabe	voorwaarde
Verhaltensstörung	gedragsstoornis; probleemgedrag	Vorgehensweise	aanpak
Verhandlung	onderhandeling	Vorgesetzter	superieur
Vermittler	intermediair	vorläufig	voorlopig
Vermittlung	bemiddeling	Vormund	voogd
Vermittlung von Fürsorgeleistungen	zorgbemiddeling	Vormundschaft	voogdij
vernachlässigen	verwaarlozen	Vormundschaftsbehörde	voogdijraad
vernachlässigt	verwaarloosd	Vorschlag	voorstel
Vernachlässigung	verwaarlozing	vorschlagen	voorstellen
Versammlung	bijeenkomst; overleg; vergadering	Vorschrift	voorschrift
Versorgung	verzorging	Vorschulalter	kleuterleeftijd
Vertrag	contract; verdrag	Vorschulunterricht	voorschoolse educatie
Vertrauensarzt	vertrouwensarts	Vorsorge	voorzorg
vertrauensärztlicher Dienst	bureau vertrouwensarts	Vorzugsbehandlung	voorkeursbehandeling
Verwaltung	administratie; bestuur; beheer		

Wartezeit	wachttijd	Wohnungsbaugenos-	woningbouwcorporatie;
Wegbeschreibung	routebeschrijving	senschaft	woningbouwvereniging
Weiterbildung	bijscholing; nascholing	Wohnviertel	wijk; buurt
weiterführende Ausbil-	vervolgopleiding	Wohnzentrum	wooncentrum
dung		Workshop	workshop
Weltanschauung	levensbeschouwing		
Werkstätte für Behin-	sociale werkplaats; werk-		
derte	plaats voor gehandicapten		
Werte und Normen	normen en waarden		
Widerspruch	bezwaar(schrift)		
Wiedereingliederung	herinschakeling; integra-		
	tie		
Wiedereingliederungs-	reïntegratieplan		
plan			
Wissen	kennis		
Wissenschaft	wetenschap		
wissenschaftlich	wetenschappelijk		
Wissensinfrastruktur	kennisinfrastuctuur		
Wissenstransfer	kennisoverdracht		
Wissensvermittlung	kennisoverdracht		
Wochenendfamilien-	weekendpleegzorg		
pflege			
Wöchnerinnen- und	kraamzorg		
Säuglingspflege			
Wohlfahrt	welzijn		
Wohlfahrtsorganisation	charitatieve organisatie		
Wohlfahrtspflege	welzijnswerk		
Wohlfahrtsstaat	verzorgingsstaat		
Wohlfahrtsverband	hulporganisatie		
Wohn- und Versor-	woonzorgcentrum		
gungszentrum			
wohnen	wonen		
Wohngemeinschaft	leefgroep		
Wohngemeinschaft für	sociowoning		
Behinderte			
Wohnort	woonplaats		
Wohnungsanpassung	aangepaste woning		

Zeitarbeitsfirma	uitzendbureau	Zukunftsplanung	toekomstplanning
Zeitarbeitsunterneh-	uitzendorganisatie	Zusammenarbeit	samenwerking
men		Zusammenfassung	samenvatting
Zertifikat	certificaat	Zuschuss	subsidie
Zertifizierung	certificering	zuständige Behörde	bevoegde autoriteit
Zeugnis	certificaat; getuigschrift	zuständige Stelle	bevoegd gezag; bevoegde
Ziel	doel		organisatie
Zielgruppe	doelgroep	Zuständigkeit	bevoegdheid
Zielsetzung	doelstelling	Zwangsbehandlung	dwangbehandeling
Zugangsvoraussetzung	toelatingsvoorwaarde		

Notizen / Aantekeningen

Niederländisch-Deutsch / Nederlands-Duits

aanbeveling	Empfehlung	activiteitenplan	Aktivitätenplan
aanbevelingsbrief	Empfehlungsbrief	adjunct-directeur	stellvertretender Geschäftsführer
aanbod	Angebot (von Produkten und Dienstleistungen)	ADL (Algemene Dagelijkse Levensverrichtingen)	Verrichtungen des täglichen Lebens
aangepaste woning	Wohnungsanpassung	administratie	Verwaltung
aanleunwoning	Betreutes Wohnen im Alter	administratief medewerker	Sachbearbeiter; Verwaltungsangestellter
aanpak	Ansatz; Vorgehensweise	adoptie	Adoption
aanpassen	anpassen	adoptiekind	Adoptivkind
aanspraak	Anspruch	adoptieouders	Adoptiveltern
aansprakelijkheid	Haftung	adres	Adresse; Anschrift
aanstelling	Anstellung	advies	Beratung; Empfehlung; Gutachten; Stellungnahme
aantekenen	notieren	adviescommissie	Beratungskommission
aantekening	Notiz	adviesorgaan	Beratungsorgan
aanvangsniveau	Ausgangsniveau	adviseur	Berater; Gutachter
aanvraag	Antrag	afdeling	Abteilung (im Unternehmen)
aanvraagformulier	Antragsformular	(binnen een bedrijf)	
aanvragen	beantragen	afgestudeerde hoger onderwijs	Hochschulabsolvent
aanvrager	Antragsteller	afkorting	Abkürzung
aanvullend vervoer	Fahrdienst für Behinderte	afrekening	Abrechnung
abortus	Schwangerschaftsabbruch	afsprak	Termin; Verabredung; Vereinbarung
accent	Schwerpunkt	afstand	Distanz
achtergrond	Hintergrund	afwezigheid	Abwesenheit
achterstand	Rückstand	afwijkend gedrag	deviantes Verhalten; abweichendes Verhalten
achterstands-	benachteiligt	afwijking	Devianz
achterstandsgroep	sozial benachteiligte Gruppe	agendapunt	Tagesordnungspunkt (TOP)
achterstandssituatie	soziale Benachteiligung	agogisch werk	sozialpädagogische Arbeit
actief	aktiv	akkoord	1. einverstanden; 2. Vereinbarung
actieplan	Aktionsplan		
activering	Aktivierung		
activiteitenbegeleider	Arbeits- und Therapiebetreuer		
activiteitenbegeleiding	Betreuung bei Arbeits- und Therapiemaßnahmen		
activiteitencentrum	Aktivierungszentrum		

akte	Akte; Urkunde	arbeidsconsulent (arbeidsbureau)	Arbeitsvermittler
alcoholisme	Alkoholismus	arbeidscontract	Arbeitsvertrag
alfahulp	Familienhilfe	arbeidsgehandicapte	eingeschränkt Erwerbsfähiger; schwerbehinderter Arbeitnehmer
algemeen belang	öffentliches Interesse	arbeidsgeschiktheid	Erwerbsfähigkeit; Arbeitsfähigkeit
algemeen directeur	Hauptgeschäftsführer	arbeidskracht	Arbeitskraft
Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW)	Sozialer Dienst	arbeidsmarkt	Arbeitsmarkt
algemeen vormend onderwijs	allgemein bildender Unterricht	arbeidsmarktbeleid	Arbeitsmarktpolitik
algemene basisvorming	allgemeine Grundbildung	arbeidsomstandigheden	Arbeitsbedingungen
Algemene Dagelijkse Levensverrichtingen (ADL)	Verrichtungen des täglichen Lebens	arbeidsongeschied	arbeitsunfähig; erwerbsunfähig
algemene middelen	öffentliche Mittel	arbeidsongeschiedtheid	Arbeitsunfähigkeit; Erwerbsunfähigkeit
algemene ontwikkeling	Allgemeinbildung	arbeidsongeschiedtheidsuitkering	Erwerbsunfähigkeitsrente
algemene vorming	Allgemeinbildung	arbeidsongeval	Arbeitsunfall
allochtoon	Ausländer; Einwanderer; Migrant	arbeidsovereenkomst	Arbeitsvertrag
ambtenaar	Beamter	arbeidsparticipatie	Teilnahme am Arbeitsprozess
ambulant	ambulant	arbeidsplaats	Arbeitsplatz
ambulante begeleiding	ambulante Betreuung	arbeidsplicht	Arbeitspflicht
ambulante jeugdhulpverlening	offene Jugendarbeit	arbeidsprestatie	Arbeitsleistung
ambulante zorg	ambulante Hilfe	arbeidsrecht	Arbeitsrecht
AMW	Algemeen Maatschappelijk Werk; Sozialer Dienst	arbeidsverleden	Beschäftigungsverlauf; beruflicher Werdegang
andragogiek	≈ Erwachsenenbildung	arbeidsvoorwaarden	Arbeitsbedingungen
antisociaal gedrag	abweichendes Verhalten; antisoziales Verhalten	arbeidsvoorziening	Arbeitsverwaltung
arbeid	Arbeit	arbeidswereld	Arbeitswelt
arbeider	Arbeiter	Arbo-dienst	Arbeits- und Gesundheitsschutz
arbeidsbemiddelaar	Arbeitsvermittler	Arbowet	Arbeitsschutzgesetz
arbeidsbemiddeling	Arbeitsvermittlung	armoede	Armut
arbeidsbureau	Arbeitsagentur; Arbeitsamt	arts	Arzt

asielzoeker	Asylant	baan	Arbeitsstelle; Job
assistentopleiding (niveau 1)	Helfer-Ausbildung	baas	Chef
attitude	Haltung	balans	Jahresbilanz
auditief gehandicapt	hörbehindert	basis	Grundlage
autisme	Autismus	basisbeurs	Ausbildungsbeihilfe
autistisch	autistisch	baseducatie	Grundbildung
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten; Gesetz zur Regulierung nicht individuell versicherbarer Krankheitskosten	basisgezondheidszorg	Basisgesundheitsversor- gung
		basiskennis	Grundkenntnisse
		basisonderwijs	Grundschulunterricht
		basisopleiding	Elementarbildung
		basisschool	Grundschule
		basisvaardigheden	Grundfertigkeiten
		basisvorming	Grundbildung
		bediende	Angestellter
		bedrijf	Betrieb
		bedrijfscreche	Betriebskindergarten
		bedrijfsgerichte kinder- opvang	betriebliche Kinderbe- treuung
		bedrijfs grootte	Betriebsgröße
		bedrijfsmaatschappe- lijk werk	betriebliche Sozialarbeit
		bedrijfsongeval	Arbeitsunfall
		bedrijfspan	Betriebsgelände
		bedrijfsstage	Betriebspraktikum
		begaafd	begabt
		begeleid wonen	betreutes Wohnen
		begeleid zelfstandig wonen	betreutes selbständiges Wohnen
		begeleider	Betreuer; Begleiter
		begeleiding	Betreuung
		begeleidingsplan (IP)	Individueller Hilfeplan (IHP); Hilfeplan
		begin	Grundsatz; Prinzip
		begroting	Kalkulation; Kostenpla- nung
		begrotingsjaar	Haushaltsjahr

begrotingstekort	Haushaltsdefizit	beperking	Beschränkung; Einschrän- kung; Behinderung
begunstigde	Begünstigter	bereikbaarheid	Erreichbarkeit
behandeling	Behandlung	berekeningsgrondslag	Bemessungsgrundlage
behandelingscentrum	Behandlungszentrum	beroep	Beruf
behandelingsovereen- komst	Behandlungsvertrag	beroepengroep	Berufsfeld
behandelplan	Hilfeplan	beroepsaanduiding	Berufsbezeichnung
beheer	Verwaltung	beroepsbegeleidend onderwijs	ausbildungsbegleitender Unterricht
behoefte	Bedarf; Bedürfnis	beroepsbenaming	Berufsbezeichnung
behoeftebepaling	Bedarfsermittlung	beroepsbeoefenaar	Berufstätiger
bejaarden	Senioren	beroepscompetentie	berufliche Kompetenz
bejaardenhelpende	Altenpflegehelferin	beroepscompetentie- profiel (BCP)	berufliches Kompetenz- profil; Berufsbild; Be- rufskompetenzprofil
bejaardenhelper	Altenpfleger	beroepscontext	beruflicher Kontext
bejaardenhelpster	Altenpflegerin	beroepservaring	Berufserfahrung
bejaardentehuis	Altersheim	beroepsgeheim	Berufsgeheimnis; Schwei- gepflicht
bejaardenverzorgende	Altenpflegehelferin	beroepsgericht onder- wijs	berufspraktischer Unter- richt
bejaardenverzorger	Altenpfleger	beroepshouding	berufliche Einstellung
bejaardenverzorgster	Altenpflegerin	beroepskansen	Berufschancen
bejaardenzorg	Altenpflege; Altenhilfe	beroepskeuze	Berufswahl
bekostigen	finanzieren	beroepskeuzeadviseur	Berufsberater
bekostigingsmodel	Finanzierungsmodell	beroepskeuzebegelei- ding	Berufsberatung
bekwaamheid	Fähigkeit; Befähigung	beroepskeuzevoorlich- ting	Berufsberatung
bekwaamheidsproef	Eignungsprüfung	beroepskracht	professionelle Arbeitskraft
bekwaamheidsvereisten	Arbeitsanforderungen	beroepskwalificatie	berufliche Qualifikation
belangenbehartiging	Interessenvertretung	beroepsmobiliteit	berufliche Mobilität
belangenorganisatie	Interessenvertretung	beroepsnormen	professionelle Standards
belangenvereniging	Interessengemeinschaft	beroepsonderwijs	Berufsbildungssystem; Berufsbildungswesen
beleid	Politik	beroepsonderwijs- instelling	Berufsbildungseinrichtung
belemmering	Hindernis		
bellen	anrufen		
beloning	Entgelt; Entlohnung		
bemiddeling	Vermittlung		
benadeeld	benachteiligt		
beoordeling	Beurteilung; Bewertung		
beoordelingsproces	Begutachtung		

beroepsopleiding	Berufsausbildung	bevoegdheid	Zuständigkeit
beroepsopleidingscentrum	Berufsbildungszentrum	bewaken	überwachen
beroepsoriëntatie	Berufsberatung	bewijs	Nachweis
beroeps overstijgend	berufsübergreifend	bewonerscommissie	Bewohnerausschuss
beroeps pendelaar	Berufspendler	bezettingsgraad	Belegungsgrad
beroeps perspectief	Arbeitsmarktchancen	bezoekadres	Besucheradresse
beroepspraktijkvorming (BPV)	berufspraktische Ausbildung	bezuiniging	Haushaltskürzung
beroepsprofiel	Ausbildungsberufsbild; Berufsbild; Kompetenzprofil	bijeenkomst	Widerspruch
		bijlage	Treffen; Versammlung
		bijscholing	Anhang; Anlage
			Weiterbildung; Fortbildung
beroepsrevalidatie	berufliche Rehabilitation	bijstand	Sozialhilfe
beroepsstage	Berufspraktikum	bijstandsmaatschappelijk werk	Sozialhilfedienst
beroepsuitoefening	Berufsausübung; Berufstätigkeit	bijstandsuitkering	Sozialhilfeleistung
beroepsvereniging	Berufsverband	bijstandswet	Sozialhilfegesetz
beroepsvoorlichting	Berufsberatung	bijzonder jeugdwet	Sonderjugendarbeit
beroepsvooruitzichten	Berufsaussichten	bijzonder onderwijs	Sonderschulwesen
beschermde tewerkstelling	geschützte Beschäftigung	Blijf-van-m'n-lijf huis	Frauenhaus
beschermde woonvorm	beschützende Wohnform	blind	blind
beslissing	Beschluss	blindeninstituut	Blindenanstalt
besluit	Beschluss; Bescheid	blindenschrift	Blindenschrift
besluitvorming	Entscheidungsfindung	BOL-opleiding	schulische Ausbildung
bespreking	Besprechung	boodschappenhulp	Einkaufshilfe
bestand (computer)	Datei (Computer)	borging	Qualitätssicherung
bestuur	Leitung (z.B. einer Organisation)	BPV (beroepspraktijkvorming)	berufspraktische Ausbildung
		bruto	brutto
bestuurlijk	behördlich	brutoloon	Bruttolohn
betalbaarheid	Finanzierbarkeit	budgetteren	budgetieren
betaling	Entlohnung	buitengewoon onderwijs	Sonderschulwesen
bevestigen	bestätigen		
bevestiging	Bestätigung	buitenlander	Ausländer
bevoegd gezag	zuständige Stelle	buitenschoolse opvang	außerschulische Betreuung
bevoegde autoriteit	zuständige Behörde		
bevoegde organisatie	zuständige Stelle		

bureau	1. Büro; 2. Schreibtisch	CAO (collectieve arbeidsovereenkomst)	Tarifvertrag
Bureau Jeugdzorg	Jugendamt	carrièremogelijkheden	Berufsaussichten
bureau vertrouwensarts	vertrauensärztlicher Dienst	centrum ter bevordering van de arbeidsgeschiktheid	Berufsförderungswerk
bureau voor rechtshulp	Rechtsberatungsstelle	centrum voor beroepsopleiding	Berufsbildungszentrum
burenhulp	Nachbarschaftshilfe	Centrum voor Werk en Inkomen (CWI)	Arbeitsamt; Arbeitsagentur
burgerlijke staat	Familienstand	certificaat	Bescheinigung; Zertifikat; Zeugnis
buur	Nachbar	certificeren	bescheinigen
buurland	Nachbarland	certificering	Zertifizierung
buurt	Nachbarschaft; Wohnviertel	charitatief	karitativ
buurtbus	Sammeltaxi	charitatieve organisatie	Wohlfahrtsorganisation
buurtwerk	Nachbarschaftsarbeit; Stadtteilarbeit	checklist	Checkliste
		chronisch	chronisch
		chronisch zieke	chronisch Kranker
		cliënteninstroom	Klientenzugang
		cliëntenorganisatie	Klientenorganisation
		cliëntenperspectief	Klientenperspektive
		cliëntenraad	Klientenvertretung
		cofinanciering	Kofinanzierung
		cognitief	kognitiv
		cognitieve vaardigheden	kognitive Fähigkeiten
		collectieve arbeidsovereenkomst (CAO)	Tarifvertrag
		collectieve sector	Staatswirtschaft
		collega	Kollege
		college	Seminar
		commercialisering	Kommerzialisierung
		commercieel medewerkercommissie	Sachbearbeiter
		commissie	Ausschuss
		competentie	Kommission
			Kompetenz

competentieverricht leren	kompetenzgerichtetes Lernen; kompetenzorien- tiertes Lernen	dagactiviteit	tägliche Beschäftigung
competentieontwikke- ling	Kompetenzentwicklung	dagbehandeling	Tagesbehandlung
competentieprofiel	Kompetenzprofil	dagbesteding	Beschäftigung (über Tag)
computer	Computer; Rechner	dagbestedingscen- trum	Tagesstätte
conclusie	Schlussfolgerung	dagonderwijs	Ganztagsschule
conferentie	Konferenz	dagopleiding	Ganztagsschule
conferentiezaal	Konferenzraum	dagopvang	Tagesbetreuung
conflictbemiddeling	Konfliktschlichtung	dagverblijf	Tagesstätte
consulent	Berater; Konsulent	dagverpleging	Tagesbetreuung
consultatiebureau	Beratungsstelle	dagvoorzitter	Moderator
consumentenvoorlich- ting	Verbraucherinformation	dakloosheid	Obdachlosigkeit
contactpersoon	Ansprechpartner	dakloze	Obdachloser
contextuele hulpverle- ning	Hilfe im Einzelfall	datum	Termin
contract	Vertrag	decentralisering	Dezentralisierung
convenant	Vereinbarung	declaratie	Abrechnung
coöperatie	Kooperation	deeltijdarbeid	Teilzeitarbeit
coördinatie	Koordination	deeltijdbehandeling	Teilzeitbehandlung
co-ouderschap	gemeinsames Sorgerecht	deeltijdverzorging	Teilzeitbetreuung
correspondentie	Korrespondenz	deleten	löschen
counseling	pädagogische und psy- chosoziale Beratung	dementie	Demenz
crèche	Kinderkrippe; Kinderta- gesstätte	dertiende maand	dreizehntes Monatsgehalt
criminaliteitsbestrijding	Verbrechensbekämpfung	deskundige	Fachmann; Sachverstän- diger, Experte
crisiscentrum	Krisenberatungsstelle	deskundigheidsbevor- dering	Fachfortbildung; Kompe- tenzförderung
cultuurverschil	Kulturunterschied	deviatie	Devianz
cursist	Kursteilnehmer	dienst	Bereitschaftsdienst
cursus	Kurs	dienst (kantoor, bu- reau)	Amt (Behörde)
cursusgeld	Kursgebühr	dienstbetrekking	Arbeitsverhältnis; Be- schäftigungsverhältnis
c.v. (curriculum vitae)	Lebenslauf	dienstensector	Dienstleistungssektor
CWI (Centrum voor Werk en Inkomen)	Arbeitsamt; Arbeitsagen- tur	diensttijd	Dienstzeit
		dienstverband	Arbeitsverhältnis; Dienst- verhältnis
		dienstverlening	Dienstleistung

diploma	Abschlusszeugnis; Berufs- abschluss	drop-out	Drop-out
diploma Hoger Be- roepsonderwijs	Fachhochschulabschluss	drug	Droge; Rauschgift
diploma Voorbereidend Middelbaar Beroepson- derwijs (VMBO)	Hauptschulabschluss	drugsgebruik	Drogenkonsum; Rausch- giftkonsum
diploma VWO / gymna- sium / atheneum	Abitur; Allgemeine Hoch- schulreife	drugsgebruiker	Drogenkonsument; Rauschgiftkonsument
directeur	Geschäftsführer	drugsverslaafd	drogenabhängig; rausch- giftabhängig
directie	Geschäftsführung	drugsverslaafde	Drogenabhängiger; Rauschgiftabhängiger
discriminatie	Diskriminierung	drugsverslaving	Drogenabhängigkeit; Rauschgiftabhängigkeit
docent	Ausbilder	Duitsland	Deutschland
doctor (dr.)	Doktor (Dr.)	duurzaamheid	Nachhaltigkeit
doctoraalscriptie	≈ Diplomarbeit; ≈ Magis- terarbeit	dwangbehandeling	Zwangsbehandlung
documentatie	Dokumentation		
documenten	Unterlagen		
doel	Ziel		
doelgroep	Zielgruppe		
doelstelling	Zielsetzung		
dokter	Arzt		
doof	taub		
doofstom	taubstumm		
doofstommeninsti- tuut	Taubstummenanstalt		
doorverbinden (tele- foon)	verbinden (Telefon)		
dossier	Akte		
doveninstituut	Gehörlosenschule		
doventolk	Gebärdendolmetscher		
dr. (doctor)	Dr. (Doktor)		
draagkracht (finan- ciële -)	Belastbarkeit (finanzielle -)		
drempel	Hemmschwelle		
drempelvrij	barrierefrei; schwellenfrei		
drive (computer)	Laufwerk (Computer)		

educatief verlof	Bildungsurlaub	evalueren	evaluieren
educatief werk	Bildungsarbeit	expert	Experte
eenoudergezin	Alleinerziehende; Allein- erzieher	extramuraal	ambulant
		extramurale zorg	ambulante Betreuung
eerstelijns (gezond- heids)zorg	Basisgesundheitsfür- sorge; Basisgesundheits- versorgung		
eetstoornis	Essstörung		
eetverslaafde	Esssüchtige		
eigen bijdrage	Selbstbeteiligung		
einddiploma	Abschlusszeugnis		
eindexamen	Abschlussprüfung		
eindrapport	Endbericht; Schlussbe- richt		
eis	Anforderung		
e-mail-adres	E-Mail-Adresse		
employability	Beschäftigungsfähigkeit		
empowerment	Befähigung		
erfelijk	erblich		
erfelijke aandoening	erbliche Krankheit		
erfelijkheidsvoorlich- ting	genetische Beratung		
erkend opleidingsbe- roep	anerkannter Ausbildungs- beruf		
erkenning door de staat	staatliche Anerkennung		
ervaringsdeskundige	Fachmann / Fachfrau mit entsprechendem Erfah- rungshintergrund		
ervaringsleren	Erfahrungslernen		
ethische commissie	Ethikkommission		
EU (Europese Unie)	EU (Europäische Union)		
Europees Sociaal Fonds (ESF)	Europäischer Sozialfonds (ESF)		
Europese Unie (EU)	Europäische Union (EU)		
euthanasie (actieve -)	Sterbehilfe		
euthanasieverklaring	Erklärung zur Sterbehilfe		
evaluatie	Evaluation; Auswertung		

factuur	Rechnung	gastouderopvang	Betreuung durch Gastel- tern
familie	Familie (Geschlecht)	gastouders	Gasteltern
familiehuis	Familienheim	gebied	Bereich
familieraad	Familiengericht	geboorteregeling	Geburtenregelung
fase	Phase	gebrek	Mangel
fasehuis	Durchgangsheim	gedrag	Verhalten
feestdag	Feiertag	gedragsprobleem	Verhaltensproblem
feit	Fakt(um); Tatsache	gedragsstoornis	Verhaltensstörung
financieringsstelsel	Finanzierungsverfahren	geestelijke verzorging	seelische Gesundheits- fürsorge
financieringstekort	Finanzierungsdefizit	gegevens	Angaben; Daten
Fiom Bureau	Mütterberatungsstelle	gehandicapt	behindert
flexibel arbeidscon- tract	flexibler Arbeitsvertrag	gehandicapte	Behindert(er)
flexibele arbeidsver- houding	flexibles Arbeitsverhältnis	gehandicaptenhuis- vesting	behindertengerechte Wohnung
flexibiliteit	Flexibilität	gehandicaptenzorg	Behindertenhilfe; Behin- dertenwesen; Behinder- tenfürsorge; Heilerzie- hungspflege
fonds	Fonds	gelijke behandeling	Gleichbehandlung
forens	Pendler	gelijke kansen	Chancengleichheit
format	Formblatt	gelijkheidsbeginsel	Gleichheitsprinzip
formatieplaats	Planstelle	gemeenschappelijk wonen	gemeinschaftliches Woh- nen
formulier	Formular; Formblatt	gemeente	Gemeinde; Kommune; Stadt (als kommunale Gebietskörperschaft)
fraude	Betrug	gemeentebestuur	kommunale Verwaltung; Stadtverwaltung
functie	Tätigkeit	gemeentelijk	kommunal
functiebeschrijving	Tätigkeitsbeschreibung	Gemeentelijke Gezond- heidsdienst (GGD)	Gesundheitsamt
functie-eisen	Tätigkeitsanforderungen	Gemeentelijke Sociale Dienst (GSD)	Sozialamt
functiestoornis	funktionelle Störung	gemeenteraad	Gemeinderat; Stadtrat; Stadtparlament
functievereisten	Arbeitsanforderungen		
functioneringsgesprek	Mitarbeitergespräch		
fuseren	fusionieren		

gerechtshof	Gericht	gezinsverzorging	Familienpflege
gereguleerde beroepen	reglementierte Berufe	gezinsvoogdij	Erziehungsbeistandschaft
geschiktheid	Eignung	gezondheidscentrum	Gesundheitszentrum
geschiktheidsproef	Eignungsprüfung	gezondheidsvoorlichting en -opvoeding (GVO)	Gesundheitsberatung und -förderung
gespecialiseerde gezinsverzorging	spezialisierte Familienhilfe	gezondheidszorg	Gesundheitswesen
gespreksgroep	Gesprächsgruppe	GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst; Gesundheitsamt
gespreksleiding	Moderation		
getuigschrift	Zeugnis		
getuigschrift van buitengewoon lager onderwijs	Sonderschulabschluss	gokverslaving	Spielsucht
getuigschrift van buitengewoon secundair onderwijs	Sonderschulabschluss	grensarbeider	Grenzgänger
gevangene	Strafgefangener	grensoverschrijdend	grenzüberschreitend
gevangenis	Gefängnis	grensregio	Grenzgebiet
geweld	Gewalt	groepsdynamiek	Gruppendynamik
gezin	Familie (Klein-)	groepsleider	Gruppenleiter
gezinshereniging	Familienzusammenführung	groepsopvoeding	Gruppenerziehung
gezinsproject	Familienprojekt	groepswerk	Gruppenarbeit
gezinsactivering	Aktivierung der Familie	grondrechten	Grundrechte
gezinshelpende	Familienhelferin; Familienpflegehelferin	grondslag	Grundlage
gezinshuis	Familienheim	GSM	Handy
gezinsondersteuning	Familienhilfe	GVO (gezondheidsvoorlichting en -opvoeding)	Gesundheitsberatung und -förderung
gezinsonderzoek	Untersuchung der familiären Situation		
gezinsproblemen	familiäre Probleme		
gezinssituation	familiäre Situation		
gezinsverpleging	Familienpflege		
gezinsvervangend tehuis	familieneretzende Unterbringung		
gezinsverzorgende	Familienpflegerin; Hauspflegerin		

handelen	agieren	huisarts	Hausarzt; Allgemeinarzt
handelingsonbekwaam	geschäftsunfähig	huisbezoek	Hausbesuch
handelingsonbekwaamheid	Geschäftsunfähigkeit	huishoudelijk werk	Haushaltstätigkeiten
handicap	Behinderung	huishoudelijke zorg	Hilfe im Haushalt
HBO (Hoger Beroeps- onderwijs)	Fachhochschulstudium	huisvesting	Unterbringung
HDL	häusliche Dienstleistungen	hulpmiddelen	Hilfsmittel
heidag	Klausurtagung	hulporganisatie	Wohlfahrtsverband
heilpedagogie(k)	Heilpädagogik; Heilerziehung; Orthopädagogik	hulpverlener	Leistungserbringer
helpende in de gehandicaptenzorg	Heilerziehungspflegehelfer/in	hulpverlening	Fürsorge
helpende thuiszorg	Haus- und Familienpflegehelfer/in	hulpverleningsplan	Hilfeplan
helpende verpleging	Krankenpflegehelfer/in		
herinschakeling	Wiedereingliederung		
herintrede (in het beroep)	berufliche Wiedereingliederung		
herscholing	berufliche Weiterbildung		
herscholingscentrum	Berufsförderungszentrum		
herstructurering	Umstrukturierung		
hervorming	Reform		
Hof van Justitie	Gerichtshof		
Hoger Beroepsonderwijs (HBO)	FH-Studium		
hoger onderwijs (HO)	Hochschulunterricht		
hogeschool	Fachhochschule (FH)		
hometraining	sozialpädagogische Familienhilfe		
hoofdpunt	Stichpunkt		
hoofdstuk	Kapitel		
hoog opgeleid	hoch qualifiziert		
hoorzitting	Anhörung		
hospitium	Hospiz		
houding	Einstellung; Haltung		

ICT (informatie- en communicatietechnologie)	IT (Informationstechnologie); IKT (Informationen und Kommunikationstechnologie)	inschrijving	Anmeldung
ID-bewijs	Identitätsnachweis	inspanning	Anstrengung
identiteitsbewijs	Ausweis	inspraak	Mitbestimmung; Mitsprache
implementatie	Umsetzung; Einführung (z.B. einer Neuerung)	instantie	Instanz
in dienst nemen	einstellen	instelling	Einrichtung; Institution
incest	Inzest	instelling voor hoger onderwijs	Hochschule
indeling	Einstufung	instituut	Institution
indicatieorganen	Indikationsstellen	intake-gesprek	Aufnahmegespräch
indicatiestelling	Indikation	integrale zorg	integrierte Versorgung
indienen	einreichen	integratie	Integration; Wiedereingliederung
individueel onderwijs	Individualunterricht	intensieve thuiszorg	intensive Pflege zu Hause
individuele hulpverlening	Einzelfallhilfe	intentie	Absicht
Individuele Traject-Begeleiding (ITB)	individuelle Betreuung; Form der Jugendstrafe	interdisciplinair	fachübergreifend; interdisziplinär
informatie	Information	intermediair	Vermittler
informatiecentrum	Informationsstelle	internaat	Internat
informatievoorziening	Aufklärung	internationale uitwisseling	internationaler Austausch
ingangsdatum	Beginndatum	interventie	Intervention
inhoud	Inhalt	intramuraal	stationär
inhoudelijk	inhaltlich	intramurale zorg	stationäre Pflege
initiatiefrecht	Initiativrecht	introductie	Einführung
initiële opleiding	Erstausbildung	invaliditeit	Invalidität
inkomen	Einkommen	invullen	ausfüllen
inkostenbelasting	Einkommenssteuer	inzagerecht	Recht auf Einsicht
inleiding	Einführung	inzetbaarheid	Einsatzfähigkeit; Beschäftigungsfähigkeit; Employability
inloggen	einloggen		
inrichting	Einrichtung	IP	Individueller Hilfeplan (IHP)
inschalen	einstufen		
inschaling	Eingruppierung (tariflich); Gehaltseinstufung	ITB (Individuele Traject Begeleiding)	individuelle Betreuung; Form der Jugendstrafe
inschrijfgeld	Anmeldegebühr		
inschrijven	anmelden		

jaarbericht	Jahresbericht	kader	Rahmen
jaarverslag	Geschäftsbericht	kalendarjaar	Kalenderjahr
jeugd	Jugend	kalendarmaand	Kalendermonat
jeugdbescherming	Jugendschutz	kansarm	benachteiligt
jeugdcentrum	Jugendfreizeitstätte	kansarmen	Randgruppe
jeugdgezondheidszorg	Jugendgesundheitsfürsorge	kantoor	Büro
		kasboek	Kassenbuch
jeugdhulpverlening	Jugendhilfe	kennis	Kenntnis; Wissen
jeugdtehuis	Jugendheim	kennisinfrastructuur	Wissensinfrastruktur
jeugdwerk	Jugendarbeit	kennismaking	Kennenlernen
jeugdwerkloosheid	Jugendarbeitslosigkeit	kennisoverdracht	Wissensvermittlung; Wissenstransfer
jeugdzorg	Jugendhilfe; Jugendpflege	kerndoelen	Kernziele
jongere	Jugendlicher	keuring	Begutachtung; Beurteilung
jongerenwerk	Jugendarbeit	kind	Kind
jongerenwerker	Jugendpfleger	kinderarbeid	Kinderarbeit
juridische kwestie	Rechtsfrage	kinderdagverblijf	Kindertagesstätte
		kinderopvang	Kinderbetreuung; Kinderkrippe
		kinderrechter	Jugendrichter
		kindertehuis	Kinderheim
		kinderverpleegkundige	Gesundheits- und Kinderkrankenpfleger/in
		klachtenopvang	Beschwerdestelle
		klantgerichte zorg	Hilfe nach Maß
		kleuter	Kind im Vorschulalter
		kleuterleeftijd	Vorschulalter
		kleuterschool	Kindergarten
		klinisch	stationär
		koepelorganisatie	Dachorganisation; Dachverband
		Koninkrijk der Nederlanden (NL plus Nederlandse Antillen en Aruba)	Königreich der Niederlande
		kortdurende opname	Kurzaufnahme

kortdurende opvang	Kurzbetreuung	laaggeschoold beroep	Anlernberuf
kortverblijfthuis	Durchgangsheim	landelijk	national
kostschool	Internat	leefgroep	Wohngemeinschaft
kraamzorg	Wöchnerinnen- und Säuglingspflege	leefomgeving	Lebensumfeld
		leefsituatie	Lebenssituation
kwalificatieprofiel	Qualifikationsprofil; Qualifikationsmerkmale	leeftijd	Alter
		leeftijdsgroep	Altersgruppe
kwaliteit van het leven	Lebensqualität	leegloop	Leerlauf
kwaliteitsborging	Qualitätssicherung	leer- en werkproject	Lern- und Arbeitsprojekt
kwaliteitszorg	Qualitätssicherung	leerbedrijf	Ausbildungsbetrieb
		leercontext	Lernkontext
		leercontract	Berufsausbildungsvertrag
		leerdoel	Lernziel
		leergang	Lehrgang
		leergedrag	Lernverhalten
		leergeschiktheid	Lernfähigkeit
		leerinhoud	Lerninhalt
		leerkracht	Lehrkraft; Lehrer
		leerling	Auszubildender (Azubi); Lehrling; Schüler
		leerlingsbegeleiding	Schülerbetreuung
		leermiddel	Lehrmittel
		leermodule	Lernmodul; Lerneinheit
		leermoeilijkheden	Lernbeeinträchtigungen
		leermoeilijkheid	Lernschwäche; Lernschwierigkeit
		leermotivatie	Lernmotivation
		leeromgeving	Lernumgebung
		leerovereenkomst	Berufsausbildungsvertrag
		leerplaats	Lernort
		leerplan	Lehrplan
		leerplek	Lernort
		leerplicht	Schulpflicht
		leerplichtig	schulplichtig
		leerproces	Lernprozess
		leersituatie	Lernumgebung
		leerstof	Lehrstoff

leerstoonis	Lernstörung	loondienst	Beschäftigungsverhältnis
leertraject	Ausbildungsprogramm	loonkostensubsidie	Lohnkostenzuschuss
leervak	Schulfach	loonschaal	Gehaltsgruppenstufe
leervermogen	Lernfähigkeit; Lernvermögen	loonstrook	Entgeltbescheinigung
		loopbaan	Karriere; Laufbahn
leervoorwaarde	Lernvoraussetzung	loopbaanmogelijkheden	Karrieremöglichkeiten
leerweg	Ausbildungsgang	loopbaanontwikkeling	Personalentwicklung
leerwerkplaats	Ausbildungswerkstatt	loopbaanvooruitzichten	Berufsaussichten
leerzaam	lehrreich		
leiding	Leitung (einer Gruppe)	looptijd	Laufzeit
leiding van een werkgroep	Moderation	lotgenoot	Schicksalsgefährte
leidinggevende	Führungskraft	luistertoets	Hörverständnistest
leraar	Lehrer		
leren	lernen		
leren op de werkplaats	Lernen am Arbeitsplatz		
leren op de werkplek	Lernen am Arbeitsplatz; Lernen im Arbeitsprozess		
lesgeld	Kursgebühr		
lesgeven	unterrichten		
lesmethode	Lehrmethode		
lesrooster	Kursplan		
levenlang leren	lebenslanges Lernen		
levensbeschouwing	Weltanschauung		
levensonderhoud	Lebenshaltungskosten		
levensverlenging	lebensverlängernde Maßnahmen		
lichamelijk gehandicapt	körperbehindert		
lid	Mitglied		
lidmaatschap	Mitgliedschaft		
lijst	Auflistung		
logeerhuis	Pflegeheim für geistig Behinderte		
logeervoorziening voor daklozen	Obdachlosenunterkunft		
lokaal beleid	Lokalpolitik		
loon	Lohn; Arbeitslohn		

maaltijdvoorziening	Mahlzeitendienste	medisch kindertehuis	heilpädagogisches Kinderheim
maatregel	Maßnahme		
maatschappelijk	gesellschaftlich	medisch kleuterdagverblijf	heilpädagogische Kindertagesstätte
maatschappelijk begeleider	Sozialbetreuer	medische verzorging	medizinische Versorgung
maatschappelijk werk	Sozialarbeit; Sozialfürsorge	meerderjarig	volljährig
		meervoudig gehandicapt	mehrfachbehindert
maatschappelijk werker	Sozialarbeiter; Sozialhelfer	meerwaarde	Mehrwert
maatschappelijke dienstverlening	soziale Dienstleistung	meldpunt	Meldestelle
maatschappelijke opvang	Pflege in der Gemeinschaft	mening	Meinung
maatschappelijke participatie	Teilnahme am gesellschaftlichen Leben	mentorschap	Mentorenschaft; Mentorentätigkeit
maatschappelijke zorg	soziale Pflege	methode	Methode
maatschappij	Gesellschaft	minder begaafd	schwach begabt
managementniveau	Führungsebene	minderheden	Minderheiten
mantelzorg	Betreuung und Pflege durch Familienangehörige, Freunde und Nachbarn	minderjarig	minderjährig
		minimumloon	Mindestlohn
		misbruik	Missbrauch
		mishandeling	Misshandlung
		mislukken	scheitern
		missie	Leitbild
mantelzorgers	betreuende und pflegende Angehörige	mobiele telefoon	Handy
		mobieltje	Handy
marginale groep	Randgruppe	mobiliteit	Mobilität
materiële hulpverlening	materielle Hilfe	module; moduul	Modul
materiële kosten	Sachkosten	moedertaal	Muttersprache
maximumbedrag	Höchstbetrag	moeilijk plaatsbare persoon	schwer vermittelbare Person
MBO-diploma	Mittlere Reife; Mittlerer Bildungsabschluss	motorisch gehandicapt	bewegungsbehindert
mededeling	Benachrichtigung; Nachricht; Meldung		
medewerker	Angestellter		
medezeggenschap	Mitbestimmung		
medezeggenschap	Mitbestimmungsrecht; Mitsprache		

naam van het beroep	Berufsbezeichnung	observatie	Beobachtung
nachtopvang	Übernachtungsmöglichkeit	observatiecentrum	Beobachtungszentrum
		observatiehuis	Zentrum für die ärztliche Untersuchung und Beobachtung
nadruk	Schwerpunkt		
nascholing	Weiterbildung; Fortbildung		
naschoolse opvang	außerschulische Betreuung	offerte	Angebot (über Leistungen und Kosten)
nationale wetgeving	nationales Recht	officiële erkenning	staatliche Anerkennung
nationaliteit	Nationalität	ombudsman	Ombudsmann
natuurlijke persoon	natürliche Person	omgeving	Umfeld
nazorg	Nachsorge	onderhandeling	Verhandlung
Nederland	Niederlande	ondernemingsraad	Betriebsrat
netto	netto	ondersteunen	unterstützen
nettoloan	Nettolohn	ondersteuning	Unterstützung
netwerk	Netzwerk	ondersteuningsplan	Hilfeplan
nieuwbouwwijk	Neubauviertel	ondertoezichtstelling (OTS)	Erziehungsbeistandschaft
nieuwkomer	Neuankömmling		
non-profit-organisatie	gemeinnützige Organisation	onderwerp	Thema
		onderwijs	Bildung; Bildungswesen; Schulunterricht; Unterricht
noodopvang	Notunterkunft		
normen en waarden	Werte und Normen	onderwijsaanbod	Bildungsangebot
notulen	Protokoll	onderwijsactiviteit	Bildungsmaßnahme
notulist	Protokollant	onderwijsbegeleiding	Unterrichtsbetreuung
		onderwijsbeleid	Bildungspolitik
		onderwijsbevoegdheid	Lehrbefähigung
		onderwijsgevende	Lehrer
		onderwijsinstelling	Ausbildungseinrichtung; Bildungseinrichtung; Bildungsstätte; Bildungsträger
		onderwijskundig	schulpädagogisch
		onderwijsmethode	Unterrichtsmethode
		onderwijsniveau	Bildungsniveau
		onderwijsstelsel	Bildungssystem; Bildungswesen

onderwijssysteem	Bildungssystem; Bildungswesen	openingstijden	Öffnungszeiten
onderwijsvoorzieningen	Bildungsangebot	opinie	Meinung
onderwijswet	Schulgesetz; Schulrecht	opleiding	abgeschlossene Schulbildung; Ausbildung
onderwijzen	lehren; unterrichten	opleiding buiten de werkplek	ausbildungsbegleitender Unterricht
onderwijzend personeel	Lehrkräfte	opleidingsbehoefte	Ausbildungsbedarf
onderwijzer	Lehrer	opleidingsberoep	Ausbildungsberuf
onderzoek	Forschung; Untersuchung	opleidingscentrum	Ausbildungsstätte
ongeschoold	gering qualifiziert	opleidingsdoel	Ausbildungsziel
ongeschoold werk	Hilfsarbeit	opleidingsplaats	Ausbildungsplatz; Lehrstelle; Ausbildungsstätte
ongeschoolde arbeider	Hilfsarbeiter	opleidingstoelage	Ausbildungsvergütung
ongeschoolde werknemer	Hilfsarbeiter	opleidingstraject	Ausbildungsgang
ontmoetingscentrum	Begegnungsstätte	opleidingsvoorziening	Berufsbildungseinrichtung
ontslaan	entlassen	opleidingswerkplaats	Ausbildungswerkstatt
ontslag	Entlassung	opname	Aufnahme; Einweisung
ontwerp	Entwurf; Planung	opschrijven	notieren
ontwikkeling	Entwicklung	opstellen (van een plan)	erstellen
ontwikkelingsachterstand	Entwicklungsschwäche	opvang	Aufnahme; Unterbringung; Betreuung
ontwikkelingspsychologie	Entwicklungspsychologie	opvang buitenshuis	Betreuung außer Haus
opbellen	anrufen	opvangcentrum	Betreuungszentrum
opdracht	Auftrag	opvoeding	Erziehung
Open Dag	Tag der Offenen Tür	opvoedingsondersteuning	Erziehungshilfe
openbaar onderwijs	staatliche Schule	opvoedingsprobleem	Erziehungsproblem
openbaar vervoer	öffentliche Verkehrsmittel; Öffentlicher Nahverkehr (ÖPNV); Öffentlicher Personennahverkehr (ÖPNV)	opvoedingssteunpunt	Erziehungsberatungsstelle
		organisatie	Organisation
		organogram	Organigramm
		origineel bewijs(stuk)	Originalbeleg
openbaarheid	Öffentlichkeit	orthopedagogie	Heilpädagogik; Sonderpädagogik; Orthopädagogik
openbare aanbesteding	öffentliche Ausschreibung	orthopedagoog	Heilerzieher; Heilerziehungspfleger
openbare school	öffentliche Schule		

OTS	ondertoezichtstelling; Anordnung der Erziehungsbistandschaft für Kinder mit Verhaltensauffälligkeiten	palliatieve zorg	palliative Behandlung
		particulier initiatief	Privatinitiative
		partner	Partner
		partnerschap	Partnerschaft
		part-time werk	Teilzeitarbeit
oud	alt	patiënt	Patient
ouder- en kindzorg	Eltern-Kind-Fürsorge	patiëntenorganisatie	Patientenvereinigung
ouderbegeleiding	Elternberatung	patiëntenparticipatie	Patientenbeteiligung
oudercursus	Erziehungskurs	patiëntenperspectief	Patientenperspektive
ouderen	Senioren	patiëntenraad	Patientenbeirat
ouderenbeleid	Seniorenpolitik	patiëntenverklaring	Patientenerklärung
ouderenhuisvesting	Seniorenwohneinrichtungen	patiëntenvoorlichting	Patientenaufklärung
ouderenzorg	Altenhilfe; Altenpflege	pedagogie(k)	Pädagogik
ouderlijk gezag	elterliche Gewalt	pedagogisch adviesbureau	pädagogischer Beratungsdienst
ouderparticipatie	Elternbeteiligung	pedagoog	Pädagoge
ouders	Eltern	pendelaar	Pendler
ouderschap	Elternschaft	P&O-afdeling	Personalabteilung
oudervereniging	Elternverband; Elternvereinigung	pensioen	Ruhestand
overeenkomst	Vereinbarung	personeelsadvertentie	Stellenanzeige; Stellenausschreibung
overeenstemming	Einvernehmen	personeelsbeleid	Personalpolitik
overheid	Staat; Öffentlicher Dienst	personeelsbestand	Personalbestand
overheidsdiensten	öffentliche Dienste	personeelsleden	Belegschaft
overheidsgeld	öffentliche Mittel	persoonlijk	persönlich
overheidsinstelling	Behörde	persoonlijkheid	Persönlichkeit
overlast	Belästigung	persoonsgebonden budget	Persönliches Budget
overleg	Versammlung	persoonsgegevens	personenbezogene Daten
overleggen	tagen	persoonsregistratie	Personenregistrierung
overlegorgaan	Beratungsorgan	perspectief	Ausblick
		peuter	Kleinkind
		peuterleidster	Erzieher/in (in einer Kinderkrippe)
		peuterwerk	Arbeit mit Kleinkindern
		plaatsen	einweisen
		plaatsende instantie	einweisende Instanz

plaatsing	Einweisung; Unterbringung	probleemgedrag	Verhaltensstörung
plaatsingsgebied	Einzugsbereich für die Unterbringung	probleemgeval	Problemfall
planning	Planung	probleemkind	Problemkind
plattegrond	Stadtplan	probleemleerling	Problemschüler
pleeggezin	Pflegefamilie	proeftijd	Probezeit
pleeggezincentrale	Zentrale für die Vermittlung von Pflegefamilien	proeve van bekwaamheid	Eignungsprüfung
pleegkind	Pflegekind	professionele zorg	professionelle Gesundheitsfürsorge
pleegouders	Pflegeeltern	project	Projekt
pleegzorg	Unterbringung in einer Pflegefamilie	promotie	Beförderung
postcode	Postleitzahl	protocol	Protokoll
PPG	praktische pedagogische gezinsbegeleiding; praktische pädagogische Familienbetreuung	psychiatrie	Psychiatrie
praktische dienstverlening	praktische Hilfe	psychologie	Psychologie
praktische opleiding	fachpraktische Ausbildung	psycholoog	Psychologe
praktische pedagogische gezinsbegeleiding (PPG)	praktische pädagogische Familienbetreuung	psychosociaal	psychosozial
presentatie	Präsentation	psychosociale hulpverlening	psychosoziale Gesundheitsfürsorge
prestatie	Leistung	publiek	Öffentlichkeit; Publikum
prestatieniveau	Leistungsniveau	publiekrechtelijk	öffentlich-rechtlich
preventie	Prävention		
preventief	präventiv		
preventieve gezondheidszorg	Präventivmedizin		
preventieve jeugdzorg	präventive Jugendhilfe		
principe	Prinzip		
printer	Drucker		
privatisering	Privatisierung		
pro deo	ehrenamtlich		
probleem	Problem		

randgroep	Randgruppe	richtlijn	Leitlinie
rapport	Bericht; Gutachten	richtlijn	Richtlinie
rapportage	Bericht; Berichterstattung	rijksschool	staatliche Schule
recht op informatie	Informationsrecht	risico	Risiko
rechtbank	Gericht	risicogedrag	Risikoverhalten
rechtmatigheid	Rechtmäßigkeit	ROC	Regionaal Opleidings Centrum; regionales Schulzentrum für die Aus- und Weiterbildung in der Berufs- und Erwachsenenbildung
rechtshulp	Rechtshilfe		
rechtspersoon	juristische Person		
rechtspraak	Gerichtsbareit		
reclassering	Bewährungshilfe		
reclasseringsambtenaar	Bewährungshelfer		
recreatieve voorziening	Freizeiteinrichtung	rollator	Rollator; Gehhilfe
regeling	Regelung	rolstoel	Rollstuhl
Regionaal Opleidings Centrum (ROC)	"Regionales Ausbildungszentrum"; Schulzentrum für die Aus- und Weiterbildung bzw. Erwachsenenbildung	routebeschrijving	Anfahrtskizze; Wegbeschreibung
Regionale Instelling	psychosoziale Betreuestellen auf regionaler Ebene		
registratie	Registrierung		
registratienummer	Aktenzeichen		
reglement	Satzung		
regulier onderwijs	regulärer Unterricht		
reïntegratieplan	Wiedereingliederungsplan		
rekenen	rechnen		
rekening	Rechnung		
revalidatie	Rehabilitation		
revalidatiecentrum	Rehabilitationszentrum		
RIAGG	Regionale Instelling voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg; psychosoziale Betreuungsstellen auf regionaler Ebene		

salaris	Entgelt; Gehalt	schoolverlater	Schulabgänger
samenleving	Gesellschaft	schoolwet	Schulgesetz
samenvatting	Zusammenfassung	schoolwet	Schulrecht
samenwerking	Kooperation; Zusammen- arbeit	schrijfvaardigheid	Schreibfertigkeit
samenwerkingsover- eenkomst	Kooperationsvereinbarung	sector	Sektor
samenwerkingsproject	Kooperationsprojekt	seksualiteit	Sexualität
scholier	Schüler	seksueel geweld	sexuelle Gewalt
scholing	Schulung	seksueel misbruik	sexueller Missbrauch
scholingsaanbod	Schulungsangebot	seksuele intimidatie	sexuelle Belästigung
scholingsinstrumenten	Qualifizierungsinstrumente	semi-murale zorg	halbstationäre Betreuung und Pflege
scholingsmaatregel	Qualifizierungsmaßnahme	serviceflats	Seniorenwohnungen mit Versorgungs- und Pfl- gemöglichkeit
school	Schule	signalering	Problemerkennung
school- en beroeps- keuzeadviseur	Ausbildungsberater	slaapwacht	Nachtwache
school voor beroeps- onderwijs	berufsbildende Schule; Berufsbildungseinrich- tung	sleutelcompetentie	Schlüsselkompetenz
school voor buitenge- woon onderwijs	Sonderschule	sleutelkwalificatie	Schlüsselqualifikation
school voor speciaal onderwijs	Sonderschule	sluitende aanpak	schlüssiger Ansatz
schoolcarrière	Schullaufbahn	sociaal beleid	Sozialpolitik
schoolhoofd	Schulleiter	sociaal gedrag	Sozialverhalten
schooljaar	Schuljahr	sociaal minimum	Mindestregelsatz
schoolleiding	Schulleitung	Sociaal Pedagogische Dienst (SPD)	≈ Sozialstation
schoolloopbaan	Bildungsgang; Bildungs- weg (allg.)	sociaal recht	Sozialrecht
schoolniveau	Schulniveau	sociaal stelsel	Sozialsystem
schoolopleiding	Schulausbildung; schuli- sche Ausbildung	sociaal-pedagogisch werk	sozialpädagogische Arbeit
schoolplicht	Schulpflicht	sociale begeleiding	soziale Betreuung
schoolrapport	Schulzeugnis	sociale dienst	Fürsorgeamt
schooltype	Schulform	sociale integratie	soziale Integration
schoolvak	Schulfach	sociale kaart	Sozialatlas
schoolvakantie	Schulferien	sociale lasten	Sozialabgaben
		sociale ongelijkheid	soziale Ungleichheit
		sociale participatie	Teilhabe am gesellschaft- lichen Leben
		sociale pedagogie(k)	Sozialpädagogik

sociale toestand	soziale Lage	speelbegeleiding	Spielgruppenbetreuung
sociale uitsluiting	gesellschaftliche Ausgren- zung	speelgoed	Spielzeug
sociale vaardigheid	soziale Fähigkeit	spel- en opvoedings- voorlichting	Erziehungsberatung
sociale veiligheid	soziale Sicherheit	speltherapie	Spieltherapie
sociale vernieuwing	Sozialreform; soziale Er- neuerung	spijbelaar	Schulschwänzer
sociale verzekeringen	Sozialversicherungen	spijbelen	schwänzen
sociale voorzieningen	Sozialdienste; Sozialleis- tungen	stad	Stadt
sociale werkplaats	beschützende Werkstatt; Werkstätte für Behin- derte	staf	Führungsstab
sociale werkvoorzie- ning	Arbeit in beschützenden Werkstätten	stage	Praktikum
sociale wetgeving	Sozialgesetzgebung	stagebegeleider	Praktikumsbetreuer
sociale wetten	Sozialgesetze	stageovereenkomst	Praktikumsvertrag
sociale zekerheid	soziale Sicherheit	stagiair/-e	Praktikant/-in
socialisatie	Sozialisation	stand van zaken	Sachlage; Sachstand; Stand der Dinge
socialiseren	sozialisieren	statuten	Satzung
sociowoning	Wohngemeinschaft für Behinderte	stervensbegeleiding	Sterbebegleitung
solidariteit	Solidarität	steunpunt	Unterstützungszentrum
solidariteitsbeginnel	Solidaritätsprinzip	stichting	Stiftung
sollicitant	Bewerber	stigmatisering	Stigmatisierung
sollicitatie	Bewerbung	stimuleren	fördern (allg.)
sollicitatieplicht	Bewerbspflicht	stimulering	Förderung (allg.)
sollicitatieprocedure	Bewerbungsverfahren	stom	stumm
SPD	Sociaal Pedagogische Dienst; biedt hulpverle- ning en ambulante ver- pleging	stoornis	Störung
speciaal onderwijs	Sonderschulwesen	straat	Straße
speciale opleiding voor gehandicapten	Behindertenausbildung	straf	Strafe
specialisatie	Differenzierungsbereich (in der Ausbildung)	strafgevangene	Strafgefangener
		student	Auszubildender (Azubi); Lehrling; Student
		studentenuitwisseling	Lehrlingsaustausch
		studie	Studium
		studiebeurs	Ausbildungsbeihilfe
		studiedag	Tagung
		studiefinanciering	Ausbildungsförderung
		studiegetuigschrift	Abschlusszeugnis
		studiekosten	Ausbildungskosten
		stukken	Unterlagen

sturing	Steuerung	taak	Aufgabe
stuurinstrument	Steuerungsinstrument	taakomschrijving	Stellenbeschreibung
subsidiariteitsbeginsel	Subsidiaritätsprinzip	taakstelling	Aufgabenstellung
subsidie	Förderung (finanziell); Subvention; Zuschuss	taakverdeling	Aufgabenverteilung
subsidie-regeling	Förderrichtlinie	taalachterstand	Sprachschwäche
subsidieren	bezuschussen; fördern (finanziell)	taalbegrip	Sprachverständnis
subsidies	Fördergelder; Fördermit- tel	taalcompetentie	Sprachkompetenz
suggestie	Anregung	taalcursus	Sprachkurs
superieur	Vorgesetzter	taalstoornis	Sprachstörung
		tbs	terbeschikkingstelling; Sicherungsverwahrung
		techniek	Technik
		tegemoetkoming	Beihilfe
		tehuis	Heim
		tehuis voor daklozen	Obdachlosenasyll
		tekort	Defizit; Mangel
		telefonische hulpdienst	Telefonseelsorge
		telefonische hulpverle- ning	telefonische Hilfsdienste
		termijn	Frist
		terminale zorg	Sterbebegleitung
		tertiair onderwijs	Hochschulwesen
		terugkeer in het ar- beidsproces	berufliche Wiedereinglie- derung
		tewerkstelling	Arbeitsbeschaffung
		themap gebied	Themenbereich
		therapeut	Therapeut
		therapeutisch pleeg- gezin	therapeutische Pflegefa- milie
		therapeutische ge- meenschap	Therapiegemeinschaft
		therapeutische gezins- verpleging	therapeutische Familien- hilfe
		therapie	Therapie
		thuishulp	Hilfe im Haushalt
		thuisopvang	häusliche Betreuung

thuiszorg	ambulante Pflege; Haus- und Familienpflege; Hauspflege; häusliche Pflege	uitbetaling	Entlohnung
tijdelijk	befristet	uitdaging	Herausforderung
toekennen	bewilligen	uitdraai	Ausdruck (Computer)
toekenning	Bewilligung	uitgangspunt	Ausgangspunkt
toekomstplanning	Zukunftsplanung	uitkering	Unterstützungsleistung
toelage	Beihilfe	uitkeringsduur	Leistungsdauer
toelatingsvoorwaarde	Zugangsvoraussetzung	uitkeringsgerechtigde	Sozialleistungsberechtig- ter
toelichting	Begründung; Erläuterung	uitleg	Erklärung; Erläuterung
toepassen	anwenden	uitprinten	ausdrucken
toepassing	Anwendung	uitsluiting	Ausgrenzung
toets	Test	uitspraak (jur.)	Urteil (jur.)
toezicht	Aufsicht; Überwachung	uitstroomdifferentiatie	Differenzierungsbereich (in der Ausbildung)
tolk	Dolmetscher	uitval	Ausfall
training	Schulung	uitvoeren	durchführen
transmurale zorg	Überleitungspflege (von stationärer zu ambulan- ter Pflege)	uitvoering	Durchführung
	Treffen	uitwerken	erarbeiten
		uitwisseling van erva- ringen	Erfahrungsaustausch
		uitwisselingsproject	Austauschprojekt
		uitzendbureau	Zeitarbeitsfirma
		uitzendorganisatie	Zeitarbeitsunternehmen
		universiteit	Universität

vaardigheid	Fertigkeit	verpleeghuis	Pflegeheim
vacature	offene Stelle	verpleegkundige	Gesundheits- und Krankenpfleger/in
vacatures	Stellenangebot		
vakantie	Ferien; Urlaub	verpleegkundigen	Pflegepersonal
vakantiedag	Urlaubstag	verpleegster	Krankenpflegerin
vakgebied	Fachgebiet	verpleger	Krankenpfleger
vakinhoudelijk	fachinhaltlich	verpleging	Pflege
vakkennis	Fachwissen	verplegingswetenschap	Pflegewissenschaft
vakman	Fachmann	verplichtend	verbindlich
vakmanschap	Fachkunde	verplichting	Verbindlichkeit
vakopleiding	Fachausbildung	verslag	Bericht
vaktaal	Fachsprache	verslaglegging	Berichterstattung
vakterm	Fachbegriff	verstandelijk gehandicapt	geistig behindert
vaste aanstelling	Festanstellung	vertalen	übersetzen
veiligheid	Sicherheit	vertaling	Übersetzung
veiligheidsvoorschriften	Sicherheitsvorschriften	vertrouwensarts	Vertrauensarzt
verantwoordelijkheid	Verantwortung	vervolgopleiding	Fortbildung; weiterführende Ausbildung
verbeteren	verbessern	verwaarloosd	vernachlässigt
verblijf	Unterkunft	verwaarlozen	vernachlässigen
verdrag	Vertrag	verwaarlozing	Vernachlässigung
vereist	erforderlich	verwijzing	Überweisung
vereniging	Verband; Verein	verzorgende	Bitte
vergaderen	tagen	verzorgende thuiszorg	Pflegefachkraft
vergadering	Sitzung; Versammlung		
vergaderplaats	Tagungsort	verzorging	Familienpflegerin; Haus- und Familienpflegerin
vergoeding	Vergütung		Betreuung (von Schutzbehörden); Versorgung
vergrijzing van de samenleving	Überalterung der Gesellschaft	verzorgingsstaat	Sozialstaat; Wohlfahrtsstaat
vergunning	Genehmigung		
verlenen	gewähren	verzuim	Ausfall
verlengde dagopvang	erweiterte Tagesbetreuung	vestiging	Niederlassung; Standort
		videohometraining	familiäres Videoverhaltenstraining
verlof	Urlaub	video-interactiebegeleiding	Interaktionsbegleitung per Video
vermogen	Fähigkeit		
vernieuwing	Reform		
verordening	Anordnung; Erlass		

24-uursbereikbaarheid	Rund-um-die-Uhr-Bereitschaft	voorwaardelijke straf	Bewährungsstrafe
		voorzorg	Vorsorge
24-uurzorg	24-Stunden-Bereitschaft	vorming	Bildung
visueel gehandicapt	sehbehindert	vormingswerk	Bildungsarbeit
voedingsassistent	Essenshelfer	vraaggestuurd	nachfragegesteuert
volksgezondheid	Volksgesundheit	vraagsturing	Nachfragesteuerung
volkshuisvesting	Sozialer Wohnungsbau	vragenlijst	Fragebogen
volksverzekering	Volksversicherung	vrije tijd	Freizeit
volmacht	Vollmacht	vrijtijdsbesteding	Freizeitgestaltung
voltijdbaam	Vollzeitstelle	vrijheid	Freiheit
voltooid beroepsopleiding	abgeschlossene Berufsausbildung	vrijheidsbeperkende maatregel	freiheitseinschränkende Maßnahme
voogd	Vormund	vrijstelling	Befreiung (von Verpflichtungen)
voogdij	Vormundschaft		
voogdijraad	Vormundschaftsbehörde	vrijwillige opname	freiwillige Aufnahme
Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs (VMBO)	Hauptschule	vrijwilliger	ehrenamtlicher Helfer
voorbereidende werkzaamheden		vrijwilligerscentrale	Agentur für freiwillige Arbeit
voorbereiding	Vorarbeiten	vrijwilligersorganisatie	Ehrenamtlichenorganisation
voorbereidingsfase	Vorbereitung	vrijwilligerswerk	ehrenamtliche Arbeit; ehrenamtliche Tätigkeit
voorkeursbehandeling	Vorzugsbehandlung		
voorlichting	Aufklärung	vroeghulp (gehandicaptenzorg)	Frühförderung
voorlopig	vorläufig	vroegtijdige onderkenning van ontwikkelingsstoornissen (VTO)	Früherkennung von Entwicklungsstörungen
vooropleiding	Vor(aus)bildung		
voorschoolse educatie	Vorschulunterricht	vrouwenopvang	Frauenhaus
voorschrift	Vorschrift; Regelung	VSO-school	Sonderschule
voorstel	Vorschlag	VTO	vroegtijdige onderkenning van ontwikkelingsstoornissen; Früherkennung von Entwicklungsstörungen
voorstel voor verbetering	Lösungsvorschlag		
voorstellen	vorschlagen		
voortijdig schoolverlater	Schulabbrecher		
voortgang	Fortschritt	VTO-team	Team, spezialisiert auf die Früherkennung von Entwicklungsstörungen
voorwaarde	Voraussetzung; Vorbedingung; Vorgabe		

waardering	Anerkennung; Bewertung; Wertschätzung	werkgroep	Arbeitsgruppe
wachttijd	Wartezeit	werkkleding	Arbeitskleidung
WAO	Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering; Erwerbsunfähigkeitsgesetz (inzwischen abgelöst durch das WiA)	werkklimaat	Arbeitsklima
		werkloos	arbeitslos
		werkloosheid	Arbeitslosigkeit; Beschäftigungslosigkeit
		werkloosheidspersentage	Arbeitslosenquote
weekendpleegzorg	Wochenendfamilienpflege	werkloosheidsuitkering	Arbeitslosengeld
weerbaarheid	Selbstsicherheit	werkloosheidsverzekering	Arbeitslosenversicherung
wegloophuis	Fürsorgeheim für jugendliche Ausreißer	werkloosheidswet (WW)	Arbeitslosenversicherung
wegloper	Ausreißer	werkloze	Arbeitsloser
welzijn	Wohlfahrt	werkomstandigheden	Arbeitsbedingungen
welzijnsbeleid	Sozialpolitik	werkontwikkeling	Arbeitsmethodenentwicklung
welzijnssector	Sozialbereich	werkoverleg	Arbeitsbesprechung; Dienstbesprechung
welzijnssector	sozialer Bereich; sozialer Sektor; Sozialwesen	werkplaats voor gehandicapten	Werkstätte für Behinderte
welzijnswerk	Sozialarbeit; Wohlfahrtspflege	werkplan	Arbeitsplan
welzijnswetgeving	Sozialgesetzgebung	werkplek	Arbeitsplan
werk	Arbeit; Beschäftigung; Beschäftigungsverhältnis	werkplek	Arbeitsplan
werk-/leercontract	Arbeits-/Ausbildungsvertrag	werkplek	Arbeitsplan
werkbegeleider	Arbeitsbetreuer	werkplek	Arbeitsplan
werkbegeleiding	Betreuung am Arbeitsplatz	werkplek	Arbeitsplan
werkdag	Arbeitstag	werkplek	Arbeitsplan
werkervaring	Arbeitserfahrung	werkplek	Arbeitsplan
werkgelegenheid	Beschäftigung (Arbeitsplätze); Beschäftigungsverhältnis	werkplek	Arbeitsplan
werkgelegenheidssituatie	Beschäftigungssituation	werkplek	Arbeitsplan
werkgever	Arbeitgeber	werkplek	Arbeitsplan
werkgeversverklaring	Arbeitgeberbescheinigung	werkplek	Arbeitsplan

werkzoekend	arbeitssuchend	zaak	Fall; Sache
werkzoekende	Arbeitssuchender; Arbeitsloser	zekerheid	Sicherheit
		zelfbeeld	Selbstbild
werving	Personalrekrutierung	zelfhulpgroep	Selbsthilfegruppe
wet	Gesetz	zelfredzaamheid	lebenspraktische Fähigkeiten
Wet voorzieningen gehandicapten (WVG)	Gesetz zur Behindertenhilfe	zelfstandig wonen	selbständiges Wohnen
wetenschap	Wissenschaft	zelfstandigheidstraining	Selbständigkeitstraining
wetenschappelijk	wissenschaftlich	zelfstudie	Selbststudium
Wetenschappelijk Onderwijs (WO)	Hochschulbildung	zelfverwaarlozing	Selbstvernachlässigung
wetgever	Gesetzgeber	zelfzorg	Selbsthilfe
wetgeving	Gesetzgebung; Rechtsvorschrift	ziek	krank
		ziekenfonds	Krankenkasse
wetsbepaling	gesetzliche Bestimmung	ziekenfondsverzekering	Gesetzliche Krankenversicherung
wettelijk	gesetzlich	ziekenhuis	Krankenhaus
wettelijke vertegenwoordiger	gesetzlicher Vertreter	ziekenverzorger	Krankenpfleger
wijk	Stadtviertel; Wohnviertel	ziekenverzorgster	Krankenpflegerin
wijkcentrum	Nachbarschaftszentrum	ziekmelding	Krankmeldung
wijksteunpunt	Nachbarschaftszentrum	ziekte	Krankheit
wijkzorg	Stadtteilkrankenpflege	ziektedag	Krankheitstag
wissen	löschen	ziektekosten	Krankheitskosten
wonen	wohnen	ziekteverzuim	krankheitsbedingte Fehlzeiten
woningbouwcorporatie	Wohnungsbaugenossenschaft	zingeving	Sinngebung
woningbouwvereniging	Wohnungsbaugenossenschaft	zintuiglijk gehandicapt	sinnesbehindert
		zittenblijven	sitzen bleiben
woonbegeleiding	betreutes Wohnen	zorg	Pflege; Fürsorge
wooncentrum	Wohnzentrum	zorg en verpleging	Sozial- und Krankenpflege
woonplaats	Wohnort	Zorg en Welzijn	Gesundheit und Soziales
woonzorgcentrum	Wohn- und Versorgungszentrum	zorg op maat	Fürsorge nach Maß
		zorgaanbieder	Dienstleister (im Bereich des Gesundheitswesens)
workshop	Workshop	zorgaanbod	Leistungsangebot (im Bereich des Gesundheitswesens)
WVG	Wet voorzieningen gehandicapten; Gesetz zur Behindertenhilfe		

zorgaanspraak	Anspruch auf Fürsorgeleistungen	zorgsector	Gesundheitssektor; Gesundheitswesen
zorgafhankelijkheid	Abhängigkeit von Fürsorgeleistungen	zorgtaken	Pflegeaufgaben
zorgassistent	Pflegehelfer/in	zorgtoewijzing	Bewilligung von Fürsorgeleistungen
zorgbehoefte	Bedarf an Fürsorgeleistungen; Fürsorgebedarf	zorgverlening	Erbringung von Fürsorgeleistungen
zorgbemiddeling	Vermittlung von Fürsorgeleistungen	zorgverlof	Urlaub aus familiären Gründen
zorgboerderij	Therapiebauernhof	zorgvernieuwing	Reform des Gesundheitswesens
zorgconsulent	Gesundheitsberater	zorgverzekeraar	Krankenversicherer
zorgconsument	Leistungsempfänger	zorgvoorzieningen	Fürsorgeeinrichtungen und -leistungen
zorgcoördinatie	Pflegevermittlung		
zorgcoördinator	Pflegevermittler		
zorgenkind	Sorgenkind	zorgvraag	Betreuungsbedarf
zorgfunctie	Betreuungstätigkeit	zorgvuldig	sorgfältig
zorggarantie	garantierter Anspruch auf Leistungen des Gesundheitssystems	zorgvuldigheid	Sorgfalt
		zwakbegaafd	geistig zurückgeblieben
		zwangerschapsverklaring	Schwangerschaftsattest
zorgkloof	Finanzierungsdefizit im Gesundheitswesen	zwangerschapsverlof	Schwangerschaftsurlaub
zorgkwaliteit	Qualität des Gesundheitswesens	zwerver	Trebegänger
		zwijgplicht	Schweigepflicht
zorgloketten	Anlaufstellen für Leistungen der Gesundheitsfürsorge		
zorgnetwerk	Netzwerk der sozialen Dienste		
zorgopleiding	Pflegeausbildung		
zorgplan	Hilfeplan; Betreuungsplan		
zorgplicht	Fürsorgepflicht; Sorgpflicht		
zorgproces	Betreuungsprozess		
zorgprogramma	Betreuungsprogramm		
zorgprotocol	Pflege- und Betreuungsprotokoll		
zorgregistratie	Pflegeregistrierung		

*Nederlands-Duits woordenboek
beroepsonderwijs – arbeidsmarkt –
projectmanagement*

EuregioTransfer

Deutsch-Niederländisches Wörterbuch

Berufsbildung – Arbeitsmarkt – Projektmanagement

Nederlands-Duits Woordenboek

Beroepsonderwijs – Arbeidsmarkt – Projectmanagement

EuregioTransfer

Deutsch-Niederländisches Wörterbuch Nederlands-Duits Woordenboek

Berufsbildung – Arbeitsmarkt – Projektmanagement
Beroepsonderwijs – Arbeidsmarkt – Projectmanagement

zusammengestellt von / samengesteld door

Gerd Busse & Renie Hesseling

unter Mitarbeit von / onder medewerking van
Kees Meijer en Marcel Jacobs

Nijmegen, Düsseldorf
September 2007

3., überarbeitete und ergänzte Auflage
3de, herziene en uitgebreide druk

ROC Nijmegen
IHK-Vereinigung NRW, Düsseldorf

Zur Einführung	4
Inleiding	6
Duits-Nederlands / Deutsch-Niederländisch	9
Niederländisch-Deutsch / Nederlands-Duits	56

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK DEN HAAG

Gerd Busse
Renie Hesseling

Deutsch-Niederländisches Wörterbuch

Berufsbildung – Arbeitsmarkt –
Projektmanagement

Nederlands-Duits Woordenboek

Beroepsonderwijs – Arbeidsmarkt –
Projectmanagement

Nijmegen Kenniscentrum Beroepsonderwijs
Arbeidsmarkt.

ISBN 978-9077202-36-4

NUR 860

© **2007** Gerd Busse & Renie Hesseling

Tekstopmaak: Karin van de Logt

Omslag: ROC Nijmegen, Grafische werkplaats

Druk: ROC Nijmegen, Grafische werkplaats

ROC Nijmegen, Wolfskuilseweg 279,
NL-6542AA Nijmegen, Tel.: 0031-24-381.32.00

IHK-Vereinigung NRW, Goltsteinstr. 31,
D-40211 Düsseldorf, Tel.: 0049-211-367.02.61

Zur Einführung

Die Idee zu diesem Wörterbuch entstand im Rahmen des deutsch-niederländischen Interreg-Projekts EuregioTransfer, einer Initiative des ROC Nijmegen und der Vereinigung der Industrie- und Handelskammern NRW in Düsseldorf. Ziel des Projekts ist es, zur Verbesserung der Transparenz zwischen den Bildungssystemen und den Arbeitsmärkten in den beiden Ländern beizutragen.

Doch warum gerade ein Wörterbuch? Die Antwort lautet: Damit man sich in der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit nicht nur menschlich, sondern auch fachlich besser versteht. Denn kommen deutsch-niederländische Arbeitsgruppen zusammen, so die häufige Beobachtung, kann man sich in der Regel zwar leidlich verständigen, solange sich das Gespräch um allgemeinere Themen dreht; sobald jedoch spezifischere Fragen etwa der Projektplanung, der Bildungskoooperation oder des deutsch-niederländischen Arbeitsmarktes angesprochen werden, erlebt man es immer wieder, dass das Gespräch ins Stocken gerät, weil etwa ein Fachbegriff nicht verstanden wird oder man mit einer Abkürzung nichts anfangen kann, die der Partner aus dem Nachbarland ständig benutzt.

Mit diesem Wörterbuch wurde nun der Versuch unternommen, die zentralen Begrifflichkeiten in den genannten Bereichen – Projektzusammenarbeit, Berufsbildung und Arbeitsmarkt – zu sammeln und in möglichst einfacher Form in der jeweils anderen Sprache zu erläutern. Unsere Quellen:

- deutsch-niederländische Workshops, Arbeitsgruppen- oder Projektsitzungen, auf denen wir unsere Ohren gespitzt und alles mitgeschrie-

ben haben, was uns "typisch" für den Sprachgebrauch auf diesen Zusammenkünften schien und sich auf die drei Themengebiete bezog;

- Projektunterlagen – vom Antrag über Tagesordnungen bis hin zu den Kostenabrechnungen und Projektdokumentationen –, aus denen wir sowohl die thematischen Begrifflichkeiten als auch den Projektjargon, der auf beiden Seiten der Grenze benutzt wird, herausdestilliert haben;
- Texte aller Art, die mit den Themen Bildung und Arbeitsmarkt zu tun hatten;
- Experten, die wir gebeten haben, sich unsere Wörterliste kritisch anzusehen und sie um weitere Begriffe zu ergänzen;
- Hinweise von Nutzern der ersten beiden Auflagen des Wörterbuchs, die uns halfen, wichtige Lücken zu schließen.

Das Wörterbuch umfasst gut 5.000 deutsche und niederländische Begriffe aus den genannten Bereichen. Bei der Suche sowohl nach den Begriffen als auch bei deren Übersetzung oder Erklärung haben uns eine Reihe von Personen unterstützt, denen wir an dieser Stelle herzlich danken möchten. Insbesondere gilt unser Dank dem Groninger Übersetzer Jan Bert Kanon, Andrea Kluitmann, die als Übersetzerin bei der Sociale Verzekering-bank in Amstelveen tätig ist, Dieter Leemhuis von der Arbeitsagentur Coesfeld, Gisela Linthout vom Goethe-Institut in Amsterdam sowie Robert Marzell von der Arbeitsagentur Wesel.

Obwohl wir glauben, mit dem vorliegenden Wörterbuch die zentralen Begriffe zur deutsch-niederländischen Berufsbildungs- und Arbeitsmarktpolitik bzw. Projektzusammenarbeit erfasst zu

haben, hegen wir selbstverständlich nicht die Illusion, die drei Themenfelder wirklich erschöpfend abgedeckt zu haben. Sollten Sie deshalb Begriffe vermissen, die noch in das Wörterbuch aufgenommen werden sollten, oder Vorschläge

zur Verbesserung der Nutzerfreundlichkeit dieser Handreichung haben, würden wir uns über Ihre Rückmeldung freuen. Unsere Kontaktadressen:

Gerd Busse

IHK-Vereinigung NRW
Goltsteinstraße 31
40211 Düsseldorf
Tel.: 0211-367.02.61
Mobil: 0176-511.461.93
E-Mail: gerd.busse@dnl-projekt.eu

Renie Hesseling

ROC Nijmegen
Wolfskuilseweg 279
NL-6542 AA Nijmegen
Tel.: 0031-024-890.40.82
E-Mail: r.hesseling@roc-nijmegen.nl

Het idee voor dit woordenboek ontstond in het kader van het Nederlands-Duitse Interreg-project EuregioTransfer, een initiatief van het ROC Nijmegen en de Vereinigung der Industrie- und Handelskammern in Nordrhein-Westfalen e.V. (Kamers van Koophandel in Noordrijn-Westfalen) in Düsseldorf. Het project streeft ernaar de transparantie tussen de onderwijssystemen en de arbeidsmarkten in de twee landen te verbeteren.

Maar waarom nou juist een woordenboek? Het antwoord luidt: om elkaar bij de grensoverschrijdende samenwerking niet alleen in menselijk maar ook in vakinhoudelijk opzicht beter te kunnen begrijpen. Want vaak kan worden vastgesteld dat Nederlands-Duitse werkgroepen die bij elkaar komen redelijk met elkaar kunnen communiceren, zolang het gesprek over meer algemene thema's gaat. Maar het gaat er vaak heel anders aan toe als er meer specifieke kwesties ter sprake komen, bijvoorbeeld projectplanning, samenwerking op het gebied van opleidingen of de Nederlands-Duitse arbeidsmarkt. Dan stokken de gesprekken en heeft men grote moeite een vakterm te begrijpen of blijkt men niets te kunnen beginnen met een afkorting die de partner uit het buurland voortdurend gebruikt.

Dit woordenboek doet een poging de kernbegrippen op de genoemde terreinen – samenwerking in projecten, beroepsonderwijs en arbeidsmarkt – bijeen te brengen en op zo eenvoudig mogelijk manier in de taal van het buurland toe te lichten. Onze bronnen:

- Nederlands-Duitse workshops, vergaderingen

van werk- of projectgroepen, waar we ons oor te luisteren hebben gelegd en alles hebben genoteerd wat ons "typisch" leek voor het taalgebruik op deze bijeenkomsten en wat op de drie themagebieden betrekking had;

- projectdocumenten – van de aanvraag via agenda's tot en met kostendeclaraties en projectdocumentaties –, waaruit we zowel de thematische begrippen als het projectjargon dat aan beide zijden van de grens wordt gehanteerd hebben gedestilleerd;
- allerlei soorten teksten die samenhangen met de thema's onderwijs en arbeidsmarkt;
- experts die we gevraagd hebben kritisch naar onze woordenlijst te kijken en met nieuwe termen aan te vullen;
- informatie en tips van gebruikers van de eerste drukken van het woordenboek, die ons hebben geholpen belangrijke lacunes op te vullen.

Het woordenboek bevat zo'n 5.000 Duitse en Nederlandse termen uit de genoemde disciplines. Bij de speurtocht naar de termen en de vertaling of uitleg ervan heeft een aantal mensen ons gesteund, die wij op deze plaats hartelijk dank willen zeggen. Onze dank gaat met name uit naar de Groningse vertaler Jan Bert Kanon, Andrea Kluitmann, die als vertaalster bij de Sociale Verzekeringsbank in Amstelveen werkzaam is, Dieter Leemhuis van de Arbeitsagentur Coesfeld, Gisela Linthout van het Goethe-Institut in Amsterdam en Robert Marzell van de Arbeitsagentur Wesel.

Hoewel wij ervan uitgaan dat het woordenboek de centrale termen van het beleid met betrek-

king tot het Nederlands-Duitse beroepsonderwijs, de arbeidsmarkt en de samenwerking in projecten omvat, koesteren wij uiteraard niet de illusie dat deze drie thema's uitputtend zijn behandeld. Mocht u termen missen die wel in het woordenboek thuishoren of heeft u voor-

stellen met betrekking tot de gebruikersvriendelijkheid van deze handleiding, laat ons dit dan even weten. Wij zijn blij met elke verbetering en het woordenboek profiteert ervan. Onze contactadressen:

Gerd Busse

IHK-Vereinigung NRW
Goltsteinstraße 31
D-40211 Düsseldorf
tel.: 0049-0211-367.02.61
mobiel: 0049-0176-511.461.93
e-mail: gerd.busse@dnl-projekt.eu

Renie Hesseling

ROC Nijmegen
Wolfskuilseweg 279
6542 AA Nijmegen
tel.: 024-890.40.82
e-mail: r.hesseling@roc-nijmegen.nl

Abbrecherquote	percentage uitvallers; percentage voortijdige schoolverlaters; percen- tage drop-outs	Abschlusszeugnis	(eind)diploma; studiege- tuigschrift
Abbruch (Ausbildung)	uitval	Absicht	intentie
Abendgymnasium	avondlyceum	Absichtserklärung	intentieverklaring
Abendkurs	avondcursus	Abteilung (im Unter- nehmen)	afdeling (in een bedrijf)
Abendschule	avondonderwijs; avond- opleiding; avondschoon	Abwanderung	uitstroom
abfinden	afkopen	Abwesenheit	afwezigheid
Abfindung	afkoopsom	abwickeln	afwickelen
Abgabe	heffing	adaptiver Unterricht	adaptief onderwijs
Abgabefrist	indieningsdatum	Adressänderung	verhuisbericht
Abgang	uitstroom	Adresse	adres
Abgeordnete(r)	afgevaardigde; gedepu- teerde	Adressenverteiler	adreslijst
abgeschlossene	voltooide beroepsoplei- ding; opleiding	AG	Aktiengesellschaft; NV (Naamloze Vennoot- schap)
Berufsausbildung	voltooide schoolopleiding; opleiding	Agentur für Arbeit	arbeidsvoorziening in Duitsland (≈ CWI)
abgeschlossene Schul- bildung	afvinken	agieren	handelen
abhaken	diploma VWO / gymna- sium / atheneum	Akademiker	academicus
Abitur	overeenkomst	Akkreditierung	accreditatie
Abkommen	afkorting	Akte	dossier; akte
Abkürzung	versnelde opleiding	Aktenzeichen	registratienummer
Abkürzung der Aus- bildungszeit	archief	Akteur	actor
Ablage	stappenplan; draaiboek	Aktiengesellschaft (AG)	Naamloze Vennootschap (NV)
Ablaufplan	archiveren	Aktionär	aandeelhouder
ablegen	afrekening; declaratie	Aktionsforschung	actie-onderzoek
Abrechnung	afzegging	Aktionsplan	actieplan
Absage	afzeggen	aktiv	actief
absagen	afschaffing	aktivierende Arbeits- marktpolitik	activerend arbeidsmarkt- beleid
Abschaffung	eindrapportage	Aktivität	activiteit
Abschlussbericht	eindexamen	Aktivitätenplan	activiteitenplan
Abschlussprüfung		ALG	afkorting van Arbeidslo- sengeld; werkloosheids- uitkering

ALG I	afkorting van Arbeitslosengeld I; werkloosheidsuitkering, al naar gelang de leeftijd van de werkloze, tussen 6 en 18 maanden en met 60 of 67 procent van het vroegere salaris	Altersgruppe Altersklassensystem Altersversicherung ambulante Betreuung ambulante Pflege Amt (Behörde) Amt (öffentliche Position in Exekutive oder Judikative) Amtszeit anderssprachig anerkannter Ausbildungsberuf Anerkennung (eines Berufsabschlusses) Anerkennung, Akkreditierung Anfahrtskizze Anforderung Angebot (über Leistungen und Kosten) Angebot (z.B. Waren) Angebot und Nachfrage angefallene Kosten angelernter Arbeiter	leeftijdsgroep jaarklassensysteem pensioenvoorziening extramurale zorg; ambulante begeleiding thuiszorg dienst (kantoor, bureau) ambt; functie ambtsperiode anderstalig erkend opleidingsberoep civiel effect erkenning routebeschrijving eis offerte aanbod vraag en aanbod gemaakte kosten ge oefende arbeider / werknemer; halfgeschoolde arbeider / werknemer aangesloten bediende; medewerker bijlage hoorzitting bijlage opstarten; starten aanloopfase laaggeschoold beroep
ALG II	afkorting van Arbeitslosengeld II; uitkering na afloop van het Arbeitslosengeld I; ≈ Sozialhilfe (bijstand)		
Alleinerzieher Alleinverdiener allgemein bildende Schule	eenoudergezin alleenverdiener school voor algemeen vormend onderwijs; school voor algemeen secundair onderwijs		
allgemein bildender Unterricht Allgemeinbildung	algemeen vormend onderwijs algemene ontwikkeling; algemene vorming		
allgemeine Grundbildung	algemene basisvorming		
Allgemeine Hochschulreife	diploma VWO / gymnasium / atheneum		
Allgemeinunterricht allochthoner Arbeitnehmer	algemene vorming allochtone werknemer		
Allochthoner Alphabetisierung Altenpflege	buitenlandse werknemer alfabetisering bejaardenzorg; ouderenzorg	angeschlossen Angestellter Anhang Anhörung Anlage anlaufen Anlaufphase Anlernberuf	
ältere Arbeitnehmer alternierende Ausbildung	oudere werknemers alternerend leren		

Anmeldegebühr anmelden Anmeldung Anordnung anpassen Anpassungsweiterbildung Anregung anrufen Ansatz Anschrift Ansiedlung Ansprache Ansprechpartner Anspruch Anstellung Anstrengung Antrag Antragsformular Antragsteller anwenden Anwendung Anwerbungskanal Anzahlung Arbeit Arbeiter Arbeitgeber Arbeitgeberbescheinigung Arbeitgeberorganisation Arbeitgeberverband Arbeitnehmer Arbeitnehmerorganisation Arbeitnehmerpool Arbeits- und Gesund-	inschrijfgeld inschrijven inschrijving verordening aanpassen bijscholing suggestie (op)bellen aanpak adres vestiging toespraak contactpersoon aanspraak aanstelling inspanning aanvraag aanvraagformulier aanvrager toepassen toepassing wervingskanaal aanbetaling werk; arbeid arbeider werkgever werkgeversverklaring werkgeversorganisatie werkgeversvereniging werknemer werknemersorganisatie werknemerpool Arbo-dienst	heitschutz Arbeits-/Ausbildungsvertrag Arbeitsagentur Arbeitsalltag Arbeitsamt (allg.) Arbeitsamt; Arbeitsagentur Arbeitsanforderungen Arbeitsbedingungen Arbeitsbeschaffung Arbeitsbesprechung Arbeitsbetreuer Arbeitserfahrung Arbeitserlaubnis Arbeitsform Arbeitsgemeinschaft Arbeitsgruppe Arbeitsklima Arbeitskraft Arbeitskraft auf Abruf Arbeitsleistung Arbeitslohn arbeitslos Arbeitslosengeld	werk-/leercontract huidige benaming van het voormalige Arbeitsamt, dus het arbeidsbureau; ≈ Centrum voor Werk en Inkomen (CWI) werkroutine arbeidsbureau ≈ Centrum voor Werk en Inkomen (CWI) functievereisten; bekwaamheidsvereisten arbeidsomstandigheden; werkomstandigheden; arbeidsvoorwaarden tewerkstelling werkoverleg werkbegeleider werkervaring werkvergunning werkvorm samenwerkingsverband werkgroep werkklimaat arbeidskracht invalkracht werkprestatie; arbeidsprestatie loon werkloos werkloosheidsuitkering
--	---	--	---

Arbeitslosengeld I (ALG I)	werkloosheidsuitkering, al naar gelang de leeftijd van de werkloze, tussen 6 en 18 maanden en met 60 of 67 procent van het vroegere salaris	Arbeitsschutz Arbeitsschutzgesetz Arbeitssituation Arbeitsstelle Arbeitsstunden arbeitssuchend Arbeitssuchender Arbeitstag Arbeitsunfall	Arbo-diensten Arbowet werksituatie baan werkuren werkzoekend werkzoekende werkdag arbeidsongeval; bedrijfsongeval
Arbeitslosengeld II (ALG II)	uitkering na afloop van het Arbeitslosengeld I; ≈ Sozialhilfe (sociale bijstand)	Arbeitsverhältnis Arbeitsvermittler Arbeitsvermittlung Arbeitsvertrag	dienstverband; dienstbetrekking arbeidsconsulent (arbeidsbureau) arbeidsbemiddeling arbeidscontract; arbeidsovereenkomst
Arbeitslosenquote	werkloosheidspercentage	Arbeitsverhältnis	dienstverband; dienstbetrekking
Arbeitslosenversicherung	werkloosheidswet (WW); werkloosheidsverzekering	Arbeitsvermittler	arbeidsconsulent (arbeidsbureau)
Arbeitslosenzahl	werkloosheidscijfer	Arbeitsvermittlung	arbeidsbemiddeling
Arbeitsloser	werkloze; werkzoekende	Arbeitsvertrag	arbeidscontract; arbeidsovereenkomst
Arbeitslosigkeit	werkloosheid	Arbeitsverwaltung	arbeidsvoorziening
Arbeitsmarkt	arbeidsmarkt	Arbeitswelt	arbeidswereld
Arbeitsmarktchancen	beroepsperspectief	Arbeitswoche	werkweek
Arbeitsmarktflexibilisierung	flexibilisering van de arbeidsmarkt	Arbeitszeit	werktijd
Arbeitsmarktforschung	arbeidsmarktonderzoek	ARGE	Arbeitsgemeinschaft
Arbeitsmarktpolitik	arbeidsmarktbeleid		der Arbeitsagentur und der Kommune; samenwerkingsverband tussen de plaatselijke arbeidsvoorziening en de gemeente om de middelen voor de sociale uitkering te beheren en uit te betalen
Arbeitsmigrant	arbeidsmigrant		
Arbeitsmigration	arbeidsmigratie		
Arbeitsministerium	Ministerie van Werkgelegenheid		
Arbeitsmobilität	arbeidsmobiliteit		
Arbeitspflicht	arbeidsplicht		
Arbeitsplan	werkplan		
Arbeitsplanung	werkplanning		
Arbeitsplatz	werkplek; arbeidsplaats	Armut	armoede
Arbeitsplatz (im Allgemeinen)	werkvloer	Asylant	asielzoeker
Arbeitsprogramm	werkprogramma	Attitüde	attitude; houding
Arbeitsprojekt	werkproject	aufbereiten	gereed maken voor gebruik
Arbeitsrecht	arbeidsrecht	Aufenthaltserlaubnis	verblijfsdocument

Aufenthaltsrecht	verblijfsrecht	Ausbildungsmodul	opleidingsmodule
Auffrischkurs	opfrissingscursus	Ausbildungsniveaus	opleidingsniveaus (1 t./m. 4)
Aufgabe	taak	Ausbildungsordnung	kwalificatiestructuur; opleidingsprogramma
Aufgabenstellung	taakstelling	Ausbildungsplan	opleidingsplan
Aufgabenverteilung	taakverdeling	Ausbildungsplatz	opleidingsplaats
Aufklärung	voorlichting; informatievoorziening	Ausbildungsprogramm	leertraject
Auflistung	lijst	Ausbildungsstätte	opleidingscentrum; opleidingsplaats
Aufnahmegespräch	intake-gesprek	Ausbildungsstipendium	prestatiebeurs
Aufnahmeprüfung	intake; toelatingsproef; toelatingsexamen	Ausbildungsstufe	opleidingsfase
Aufsatz	opstel	Ausbildungsvergütung	(opleidings)toelage
Aufsicht	toezicht	Ausbildungsvertrag	leerovereenkomst; leerwerk-overeenkomst
Aufsichtsrat	raad van commissarissen	Ausbildungswerkstatt	leerwerkplaats; opleidingswerkplaats
Auftaktkonferenz	startconferentie	Ausbildungsziel	opleidingsdoel
Auftaktveranstaltung	startbijeenkomst	Ausblick	perspectief
Auftrag	opdracht	Ausdruck (Computer)	uitdraai
Auftraggeber	opdrachtgever	ausdrucken	uitprinten
Aufwand	kosten en moeite	Ausfall	verzuim
Ausarbeitung	uitwerking	ausfüllen	invullen
Ausbildung im Baukassensystem	modulaire opleiding	Ausgangsniveau	aanvangsniveau
Ausbildungsbedarf	opleidingsbehoefte	Ausgangspunkt	uitgangspunt
ausbildungsbegleitender Unterricht	beroepsbegeleidend onderwijs; opleiding buiten de werkplek	Aushilfe	hulpkracht
Ausbildungsbeihilfe	studiebeurs; basisbeurs	Ausländer	allochtoon; buitenlander
Ausbildungsberater	school- en beroepskeuzeadviseur	Ausländerbehörde	vreemdelingenpolitie
Ausbildungsberuf	opleidingsberoep	Ausländerpolitik	vreemdelingenbeleid
Ausbildungsberufsbild	beroepscompetentieprofiel (BCP); beroepsprofiel	ausländischer Arbeitnehmer	allochtone werknemer
Ausbildungsbetrieb	leerbedrijf	Ausrichtung	oriëntatie
Ausbildungseinrichtung	onderwijsinstelling	Ausschließung	uitsluiting
Ausbildungsförderung	studiefinanciering	Ausschreibung	aanbesteding
Ausbildungsgang	leerweg; opleidingstraject	Ausschuss	commissie
Ausbildungskosten	studiekosten	Außengrenzen	buitengrenzen

außergewöhnliche Ausgaben	buitengewone uitgaven	BA	Bundesagentur für Arbeit; Duitse Arbeidsvoorziening; ≈ CWI
außerschulisch	buitenschools	BAföG	Bundesausbildungsförderungsgesetz; wet op de financiële ondersteuning van opleiding en studie door de overheid
außerschulische Betreuung	buitenschoolse opvang; naschoolse opvang	BAföG-Amt	dienst, die de aanvragen op een overheidsstudiebeurs en de uitbetaling daarvan regelt; ≈ IB-Groep
Austausch	uitwisseling	Ballungsraum	agglomeratie
Austauschprojekt	uitwisselingsproject	Bank	bank
Ausübung	uitoefening	Bankkonto	bankrekening
Auswahlverfahren	selectieprocedure	Bankverbindung	bankrekening
Auswanderung	emigratie	barrierefrei	drempelvrij
Ausweis	identiteitsbewijs	Basis (z.B. einer politischen Bewegung)	achterban
Auswertung	evaluatie	Basisgesundheitsversorgung	basisgezondheidszorg; eerstelijnsgezondheidszorg
Auszubildender (Azubi)	leerling; student	BBiG	Berufsbildungsgesetz; wet op het beroepsonderwijs (1969; nieuw: 2005)
Auszug	uittreksel	BDA	Bundesvereinigung der Deutschen Arbeitgeberverbände; overkoepelend orgaan van de Duitse werkgeververenigingen
Autor	auteur	BDI	Bundesverband der Deutschen Industrie; Duitse werkgeververeniging in de industriële sector
Azubi	Auszubildender; leerling; student	Beamter	ambtenaar
		beantragen	aanvragen
		Bedarf	behoefte

Bedürfnis	behoefte	Beratungskommission	adviescommissie
Befähigung	bekwaamheid	Beratungsorgan	overlegorgaan; adviesorgaan
Beförderung	promotie	Berechnungsgrundlage	berekeningsgrondslag
Befragung	enquête	Bereich	gebied
Befreiung (von Verpflichtungen)	vrijstelling	Bericht	rapport; rapportage; verslag
befristet	tijdelijk	Berichterstattung	rapportage; verslaggeving
begabt	begaafd	Beruf	beroep
Beginndatum	ingangsdatum	berufliche Einstellung	beroepshouding
Begründung	toelichting	berufliche Erwachsenbildung	beroepsgerichte volwasseneneducatie
Begünstigter	begunstigde	berufliche Grundbildung	beroepsvoorbereidend onderwijs
Begutachtung	beoordelingsproces; keuring	berufliche Kompetenz	beroepscompetentie
behindert	gehandicapt	berufliche Mobilität	beroepsmobiliteit
Behindertenausbildung	speciale opleiding voor gehandicapten	berufliche Qualifikation	beroepskwalificatie
Behinderter	gehandicapte	berufliche Rehabilitation	beroepsrevalidatie; revalidatie om het beroep weer te kunnen uitoefenen
Behinderung	handicap	berufliche Tätigkeit	werkzaamheid
Behörde	overheidsinstelling	berufliche Weiterbildung	bijscholing; herscholing
behördlich	bestuurlijk	berufliche Wiedereingliederung	herintrede (in het beroep); terugkeer in het arbeidsproces
Beigeordneter	wethouder	beruflicher Kontext	beroepscontext
Beihilfe	toelage; tegemoetkoming	berufliches Gymnasium	Gymnasium op het niveau van de tweede fase voortgezet onderwijs, gespecialiseerd op bepaalde beroepsgerichte vakken
Beirat	adviescollege; klankbordgroep	berufliches Kompetenzprofil	beroepscompetentieprofiel (BCP)
Beitrag (allg.)	bijdrage		
Beitrag (Prämie)	premie		
Beitragssystem	premiestelsel		
Beleg	bewijs(stuk)		
Belegschaft	personeelsleden		
Bemessungsgrundlage	berekeningsgrondslag		
Benachrichtigung	mededeling		
benachteiligt	kansarm; achterstands-; benadeeld		
Beobachtung	observatie		
Beobachtungsstufe	oriëntatie en schakeling		
Berater	adviseur; consulent		
Beratungsbüro	adviesbureau		

Berufsabschluss	diploma; kwalificatie	Berufsbildungsstatistik	statistieken over het
Berufsausbildung	beroepsopleiding		beroepsonderwijs
Berufsausbildungs-	leercontract; leerovereen-	Berufsbildungssystem	beroepsonderwijs
vertrag	komst	Berufsbildungswesen	beroepsonderwijs
Berufsaussichten	beroepsvooruitzichten;	Berufsbildungszentrum	beroepsopleidings-
	carrièremogelijkheden;		centrum; centrum voor
	loopbaanvooruitzichten		beroepsopleiding
Berufsausübung	beroepsuitoefening	Berufschancen	beroepskansen
Berufsberater	beroepskeuzeadviseur	Berufserfahrung	beroepservaring
Berufsberatung	beroepskeuzebegeleiding;	Berufsfachschule	school voor beroeps-
	beroepskeuzevoorlich-		opleiding
	ting; beroepsoriëntatie;	Berufsfeld	beroepengroep
	beroepsvoorlichting	Berufsförderungswerk	centrum ter bevordering
Berufsbezeichnung	beroepsaanduiding;		van de arbeidsgeschied-
	beroepsbenaming; naam		heid
	van het beroep	Berufsförderungszen-	herscholingscentrum
Berufsbild	beroepscompetentie-	trum	
	profiel (BCP)	Berufsforschung	beroepenonderzoek
berufsbildende Schule	school voor beroeps-	Berufsgheimnis	beroepsgeheim
	onderwijs	Berufsgrundbildungs-	basisjaar voor de
berufsbildender Fern-	beroepsgericht afstands-	jahr	beroepsopleiding
unterricht	onderwijs	Berufskolleg	benaming van de Berufs-
berufsbildender Sekun-	Middelbaar Beroeps-		schule in Noordrijn-
darunterricht	onderwijs (MBO)		Westfalen
Berufsbildung	beroepsonderwijs	Berufskompetenzprofil	beroepscompetentie-
Berufsbildungseinrich-	beroepsonderwijsinstel-		profiel (BCP)
tung	ling; opleidingsvoor-	Berufskrankheit	beroepsziekte
	ziening; school voor	Berufsoberschule	Vorbereidend Weten-
	beroepsonderwijs		schappelijk Onderwijs
Berufsbildungsfor-	onderzoek op het gebied		(vakgebonden)
schung	van het beroepsonder-	Berufsoberschule	VWO (vakgebonden)
	wijs	Berufspädagogik	beroepspedagogiek
Berufsbildungsgesetz	Wet op het beroepsonder-	Berufspendler	beroepspendelaar
(BBiG)	wijs (1969; nieuw: 2005)	Berufspraktikum	beroepsstage
Berufsbildungsplanung	planning op het gebied	berufspraktische Aus-	beroepspraktijkvorming
	van het beroepsonderwijs	bildung	(BPV)
Berufsbildungspolitik	beroepsopleidingsbeleid		

berufspraktischer	beroepsgericht onderwijs	Beschäftigungspolitik	werkgelegenheidsbeleid
Unterricht		Beschäftigungssitua-	werkgelegenheidssituatie
Berufsrückkehrer	herintreder	tion	
Berufsschulblock	theoriegedeelte van een	Beschäftigungsstruktur	werkgelegenheids-
	vakopleiding		structuur
Berufsschule	school voor beroeps-	Beschäftigungs-	werk; werkgelegenheid;
	begeleidend onderwijs in	verhältnis	dienstbetrekking; loon-
	het kader van het duale		dienst
	systeem	Beschäftigungsverlauf	arbeidsverleden
Berufsschulpflicht	deeltijdse leerplicht;	Bescheid	besluit
	gedeeltelijke leerplicht;	bescheinigen	certificeren
	partiële leerplicht	Bescheinigung	certificaat
Berufsstruktur	beroepsstructuur	Beschluss	besluit; beslissing
Berufssystematik	beroepenclassificatie	Beschlussfassung	besluitvorming
Berufstätiger	beroepsbeoefenaar	beschränken	beperken
Berufstätigkeit	beroepsuitoefening;	Beschränkung	beperking
	werkzaamheid	beschützende Werk-	sociale werkplaats
berufstheoretischer	vaktheoretisch onderwijs	statt	
Unterricht		Beschwerde	klacht
berufsbübergreifend	beroepsoverstijgend	Beschwerdekommis-	klachtencommissie
Berufsverband	beroepsvereniging	sion	
Berufsverlauf	(beroeps)carrière;	Bestandteil	onderdeel
Berufsvorbereitung	beroepsvoorbereiding	bestätigen	bevestigen
Berufsvorbereitungs-	beroepsvoorbereidend	Bestätigung	bevestiging
jahr	leerjaar	bestehen (Test)	slagen
Berufswahl	beroepskeuze	Bestimmung	bepaling
Berufszweig	beroepssector	Besucheradresse	bezoekadres
Beschäftigung	werk	Betreuer	begeleider
Beschäftigung	werkgelegenheid	Betreuung	begeleiding; opvang
(Arbeitsplätze)		Betreuung (von Schutz-	verzorging
Beschäftigungs- und	≈ mobiliteitscentrum	befohlenen)	
Qualifizierungsgesell-		Betrieb	bedrijf
schaft		betriebliche Alters-	bedrijfspensioenfonds
Beschäftigungsfähig-	employability; inzetbaar-	versorgung	
keit	heid	betriebliche Berufs-	bedrijfsopleiding; oplei-
Beschäftigungslosig-	werkloosheid	ausbildung	ding in het bedrijf
keit			

betriebliche Weiterbildung für mittlere Führungskräfte	bedrijfskadertraining	bezuschussen BGB	subsidieren Bürgerliches Gesetzbuch; ≈ BW (Burgerlijk Wetboek)
Betriebsarzt	bedrijfsarts		
Betriebsausflug	bedrijfsuitje	BIBB	Bundesinstitut für
Betriebsgelände	bedrijfspan		Berufsbildung; instituut
Betriebsgröße	bedrijfsgrootte		voor beroepenonderzoek, adviesorgaan van
Betriebskindergarten	bedrijfscreche		de Duitse onderwijsminister
Betriebsmittel	bedrijfsmiddelen		Bank Identifier Code;
Betriebspraktikum	bedrijfsstage	BIC	bankcode voor het grensoverschrijdende betalingsverkeer
Betriebsrat	ondernemingsraad		onderwijs; vorming
Betriebsvereinbarung	ondernemingsovereenkomst		formatie
Betriebsverfassungsgesetz (BetrVG)	≈ Wet op de Ondernemingsraden (WOR)	Bildung	onderwijsaanbod; onderwijsvoorzieningen
Betriebswirtschaft	bedrijfskunde	Bildung (als aktiver Prozess)	educatief werk; vormingswerk
Betrug	fraude	Bildungsangebot	onderwijsuitgaven
BetrVG	Betriebsverfassungsgesetz; ≈ Wet op de Ondernemingsraden (WOR)	Bildungsarbeit	behoeftte aan onderwijs; onderwijsbehoefte
Beurteilung	beoordeling; keuring		studie- en beroepskeuzebegeleiding; studie- en beroepskeuzevoorlichting
Bevölkerungswachstum	bevolkingsgroei	Bildungsausgaben	leerachterstand
Bevollmächtigter	gemachtigde	Bildungsbedarf	onderwijsinstelling
bewegungsbehindert	motorisch gehandicapt		onderwijsbegroting
Bewerber	sollicitant	Bildungsberatung	onderwijsdeskundige
Bewerbung	sollicitatie		schoolloopbaan
Bewerbungspflicht	sollicitatieplicht		
Bewerbungsverfahren	sollicitatieprocedure	Bildungsdefizit	leerrekening
Bewertung	beoordeling	Bildungseinrichtung	onderwijsactiviteit
bewilligen	toekennen	Bildungsetat	onderwijsministerie
Bewilligung	toekenning	Bildungsexperte	
Bezirk	gewest; district	Bildungsgang;	
Bezirksregierung	overheidsinstelling op regionaal niveau, met grote bevoegdheden o.a. op het gebied van onderwijs	Bildungsweg (allg.)	
		Bildungskonto	
		Bildungsmaßnahme	
		Bildungsministerium (allg.)	

Bildungsministerium (BMBF)	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (O, C en W)	BMBF (Bundesbildungsministerium)	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (O, C en W)
Bildungsnachfrage	vraag naar onderwijs; vraag naar opleiding	Botschaft (Landesvertretung im Ausland)	ambassade
Bildungsniveau	onderwijsniveau	Branche	bedrijfstak
Bildungsplanung	behoeftebepaling t.a.v. onderwijsactiviteiten en de planning ervan	Branchenvereinigung	bedrijfsvereniging
	onderwijsbeleid	Branchenverzeichnis	bedrijvengids; beroepengids
Bildungspolitik	onderwijshervorming; onderwijsvernieuwing	Briefmarke	postzegel
Bildungsreform	leerachterstand	Briefumschlag	enveloppe
Bildungsrückstand	onderwijsinstelling	brutto	bruto
Bildungsstätte	onderwijsstelsel; onderwijssysteem	Bruttolohn	brutoloon
Bildungssystem	educatief verlof	Bruttosozialprodukt (BSP)	Bruto Nationaal Product (BNP)
	onderwijsinstelling die niet door de overheid maar bijv. door de vakbond of de Kerk beheerd wordt	Bücherliste	boekenlijst
Bildungsträger	onderwijsinstelling	Bundesagentur für Arbeit (BA)	Arbeidsvoorziening in Duitsland (≈ CWI)
Bildungsurlaub	onderwijsinstelling die niet door de overheid maar bijv. door de de vakbond of de Kerk beheerd wordt	Bundesamt für Statistik	≈ Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)
Bildungswerk	onderwijs; onderwijsstelsel; onderwijssysteem	Bundesanstalt für Arbeit	vroegere benaming van de Arbeidsvoorziening in Duitsland (≈ CWI); tegenwoordig Bundesagentur für Arbeit
Bildungswesen	vormingsdoelen		wet op de financiële ondersteuning van opleiding en studie door de overheid
Bildungsziele	tweetalig onderwijs	Bundesausbildungsförderungsgesetz (BAföG)	deelstaat van de Bondsrepubliek Duitsland (≈ Provincie)
Binnengrenzen	binnengrenzen		≈ Eerste Kamer
Binnenmarkt (der EU)	interne markt (van de EU)	Bundesland	Bondsrepubliek Duitsland
Bitte	verzoek		nationaal parlement; ≈ Tweede Kamer
BK	Berufskolleg; benaming van de Berufsschule in Noordrijn-Westfalen	Bundesrat	
	blokonderwijs; onderwijs in één vak over meerdere uren of dagen	Bundesrepublik Deutschland	
Blockunterricht		Bundestag	

Bundesverband der Deutschen Industrie (BDI)	Duitse werkgeververeniging in de industriële sector	CEDEFOP	Europäisches Zentrum für die Förderung der Berufsbildung;
Bundesvereinigung der Deutschen Arbeitgeberverbände (BDA)	overkoepelend orgaan van de Duitse werkgeververenigingen		"Europees Centrum voor de ontwikkeling van de beroepsopleiding";
Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)	≈ Burgerlijk Wetboek (BW)		EU-organisatie ter bevordering van het beroepsonderwijs in Europa, Thessaloniki
Bürgermeister	burgemeester	Chancengleichheit	gelijke kansen
Bürgschaft	borg; garantstelling	Checkliste	checklist
Büro	bureau; kantoor	Chef	baas
bzgl.	betreffende; met betrekking tot (m.b.t.)	Chemie	scheikunde
bzw.	beziehungsweise; en; of; respectievelijk	computerunterstützter Unterricht	computer-ondersteund onderwijs

Dachorganisation	koepelorganisatie	Dienstverhältnis	dienstverband
Dachverband	koepelorganisatie	Dienstweg (auf dem -)	via de bureaucratische weg
DaF	Deutsch als Fremdsprache; Duits als vreemde taal	Dienstzeit	diensttijd
Datei (Computer)	bestand (computer)	Differenzierung (-sbereich)	specialisatie; uitstroom-differentiatie
Datenerhebung	verzamen van gegevens	Dipl.	Diplom; ≈ drs.
Datenschutz	bescherming van de burger tegen misbruik van door de overheid of anderen verzamelde persoonlijke gegevens	Dipl.-Ing.	Diplom-Ingenieur; ir.
	tekort	Diplomarbeit	doctoraalscriptie
Defizit	decaan	Diskriminierung	discriminatie
Dekan	ontgroening; vergrijzing; demografische verandering	Distanz	afstand
Demographischer Wandel	deregulering	Doktor (Dr.)	doctor (dr.)
Deregulierung	Duits als vreemde taal	Doktorarbeit	proefschrift
Deutsch als Fremdsprache (DaF)	overkoepelend orgaan van een groot aantal vakbonden in Duitsland	dolmetschen	(ver)tolken
Deutscher Gewerkschaftsbund (DGB)	Duitsland	Dolmetscher	tolk
Deutschland	decentralisering	doppeltqualifizierender Bildungsgang	dubbelkwalificerende opleiding
Dezentralisierung	organisatie-eenheid in een Duitse overheidsinstantie	Doppelverdiener	tweeverdieners
Dezernat	hoofd van een Dezernat	Dorf	dorp
Dezernent	Deutscher Gewerkschaftsbund; overkoepelend orgaan van een groot aantal vakbonden in Duitsland	Dorfschule	dorpsschool
DGB	das heißt; dat wil zeggen	Dozent	docent
d.h.	werkoverleg	Dr.	Doktor; dr. (doctor)
Dienstbesprechung	dienstverlening	dreizehntes Monatsgehalt	dertiende maand
Dienstleistung	vrij verkeer van diensten	drittelparitätisch	tripartiet
Dienstleistungsfreiheit	dienstensector	Dritter Arbeitsmarkt	gesubsieerde werkgelegenheid zonder tijdelijke beperking; zie ook Kombilohn
Dienstleistungssektor		Drucker	printer
		Druckkosten	drukkosten
		Duale Ausbildung	duale opleiding
		Duales System	duaal stelsel; duaal systeem
		durchfallen	zakken
		durchführen	uitvoeren
		Durchführung	uitvoering

Durchlässigkeit
durchschnittlich
Durchschnitts-
einkommen
Durchstieg

doorstroming; doorstroom
modaal
modaal inkomen
doorstroom

EFRE

Europäischer Fonds für
regionale Entwicklung;
Europees Fonds voor
Regionale Ontwikkeling
(EFRO)

EFTA

Europäische Freihandels-
zone; Europese Vrijhan-
dels-Associatie (EVA)

EG

Europäische Gemein-
schaft; Europese
Gemeenschap (EG)

ehrenamtlich

pro deo

ehrenamtliche Tätigkeit

vrijwilligerswerk

Ehrenamtlichen-
organisation

vrijwilligersorganisatie

ehrenamtlicher Helfer

vrijwilliger

Eigenanteil

eigen bijdrage

Eigenleistung

eigen bijdrage

Eigenmittel

eigen middelen

Eignung

geschiktheid

Eignungsprüfung

bekwaamheidsproef;
geschiktheidsproef;
proeve van bekwaam-
heid; profielbepaling

Einarbeitung am
Arbeitsplatz

inwerken op de arbeids-
plaats

Einführung

inleiding; introductie

Einführung

propedeuse

(in das Studienfach)

Einführungstag

introductiedag

Eingangsstufe

oriëntatie en schakeling

Eingliederungslehrgang

integratiecursus

Eingruppierung
(tariflich)

inschaling

Einkommen

inkomen

Einkommenssteuer

inkomstenbelasting

Einkommenssteuer-
gesetz (EStG)Duitse wet inkomsten-
belasting

Einkünfte

inkomsten

einloggen

inloggen

Ein-Mann-Betrieb

eenmanszaak

Einnahmequelle

bron van inkomsten

einnehmen (Geld)

ontvangen

einreichen

indienen

Einrichtung

inrichting; instelling

Einsatzfähigkeit

inzetbaarheid

Einschreiben

aangetekende brief

Einsparung

bezuiniging

einstellen

in dienst nemen

Einstellung (Haltung)

houding

Einstellungsstopp

vacaturestop

einstufen

inschalen

Einstufung

inschaling; indeling

Einvernehmen

overeenstemming

einverstanden

akkoord

Einwanderung

immigratie

Einwohnermeldeamt

bevolkingsregister

Einzahlungsbeleg

stortingsbewijs

Einzelhandel

detailhandel

Elementarbildung

basiseducatie

Elementarkenntnisse

elementaire kennis

Eltern

ouders

Elternabend

ouderavond

Elternbeirat

oudercommissie

Elternbeitrag

ouderbijdrage

Elternrat

ouderraad

Elternschaft

ouderschap

Elternvereinigung

oudervereniging

E-Mail-Adresse

e-mail-adres

Empfehlung

aanbeveling;
advies

Empfehlungsbrief

aanbevelingsbrief

empirische Unter-
suchung

empirisch onderzoek

Employability

inzetbaarheid

Endabrechnung

slotrekening

Endbericht

eindverslag

Endnote

eindcijfer

Engpass

knelpunt

Entgelt

salaris; beloning

Entgeltbescheinigung

loonstrook

Entlassung

ontslag

Entlastungsstunde

compensatie (in termen
van tijd) voor activiteiten
van docenten naast hun
reguliere lesuren

Entlohnung

betaling; uitbetaling;
beloning

Entscheidungsfindung

besluitvorming

Entsenderichtlinie

detacheringsrichtlijn

Entsendung

detachering

Entvölkerung

ontvolking

Entwicklung

ontwikkeling

Entwicklungs-
psychologie

ontwikkelingspsychologie

Entwicklungsschwäche

ontwikkelingsachterstand
ontwerp

Entwurf

ontwerp

EQF

European Qualifications
Framework; Europäischer-
Qualifikationsrahmen

erarbeiten

uitwerken

Erfahrungsaustausch

uitwisseling van ervaringen

Erfahrungslernen

ervaringsleren

Erfolgskriterien

succescriteria

erforderlich

vereist

Erhebung (von Daten)

enquête

Erklärung (offiziell:
über einen Sach-
verhalt)

declaratie

Erklärung; Erläuterung	uitleg	EuGH	Europäischer Gerichtshof;
Erläss	verordening		Hof van de Justitie van
Erläuterung	toelichting		de EG
Ermäßigung	reductie	EURES-Berater	EURES-consulent
Eröffnung (z.B. ein Geschäft)	opening (bijv. een winkel)	EU-Richtlinie	EU-richtlijn
erproben	beproeven; toetsen	Europäische Freihandelszone (EFTA)	Europese Vrijhandels-Associatie (EVA)
Erprobungsstufe	oriëntatie en schakeling	Europäische Gemeinschaft (EG)	Europese Gemeenschap (EG)
Erreichbarkeit	bereikbaarheid	Europäische Kommission	Europese Commissie
Erstausbildung	initiële opleiding		
erstellen	opstellen (van een plan)		
Ertrag	rendement	Europäische Union (EU)	Europese Unie (EU)
Erwachsenenbildung	volwasseneneducatie; volwassenenonderwijs	Europäische Zentralbank (EZB)	Europese Centrale Bank (ECB)
Erweiterung (der Europäischen Union)	uitbreiding (van de Europese Unie)	Europäischer Fonds für regionale Entwicklung (EFRE)	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)
Erwerbsbevölkerung	beroepsbevolking	Europäischer Gerichtshof (EuGH)	Hof van Justitie van de EG
Erwerbsfähigkeit	arbeidsgeschiktheid		
Erwerbsloser	werkloze	Europäischer Gerichtshof für Menschenrechte	Europees hof voor de rechten van de mens
Erwerbslosigkeit	werkloosheid		
Erwerbspersonen	beroepsbevolking		
Erwerbstätige	beroepsbevolking	Europäischer Qualifikationsrahmen	European Qualifications Framework (EQF)
erwerbstätige Bevölkerung	beroepsbevolking	Europäischer Rat	Europese Raad
erwerbsunfähig	arbeidsongeschikt	Europäischer Sozialfonds (ESF)	Europees Sociaal Fonds (ESF)
Erwerbsunfähigkeit	arbeidsongeschiktheid	Europäischer Wirtschaftsraum (EWR)	Europese Economische Ruimte (EER)
Erwerbsunfähigkeitsrente	uitkering	Europäisches Parlament	Europees Parlement
Erziehung	opvoeding		
Erziehungsurlaub	ouderschapsverlof		
ESF	Europäischer Sozialfonds; Europees Sociaal Fonds	Europäisches Währungssystem	Europees Monetair Stelsel
ESTG	Einkommenssteuergesetz; Duitse wet inkomstenbelasting	Europarat	Raad van de Europese Unie
EU	Europäische Union; EU (Europese Unie)	Evaluation	evaluatie
		evaluieren	evalueren

Examensfach	examenvak	Facharbeiter	geschoolde arbeider;
Existenzgründer	starter		vakarbeider
Existenzgründungsdarlehen	starterskrediet	Facharbeiterbrief	vakdiploma
Existenzminimum	bestaansminimum	Facharbeiterprüfung	examen op het niveau van geschoold vakman
Experimentierfeld	proeftuin		
Experte	expert	Facharbeiterzeugnis	vakdiploma
Expertengruppe	klankbordgroep	Fachausbildung	vakopleiding
Expertise	vakmanschap	Fachbegriff	vakterm
Externenprüfung	examen voor werknemers met beroepservaring maar zonder diploma; het examen vindt naar de criteria van de duale opleiding en voor een examencomissie van de IHK of Handwerks-kammer plaats	Fächerangebot	vakkenaanbod
		Fächerintegration	vakkenintegratie
		Fachgebiet	vakgebied
		fachgebundene Hochschule	vakgebonden toelating tot de universiteit
		Fachgruppe	vakgroep
		Fachgymnasium	Gymnasium op het niveau van de tweede fase voortgezet onderwijs, gespecialiseerd op bepaalde vakken
		Fachhochschulabschluss	diploma Hoger Beroeps-onderwijs
		Fachhochschule (FH)	hogeschool
		Fachhochschulreife	toelating tot de hogeschool
		Fachhochschulstudium	HBO (Hoger Beroepsonderwijs)
		fachinhaltlich	vakinhoudelijk
		Fachkunde	vakmanschap
		Fachmann	vakman; deskundige
		Fachoberschule (FOS)	school voor beroeps-secundair onderwijs (voor het verkrijgen van een Fachhochschulreife)
		fachpraktische Ausbildung	praktische opleiding
		Fachrichtung	(uitstroom)differentiatie

Fachschule	school op secundair onderwijsniveau, voor werknemers met een beroepsopleiding en werkervaring, die een opleiding voor leidinggevende functies willen volgen (≈ ROC-opleiding, niveau 4)	feuern (umgangssprachl.) FH FH-Studium Finanzamt Finanzierbarkeit finanzieren Finanzierungsdefizit Finanzierungsmodell Finanzierungsverfahren	ontslaan Fachhochschule; hogeschool Hoger Beroepsonderwijs (HBO) belastingdienst betaalbaarheid bekostigen financieringstekort bekostigingsmodel financieringsstelsel
Fachsprache	vaktaal	Fiskus	fiscus
fachtheoretischer Unterricht	vaktheoretisch onderwijs	Flexibilität	flexibiliteit
Fachwissen	vakkennis	flexibler Arbeitsvertrag	flexibele arbeidscontract
Fähigkeit	bekwaamheid; vermogen	flexibles Arbeitsverhältnis	flexibele arbeidsverhouding
Fahrtkosten	reiskosten	Fließband	lopende band
Faktum	feit	Fließtext	niet opgemaakte (platte) tekst; tekst op de computer zonder codes
Fall	zaak	Flip-Chart	flipover
familiäre Situation	gezinssituatie	Folgeprojekt	vervolgproject
Familie	gezin	Folie (für eine Präsentation)	sheet
Familieneinkommen	gezinsinkomen	Follow-up-Untersuchung	vervolgonderzoek
Familienstand	burgerlijke staat	Fonds	fonds
federführend	penvoerend	Fördergeld	subsidies
Feierabend	eind van de werkdag en begin van de vrije tijd	Förderklasse	brugjaar
Feiertag	feestdag	Fördermaßnahme	stimuleringsmaatregel
Ferien	vakantie	Fördermittel	subsidies
Fernstudium	afstandsonderwijs	fördern (allg.)	stimuleren
Fernuniversität	Open Universiteit	fördern (finanziell)	subsidieren
Fertigkeit	vaardigheid		
Fertigkeitsprüfung	vaardigheidsproef; vaardigheidstoets; vaardigheidstest; praktijkexamen		
Festanstellung	vaste aanstelling; vaste baan		
Festlegung	vaststelling		
Festnetz(telefon)	vaste telefoon		

fördern und fordern	"stimuleren en opeisen"; beleidslijn in het Duitse arbeidsmarktbeleid naar de aanbevelingen van de Hartz-Kommission	Freiheit des Personenverkehrs	vrij verkeer van personen
Förderrichtlinie	subsidieregeling	Freiheit des Warenverkehrs	vrij verkeer van goederen
Forderung	vordering	Freistellung	vrijstelling
Förderung (allg.)	stimulering	Freiumschlag	antwoordenveloppe
Förderung (finanziell)	subsidie	Freizeit	vrije tijd
Förderverein	aan de school verbonden financieel fonds waaruit schoolactiviteiten worden gefinancierd	Freizeitgestaltung	vrijtijdsbesteding
		Freizügigkeit	vrij verkeer
		Freizügigkeit von Arbeitnehmern in Europa	recht op vrij verkeer van werknemers in Europa
		Fremdsprache	vreemde taal
Format	opmaak	Fremdsprachenkenntnisse	vreemdetalenkennis
Formatierung	opmaak	Fremdsprachenunterricht	vreemdetalenonderwijs
formativ	procesbegeleidend	Frist	termijn
Formblatt	format; formulier	Frontalunterricht	frontaal onderwijs
Formular	formulier	Frühverrentung	vervroegde pensionering
Forschung	onderzoek	Führungsebene	managementniveau
Forschungsmethode	onderzoeksmethode	Führungskraft	leidinggevende
Fortbildung	bijscholing; nascholing; vervolggopleiding	Führungsstab	staf
Fortschritt	voortgang	Fürsorge	hulpverlening
FOS	Fachoberschule; School voor beroepssecundair onderwijs (voor het verkrijgen van een Fachhochschulreife)	Fürsorgepflicht	zorgplicht
		fusionieren	fuseren
Fragebogen	vragenlijst		
freiberufliche Tätigkeit	zelfstandigheid; freelance-werk		
freie Marktwirtschaft	vrije markteconomie		
freier Beruf	vrij beroep		
Freiheit der Dienstleistung	vrij verkeer van diensten		
Freiheit des Kapitalverkehrs	vrij verkeer van kapitaal		

Ganztagsschule	dagonderwijs; dagopleiding	Generationenvertrag	"generatiecontract"; een maatschappelijke overeenkomst dat de lasten van de oude generatie (bijv. pensioen) door de jongere generaties worden gedragen
Gastarbeiter	gastarbeider		
Gasteltern	gastouders		
Gasthörer	auditor		
Gebietskörperschaft	regionaal publiekrechtelijk lichaam		
Geburtenwelle	geboortegolf		
Gehalt	salaris	Gericht	rechtbank; gerechtshof
Gehaltsbescheinigung	salarisopgave	Gerichtsbarkeit	rechtspraak
Gehaltseinstufung	inschaling	Gerichtshof	Hof van Justitie
Gehaltsgruppenstufe	loonschaal	gering qualifiziert	ongeschoold
geistig behindert	verstandelijk gehandicapt	Gesamtbetrag	totaal bedrag
geistig zurück- geblieben	zwakbegaafd	Gesamtschule	scholengemeenschap
Gelbe Seiten	Gouden Gids	Geschäft	zaak
geldwerter Vorteil	emolumenten	Geschäftsbericht	jaarverslag
Gemeinde (Kommune)	gemeente	Geschäftsführer	directeur
Gemeinderat	gemeenteraad	Geschäftsführung	directie
Gemeinderatsmitglied	gemeenteraadslid	Geschäftsjahr	boekjaar
Gemeindeverwaltung	gemeentebestuur	Geschäftsordnung	reglement van orde
Gemeinkosten	overheadkosten	geschützte Beschäftigung	beschermde tewerkstelling
gemeinnützige Organisation	non-profit-organisatie	Geselle	gezel
Gemeinsamer Markt	gemeenschappelijke markt	Gesellenbrief	diploma van een opleiding in een ambacht (≈ BBL-opleiding)
gemeinsamer Sockel	basisvakken; gemeenschappelijk curriculum; kern-leerplan	Gesellenprüfung	gezelsexamen
Gemeinschaftsprogramme (der EU)	communautaire programma's	Gesellenzeugnis	gezelsdiploma
Gemeinschaftsrecht	Gemeinschaftsrecht	Gesellschaft	maatschappij; samenleving
Genehmigung	vergunning	Gesellschaft mit beschränkter Haftung (GmbH)	Besloten Vennootschap (BV)
		gesellschaftlich gesellschaftliche Ausgrenzung	maatschappelijk sociale uitsluiting
		Gesellschaftskunde	burgerschapkunde
		Gesetz	wet
		Gesetzentwurf	wetsontwerp

Gesetzesparagraph	wetsartikel	Gleichstellung	gelijkstelling
Gesetzgeber	wetgever	Gleichwertigkeit von Zeugnissen u. Diplomen	gelijkwaardigheid van diploma's
Gesetzgebung	wetgeving	Gliederung	indeling; structuur
gesetzlich	wettelijk	Glossar	glossarium
gesetzliche Bestimmung	wetsbepaling	GmbH	Gesellschaft mit beschränkter Haftung; BV (Besloten Vennootschap)
Gesetzliche Krankenversicherung	ziekenfondsverzekering	Gratifikation	gratificatie
Gestaltung	vormgeving	Grenzgänger	grensarbeider
Gesundheit und Soziales	Zorg en Welzijn	Grenzgebiet	grensregio
Gesundheitssektor	zorgsector	grenzüberschreitend	grensoverschrijdend
GEW	Gewerkschaft Erziehung und Wissenschaft; branchevakbond; ≈ (AOB)	grenzüberschreitende Arbeitsmobilität	vrij verkeer van arbeid
gewähren	verlenen	Großbuchstabe	hoofdletter
Gewalt	geweld	Großhandel	groothandel
Gewerbe	nijverheid; bedrijfsleven	Grundbildung	basiseducatie; basisvorming
Gewerbeaufsicht	arbeidsinspectie	Grundfertigkeiten	basisvaardigheden
Gewerbegebiet	bedrijventerrein; industrie-terrein	Grundgesetz	Grondwet
Gewerbeschule	ambachtsschool	Grundkenntnisse	basiskennis
gewerblich	industrieel	Grundlage	basis; grondslag
gewerblich-technische Ausbildung	technisch onderwijs	Grundlohn	basisloon
Gewerkschaft	vakbond	Grundrechte	grondrechten
Gewerkschaft Erziehung und Wissenschaft (GEW)	branchevakbond; ≈ Algemene Onderwijsbond (AOB)	Grundsatz	beginself
Gewerkschaftsbund	vakcentrale	Grundschule	basisschool
Gewinn	winst	Grundschulunterricht	basisonderwijs
Gewinn- und Verlustrechnung	verlies- en winstrekening	Gruppendynamik	groepsdynamiek
Gleichbehandlung	gelijke behandeling	Gutachten	advies; rapport
Gleichbehandlungsgesetz	Algemene Wet Gelijke Behandeling	Gutachter	adviseur
Gleichheitsprinzip	gelijkheidsbeginsel	gymnasiale Oberstufe	tweede fase voortgezet onderwijs (Sek. 2, klassen 11-13)
		Gymnasium	≈ VWO (Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs)

Habilitation	habilitatie	Hartz-Kommission	"Commissie-Hartz", benoemd naar Peter Hartz die in 2002 in opdracht van de rood- groene regering onder Gerhard Schröder aan- bevelingen deed voor een hervorming van de arbeids- markt in Duitsland
Haftung	aansprakelijkheid		
Haftungsausschluss	disclaimer		
Halbtagschule	school voor halve dagen		
Haltung	houding; attitude		
Handel und Gewerbe	handel en nijverheid		
Handelsschule	business school; handels- school		
Handlungskompetenz	vaardigheid om taken efficiënt en effectief uit te voeren	Hartz-Reform	arbeidsmarkthervorming uit 2002, benoemd naar de voorzitter van de commissie, Peter Hartz
handlungsorientiert	gericht op het efficiënt en effectief leren uitvoeren van taken	Hauptdozent	hoofddocent
Handlungsplan	activiteitenplan; plan van aanpak	Hauptfach	hoofdvak
Handwerk	ambacht	Hauptgeschäftsführer	algemeen directeur
Handwerksbetrieb	ambachtsbedrijf	Hauptschulabschluss	diploma eerste fase voortgezet onderwijs; diploma Voorbereidend Middelbaar Beroeps- onderwijs (VMBO)
Handwerksgeselle	geschoold handwerker		≈ VMBO (Voorbereidend Middelbaar Beroeps- onderwijs)
Handwerkskammer	Kamer van Koophandel, verantwoordelijk voor ambachten en kleine ondernemingen	Hauptschule	thuiszorg
Handwerksmeister	meester		
Handwerksordnung (HwO)	wet op het ambacht	Haus- und Familien- pflege	huiswerk
Handwerksschule	ambachtsschool	Hausaufgaben	begrotingstekort
Handy	GSM; mobiele telefoon; mobieltje	Haushaltsdefizit	begrotingsjaar
Harmonisierung	harmonisatie	Haushaltsjahr	bezuiniging
Hartz-Gesetze	wetten, die voortvloeiden uit de voorstellen van de commissie-Hartz (2002) voor de hervorming van de arbeidsmarkt in Duitsland	Haushaltskürzung	blokkering van het budget
		Haushaltssperre	thuiszorg
		Hauspflege	thuiswerker
		Heimarbeiter	assistentopleiding (niveau 1)
		Helfer-Ausbildung	drempel
		Hemmschwelle	uitdaging
		Herausforderung	

Hilfsarbeiter	ongeschoolde arbeider; ongeschoolde werknemer	IAB	Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung; onderzoeksinstituut van de Bundesagentur für Arbeit, gevestigd in Neurenberg
Hilfsmittel	hulpmiddelen		
Hindernis	belemmering		
Hintergrund	achtergrond		
hoch qualifiziert	hoog opgeleid		
Hochschulabsolvent	afgestudeerde hoger onderwijs	IBAN	International Bank Account Number; bank- code voor het grensover- schrijdende betalings- verkeer
Hochschulbildung	Wetenschappelijk Onderwijs (WO)		
Hochschule	instelling voor hoger onderwijs	Identitätsnachweis	ID-bewijs
Hochschulunterricht	hoger onderwijs (HO)	IHK	Industrie- und Handels- kammer; KvK (Kamer van Koophandel en Fabrieken)
Hochschulwesen	tertiair onderwijs		
Höchstsbetrag	maximumbedrag	IKT	Informations- und Kommunikationstechno- logie; ICT (informatie- en communicatietechno- logie)
hörbehindert	auditief gehandicapt		
Hörverständnistest	luistertoets	ILO	International Labour Organisation; Internatio- nale Arbeitsorganisation; Internationale Arbeids- organisatie
		im Vorfeld	van te voren
		Immatrikulation	inschrijving voor een studie
		immatrikulieren	inschrijven
		Impressum	colofon; impressum
		in Kraft treten	in werking treden
		Individualunterricht	individueel onderwijs
		Industrie- und Handelskammer (IHK)	Kamer van Koophandel en Fabrieken (KvK)
		Industriebetrieb	industrieel bedrijf
		Industriemeister	meester
		Information	informatie

Informationsstelle	informatiecentrum	Jahresbericht	jaarbericht
Informations-technologie	informatie- en communicatietechnologie	Jahresbilanz	balans
Inhaber	eigenaar	Job	baan
Inhalt	inhoud	Job-Center	de organisatorische fusie van Arbeitsagentur en gemeente; taken van een Job-Center zijn de uitbetaling van ALG II (sociale bijstand) en de reïntegratie van werklozen in de arbeidsmarkt
inhaltlich	inhoudelijk		
Initiativrecht	initiatiefrecht		
In-Kraft-Treten	van kracht worden		
innerbetriebliche Ausbildung	scholing binnen het bedrijf		
innerbetrieblicher Unterricht	bedrijfsintern onderwijs	Jugend	jeugd
innergemeinschaftlich	intracommunautair	Jugendamt	Bureau Jeugdzorg
innergemeinschaftliche Arbeitsmobilität	vrij verkeer van arbeid binnen Europa	Jugendarbeitslosigkeit	jeugdwerkloosheid
Innung	≈ gilde	Jugendhilfe	jeugdzorg; jeugdhulpverlening
Instanz	instantie	Jugendlicher	jongere
Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung (IAB)	onderzoeksinstituut van de Bundesagentur für Arbeit, gevestigd in Neurenberg	Jugendschutz	jeugdbescherming
		Juniorfirma	mini-onderneming
		juristische Person	rechtspersoon
Institution	instelling; institutie		
Interessengemeinschaft	belangenvereniging		
Interessenvertretung	belangenbehartiging; belangenorganisatie		
interkultureller Unterricht	intercultureel onderwijs		
Internationale Arbeitsorganisation (ILO)	Internationale Arbeitsorganisation (IAO)		
Invalidität	invaliditeit		
Inventar	boedel		
IT	Informationstechnologie; ICT (informatie- en communicatietechnologie)		
IuK	Informations- und Kommunikationstechnologie; ICT		

Kabinett	kabinet	Klasse	klas
Kalenderjahr	kalenderjaar	Klassenfahrt	schoolreis
Kalendermonat	kalendermaand	Klassengröße	klassengrootte
Kalkulation	begroting	Klassenkameraden	klasgenoten
Kapitel	hoofdstuk	Klassenklima	klassenklimaat
Karenztag	wachtdag	Klassenraum	klaslokaal
Karriere	loopbaan	Klassensprecher	klassenvertegenwoordiger
Karrieremöglichkeiten	loopbaanmogelijkheden	Klassenunterricht	klassikaal onderwijs
Kassenbuch	kasboek	Klausur, Test	proefwerk
Kaufmann	1. koopman; 2. kantoorbediende	Klausurtagung	heidag
		kleine und mittelständische Unternehmen (KMU)	Midden- en Kleinbedrijf (MKB)
kaufmännisch	commercieel	Klient	cliënt
kaufmännische Ausbildung	commerciële opleiding	KMK	Kultusministerkonferenz; overlegorgaan van de ministers van Onderwijs en Cultuur van de zestien Duitse deelstaten
Kaufmannsgehilfe	commercieel-administratief medewerker; commercieel assistent; handelsbediende; klerk	KMU	kleine und mittelständische Unternehmen; MKB (Midden- en Kleinbedrijf)
		Knotenpunkt	knooppunt
Kennenlernen	kennismaking	Kofinanzierung	cofinanciering
Kenntnis	kennis	kognitiv	cognitief
Kenntnisprüfung	theoretisch examen	kognitive Fähigkeiten	cognitieve vaardigheden
Kernarbeitszeit	bloktijd	Kollege	collega
Kernfach	kernvak; verplicht schoolvak	Kolloquium	colloquium
Kernpflichtfach	verplicht schoolvak	Kombilohn	reguliere werkgelegenheid waarvan de loonkosten voor een deel door de overheid gesubsidieerd worden
Kernziele	kerndoelen	Kommanditgesellschaft (KG)	Commanditaire Vennootschap (CV)
KG	Kommanditgesellschaft; CV (Commanditaire Vennootschap)	Kommission	commissie
Kilometervergütung	kilometerprijs		
Kind	kind		
Kinderarbeit	kinderarbeid		
Kinderbetreuung	kinderopvang		
Kindergarten	kleuterschool		
Kindergeld	kinderbijslag		
Kinderkrippe	crèche; kinderopvang		
Kindertagesstätte	crèche; kinderdagverblijf		

kommunal	gemeentelijk	Kostenvoranschlag	begroting
kommunale Verwaltung	gemeentebestuur	Krankengeld	ziekengeld
Kommune (Gemeinde)	gemeente	Krankenhaus	ziekenhuis
Kompetenz	competentie	Krankenkasse	ziekenfonds
Kompetenzentwicklung	competentieontwikkeling	Krankenversicherer	zorgverzekeraar
Kompetenzförderung	deskundigheidsbevordering	Krankheit	ziekte
kompetenzgerichtetes Lernen	competentieggericht leren	krankheitsbedingte Fehlzeiten	ziekteverzuim
Kompetenzprofil	competentieprofiel; beroepsprofiel	Krankheitskosten	ziektekosten
Konferenz	conferentie	Krankheitstag	ziektedag
Konferenzraum	conferentiezaal	Krankmeldung	ziekmelding
Königreich der Niederlande	Koninkrijk der Nederlanden (NL plus Nederlandse Antillen en Aruba)	Kreis	landelijk district (bijv.: Kreis Wesel)
Konjunktur	conjunctuur	kreisfreie Stadt	gemeente, die enkel uit een grote stad bestaat (bijv.: Duisburg)
konjunkturabhängig	conjunctuurgevoelig	Kreishandwerkerschaft	belangenorganisatie van de ambachten op regionaal niveau
konjunkturelle Arbeitslosigkeit	conjuncturele werkloosheid	Kulturunterschiede	culturele verschillen
Konkurs	faillissement	Kultusministerium	ministerie van cultuur op het niveau van deelstaten
Konsortium	consortium	Kultusministerkonferenz (KMK)	permanente conferentie van de ministers van onderwijs van de 16 Duitse deelstaten; orgaan, belast met de afstemming tussen de deelstaten over onderwijsvraagstukken
Konsulat	consulaat	Kunde	klant
Konto	bankrekening	kundenfreundlich	klantvriendelijk
Kontoauszug	bankafschrift	kundenorientiert	klantgericht
Kontrollgruppe	controlegroep	Kundenorientierung	klantgerichtheid
Kooperation	samenwerking; coöperatie	Kundenzufriedenheit	klanttevredenheid
Kooperationsprojekt	samenwerkingsproject	Kündigung	ontslag
Kooperationsvereinbarung	samenwerkingsovereenkomst	Kündigungsfrist	opzegtermijn
Koordination	coördinatie		
koordinieren	coördineren		
körperbehindert	lichamelijk gehandicapt		
Körperschaftssteuer	vennootschapsakte		
Korrekturlesen	corrigeren		
Korrespondenz	correspondentie		
Kostenplanung	begroting		

Kündigungsschutz	ontslagbescherming	Laden	winkel
Kunsthochschule	kunstacademie; academie voor schone kunsten	Landesarbeitsamt	regionaal bureau arbeidsvoorziening, op het niveau van een of twee deelstaten (bijv. Noordrijn-Westfalen, of Nedersaksen en Bremen); heet sinds 2004 Regionaldirektion
Kurs	cursus	Landkreis	landelijk district (bijv.: Kreis Wesel)
Kursgebühr	lesgeld; cursusgeld	ländlicher Raum	platteland
Kursplan	lesrooster	Landrat	hoofd van een (Land-) Kreis
Kursteilnehmer	cursist	Landschaftsverband	regionaal samenwerkingsverband van Kreise en kreisfreie Städte op het gebied van zorg, welzijn en cultuur; bestaan alleen in Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen
Kurzarbeit	werktijdverkorting		
kurzschließen	kortsluiten	Landwirtschaftskammer	landbouwschap
		Langzeitarbeitslose	langdurig werklozen
		Laufbahn	loopbaan
		Laufwerk (Computer)	drive (computer)
		Laufzeit	looptijd
		Lebenshaltungskosten	levensonderhoud
		lebenslanges Lernen	levenlang leren
		Lebenslauf	c.v. (curriculum vitae)
		lebenspraktische Fähigkeiten	zelfredzaamheid
		Lebenssituation	leefsituatie
		Lebensumfeld	leefomgeving
		Leerlauf	leegloop
		Lehrbefähigung	onderwijsbevoegdheid
		Lehrberuf	opleidingsberoep

Lehrbrief	leerbrief; lesbrief	Leistungsdauer	uitkeringsduur
Lehrbuch	leerboek	Leistungsniveau	prestatieniveau
lehren	leren; onderwijzen	Leitbild	missie
Lehrer	leraar; leerkracht; onderwijzer; onderwijsgevende	Leiter einer Schule	hoofd van een school
Lehrer an berufsbildenden Schulen	docent	Leitfaden	leidraad; topiclijst
Lehrerkonferenz	docentenvergadering	Leitlinie	richtlijn
Lehrerschaft	docentencorps	Leitung (einer Gruppe)	leiding
Lehrerzimmer	docentenkamer	Leitung (z.B. einer Organisation)	bestuur
Lehrfach	leervak	Lenkungsausschuss	stuurgroep
Lehrgang	leergang	Lenkungsreis	stuurgroep
Lehrkraft	leerkracht	Lern- und Arbeitsprojekt	leer- en werkproject
Lehrkräfte	onderwijzend personeel	Lernbeeinträchtigungen	leermoeilijkheden
Lehrküche	leerkeuken	Lerneinheit	leermodule
Lehrling	leerling; student	lernen	leren
Lehrlingsausbildung (Duales System)	leerlingstelsel; leerling-wezen	Lernen am Arbeitsplatz	leren op de werkplaats; leren op de werkplek
Lehrlingsaustausch	studentenuitwisseling	Lernen im Arbeitsprozess	leren op de werkplek
Lehrmethode	lesmethode	Lernfähigkeit	leervermogen; leergeschiktheid
Lehrmittel	leermiddel		"leerveld"; competentie-cluster
Lehrplan	leerplan	Lernfeld	leergewoonte
Lehrplanentwicklung	leerplanontwikkeling	Lerngewohnheit	leerinhoud
lehrreich	leerzaam	Lerninhalt	leercontext
Lehrstelle	opleidingsplaats	Lernkontext	leermodule
Lehrstoff	leerstof	Lernmodul	leermotivatie
Lehrwerkstatt	leerwerkplaats	Lernmotivation	leerplek; leerplaats
Leih(arbeits)firma	uitzendbureau	Lernort	leerproces
Leiharbeit	uitzendwerk; uitzendarbeid	Lernprozess	leermoeilijkheid
Leiharbeiter	uitzendkracht	Lernschwäche	leermoeilijkheid
Leiharbeitgeber	inlener	Lernschwierigkeit	leerstootnis
Leihgabe	bruikleen	Lernstörung	leeromgeving; leersituatie
Leistung	prestatie	Lernumgebung	leergedrag
Leistungsbetrug	uitkeringsfraude	Lernverhalten	
leistungsbezogene Entlohnung	prestatieloon		

Lernvermögen	leervermogen	MA	Magister Artium; ≈ drs.
Lernvoraussetzung	leervoorwaarde	Machbarkeitsstudie	haalbaarheidsonderzoek
Lernziel	leerdoel	Magisterarbeit	doctoraalscriptie
locker (Verhalten)	informeel (gedrag)	Mahnung	aanmaning; maning
Lohn	loon	Mangel	gebrek; tekort
Lohnausgleich	prijscompensatie	Marktforschung	marktonderzoek
Lohnkostenzuschuss	loonkostensubsidie	Marktsegment	marktsector
Lokalpolitik	lokaal beleid	Maßnahme	maatregel
löschen	wissen; deleten	Mathematik	wiskunde
Lösungsvorschlag	voorstel voor verbetering	Mehrkosten	meerkosten
		Mehrwert	meerwaarde
		Mehrwertsteuer (MWSt.)	BTW (belasting op de toegevoegde waarde)
		Meilenstein	mijlpaal
		Meinung	mening; opinie
		Meister	meester
		Meisterbrief	meester-diploma
		Meisterstück	meesterstuk; kwalificatiewerkstuk
		Meldeamt	bevolkingsregister
		Meldepflicht	meldingsplicht
		Mentortätigkeit	mentorschap
		minderjährig	minderjarig
		Mindestlohn	minimumloon
		Mindestregelsatz	sociaal minimum
		Ministererlass	Ministeriële Beschikking
		Ministerium für Arbeit	Ministerie van Sociale - Zaken en Werkgelegenheid
		Missbrauch	misbruik
		Mitarbeiter auf Abruf	afroepkracht
		Mitarbeitergespräch	functioneringsgesprek
		Mitbestimmung	inspraak; medezeggenschap
		Mitbestimmungsrecht	medezeggenschap
		Mitglied	lid
		Mitgliedschaft	lidmaatschap

Mitgliedsstaat	lidstaat	Nachbar	buur
mithelfender Familienangehöriger	meehelpend familielid	Nachbarland	buurland
Mitsprache	inspraak; medezeggenschap	Nachbarn	buren
Mittlere Reife	MBO-diploma	Nachbarschaft	buurt
Mittlerer Bildungsabschluss	MBO-diploma	Nachbarschaftszentrum	wijkcentrum
Mobilisierungsstrategie	activeringsbeleid	Nachfrage	vraag
Mobilität	mobiliteit	nachfragegesteuert	vraaggestuurd
Modellprojekt	modelproject; pilot	Nachfragesteuerung	vraagsturing
Modellversuch	modelproject	Nachhaltigkeit	duurzaamheid
Moderation	gespreksleiding; leiding van een werkgroep	Nachhilfeunterricht	bijles; inhaalcursus
Moderator	dagvoorzitter	Nachricht	mededeling
Modul	module; moduul	Nachrichten	nieuws
modulare Ausbildung	modulaire opleiding	nachsitzen	nablijven
Modulunterricht	modulair onderwijs	Nachsorge	nazorg
Monatslohn	maandloon	Nachweis	bewijs
mündlicher Ausdruck	spreekvaardigheid	Name	naam
mündliches Examen	mondeling examen	Namensschild	naambordje; naamkaartje
Mutterschaftsgeld	zwangerschapsuitkering	national	landelijk; nationaal
Muttersprache	moedertaal; eigen taal	nationales Recht	landelijke; nationale wetgeving
muttersprachlicher Unterricht	onderwijs in de eigen taal (OET)	Nationalität	nationaliteit
MWSt.	Mehrwertsteuer; BTW (bruto toegevoegde waarde); identiek met Umsatzsteuer	natürliche Person	natuurlijke persoon
		Nebenbeschäftigung	bijbaantje
		Nebenfach	bijvak
		Nebenverdienst	bijverdienste
		netto	netto
		Nettolohn	nettoloon
		Netzwerk	netwerk
		Neuankömmling	nieuwkomer
		Neubauviertel	nieuwbouwwijk
		Neuigkeit	nieuws
		Niederlande	Nederland
		Niederlassung	vestiging
		Niederlassungsfreiheit	vrijheid van vestiging
		Niederlassungsrecht	vestigingsrecht
		niedrig qualifiziert	ongeschoold
		Normen und Werte	normen en waarden

Note (Zensur)	cijfer	Obergrenze	bovengrens
notieren	aantekenen	offene Stelle	vacature
Notiz	aantekening	offener Lehrgang	open leergang; niet-residentiële cursus
Numerus clausus	numerus fixus	öffentliche Ausschreibung	openbare aanbesteding
Nummer	nummer	öffentliche Dienste	overheidsdiensten
Nutzen	rendement	öffentliche Mittel	overheidsgeld; algemene middelen
Nutzungsrecht	gebruiksrecht	öffentliche Schule	openbare school
		öffentliche Verkehrsmittel	openbaar vervoer
		Öffentlicher Dienst	overheid
		Öffentlicher (Personen-) Nahverkehr (ÖPNV)	openbaar vervoer
		öffentlicher Unterricht	openbaar onderwijs
		öffentliches Interesse	algemeen belang
		Öffentlichkeit	openbaarheid; publiek
		öffentlich-rechtlich	publiekrechtelijk
		Öffnungszeiten	openingstijden
		ökologisch	ecologisch
		Ombudsmann	ombudsman
		ÖPNV	Öffentlicher Personen-nahverkehr; openbaar vervoer
		Organigramm	organogram
		Organisation	organisatie
		Orientierungsstufe	brugklas; oriëntatie en schakeling
		Originalbeleg	origineel bewijs(stuk)
		Orthopädagogik	orthopedagogie
		Outplacement	outplacement

paritätisch	paritair	Praxisausbilder	praktijkopleider
parlamentarische Untersuchung	parlementaire enquête	Praxisausbildung	praktijkopleiding
Partei	partij	praxisnah	praktijkgericht
Partner	partner	praxisorientierter Unterricht	praktijkgericht onderwijs
Partnerschaft	partnerschap	Primarbereich	primair onderwijs (PO)
Pauschalfinanzierung	lump-sum-financiering	Primarstufe	primair onderwijs (PO)
Pendler	forens; pendelaar	Prinzip	beginsel; principe
Personalabteilung	P&O-afdeling	Prinzipien	grondslagen; beginselen
Personalbestand	personeelsbestand	Privatschule	privéschool
Personalentwicklung	loopbaanontwikkeling	Privatunterricht	privés
Personalpolitik	personeelsbeleid	Probezeit	proeftijd
Personalrekrutierung	werving	Problem	probleem
Pflege	zorg	Problemfall	probleemgeval
Pflegeausbildung	zorgopleiding	Problemschüler	probleemleerling
Pflegeheim	verpleeghuis	Professor	hoogleraar; professor
Pflegschaftssitzung	ouderraad	Projekt	project
Pflichtfach	verplicht vak	Projektangebot	projectofferte
Phase	fase	Projektantrag	projectaanvraag
Physik	natuurkunde	Projektaufgabe	projecttaak
Pilotprojekt	pilot; proefproject	Projektbericht	projectbericht; project verslag
Planstelle	formatieplaats	Projektbesprechung	projectbespreking
Planung	ontwerp; planning	Projektkoordinator	projectcoördinator
Plattform	platvorm	Projektleiter	projectleider
Politik	beleid	Projektmittel	projectmiddelen
Politikberatung	beleidsadvies	Projektskizze	projectschets
Portfolio	portfolio; overzicht van door iemand afgeronde studie-onderdelen en taken	Projektträger	penvoerder; projectverantwoordelijke
Postleitzahl	postcode	Projekttreffen	projectbijeenkomst
Praktikant/-in	stagiair/-e	Protokoll	notulen
Praktikum	stage	Protokollant	notulist
Praktikumsbetreuer	stagebegeleider	Provision	provisie
Praktikumsvertrag	stageovereenkomst	prüfen	examineren
Präsentation	presentatie	Prüfung	examen; toets; toetsing; controle
Prävention	preventie	Prüfung (schriftlich)	tentamen

Prüfungsanforderungen	exameneisen	Qualifikation	kwalificatie
Prüfungsangst	faalangst	Qualifikationsmerk-male	kwalificatieprofiel
Prüfungsausschuss	examencommissie	Qualifikationsprofil	kwalificatieprofiel
Prüfungsergebnis	examenuitslag	Qualifikationsziel	eindterm
Prüfungskommission	examencommissie	Qualifizierungsbedarf	scholingsbehoefte
Prüfungsordnung	examenreglement	Qualifizierungsinstrumente	scholingsinstrumenten
Prüfungsstoff	examenstof	Qualifizierungsmaßnahme	scholingsmaatregel; scholingscursus
Prüfungsstück	examenwerkstuk	Qualitätssicherung	kwaliteitsborging; kwaliteitszorg; borging
Prüfungssystem	examensysteem	Quellendokument	brondocument
Prüfungsversagen	niet slagen voor een examen; zakken voor een examen	Quereinstieg	zij-instroom
Prüfungswesen	examensysteem	Quittung	kwitantie
Prüfungszeugnis	diploma beroepsonderwijs		
Publikum	publiek		

RA	Rechtsanwalt; mr. (meester)	Rede	toespraak
Rahmen	kader	Referent (in Behörde oder Ministerium)	beleidsmedewerker
Rahmenabkommen	kadervereenkomst	Reform	hervorming; vernieuwing
Rahmenbedingung	randvoorwaarde	Regelung	regeling; voorschrift
Rahmengesetz	raamwet	Regierung	regering
Rahmenlehrplan	„raamleerplan“; leerplan voor het schoolse deel van een duale opleiding	Regierungspräsident	hoofd van de Bezirks-regiering
Rahmenregelung	kaderregeling	Region	regio
Randgruppe	kansarmen; randgroep; marginale groep	Regionaldirektion	regionaal bureau arbeidsvoorziening, op het niveau van een of twee deelstaten (bijv. Noord-rijn-Westfalen, of Nedersaksen en Bremen); heette tot 2004 Landes-arbeitsamt
Rathaus	raadhuis; stadhuis	reglementierte Berufe	gereguleerde beroepen
Ratsmitglied	gemeenteraadslid	regulärer Unterricht	regulier onderwijs
Reaktivierungslehrgang	herscholingscursus	Rehabilitation	revalidatie
Realschule	schoolvorm tussen de theoretische leerweg van het VMBO (Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs) en HAVO (Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs)	Rehabilitationszentrum	revalidatiecentrum
recherchieren	onderzoeken	Reihenfolge	volgorde
rechnen	rekenen	Reisekostenabrechnung	reiskostendeclaratie
Rechner (Computer)	computer	Reisekostenerstattung	reiskostenvergoeding
Rechnung	factuur; rekening	Reisestipendium	reisbeurs
Rechnungsprüfer	accountant	Rente	pensioen
Rechnungsprüfung	accountantsverklaring	Rentenfonds	pensioenfonds
Rechtmäßigkeit	rechtmatigheid	Restbetrag	resterend bedrag
Rechtsanwalt	advocaat	Restsumme	resterend bedrag
Rechtschreibung	spelling	Richtlinie	richtlijn
Rechtsfrage	juridische kwestie	Riester-Rente	door de Duitse overheid gesubsidieerde spaarloon-regeling om de particuliere ouderdomsverzekering bij werknemers te stimuleren
rechtsgültig	rechtsgeldig	Risiko	risico
rechtskräftig	rechtsgeldig		
Rechtsprechung	jurisdictie		
Rechtssache	zaak		
Rechtsvorschrift	wetgeving		

Risikoschüler	risicoleerling	Sachbearbeiter	administratief medewerker; commercieel medewerker
Rückerstattung	terugbetaling	Sache	zaak
Rückforderung	terugvordering	Sachkosten	materiële kosten
Rückforderungsfrist	vervaltermijn	Sachlage	stand van zaken
Rückmeldung	bevestiging	Sachstand	stand van zaken
Rückstand	achterstand	Sachverständiger	deskundige
Rückumschlag	antwoondenveloppe	Saisonarbeit	seizoenarbeid
Rückwanderung	remigratie	saisonbedingte Arbeitslosigkeit	seizoenwerkloosheid
rückwirkende Kraft	terugwerkende kracht	Satzung	reglement; statuten
Ruhestand	pensioen	Schaubild	grafiek (in een tekst)
		scheitern	mislukken
		Schichtarbeit	ploegendienst
		Schiedsgerichtsbarkeit	arbitrage
		Schlussbericht	eindrapport
		Schlüsselkompetenz	sleutelcompetentie
		Schlüsselqualifikation	sleutelkwalificatie
		Schlussfolgerung	conclusie
		schlüssiger Ansatz	sluitende aanpak
		Schlussrate	slottermijn
		Schreibfertigkeit	schrijfvaardigheid
		Schreibtisch	bureau
		Schulabbrecher	voortijdig schoolverlater (VSV)
		Schulabgänger	schoolverlater
		Schulamt	toezichhoudende overheidsinstantie op het gebied van onderwijs-zaken
		Schulaufsicht	onderwijsinspectie
		Schulausbildung	schoolopleiding
		Schul austauschprogramm	scholenuitwisseling
		Schulbuch	leerboek
		Schule	school
		Schüler	leerling; scholier

Schülerakte	leerlingdossier	Schwangerschaftsur-	zwangerschapsverlof
Schülerzahl	leerlingenaantal	laub	
Schulfach	leervak; schoolvak	schwänzen	spijbelen
Schulferien	schoolvakantie	Schwarzarbeit	zwartwerk
Schulform	schooltype	Schwarzgeld	zwart geld
Schulgebühren	lesgeld; schoolgeld	schwerbehinderter Ar-	arbeidsgehandicapte
Schulgeld	lesgeld; schoolgeld	beitnehmer	
Schulgesetz	schoolwet; onderwijswet	Schwerpunkt	accent; nadruk; speer-
Schulinspektion	onderwijsinspectie		punt (jargon)
schulische Ausbildung	BOL-opleiding; schoolop-	Sehr gut (Note: 1)	uitmuntend (cijfer: 10)
	leiding	Sek 1	Sekundarbereich 1; eerste
schulische Leistungen	leerprestaties		fase voortgezet onderwijs
Schuljahr	schooljaar	Sek 2	Sekundarbereich 2;
Schulkonferenz	medezeggenschapsraad		tweede fase voortgezet
Schullaufbahn	schoolcarrière		onderwijs
Schulleiter	schoolhoofd	sektorbezogene Wirt-	sectoraal economisch
Schulleitung	schoolleiding	schaftspolitik	beleid
Schulniveau	schoolniveau	Sekundarbereich	secundair onderwijs
schulpädagogisch	onderwijskundig	Sekundarbereich 1	eerste fase voortgezet
Schulpflicht	leerplicht; schoolplicht	(Sek 1)	onderwijs
Schulpflichtgesetz	Wet op de Leerplicht	Sekundarbereich 2	tweede fase voortgezet
schulpflichtig	leerplichtig	(Sek 2)	onderwijs
Schulrat	toezichthoudende ambte-	Sekundarstufe	middelbaar onderwijs;
	naar op het gebied van		secundair onderwijs
	onderwijzaken	Selbständige Schule	zelfstandige school; expe-
Schulrecht	schoolwet; onderwijswet		riment, waarbij scholen
Schulschwänzer	spijbelaar		meer autonomie krijgen
Schulung	scholing	Selbständiger	zelfstandige
Schulungsangebot	scholingsaanbod	Selbstkostenpreis	kostprijs
Schulunterricht	onderwijs	Selbstlernzentrum	openleercentrum (OLC)
Schulverwaltung	schoolbestuur	selbststeuernd	zelfsturend
Schulzeugnis	schoolrapport	Selbststudium	zelfstudie
schwach begabt	minder begaafd	Semester	semester; de helft van
Schwangerschaftsat-	zwangerschapsverklaring		een studiejaar
test		Seminar	(werk)college
		Seniorenpolitik	ouderenbeleid
		Sicherheit	veiligheid

Sicherheitsvorschriften	veiligheidsvoorschriften	Sozialhilfeleistung	bijstandsuitkering
sitzen bleiben	zittenblijven	Sozialkunde	maatschappijleer;
Sitzung	vergadering		burgerschapskunde
Solidaritätsprinzip	solidariteitsbeginsel	Sozialleistungen	sociale voorzieningen
Sonderschulabschluss	getuigschrift van buiten-	Sozialpartner	sociale partners
	gewoon lager onderwijs;	Sozialplan	sociaal plan
	getuigschrift van buiten-	Sozialpolitik	sociaal beleid
	gewoon secundair onder-	Sozialrecht	sociaal recht
	wijs	Sozialreform	sociale vernieuwing
Sonderschule	school voor buitengewoon	Sozialstaat	verzorgingsstaat
	onderwijs; school voor	Sozialverhalten	sociaal gedrag
	speciaal onderwijs; VSO-	Sozialversicherungen	sociale verzekeringen
	school	Sozialversicherungs-	≈ sofi-nummer
Sonderschulwesen	bijzonder onderwijs;	nummer	
	buitengewoon onderwijs;	Spalte (in Tabelle)	kolom
	speciaal onderwijs	Spieltherapie	speltherapie
sonstige (Kosten)	overige (kosten)	Sprachenschule	taleninstituut
Sorgfalt	zorgvuldigheid	Sprachkompetenz	taalcompetentie
sorgfältig	zorgvuldig	Sprachkurs	taalcursus
Sozialabgaben	sociale lasten	Sprachportfolio	taalportfolio
Sozialamt	Gemeentelijke Sociale	Sprachschwäche	taalachterstand
	Dienst (GSD)	Sprachstörung	taalstoornis
Sozialarbeit	maatschappelijk werk;	Sprachverständnis	taalbegrip
	welzijnswerk	Staat	overheid
Sozialarbeiter	maatschappelijk werker	staatliche Anerken-	erkenning door de staat;
Sozialdienste	sociale voorzieningen	nung	officiële erkenning
soziale Benachteiligung	achterstandssituatie	staatliche Schule	openbaar onderwijs;
soziale Lage	sociale toestand		rijkschool
soziale Sicherheit	sociale zekerheid	Staatsexamen	examen ter afsluiting van
soziale Ungleichheit	sociale ongelijkheid		een universitaire studie,
sozialer Bereich	welzijnssector		o.a. om leraar aan een
Sozialer Wohnungsbau	sociale woningbouw;		openbare school in
	volkshuisvesting		Duitsland te worden
Sozialgesetze	sociale wetten	Stadt	stad
Sozialgesetzgebung	welzijnswetgeving	Stadt (als kommunale	gemeente
Sozialhilfe	bijstand	Einheit)	
Sozialhilfegesetz	bijstandswet	Stadtparlament	gemeenteraad

Stadtplan	plattegrond	Stipendium	(studie)beurs
Stadtrat	gemeenteraad	Störung	stoornis
Stadtteilarbeit	buurtwerk	Strafarbeit	strafwerk
Stadtverwaltung	gemeentebestuur	Strafe	straf
Stadtviertel	wijk	Straße	straat
Stammbelegschaft	vast personeel; zittend personeel	Streik	staking
Stand der Dinge	stand van zaken	strukturelle Arbeitslosigkeit	structurele werkloosheid
standardisierte Prüfung	gestandiseerde test	Strukturwandel	structuurverandering
Standardtarif	standardtarief	Stücklohn	stukloon
Standort	vestiging	Student	student
stationäre Pflege	intramurale zorg	Studentenaustausch	studentenuitwisseling
Statistisches Bundesamt	≈ Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)	Studienberater	studieadviseur
Stellenangebot	vacatures	Studienberechtigung	toelatingsgetuigschrift tot het hoger onderwijs
Stellenanzeige	personeelsadvertentie	Studienbetreuung	studiebegeleiding
Stellenausschreibung	personeelsadvertentie	Studienfahrt	studiereis
Stellenbeschreibung	taakomschrijving	Studiengang	studierichtung
Stellungnahme	advies	Studiengebühr	collegegeld
stellvertretender Geschäftsführer	adjunct-directeur	Studienjahr	studiejaar
Stempelgeld	werkloosheidsuitkering (verouderd en informeel)	Studienmentor	studiementor
stempeln	stempelen; werkloos zijn	Studienordnung	studieprogramma
Steuer	belasting	Studienrichtung	studierichtung
Steuerabzug	belastingaftrek	Studium	studie
steuerfrei	belastingvrij	Stufenausbildung	getrapte opleiding; modulaire opleiding; onderwijs volgens het modulair stelsel met kapitaliseerbare eenheden, resp. modules
Steuerklasse	tariefgroep		
Steuerkreis	stuurgroep	Stundenlohn	uurloon
Steuerung	sturing	Stundenplan	(les)rooster
Steuerungsinstrument	stuurinstrument	Subsidiaritätsprinzip	subsidiariteitsbeginsel
Stichprobe	steekproef	Subunternehmer	onderaannemer
Stichpunkt	hoofdpunt	Subvention	subsidie
Stichtag	peildatum	summativ	letterlijk: bij elkaar nemend, samenvattend; figuurlijk: tot een eindoordeel komend
Stiftung	stichting		
stille Reserve	verborgen werkloosheid		
Stimmrecht	stemrecht		

Tadel	berisping	Thema	onderwerp
Tag der Offenen Tür	Open Dag	Themenbereich	themagebied
Tagelohn	dagloon	Tochtergesellschaft	dochteronderneming
tagen	overleggen; vergaderen	TOP	Tagesordnungspunkt; agendapunt
Tagesbetreuung	dagopvang	Träger (Projekt)	penvoerder
Tagesordnungspunkt (TOP)	agendapunt	Tragfähigkeit	draagkracht
Tagung	studiedag	Transfergesellschaft	≈ mobiliteitscentrum
Tagungsort	vergaderplaats	transparent	transparant
Tantieme	royalties	Transparenz	transparantie
Tarifvertrag	Collectieve Arbeids-overeenkomst (CAO)	Treffen	bijeenkomst; treffen
Tätigkeit	functie	Treuhandkonto	tussenrekening; fiduciaire rekening
Tätigkeitsanforderungen	functie-eisen		
Tätigkeitsbeschreibung	functiebeschrijving		
Tatsache	feit		
Technik	techniek		
Technische Hochschule	Technische Universiteit		
Technische Universität (TU)	Technische Universiteit		
technischer Unterricht	technisch onderwijs		
Teilhabe am gesellschaftlichen Leben	sociale participatie		
Teilkompetenz	deelcompetentie		
Teilnahme	deelname		
Teilzeitarbeit	deeltijdarbeid; part-time werk		
Teilzeitschule	deeltijdonderwijs		
Teilzeitschulpflicht	partiële leerplicht		
Teilzeitunterricht	partieel onderwijs		
Telearbeit	telewerk		
Teleheimarbeit	telewerken		
Termin	afpraak; datum		
Terminvorschlag	voorstel voor een afspraak		
Tertiärbereich	tertiair onderwijs		
Test	toets		

u.a.	unter anderem; onder andere (o.a.)	Umschulung	omscholing
Überalterung der Gesellschaft	vergrijzing van de samenleving	Umsetzung	implementatie
überarbeiten	bewerken; bijwerken	Umstrukturierung	herstructurering
überbetriebliche Ausbildung	bedrijfsoverstijgende opleiding	Umweltschutz	milieubeheer
überbetriebliche Ausbildungsstätte	bedrijfsoverkoepelend opleidingscentrum	unbefugt	onbevoegd
überbetriebliche Berufsbildungsstätte	bedrijfsoverkoepelend opleidingscentrum	ungelernter Arbeiter	ongeschoolde arbeider
Übereinkunft	akkoord	Ungenügend (Note: 6)	zeer slecht (cijfer: 1)
überfordern	te hoge eisen stellen	Universität	universiteit
Übergangsregelung	interimregeling	Universitätsunterricht	universiteitsonderwijs
Überlegung	overweging	Unkostenerstattung	onkostenvergoeding
übersetzen	vertalen	Unterbringung	huisvesting
Übersetzung	vertaling	Unterhalt	onderhoud
Überstunden	overuren	Unterkunft und Verpflegung	verblijfskosten
überwachen	bewaken	Unterlagen	documenten; stukken
Überwachung	toezicht	Unternehmen	onderneming
überweisen	overmaken	Unternehmensberater	bedrijfsadviseur
Überweisung	overmaking	unternehmensnahe Dienstleistung	zakelijke dienstverlening
Überweisungsgebühr	transactiekosten	Unternehmensstandort	bedrijfslocatie
Übungsfirma	oefenfirma; simulatie-bedrijf	Unternehmer	ondernemer
Übungskontor	simulatiekantoor	Unternehmergeist	ondernemingsgeest; entrepreneurship
Übungswerkstatt für Arbeitslose	oefenwerkplaats voor werklozen; werkervaringsplaats	unternehmungslustig unterrichten	ondernemend onderwijzen; lesgeven
Umfeld	omgeving	Unterrichtsassistent	onderwijsassistent
Umfrage	enquête	Unterrichtsausfall	lesuitval
Umlageverfahren	omslagstelsel	Unterrichtsbetreuung	onderwijsbegeleiding
Umsatzsteuer	omzetbelasting	Unterrichtsfach	leervak; onderwijsvak; schoolvak
Umsatzsteuer (USt.)	BTW (bruto toegevoegde waarde); identiek met Mehrwertsteuer	Unterrichtsfeld	onderwijsveld
Umschlag	enveloppe	Unterrichtslehrplan	onderwijsleerplan
		Unterrichtsmaterialien	onderwijsmaterialen
		Unterrichtsmedium	didactisch hulpmiddel; didactisch materiaal; onderwijsleermiddel
		Unterrichtsmethode	onderwijsmethode

Unterrichtspraxis	onderwijspraktijk	Verabredung	afpraak
Unterrichtsprogramm	onderwijsprogramma	Veranstaltung	evenement; manifestatie
Unterrichtsstoff	leerstof	Verantwortung	verantwoordelijkheid
Unterrichtsziel	leerdoel	Verband	vereniging
Unterschrift	handtekening	verbessern	verbeteren
Unterstufe	onderbouw	verbinden (Telefon)	doorverbinden (telefoon)
unterstützen	ondersteunen	verbindlich	verplichtend
Unterstützung	ondersteuning	Verbindlichkeit	verplichting
Unterstützungsinfrastruktur	faciliteiten	Verbindungsbüro	verbindingskantoor
Unterstützungsleistung	uitkering	Verbreitung	verspreiding
Unterstützungszentrum	steunpunt	Verbreitungsaktivität	verspreidingsactiviteit
Untersuchung	onderzoek	Verdrängungseffekt	verdringingseffect
Untersuchungsaus-schuss	enquêtemissie	Verein	vereniging
Unterweisung am Arbeitsplatz	opleiding op de werkplek; opleiding op de werk-vloer; scholing op de werkplek	Vereinbarung	overeenkomst; akkoord; convenant
Urheberrecht	auteursrecht	Vereinte Nationen (UN)	Verenigde Naties (VN)
Urkunde	akte	Verfahren	procedure
Urlaub	vakantie; verlof	Verfahrensabsprache	afstemming over de te volgen procedure
Urlaubsgeld	vakantietoeslag	Verfahrensregel	beleidsregel
Urlaubstag	vakantiedag	verfassen	schrijven
Urteil (jur.)	uitspraak; vonnis	Vergütung	vergoeding
USt.	Umsatzsteuer; BTW (bruto toegevoegde waarde); identiek met Mehrwertsteuer	Verhalten	gedrag
		Verhaltensstörung	gedragsstoornis
		Verhandlung	onderhandeling
		Verjährung	verjaring
		Verlag	uitgeverij
		Verlautbarung	notitie
		Verleiher	uitlener
		Vermittler	intermediair
		Vermittlung	bemiddeling
		Vermögenssteuer	vermogensbelasting
		Veröffentlichung	publicatie
		Verordnung	voorschrift
		Verrechnung	verrekening
		Versagensangst	faalangst
usw.	und so weiter; enzovoort (enz.)		

Versammlung	bijeenkomst; overleg; vergadering	Verzeichnis der aner- kannten Ausbildungs- berufe	lijst van erkende opleidingsberoepen
Verschulung	verschoolsing		
Versetzung	overplaatsing; overgang	Verzug	achterstand
Versicherung	verzekering	VHS	Volkshochschule; volksuniversiteit
Versicherungsbeitrag	verzekeringspremie		
Versicherungsgesell- schaft	verzekeringsmaatschappij	Visitenkarte	visitekaartje
Versorgung	verzorging	Volksgesundheit	volksgezondheid
Verspätung	vertraging	Volkshochschule	VHS
Versuch	poging	Volkversicherung	volksverzekering
Versuch (Test)	proef(neming)	volljährig	meerderjarig
Vertrag	contract; verdrag	Vollmacht	volmacht
Vertragspartner	contractant; verdrags-	Vollzeitschule	dagschool
partner		vollzeitschulische Aus- bildung	BOL-opleiding; voltijd- dagopleiding; full time- dagopleiding
Vertrauensarzt	vertrouwensarts; keuringsarts	Vollzeitstelle	voltijdbaan
Vertrauensschutz	vertrouwensbeginsel	Vollzeitunterricht	dagonderwijs
Vertreter	vertegenwoordiger; plaatsvervanger	vor Ort	ter plekke
		Vor(aus)bildung	vooropleiding
Vertretung	vertegenwoordiging	Vorarbeiten	voorbereidende werk- zaamheden
Verwaltung	administratie; beheer		
Verwaltungsabkom- men	administratief akkoord	Vorarbeiter	voorman; ploegbaas
Verwaltungsangestell- ter	administratief medewerker	Voraussetzung	voorwaarde
Verwaltungsgehilfe	administratief medewerker	Vorbedingung	voorwaarde
Verwaltungsgerichts- barkeit	administratieve recht- spraak	Vorbereitung	voorbereiding
Verwaltungsorgan	bestuursorgaan	Vorbereitungsphase	voorbereidingsfase
Verwaltungsrat	Raad van Bestuur	Vorfeld (im -)	van te voren
Verwaltungsrecht	bestuursrecht; admini- stratief recht	Vorgabe	voorwaarde
		Vorgehensweise	aanpak
Verwaltungsstelle	administratief kantoor	Vorgesetzter	superieur
verwandte Berufe	aanverwante beroepen	Vorlage (Formular)	format
Verweis	berisping	Vorlauf	voortraject
Verwertungsrecht	exploitatierecht	vorläufig	voorlopig
		Vorlesung	(hoor)college
		Vorruhestand	vervroegde pensionering
		Vorschlag	voorstel

vorschlagen	voorstellen	Wachstumsrate	groeipercentage
Vorschrift	voorschrift	Wahl (polit.)	verkiezing
Vorschulalter	kleuterleeftijd	wählen (polit.)	stemmen
Vorschule	kleuterschool	Wähler	kiezer
Vorschulunterricht	voorschoolse educatie	Wahlfach	keuzevak
Vorschuss	voorschot	Wahllokal	stemlokaal
Vorsitz	voorzitterschap	Wahlpflichtfach	keuzevak
Vorsitzender	voorzitter	Wahlurne	stembus
Vorstand	Raad van Bestuur; College van Bestuur; directie	Währungsunion	Monetaire Unie
		Wartezeit	wachttijd
Vortrag	lezing	Wartung	onderhoud
Vorzugsregelung	voorrangsbeleid	Wegbeschreibung	routebeschrijving
Votum	motie	Wehrdienst	militaire dienst
		Wehrpflichtiger	dienstplichtige
		Weihnachtsgeld	kerstgratificatie
		Weiterbildung	bijtscholing; nascholing
		weiterführende Aus- bildung	vervolgopleiding
		weiterführende Schule	voortgezet onderwijs
		Weltanschauung	levensbeschouwing
		Werbungskosten	verwervingskosten
		Werkstatt	werkplaats
		Werkstätte für Behin- derte	sociale werkplaats; werk- plaats voor gehandicapten
		Werkstück	werkstuk
		Werte und Normen	normen en waarden
		Wertstellungsdatum	valutadatum
		Wettbewerb	concurrentie; markt- werking
		Wettbewerbsfähigkeit	concurrentievermogen
		Widerspruch	bezwaar(schrift)
		Wiedereingliederung	herinschakeling; integra- tie
		Wiedereingliederungs- plan	reïntegratieplan
		Wirtschaft (allg.)	bedrijfsleven; economie

wirtschaftlicher und sozialer Zusammenhalt	economische en sociale samenhang	Zahlungsmodalität	wijze van betaling
Wirtschafts- und Währungsunion	Economische en Monetaire Unie	Zahlungsstundung	uitstel van betaling
Wirtschaftsfachschule	handelsschool	Zahlungsweise	wijze van betaling
Wirtschaftsministerium	Ministerie van Economische Zaken	Zeile (und Spalte)	rij (en kolom)
Wirtschaftspolitik	economisch beleid	Zeitarbeit	uitzendwerk
Wirtschaftszweig	bedrijfstak	Zeitarbeitsbüro	uitzendbureau
Wissen	kennis	Zeitarbeitskraft	uitzendkracht
Wissensabfrage (im Unterricht)	overhoring	Zeitarbeitsunternehmen	uitzendorganisatie
Wissenschaft	wetenschap	Zeitfenster (Jargon)	tijsplanning
wissenschaftlich	wetenschappelijk	Zeitstunde	klokuur
Wissensgebiet	kennisgebied	Zensur	cijfer
wissensgetriebene Wirtschaft	kenniseconomie	Zensurendurchschnitt	cijfergemiddelde
Wissensinfrastruktur	kennisinfrastructuur	Zentralstelle für die Vergabe von Studienplätzen (ZVS)	centraal bureau voor de plaatsing van studenten (Dortmund) (≈ IB-groep)
Wissenstransfer	kennisoverdracht	Zertifikat	certificaat
Wissensvermittlung	kennisoverdracht	Zertifizierung	certificering
Wochenlohn	weekloon	Zeugnis	certificaat; getuigschrift
Wohlfahrt	welzijn	Zeugnisbewertung	diplomawaardering
Wohlfahrtsstaat	verzorgingsstaat	Ziel	doel
Wohnort	woonplaats	Zielerreichung	het bereiken van het nagestreefde doel
Wohnviertel	wijk; buurt	Zielgruppe	doelgroep
Workshop	workshop	Zielsetzung	doelstelling
Wortbedeutung	woordbetekenis	Zielvereinbarung	stellen van een doel
Wortschatz	woordenschat	Zinsen	rente
		Zivildienst	vervangende dienst
		Zivilrecht	privaatrecht
		Zoll	douane
		Zuerkennung	toekenning
		Zufriedenheit	tevredenheid
		Zufriedenheit am Arbeitsplatz	arbeidstevredenheid
		Zugang	instroom
		Zugangsvoraussetzung	deelnamevoorwaarde; toegangseis

Zulage	toeslag	zutreffend	van toepassing
zulässig	toegestaan	zuverlässig	betrouwbaar
Zulässigkeit	toelaatbaarheid	Zuwanderung	migratie
Zulassung	toelating	ZVS	Zentralstelle für die Vergabe von Studienplätzen; centraal bureau voor de plaatsing van studenten (Dortmund)
Zulassungsbedingung	toelatingseis		
Zulassungsvoraussetzung	toelatingseis; toelatingsvoorwaarde		
zurückfordern	terugvorderen		
Zusammenarbeit	samenwerking	zweckmäßig	doelmatig
Zusammenfassung	samenvatting	zweisprachig	tweetalig
Zusatzarbeitsplatz	additionele arbeidsplaats	Zweiter Arbeitsmarkt	het geheel aan door de overheid gesubsidieerde werkgelegenheid
Zuschuss	subsidie		
zuständige Behörde	bevoegde autoriteit		
zuständige Stelle	bevoegde organisatie; bevoegd gezag	Zweiter Bildungsweg	tweedekansonderwijs
		Zwischenbericht	interimsrapport
Zuständigkeit	bevoegdheid	zzgl.	zuzüglich; exclusief, niet inbegrepen, te vermeerderen met
zustellen	bezorgen		
Zustellung	bezorging		

aanbesteding	Ausschreibung	ABW	Algemene Bijstandswet;
aanbetaling	Anzahlung		Allgemeines Sozialhilfe-
aanbeveling	Empfehlung		gesetz aus dem Jahre
aanbevelingsbrief	Empfehlungsbrief		1996; 2004 durch das
aanbod	Angebot (z.B. Waren)		Wet Werk en Bijstand
aandeelhouder	Aktionär		(WWB) abgelöst
aangesloten	angeschlossen	academicus	Akademiker
aangetekende brief	Einschreiben	academie voor schone	Kunsthochschule
aanloopfase	Anlaufphase	kunsten	
aanmaning	Mahnung	accent	Schwerpunkt
aanpak	Ansatz; Vorgehensweise	accountant	Rechnungsprüfer
aanpassen	anpassen	accountantsverklaring	Rechnungsprüfung
aansluiting arbeids-	Abstimmung des Bil-	accreditatie	Akkreditierung
markt-onderwijs	dungsinhalts auf die Ar-	achterban	Basis (z.B. einer politi-
	beitsmarktbedürfnisse		schen Bewegung)
aanspraak	Anspruch	achtergrond	Hintergrund
aansprakelijkheid	Haftung	achterstand	Rückstand; Verzug
aanstelling	Anstellung	achterstands-	benachteiligt
aantekenen	notieren	achterstandssituatie	soziale Benachteiligung
aantekening	Notiz	ACOA	Adviescommissie Onder-
aanvangsniveau	Ausgangsniveau		wijs Arbeidsmarkt; Be-
aanverwante beroepen	verwandte Berufe		ratungskommission d. nl.
aanvraag	Antrag		Bildungsministers zu
aanvraagformulier	Antragsformular		Fragen der Bildung u.
aanvragen	beantragen		des Arbeitsmarktes
aanvrager	Antragsteller	actief	aktiv
aanvullende financie-	vom Einkommen der	actie-onderzoek	Aktionsforschung
ring (WSF 18+)	Eltern abhängiger Teil der	actieplan	Aktionsplan
	niederländischen Ausbil-	activerend arbeids-	aktivierende Arbeits-
	dungsförderung nach	marktbeleid	marktpolitik
	dem WSF	activeringsbeleid	Mobilisierungsstrategie
ABP	Algemeen Burgerlijk Pen-	activiteit	Aktivität
	sioenfonds; branchenbe-	activiteitenplan	Handlungsplan; Akti-
	zogener Rentenfonds im		vitätenplan
	Bereich des öffentlichen	actor	Akteur
	Dienstes und des Bildungs-	adaptief onderwijs	adaptiver Unterricht
	wesens		

additionele arbeids-	Zusatzarbeitsplatz	afkorting	Abkürzung
plaats		afrekening	Abrechnung
adjunct-directeur	stellvertretender Ge-	afroepkracht	Mitarbeiter auf Abruf
	schäftsführer	afschaffing	Abschaffung
administratie	Verwaltung	afspraak	Termin; Verabredung
administratief akkoord	Verwaltungsabkommen	afstand	Distanz
administratief kantoor	Verwaltungsstelle	afstandsonderwijs	Fernstudium
administratief mede-	Verwaltungsangestellter;	afstuderen	sein Studium abschließen
werker	Sachbearbeiter; Verwal-	afvinken	abhaken
	tungsgehilfe	afvloeiingsregeling	Regelung zum Personal-
administratief recht	Verwaltungsrecht		abbau
administratieve recht-	Verwaltungsgerichts-	afwezigheid	Abwesenheit
spraak	barkeit	afwikkelen	abwickeln
adres	Adresse; Anschrift	afzeggen	absagen
adreslijst	Adressenverteiler	afzegging	Absage
ADV	Arbeitsduurverkorting;	agendapunt	Tagesordnungspunkt
	Arbeitszeitverkür-		(TOP)
	zung(stag)	agglomeratie	Ballungsraum
advies	Empfehlung; Gutachten;	AIO	Assistent In Opleiding;
	Stellungnahme		vierjähriger Ausbildungs-
	Beratungsbüro		gang zur Promotion
adviesbureau	Beirat	akkoord	1. Übereinkunft; Verein-
adviescollege	Beratungskommission		barung; 2. einverstanden
adviescommissie	Beratungskommission d.	akte	Akte; Urkunde
Adviescommissie On-	nl. Bildungsministers zu	alfabetisering	Alphabetisierung
derwijs Arbeids-	Fragen der Bildung u.	alfavakken	Sammelbegriff für geis-
markt (ACOA)	des Arbeitsmarktes		teswissenschaftliche
	Beratungsorgan		Fächer
adviesorgaan	Berater; Gutachter	algemeen belang	öffentliches Interesse
adviseur	Rechtsanwalt	algemeen directeur	Hauptgeschäftsführer
advocaat	Abteilung (im Unternehmen)	Algemeen Onderwijs-	Branchengewerkschaft;
afdeling (in een be-		bond (AOB)	≈ Gewerkschaft Erzie-
drijf)			hung und Wissenschaft
afgestudeerde hoger	Hochschulabsolvent	algemeen vormend	(GEW)
onderwijs		onderwijs	allgemein bildender Un-
afgevaardigde	Abgeordnete(r)		terricht
afkooptom	Abfindung	algemene basisvorming	allgemeine Grundbildung
afkopen	abfinden		

Algemene Bijstandswet (ABW)	Allgemeines Sozialhilfegesetz aus dem Jahre 1996; 2004 durch das Wet Werk en Bijstand (WWB) abgelöst	AOB	Algemeen Onderwijsbond; Branchengewerkschaft; ≈ Gewerkschaft Erziehung und Wissenschaft (GEW)
algemene middelen	öffentliche Mittel	AOC	Agrarisch Opleidings Centrum; regionales Ausbildungszentrum für Berufe in der Landwirtschaft
algemene ontwikkeling	Allgemeinbildung	AOC-Raad	Dachverband der landwirtschaftlichen Ausbildungszentren
algemene vorming	Allgemeinbildung; allgemein bildender Unterricht	AOW	Algemene Ouderdoms Wet; Rentengesetz
Algemene Wet Gelijke Behandeling	Gleichbehandlungsgesetz	APS	Algemeen Pedagogisch Studiecentrum; Institut zur Verbesserung der Qualität des Unterrichts
alleenverdiener	Alleinverdiener	arbeid	Arbeit
allochtone werknemer	ausländischer Arbeitnehmer	arbeider	Arbeiter
allochtoon	Ausländer	arbeidsbemiddeling	Arbeitsvermittlung
alternerend leren	alternierende Ausbildung	arbeidsbureau	Arbeitsamt
AMA	alleenstaande minderjarige asielzoeker; allein-stehender minderjähriger Asylant	arbeidsconsulent (arbeidsbureau)	Arbeitsvermittler
ambacht	Handwerk	arbeidscontract	Arbeitsvertrag
ambachtsbedrijf	Handwerksbetrieb	arbeidsgehandicapte	schwerbehinderter Arbeitnehmer
ambachtsschool	Gewerbeschule; Handwerksschule	arbeidsgeschiktheid	Erwerbsfähigkeit
ambassade	Botschaft (Landesvertretung im Ausland)	arbeidsinspectie	Gewerbeaufsicht
ambt	Amt (öffentliche Position in Exekutive oder Judikative)	arbeidskracht	Arbeitskraft
ambtenaar	Beamter	arbeidsmarkt	Arbeitsmarkt
ambtsperiode	Amtszeit	arbeidsmarktbeleid	Arbeitsmarktpolitik
ambulante begeleiding	ambulante Betreuung	arbeidsmarktonderzoek	Arbeitsmarktforschung
anderstalig	anderssprachig	arbeidsmigrant	Arbeitsmigrant
antwoordenveloppe	Rückumschlag; Freiumschlag	arbeidsmigratie	Arbeitsmigration
		arbeidsmobiliteit	Arbeitsmobilität
		arbeidsomstandigheden	Arbeitsbedingungen

arbeidsongeschied	erwerbsunfähig	autochtoon	Inländer; Einheimischer
arbeidsongeschiktheid	Erwerbsunfähigkeit	AVO	1. algemeen vormend onderwijs; allgemein bildender Schulbereich; 2. Algemeen Voortgezet Onderwijs; allgemeine weiterführende Bildung
arbeidsongeschiedheidsuitkering	Erwerbsunfähigkeitsrente		
arbeidsongeval	Arbeitsunfall	avondcursus	Abendkurs
arbeidsovereenkomst	Arbeitsvertrag	avondlyceum	Abendgymnasium
arbeidsparticipatie	Teilnahme am Arbeitsprozess	avondonderwijs	Abendschule
arbeidsplaats	Arbeitsplatz	avondopleiding	Abendschule
arbeidsplicht	Arbeitspflicht	avondschoon	Abendschule
arbeidsprestatie	Arbeitsleistung		
arbeidsrecht	Arbeitsrecht		
arbeidstevredenheid	Zufriedenheit am Arbeitsplatz		
arbeidsverleden	Beschäftigungsverlauf		
arbeidsvoorwaarden	Arbeitsbedingungen		
arbeidsvoorziening	Arbeitsverwaltung		
arbeidswereld	Arbeitswelt		
arbitrage	Schiedsgerichtsbarkeit		
Arbo-dienst	Arbeits- und Gesundheitsschutz		
Arbowet	Arbeitsschutzgesetz		
archieff	Ablage		
archiveren	ablegen		
armoede	Armut		
asielzoeker	Asylant		
assistentopleiding (niveau 1)	Helfer-Ausbildung		
atheneum	nicht-altsprachliches Gymnasium		
attitude	Attitüde; Haltung		
ATV-dag	arbeitstijdverkortingsdag; Arbeitszeitverkürzungstag		
auditief gehandicapt	hörbehindert		
auditor	Gasthörer		
auteur	Autor		
auteursrecht	Urheberrecht		

baan	Arbeitsstelle; Job	BAVO	basisvorming; dreijähriges Basiscurriculum an weiterführenden Schulen
baas	Chef		
balans	Jahresbilanz		
bank	Bank	BB	basisberoepsgerichte leerweg; berufliche Grundbildung (Zweig innerhalb des VMBO)
bankafschrift	Kontoauszug		
bankrekening	Bankkonto; Bankverbindung; Konto		
BAPO	bevordering arbeidsparticipatie ouderen; ≈ Altersteilzeit	BBL	Beroepsbegeleidende Leerweg; alternierende Erstausbildung im dualen System
BAPO-regeling	Altersteilzeitregelung für ältere Arbeitnehmer	bediende	Angestellter
basis	Grundlage	bedrijf	Betrieb
basisberoepsopleiding	„Basisberufsausbildung“, Berufsausbildung auf Niveau 2, Vermittlung einer beruflichen Eingangsqualifikation	bedrijfsadviseur	Unternehmensberater
		bedrijfsarts	Betriebsarzt
		bedrijfscreche	Betriebskindergarten
		bedrijfsgrootte	Betriebsgröße
basisbeurs	Ausbildungsbeihilfe	bedrijfsintern onderwijs	innerbetrieblicher Unterricht
baseducatie	Elementarbildung; Grundbildung	bedrijfskadertraining	betriebliche Weiterbildung für mittlere Führungskräfte
basisgezondheidszorg	Basisgesundheitsversorgung		Betriebswirtschaft
basisjaar voor de beroepsopleiding	Berufsgrundbildungsjahr	bedrijfskunde	Wirtschaft; Gewerbe
		bedrijfsleven	Unternehmensstandort
basiskennis	Grundkenntnisse	bedrijfslocatie	Betriebsmittel
basisloon	Grundlohn	bedrijfsmiddelen	Arbeitsunfall
basisonderwijs	Grundschulunterricht	bedrijfsongeval	betriebliche Berufsausbildung
basisschool	Grundschule	bedrijfsopleiding	überbetriebliche Ausbildungsstätte; überbetriebliche Berufsbildungsstätte
basisvaardigheden	Grundfertigkeiten	bedrijfsoverkoepelend opleidingscentrum	überbetriebliche Ausbildung
basisvakken	gemeinsamer Sockel		
basisvorming	Grundbildung		
basisvorming (BAVO)	dreijähriges Basiscurriculum an weiterführenden Schulen	bedrijfsoverstijgende opleiding	
		bedrijfspan	Betriebsgelände

bedrijfspensioenfonds	betriebliche Altersversorgung	belangenorganisatie	Interessenvertretung
bedrijfsstage	Betriebspraktikum	belangenvereniging	Interessengemeinschaft
bedrijfstak	Branche	belasting	Steuer
bedrijfsuite	Betriebsausflug	belastingaftrek	Steuerabzug
bedrijfsvereniging	Branchenvereinigung	belastingdienst	Finanzamt
bedrijvengids	Branchenverzeichnis	belastingvrij	steuerfrei
bedrijventerrein	Gewerbegebiet	beleid	Politik; Konzept; Programm
begaafd	begabt	beleidsadvies	Politikberatung
begeleider	Betreuer	beleidsgericht	auf die Politik zielend
begeleiding	Betreuung	beleidskader	Leitlinien einer Politik
begeleidingsmagazijn	Informations-„Baukasten“ für Auszubildende, um einen Lernauftrag auszuführen	beleidsmedewerker	Referent (in Behörde oder Ministerium)
		beleidsplan	Konzept, Programm
		beleidsregel	Verfahrensregel
beginsel	Prinzip; Grundsatz	belemmering	Hindernis
beginselen	Prinzipien	bellén	anrufen
begrijpend leesonderwijs	Unterricht mit Leseverständnisübungen	beloning	Entgelt; Entlohnung
begroting	Kalkulation; Kostenplanung; Kostenvoranschlag	bemiddeling	Vermittlung
		benadeeld	benachteiligt
begrotingsjaar	Haushaltsjahr	beoordeling	Beurteilung; Bewertung
begrotingstekort	Haushaltsdefizit	beoordelingsproces	Begutachtung
begunstigde	Begünstigter	bepaling	Bestimmung
beheer	Verwaltung	beperken	beschränken
beheersingscriteria	Kriterien zur Feststellung einer Kompetenz	beperking	Beschränkung
		beproeven	erproben
behoefte	Bedarf; Bedürfnis	bereikbaarheid	Erreichbarkeit
behoefte aan onderwijs	Bildungsbedarf	berekeningsgrondslag	Bemessungsgrundlage; Berechnungsgrundlage
bejaardenzorg	Altenpflege	berisping	Tadel; Verweis
bekostigen	finanzieren	beroep	Beruf
bekostigingsmodel	Finanzierungsmodell	beroepenclassificatie	Berufssystematik
bekwaamheid	Fähigkeit; Befähigung	beroependomein	zusammenhängendes Ganzes aus beruflichen Aktivitäten
bekwaamheidsproef	Eignungsprüfung		
bekwaamheidsvereisten	Arbeitsanforderungen	beroepengids	Branchenverzeichnis
belangenbehartiging	Interessenvertretung	beroepengroep	Berufsfeld

beroepenonderzoek	Berufsforschung	beroepshouding	berufliche Einstellung
beroepsaanduiding	Berufsbezeichnung	beroepskansen	Berufschancen
beroepsactiviteiten	Aktivitäten, die ein Berufstätiger in Ausübung seines Berufs oder seiner Tätigkeit durchführt	beroepskeuze	Berufswahl
		beroepskeuzeadviseur	Berufsberater
		beroepskeuzebegeleiding	Berufsberatung
beroepsbegeleidend onderwijs	ausbildungsbegleitender Unterricht	beroepskeuzevoorlichting	Berufsberatung
Beroepsbegeleidende Leerweg (BBL)	„Berufsbegleitender Lehrweg“; alternierende Erstausbildung im dualen System	beroepskolom	„Berufssäule“; das Gesamt an Entwicklungsmöglichkeiten innerhalb eines Berufs
beroepsbenaming	Berufsbezeichnung	beroepskracht	professionelle Kraft
beroepsbeoefenaar	Berufstätiger in einem bestimmten Beruf	beroepskwalificatie	berufliche Qualifikation
beroepsbeschrijving	globale Beschreibung des Berufs / der Tätigkeit in einem Kompetenzprofil	beroepsmobiliteit	berufliche Mobilität
		beroepsnormen	professionelle Standards
beroepsbevolking	Erwerbsbevölkerung; Erwerbspersonen; Erwerbstätige; erwerbstätige Bevölkerung	beroepsonderwijsinstelling	Berufsbildung; Berufsbildungssystem; Berufsbildungswesen
		beroepsonderwijsinstelling	Berufsbildungseinrichtung
beroeps carrière	Berufsverlauf	Beroepsopleidende Leerweg (BOL)	„Berufsausbildender Lehrweg“; vollzeitschulische Erstausbildung mit betrieblichen Praktika
beroepscompetentie	berufliche Kompetenz		
beroepscompetentieprofiel (BCP)	Ausbildungsberufsbild; berufliches Kompetenzprofil; Berufsbild; Berufskompetenzprofil	beroepsopleiding	Berufsausbildung
		beroepsopleidingsbeleid	Berufsbildungspolitik
beroepscontext	beruflicher Kontext	beroepsopleidingscentrum	Berufsbildungszentrum
beroepservaring	Berufserfahrung	beroepsoriëntatie	Berufsberatung
beroepsgeheim	Berufsgeheimnis	beroeps overstijgend	berufsübergreifend
beroepsgericht afstandsonderwijs	berufsbildender Fernunterricht	beroeps pedagogiek	Berufspädagogik
beroepsgericht onderwijs	berufspraktischer Unterricht	beroeps pendelaar	Berufspendler
beroepsgerichte volwasseneneducatie	berufliche Erwachsenenbildung	beroeps perspectief	Arbeitsmarktchancen
		beroepspraktijkvorming (BPV)	berufspraktische Ausbildung

beroepsproduct	Teilergebnis einer Berufsausbildung	bètavakken	Sammelbegriff für naturwissenschaftliche Fächer
beroepsprofiel	Ausbildungsberufsbild; Kompetenzprofil	betrouwbaar	zuverlässig
beroepsrevalidatie	berufliche Rehabilitation	beurs	Stipendium
beroepssector	Berufszweig	bevestigen	bestätigen
beroepsstage	Berufspraktikum	bevestiging	Bestätigung; Rückmeldung
beroepsstructuur	Berufsstruktur	bevoegd gezag	zuständige Stelle
beroepsuitoefening	Berufstätigkeit; Berufsausübung	bevoegde autoriteit	zuständige Behörde
beroepsvereniging	Berufsverband	bevoegde organisatie	zuständige Stelle
beroepsvoorbereidend leerjaar	Berufsvorbereitungsjahr	bevoegdheid	Zuständigkeit
beroepsvoorbereidend onderwijs	berufliche Grundbildung	bevolkingsgroei	Bevölkerungswachstum
beroepsvoorbereiding	Berufsvorbereitung	bevolkingsregister	Einwohnermeldeamt; Meldeamt
beroepsvoorlichting	Berufsberatung	bewaken	überwachen
beroepsvooruitzichten	Berufsaussichten	bewerken	überarbeiten
beroepsziekte	Berufskrankheit	bewijs(stuk)	Beleg; Nachweis
beschermde tewerkstelling	geschützte Beschäftigung	bezoekadres	Besucheradresse
beslissing	Beschluss	bezorgen	zustellen
Besloten Vennootschap (BV)	Gesellschaft mit beschränkter Haftung (GmbH)	bezorging	Zustellung
besluit	Beschluss; Bescheid	bezuiniging	Haushaltskürzung; Einsparung
besluitvorming	Beschlussfassung; Entscheidungsfindung	bezwaar(schrift)	Widerspruch
bestaansminimum	Existenzminimum	BIC	Bank Identifier Code; Bankidentifikationsnummer für den internationalen Überweisungsverkehr
bestand (computer)	Datei (Computer)	bijbaantje	Nebenbeschäftigung
bestuur	Leitung (z.B. einer Organisation)	bijdrage	Beitrag (allg.)
bestuurlijk	behördlich	bijeenkomst	Versammlung; Treffen
bestuursorgaan	Verwaltungsorgan	bijlage	Anhang; Anlage
bestuursrecht	Verwaltungsrecht	bijles	Nachhilfeunterricht
betalbaarheid	Finanzierbarkeit	bijscholing	Weiterbildung; Anpassungsweiterbildung; berufliche Weiterbildung; Fortbildung
betaling	Entlohnung; Bezahlung		

bijstand	Sozialhilfe	Brede School	Schulgemeinschaft mit breiter Orientierung (Community School)
bijstandsuitkering	Sozialhilfeleistung		
bijstandswet	Sozialhilfegesetz		
bijvak	Nebenfach	bron van inkomsten	Einnahmequelle
bijverdienste	Nebenverdienst	brondocument	Quellendokument
bijwerken	überarbeiten	brugjaar	Förderklasse
bijzonder onderwijs	Sonderschulwesen	brugklas	Orientierungsstufe
binnengrenzen	Binnengrenzen	bruikleen	Leihgabe
blokkering van het budget	Haushaltssperre	bruto	brutto
blokonderwijs	Blockunterricht	Bruto Nationaal Product (BNP)	Bruttosozialprodukt (BSP)
bloktijd	Kernarbeitszeit	brutoloan	Bruttolohn
BNP	Bruto Nationaal Product; Bruttosozialprodukt (BSP)	BTW	belastung op de toegevoegde waarde; Mehrwertsteuer (MWSt.); Umsatzsteuer (USt.)
boedel	Inventar	buitengewone uitgaven	außergewöhnliche Ausgaben
boekenlijst	Bücherliste		
boekjaar	Geschäftsjahr	buitengewoon onderwijs	Sonderschulwesen
BOL	Beroepsopleidende Leerweg; vollzeitschulische Erstausbildung mit betrieblichen Praktika	buitengrenzen	Außengrenzen
		buitenlander	Ausländer
BOL-opleiding	vollzeitschulische Ausbildung	buitenlandse werknemer	ausländischer Arbeitnehmer
Bondsrepubliek Duitsland	Bundesrepublik Deutschland	buitenschools	außerschulisch
borg	Bürgschaft	buitenschoolse opvang	außerschulische Betreuung
borging	Qualitätssicherung	bureau	1. Büro; 2. Schreibtisch
bovengrens	Obergrenze	Bureau Jeugdzorg	Jugendamt
BPV	beroepspraktijkvorming; berufspraktische Ausbildung	buren	Nachbarn
		burgemeester	Bürgermeister
		Burgerlijk Wetboek (BW)	≈ Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)
BPV-verslag	≈ Praktikumsbericht; Bericht des Auszubildenden über seinen berufspraktischen Ausbildungsabschnitt	burgerlijke staat	Familienstand
		burgerschapscompetenties	Kompetenzen zum erfolgreichen Agieren in gesellschaftsbezogenen Kontexten

burgerschapskunde	Gesellschaftskunde; Sozialkunde	CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst; Tarifvertrag
business school	Handelsschule	carrière	Berufsverlauf
buur	Nachbar	carrière mogelijkheden	Berufsaussichten
buurland	Nachbarland	CBB	Centrum voor Beroepsoriëntatie en Beroepsopleiding; Zentrum für Berufsberatung und Berufspraxis
buurt	Wohnviertel; Nachbarschaft		
buurtschool	die Schule in der direkten Nachbarschaft	CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek; Zentrales Statistikamt (≈ Bundesamt für Statistik)
buurtwerk BV (Besloten Vennootschap)	Stadtteilarbeit GmbH (Gesellschaft mit beschränkter Haftung)		
BVE-Raad	Dachverband der Bildungseinrichtungen der Berufs- und Erwachsenenbildung in öffentlicher Trägerschaft	CEDEFOP	Europees Centrum voor de ontwikkeling van de beroepsopleiding; „Europäisches Zentrum für die Förderung der Berufsbildung“; EU-Organisation zur Förderung der Berufsbildung in Europa mit Sitz in Thessaloniki
BVE-Sector	Sector Beroeps- en Volwasseneneducatie; Bereich der Berufs- und Erwachsenenbildung		
BW	Burgerlijk Wetboek; ≈ BGB (Bürgerliches Gesetzbuch)	Centraal Bestuur voor de Arbeidsvoorziening (CBA)	Zentralverwaltungsstelle für die Arbeitsvermittlung
		Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)	≈ Bundesamt für Statistik
		centraal examen	landesweite, zentrale Abschlussprüfung
		Centraal Planbureau	Zentrales Planungsamt
		Centraal Register	Zentralregister der Berufsausbildungen
		Educatie en Beroeps- onderwijs (CREBO)	nach der nationalen Qualifikationsstruktur in den Niederlanden

centrum ter bevordering van de arbeidsgeschiktheid	Berufsförderungswerk	cliënt	Klient
centrum voor beroepsopleiding	Berufsbildungszentrum	CNV	Christelijk Nationaal Vakverbond; Christlich Nationaler Gewerkschaftsbund
Centrum voor Beroepsoriëntatie en Beroepsopleiding (CBB)	Zentrum für Berufsberatung und Berufspraxis	cofinanciering	Kofinanzierung
Centrum voor Werk en Inkomen (CWI)	niederländische Arbeitsverwaltung; Arbeitsamt; ≈ Arbeitsagentur	cognitief	kognitiv
certificaat	Zertifikat; Zeugnis; Bescheinigung	cognitieve vaardigheden	kognitive Fähigkeiten
certificeerbare eenheid	zertifizierte Qualifizierungseinheit	Collectieve Arbeidsovereenkomst (CAO)	Tarifvertrag
certificeren	bescheinigen	collega	Kollege
certificering	Zertifizierung	college	1. Seminar, Vorlesung; 2. Schule mit verschiedenen Ausbildungszweigen (z.B. VMBO u. HAVO)
CGO	Competentieverricht Onderwijs; Kompetenzgerichteter Unterricht	College van B & W	Kollegium aus (Ober-) Bürgermeister und Beigeordneten
checklist	Checkliste	College van Bestuur	Vorstand
cijfer	Note; Zensur	College van Burgemeester en Wethouders	Magistrat
cijfergemiddelde	Zensurendurchschnitt	collegegeld	Studiengebühr
CINOP	Expertisecentrum für Fragen zur Berufs- und Erwachsenenbildung (≈ BIBB)	colloquium	Kolloquium
CITO	Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling; Zentralinstitut für Testentwicklung	COLO	Dachverband der Kenniscentra Beroepsonderwijs
civiel effect	Anerkennung eines Berufsabschlusses durch die betroffenen Parteien	colofon	Bedrijfsleven (KBB)
CKV	culturele en kunstzinnige vorming; kulturelle und künstlerische Bildung	Commanditaire Venootschap (CV)	Impressum
		commercieel	Kommanditgesellschaft (KG)
		commercieel-administratief medewerker	kaufmännisch
		commercieel assistent	Kaufmannsgehilfe
		commercieel medewerker	Kaufmannsgehilfe
		commerciële opleiding	Sachbearbeiter
			kaufmännische Ausbildung

commissie	Ausschuss; Kommission	contractant	Vertragspartner
communautaire programma's	Gemeinschaftsprogramme (der EU)	contractonderwijs	vertraglich geregelter Unterricht im Auftrag von und für Dritte
competentie	Kompetenz	controle	Prüfung
competentieverricht leren	kompetenzgerichtetes Lernen	controlegroep	Kontrollgruppe
Competentieverricht Onderwijs (CGO)	Kompetenzgerichteter Unterricht	convenant	Vereinbarung
competentiematrix	Schema, das die Kerntätigkeiten (kerntaken) den Kernaufgaben (kernopgaven) zuordnet	coöperatie	Kooperation
	Kompetenzentwicklung	coördinatie	Koordination
competentieontwikkeling	Kompetenzprofil	coördineren	koordinieren
competentieprofiel	Rechner (Computer)	correspondentie	Korrespondenz
computer	computerunterstützter Unterricht	corrigeren	Korrekturlesen
computer-ondersteund onderwijs	Schlussfolgerung	CREBO	Centraal Register
conclusie	Wettbewerb		catie en Beroepsonderwijs; Zentralregister der Berufsausbildungen nach der nationalen Qualifikationsstruktur in den Niederlanden
concurrentie	Wettbewerbsfähigkeit	crèche	Kinderkrippe; Kindertagesstätte
concurrentievermogen	Konferenz	culturele minderheid	kulturelle Minderheit
conferentie	Konferenzraum	culturele verschillen	Kulturunterschiede
conferentiezaal	Vermittlung bei Konflikten	cursist	Kursteilnehmer
conflictbemiddeling	konjunkturelle Arbeitslosigkeit	cursus	Kurs
conjuncturele werkloosheid	Konjunktur	cursusgeld	Kursgebühr
conjunctuur	konjunkturabhängig	c.v.	curriculum vitae; Lebenslauf
conjunctuurgevoelig	Konsortium	CV	Commanditaire Venootschap; KG (Kommanditgesellschaft)
consortium	Konsulat		
consulaat	Berater	CWI	Centrum voor Werk en Inkomen; die niederländische Arbeitsverwaltung; Arbeitsamt; ≈ Arbeitsagentur
consulent	Ansprechpartner		
contactpersoon	Vertrag		
contract	"Kontraktaktivität"; Qualifizierungsmaßnahmen von ROCs oder KBBs im Auftrag von und für Dritte		
contractactiviteit			

dagloon	Tagelohn	detailhandel	Einzelhandel
dagonderwijs	Ganztagsschule; Vollzeitunterricht	didactisch hulpmiddel	Unterrichtsmedium
		didactisch materiaal	Unterrichtsmaterial
dagopleiding	Ganztagsschule	dienst (kantoor, bureau)	Amt (Behörde)
dagopvang	Tagesbetreuung		
dagschool	Vollzeitschule	dienstbetrekking	Arbeitsverhältnis; Beschäftigungsverhältnis
dagvoorzitter	Moderator		
datum	Termin	dienstensector	Dienstleistungssektor
decaan	Dekan	dienstplichtige	Wehrpflichtiger
decentralisering	Dezentralisierung	diensttijd	Dienstzeit
declaratie	Abrechnung; Erklärung	dienstverband	Arbeitsverhältnis; Dienstverhältnis
deelcertificaat	Abschlusszeugnis für das Teilmodul einer Ausbildung	dienstverlening	Dienstleistung
		differentiatie	Fachrichtung
deelcompetentie	Teilkompetenz	diploma	Abschlusszeugnis; Berufsabschluss
deelkwalificatie	"Teilqualifikation"; zertifizierter Abschnitt einer Berufsausbildung	diploma beroeps- onderwijs	Prüfungszeugnis
deelname	Teilnahme	diploma eerste fase voortgezet onderwijs	Hauptschulabschluss
deelnamevoorwaarden	Zugangsvoraussetzung	diploma Hoger Be- roepsonderwijs	Fachhochschulabschluss
deelnemer (onderwijs)	Teilnehmer an einem Bildungsangebot (Schüler, Auszubildende)	diploma Voorbereidend Middelbaar Beroeps- onderwijs (VMBO)	≈ Hauptschulabschluss
deeltijdarbeid	Teilzeitarbeit	diploma VWO / gym- nasium / atheneum	≈ Abitur; Allgemeine Hochschulreife
deeltijdonderwijs	Teilzeitschule	diplomawaardering	Zeugnisbewertung
deeltijdse leerplicht	Berufsschulpflicht	directeur	Geschäftsführer
deleten	löschen	directie	Geschäftsführung;
demografische veran- dering	Demographischer Wandel		Vorstand
deregulering	Deregulierung	disclaimer	Haftungsausschluss
dertiende maand	dreizehntes Monatsgehalt	discriminatie	Diskriminierung
deskundige	Fachmann; Sachverständiger	district	Bezirk
deskundigheids- bevordering	Kompetenzförderung	docent	Dozent; Lehrer an berufs- bildenden Schulen
detachering	Entsendung	docentencorps	Lehrerschaft
detacheringsrichtlijn	Entsenderichtlinie		

docentenkamer	Lehrerzimmer	dubbelkwalificerende opleiding	doppeltqualifizierender Bildungsgang
docentenvergadering	Lehrerkonferenz	Duitsland	Deutschland
dochteronderneming	Tochtergesellschaft	duurzaamheid	Nachhaltigkeit
doctor (dr.)	Doktor (Dr.)		
doctoraalscriptie	Diplomarbeit; Magisterarbeit; Examensarbeit		
documenten	Unterlagen		
doel	Ziel		
doelgroep	Zielgruppe		
doelmatig	zweckmäßig		
doelstelling	Zielsetzung		
dokter	Doktor der Medizin; Dr. med		
doorlopende leerlijnen	durchgehende Ausbildungs- spfade		
doorstroming	Durchlässigkeit		
doorstroom	Durchlässigkeit; Durch- stieg		
doorverbinden (tele- foon)	verbinden (Telefon)		
dorp	Dorf		
dorpsschool	Dorfschule		
dossier	Akte		
douane	Zoll		
dr.	doctor; Dr. (Doktor)		
draagkracht	Tragfähigkeit		
draaiboek	Ablaufplan		
drempel	Hemmschwelle		
drempelvrij	barrierefrei		
drive (computer)	Laufwerk (Computer)		
drs.	≈ Studienabschluss "Di- plom" oder "Magister"		
drukkosten	Druckkosten		
duaal stelsel	Duales System		
duaal systeem	Duales System		
duale opleiding	Duale Ausbildung		

ecologisch	ökologisch	elementaire kennis	Elementarkenntnisse
economie	Wirtschaft	e-mail-adres	E-Mail-Adresse
economisch beleid	Wirtschaftspolitik	emigratie	Auswanderung
Economische en Monetaire Unie	Wirtschafts- und Währungsunion	emolumenten	geldwerter Vorteil
economische en sociale samenhang	wirtschaftlicher und sozialer Zusammenhalt	empirisch onderzoek	empirische Untersuchung
educatief verlof	Bildungsurlaub	employability	Beschäftigungsfähigkeit
educatief werk	Bildungsarbeit	enquête	Befragung; Umfrage; Erhebung
eenmanszaak	Ein-Mann-Betrieb	enquêtecommissie	Untersuchungsausschuss
eenoudergezin	Alleinerzieher	entrepreneurship	Unternehmergeist
eerste fase voortgezet onderwijs	Sekundarbereich 1 (Sek 1)	enveloppe	(Brief-) Umschlag
Eerste Kamer	Erste Kammer des nl. Parlaments (≈ Bundesrat)	enz.	enzovoort; und so weiter (usw.)
eerstelijnsgezondheidszorg	Basisgesundheitsversorgung	erkend opleidingsberoep	European Qualifications Framework anerkannter Ausbildungsberuf
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling; Europäischer Fonds für regionale Entwicklung (EFRE)	erkenning	Anerkennung; Akkreditierung
eigen bijdrage	Eigenanteil; Eigenleistung	erkenning door de staat	staatliche Anerkennung
eigen middelen	Eigenmittel	ervaringsleren	Erfahrungslernen
eigen taal	Muttersprache	ESF	Europees Sociaal Fonds; Europäischer Sozialfonds
eigenaar	Inhaber	ESM	ernstige spraak- en taal-moeilijkheden; schwere Sprachbehinderung
eindcijfer	Endnote	EU	Europese Unie; Europäische Union)
einddiploma	Abschlusszeugnis	EURES-consulent	EURES-Berater
eindexamen	Abschlussprüfung	EU-richtlijn	EU-Richtlinie
eindrapport	Schlussbericht	European Qualifications Framework (EQF)	Europäischer Qualifikationsrahmen
eindrapportage	Abschlussbericht	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)	Europäischer Fonds für regionale Entwicklung (EFRE)
eindterm	Qualifikationsziel		
eindtermendocument	Auflistung der Qualifikationsziele einer Ausbildung		
eindverslag	Endbericht		
eis	Anforderung		

Europees hof voor de rechten van de mens	Europäischer Gerichtshof für Menschenrechte	examen	Prüfung
Europees Monetair Stelsel	Europäisches Währungssystem	examencommissie	Prüfungsausschuss; Prüfungskommission
Europees Parlement	Europäisches Parlament	examendeskundige	Examensachverständiger, Examensbeauftragter
Europees Platform voor het Nederlandse onderwijs (EPNO)	Zentrum zur Förderung der Internationalisierung des niederländischen Bildungssystems	exameneisen	Prüfungsanforderungen
Europees Sociaal Fonds (ESF)	Europäischer Sozialfonds (ESF)	examenreglement	Prüfungsordnung
Europese Centrale Bank (ECB)	Europäische Zentralbank (EZB)	examenstof	Prüfungsstoff
Europese Commissie	Europäische Kommission	examensysteem	Prüfungssystem; Prüfungswesen
Europese Economische Ruimte (EER)	Europäischer Wirtschaftsraum (EWR)	examenuitslag	Prüfungsergebnis
Europese Gemeenschap (EG)	Europäische Gemeinschaft (EG)	examenvak	Examensfach
Europese Raad	Europäischer Rat	examenwerkstuk	Prüfungsstück
Europese Unie (EU)	Europäische Union (EU)	examineren	prüfen
Europese Vrijhandels-Associatie (EVA)	Europäische Freihandelszone (EFTA)	expert	Experte
EVA	Europese Vrijhandels-Associatie; Europäische Freihandelszone (EFTA)	exploitatierecht	Verwertungsrecht
evaluatie	Evaluation; Auswertung	externe legitimering	externe Überprüfung von Prüfungstests hinsichtlich der Übereinstimmung mit geltenden Richtlinien. Die Überprüfung wird von einer unabhängigen Instanz vorgenommen
evalueren	evaluieren	extramurale zorg	ambulante Betreuung
EVC	Erkenning Verworven Competenties; Anerkennung von formal oder informell erworbenen Kompetenzen	EZ	Ministerie van Economische Zaken, Wirtschaftsministerium
EVC-procedure	Verfahren zur Anerkennung von formal oder informell erworbenen Kompetenzen		
evenement	Veranstaltung		

faalangst	Prüfungsangst; Versagensangst	formatief	prozessbegleitend, gestaltend
faciliteiten	Unterstützungsinfrastruktur	formatieplaats	Planstelle
factuur	Rechnung	formulier	Formular; Formblatt
faillissement	Konkurs	FPU	Flexibel Pensioen en Uittreding; Regelung zum vorzeitigen Ausstieg aus dem Erwerbsleben
fase	Ausbildungsstufe; Phase		
FBV	Federatie van Bedrijfsverenigingen; Dachverband der niederländischen Branchenvereinigungen	fraude	Betrug
		freelancewerk	freiberufliche Tätigkeit
		frontaal onderwijs	Frontalunterricht
Federatie van Bedrijfsverenigingen (FBV)	Dachverband der niederländischen Branchenvereinigungen	FTE	Full Time Equivalent; Vollzeitarbeitskraft (1 fte); Halbtagskraft (0,5 fte)
feestdag	Feiertag	fte (full time equivalent)	auf eine volle Stelle bezogen
feit	Tatsache; Faktum	full time-dagopleiding	vollzeitschulische Ausbildung
fiduciaire rekening	Treuhandkonto		
financieringsstelsel	Finanzierungsverfahren	functie	Tätigkeit; Amt (öffentliche Position in Exekutive oder Judikative)
financieringstekort	Finanzierungsdefizit		
fiscus	Fiskus		
flexibel arbeidscontract	flexibler Arbeitsvertrag	functiebeschrijving	Tätigkeitsbeschreibung
flexibele arbeidsverhouding	flexibles Arbeitsverhältnis	functie-eisen	Tätigkeitsanforderungen
flexibilisering van de arbeidsmarkt	Arbeitsmarktflexibilisierung	functievereisten	Arbeitsanforderungen
flexibiliteit	Flexibilität	functionaris	Amtsinhaber; Funktionär; Funktionsträger (z.B. in einem Unternehmen)
flipover	Flip-Chart	functioneringsgesprek	Mitarbeitergespräch
FNV	Federatie Nederlandse Vakbeweging; niederländischer Gewerkschaftsdachverband	fuseren	fusionieren
		FUWA	functiewaardering; Tätigkeitsbeurteilung
		FUWASYS	functiewaarderingssysteem; Tätigkeitsbeurteilungssystem
fonds	Fonds		
forens	Pendler		
format	Formblatt; Vorlage		
formatie	Bildung (als aktiver Prozess)		

gammavak	Sammelbegriff für die Fächer Erdkunde, Geschichte, Sozialkunde und Wirtschaftslehre	gemeente	Gemeinde; Kommune; Stadt (als kommunale Einheit)
garantieloon	garantierter Mindestlohn für Jugendliche in Fördermaßnahmen	gemeentebestuur	kommunale Verwaltung; Gemeindeverwaltung; Stadtverwaltung
garantstelling	Bürgschaft	gemeentelijk	kommunal
gastarbeider	Gastarbeiter	Gemeentelijke Sociale Dienst (GSD)	Sozialamt
gastouders	Gasteltern	gemeenteraad	Gemeinderat; Stadtrat; Stadtparlament
gebied	Bereich	gemeenteraadslid	Gemeinderatsmitglied; Ratsmitglied; Stadtrat
geboortegolf	Geburtenwelle	geoeffende arbeider / werknemer	angelernter Arbeiter
gebrek	Mangel	gerechtshof	Gericht
gebruiksrecht	Nutzungsrecht	gereed maken voor gebruik	aufbereiten
gedeeltelijke leerplicht	Berufsschulpflicht	gereguleerde beroepen	reglementierte Berufe
gedeputeerde	Abgeordnete(r)	geschiktheid	Eignung
Gedeputeerde Staten	Exekutive auf der Ebene der niederländischen Provinzen	geschiktheidsproef	Eignungsprüfung
gedrag	Verhalten	geschoold handwerker	Handwerksgeselle
gedragsstoornis	Verhaltensstörung	geschoolde arbeider	Facharbeiter
gehandicapt	behindert	gespreksleiding	Moderation
gehandicapte	Behinderter	gestandaardiseerde test	standardisierte Prüfung
gelijke behandeling	Gleichbehandlung	getrapte opleiding	Stufenausbildung
gelijke kansen	Chancengleichheit	getuigschrift	Zeugnis
gelijkheidsbeginsel	Gleichheitsprinzip	getuigschrift van buitengewoon lager onderwijs	Sonderschulabschluss
gelijkstelling	Gleichstellung	getuigschrift van buitengewoon secundair onderwijs	Sonderschulabschluss
gelijkwaardigheid van diploma's	Gleichwertigkeit von Zeugnissen u. Diplomen	geweld	Gewalt
gemaakte kosten	angefallene Kosten	gewest	Bezirk
gemachtigde	Bevollmächtigter		
gemeenschappelijk curriculum	gemeinsamer Sockel		
gemeenschappelijke markt	Gemeinsamer Markt		
gemeenschapsrecht	Gemeinschaftsrecht		

gezel	Geselle	haalbaarheidsonderzoek	Machbarkeitsstudie
gezelsdiploma	Gesellenzeugnis	halfgeschoolde arbeider / werknemer	angelernter Arbeiter
gezelsexamen	Gesellenprüfung	handel en nijverheid	Handel und Gewerbe
gezin	Familie	handelen	agieren
gezinsinkomen	Familieneinkommen	handelsbediende	Kaufmannsgehilfe
gezinssituatie	familiäre Situation	handelsschool	Wirtschaftsfachschule; Handelsschule
GL	gemengde leerweg; "gemischter Lehrweg"; Zweig innerhalb des VMBO, der aus einer Mischung aus allgemein bildenden und berufsbildenden Fächern besteht	handicap	Behinderung
		handtekening	Unterschrift
		harmonisatie	Harmonisierung
		HAVO	Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs; allgemein bildender Schulzweig, dessen Abschluss zum Studium an der Fachhochschule berechtigt
glossarium	Glossar		Hoger Beroepsonderwijs (≈ Fachhochschule)
Gouden Gids	Gelbe Seiten	HBO	
grafiek (in een tekst)	Schaubild	heffing	Abgabe
gratificatie	Gratifikation	heidag	Klausurtagung
grensarbeider	Grenzgänger	herinschakeling	Wiedereingliederung
grensoverschrijdend	grenzüberschreitend	herintrede	berufliche Wiedereingliederung
grensregio	Grenzgebiet	(in het beroep)	
groeipercantage	Wachstumsrate	herintreder	Berufsrückkehrer
groepsdynamiek	Gruppendynamik	herscholing	berufliche Weiterbildung
grondrechten	Grundrechte	herscholingscentrum	Berufsförderungszentrum
grondslag	Grundlage	herscholingscursus	Reaktivierungslehrgang
grondslagen	Prinzipien	herstructurering	Umstrukturierung
Grondwet	Grundgesetz	hervorming	Reform
groothandel	Großhandel	HO	hoger onderwijs; Hochschulunterricht
GSD	Gemeentelijke Sociale Dienst; Sozialamt		Gerechtshof
GSM	Handy	Hof van Justitie	Europäischer Gerichtshof (EuGH)
		Hof van Justitie van de EG	

Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs (HAVO)	allgemein bildender Schulzweig, dessen Abschluss zum Studium an der Fachhochschule berechtigt	IAO	Internationale Arbeitsorganisatie; Internationale Arbeitsorganisation (ILO)
Hoger Beroepsonderwijs (HBO)	FH-Studium	IB	interne begeleiding; interne Begleitung
hoger onderwijs (HO)	Hochschulunterricht	IBAN	International Bank Account Number; Bankkontenidentifikationsnummer für den internationalen Überweisungsverkehr
hogeschool	Fachhochschule (FH)		
hoofd van een school	Leiter einer Schule	IB-Groep	Informatie Beheer Groep; Durchführungsorgan des Bildungsministeriums u.a. im Bereich Anerkennung von Zeugnissen, der Vergabe von Studienplätzen und der Studienfinanzierung
hoofddocent	Hauptdozent		
hoofdletter	Großbuchstabe	i-BPV	internationale beroepspraktijkvorming; internationales Berufspraktikum
hoofdpunt	Stichpunkt	i.c.	in casu; in diesem Fall; das heißt
hoofdstuk	Kapitel	ICT	Informatie- en Communicatietechnologie; Informations- und Kommunikationstechnologie
hoofdvak	Hauptfach	ID-bewijs	Identitätsnachweis
hoog opgeleid	hoch qualifiziert	identiteitsbewijs	Ausweis
hoogleraar	Professor	immigratie	Einwanderung
hoorcollege	Vorlesung	implementatie	Umsetzung
hoorzitting	Anhörung	impressum	Impressum
houding	Einstellung; Haltung; Attitüde	in dienst nemen	einstellen
	Hogere Technische School; Technische Hochschule	in werking treden	in Kraft treten
huisvesting	Unterbringung	indeling	1. Einstufung; 2. Gliederung
huiswerk	Hausaufgaben		
hulpkracht	Aushilfe		
hulpmiddelen	Hilfsmittel		
hulpverlener	≈ Sozialarbeiter; Betreuer		
hulpverlening	Fürsorge		
hulpvrager	hilfesuchender Klient		

indienen	einreichen	instantie	Instanz
indieningsdatum	Abgabefrist	instelling	Einrichtung; Institution
individueel onderwijs	Individualunterricht	instelling voor hoger onderwijs	Hochschule
industrieel bedrijf	Industriebetrieb	institutie	Institution
industrieterrein	Gewerbegebiet	instroom	Zugang
informatie	Information	intake	Aufnahmeprüfung
informatie- en communicatietechnologie	Informationstechnologie	intake-gesprek	Aufnahmegespräch
informatiecentrum	Informationsstelle	integratie	Wiedereingliederung
informatievoorziening	Aufklärung	integratiecursus	Eingliederungslehrgang
informeel (gedrag)	locker (Verhalten)	intentie	Absicht
ingangsdatum	Beginndatum	intentieverklaring	Absichtserklärung
inhaalcursus	Nachhilfeunterricht	intercultureel onderwijs	interkultureller Unterricht
inhoud	Inhalt	interimregeling	Übergangsregelung
inhoudelijk	inhaltlich	interimsrapport	Zwischenbericht
initiatiefrecht	Initiativrecht	intermediair	Vermittler
initiële opleiding	Erstausbildung	Internationale Arbeidsorganisatie (IAO)	Internationale Arbeitsorganisation (ILO)
inkomen	Einkommen	interne markt (van de EU)	Binnenmarkt (der EU)
inkomsten	Einkünfte	intracommunautair	innergemeinschaftlich
inkomstenbelasting	Einkommenssteuer	intramurale zorg	stationäre Pflege
inleiding	Einführung	introductie	Einführung
inlener	Leiharbeitgeber	introductiedag	Einführungstag
inloggen	einloggen	invaliditeit	Invalidität
inrichting	Einrichtung	invalkracht	Arbeitskraft auf Abruf
inschalen	einstufen	invullen	ausfüllen
inschaling	Eingruppierung (tariflich); Einstufung; Gehaltseinstufung	inwerken op de arbeidsplaats	Einarbeitung am Arbeitsplatz
inschrijfgeld	Anmeldegebühr	inzetbaarheid	Beschäftigungsfähigkeit; Einsatzfähigkeit; Employability
inschrijven	anmelden; immatrikulieren	ir.	Dipl.-Ing.
inschrijving	Anmeldung	i.v.m.	in verband met; im Zusammenhang mit
in-service-opleiding	betriebliche Aus- und Weiterbildung im Gesundheitswesen		
inspanning	Anstrengung		
inspraak	Mitbestimmung; Mitsprache		

jaarbericht	Jahresbericht	kabinet	Kabinett
jaarklassensysteem	Altersklassensystem	kader	Rahmen
jaarverslag	Geschäftsbericht	kaderopleiding	Ausbildung zur mittleren Fachkraft auf mittlerer Führungsebene (Niveau 4 einer ROC-Ausbildung)
Jan Modaal	Durchschnittsverdiener	kadervereenkomst	Rahmenabkommen
jeugd	Jugend	kaderregeling	Rahmenregelung
jeugdbescherming	Jugendschutz	kalenderjaar	Kalenderjahr
jeugdhulpverlening	Jugendhilfe	kalendermaand	Kalendermonat
jeugdwerkloosheid	Jugendarbeitslosigkeit	Kamer van Koophandel en Fabrieken (KvK)	Industrie- und Handelskammer (IHK)
jeugdzorg	Jugendhilfe	kansarm	benachteiligt
jongere	Jugendlicher	kansarmen	Randgruppe
juridische kwestie	Rechtsfrage	kantoor	Büro
jurisdictie	Rechtsprechung	kantoorbediende	Kaufmann
		kasboek	Kassenbuch
		KB	kaderberoepsgerichte leerweg; Zweig innerhalb des VMBO, der auf eine Berufsausbildung auf Niveau 3 und 4 hinführt
		KBB	Kenniscentrum Beroeps- onderwijs Bedrijfsleven; branchenbezogene, tripartit zusammengesetzte Organe zur Beobachtung, Entwicklung und Anpassung von Berufsausbildungen (die früheren LOBs)
		KCE	Kwaliteitscentrum Examinering; zuständige Stelle für die Überwachung des Prüfungswesens in der beruflichen Bildung

kennis	Wissen; Kenntnis	kinderopvang	Kinderbetreuung; Kinderkrippe
Kenniscentrum	"Kenntniszentren Berufs-	klacht	Beschwerde
Beroepsoponderwijs	bildung und Wirtschaft";	klachtencommissie	Beschwerdekommision
Bedrijfsleven (KBB)	branchenbezogene, tripartit zusammen-	klankbordgroep	Beirat; Expertengruppe; Referenzgruppe
	gesetzte Organe zur Beobachtung, Entwick-	klant	Kunde
	lung und Anpassung von Berufsausbildungen	klantgericht	kundenorientiert
kenniseconomie	wissensgetriebene Wirtschaft	klantgerichtheid	Kundenorientierung
		klanttevredenheid	Kundenzufriedenheit
kennisgebied	Wissensgebiet	klantvriendelijk	kundenfreundlich
kennisinfrastructuur	Wissensinfrastruktur	klas	Klasse
kennismaking	Kennenlernen	klasgenoten	Klassenkameraden
kennisoverdracht	Wissensvermittlung; Wissenstransfer	klaslokaal	Klassenraum
		klassengrootte	Klassengröße
kerndoelen	Kernziele	klassenklimaat	Klassenklima
kernleerplan	gemeinsamer Sockel	klassenvertegenwoordiger	Klassensprecher
kernopgave	"Kernaufgabe"; charakteristische Berufssituation, die der Berufstätige meistern muss	klassikaal onderwijs	Klassenunterricht
		klerk	Kaufmannsgehilfe
kerntaak	"Kerntätigkeit"; ein Set an inhaltlich zusammenhängenden berufsbezogenen Aktivitäten	kleuter	Kind im Vorschulalter
		kleuterleeftijd	Vorschulalter
kernvak	Kernfach	kleuterschool	Kindergarten; Vorschule
kerstgratificatie	Weihnachtsgeld	klokuur	Zeitstunde
keuring	Begutachtung; Beurteilung	knelpunt	Engpass
keuringsarts	Vertrauensarzt	knooppunt	Knotenpunkt
keuzevak	Wahl(pflicht)fach	KNOV	Koninklijk Nederlands Ondernemersverbond; Niederländischer Unternehmerbund
kiezer	Wähler	koepelorganisatie	Dachverband; Dachorganisation
kilometerprijs	Kilometervergütung	kolom	Spalte (in Tabelle)
kind	Kind	Koninklijk Besluit	"Königlicher Beschluss"; Regierungs- bzw. Ministerbeschluss
kinderarbeid	Kinderarbeit		
kinderbijslag	Kindergeld		
kinderdagverblijf	Kindertagesstätte		

Koninklijk Nederlands Ondernemersverbond (KNOV)	Niederländischer Unternehmerbund	kwalificatieprofiel	"Qualifikationsprofil"; die formalisierte und standardisierte Beschreibung der Ausgangsposition eines angehenden Berufstätigen auf dem Arbeitsmarkt und in der Gesellschaft
Koninklijke Vereniging MKB-Nederland	Niederländische Vereinigung kleiner und mittelständischer Betriebe	kwalificatiestructuur	Ausbildungsordnung
Koninkrijk der Nederlanden	Königreich der Niederlande (NL plus Niederländische Antillen und Aruba)	kwalificatiewerkstuk	Meisterstück
koopman	Kaufmann	kwaliteitsborging	Qualitätssicherung
kortsluiten	kurzschließen	kwaliteitszorg	Qualitätssicherung; Qualitätskontrolle
kosten en moeite	Aufwand	kwartaire sector	Dienstleistungssektor, der nicht auf Gewinnerzielung gerichtet ist
kostprijs	Selbstkostenpreis	kwitantie	Quittung
krachtige leeromgeving	"kraftvolle Lernumgebung"; Lernumgebung, die ein hohes Maß an Lernpotentialen bietet		
kunstacademie	Kunsthochschule		
KvK	Kamer van Koophandel en Fabrieken; IHK (Industrie- und Handelskammer)		
kwalificatie	1. Qualifikation; 2. Berufsabschluss		
kwalificatiedossier	"Qualifikationsdossier"; Dossier, das das Qualifikationsprofil sowie alle anderen Dokumente enthält, aus denen sich der Verlauf der Berufsausbildung einschließlich der Prüfungen und Abschlüsse (Examinierung) ableiten, feststellen und weiterentwickeln lässt		

laaggeschoold beroep	Anlernberuf	leercompetenties	Lernkompetenzen, d.h. Kompetenzen, die es ermöglichen, in auftretenden Lernkontexten prozess- u. ergebnisorientiert zu handeln
Lager Beroeps- onderwijs (LBO)	Berufsbildung außerhalb des Hochschulbereichs; 1992 durch das VBO ersetzt, das seinerseits 1999 im VMBO aufgegangen ist	leercontext	Lernkontext
Lagere Technische School (LTS)	Schule für den technischen Sekundarunterricht der Grundstufe; bis 1996 Teil der ambachtsschool	leercontract	Berufsausbildungsvertrag
landbouwschap	Landwirtschaftskammer	leerdoel	Lernziel; Unterrichtsziel
landelijk	national	leergang	Lehrgang
landelijke kwalificatie- structuur	„Nationale Qualifikationsstruktur“; das Gesamt an Ausbildungsgängen im berufsbildenden Sekundarbereich in den NL	leergedrag	Lernverhalten
langdurig werklozen LBO	Langzeitarbeitslose	leergeschiedtheid	Lernfähigkeit
	Lager Beroepsonderwijs; 1992 durch das VBO ersetzt, das seinerseits 1999 im VMBO aufgegangen ist	leergewoonte	Lerngewohnheit
		leerinhoud	Lerninhalt
		leerkeuken	Lehrküche
		leerkracht	Lehrer; Lehrkraft
		leerling	Auszubildender (Azubi); Lehrling; Schüler
		leerlingdossier	Schülerakte
		leerlingenaantal	Schülerzahl
		leerlingstelsel	Lehrlingsausbildung (Duales System)
		leerlingwezen	Lehrlingsausbildung (Duales System)
leefomgeving	Lebensumfeld	leermiddel	Lehrmittel
leefsituatie	Lebenssituation	leermodule	Lernmodul; Lerneinheit
leeftijdsgroep	Altersgruppe	leermoeilijkheden	Lernbeeinträchtigungen
leegloop	Leerlauf	leermoeilijkheid	Lernschwäche; Lernschwierigkeit
leer- en burgerschaps- competenties	lern- und gesellschaftsbezogene Kompetenzen	leermotivatie	Lernmotivation
leer- en werkproject	Lern- und Arbeitsprojekt	leeromgeving	Lernumgebung
leerachterstand	Bildungsdefizit; Bildungsrückstand	leerovereenkomst	Ausbildungsvertrag; Berufsausbildungsvertrag
leerbedrijf	Ausbildungsbetrieb	leerplaats	Lernort
leerboek	Lehrbuch; Schulbuch	leerplan	Lehrplan
leerbrief	Lehrbrief	leerplanontwikkeling	Lehrplanentwicklung
		leerplek	Lernort

leerplicht	Schulpflicht	levensbeschouwing	Weltanschauung
leerplichtig	schulpflichtig	levensloopregeling	niederländisches Sparmodell für Arbeitnehmer, um unbezahlten Urlaub für Weiterbildung oder zum frühzeitigen Ausscheiden aus dem Erwerbsleben zu finanzieren
leerprestaties	schulische Leistungen		
leerproces	Lernprozess		
leersituatie	Lernumgebung		
leerstof	Lehrstoff; Unterrichtsstoff		
leerstoonis	Lernstörung		
leertraject	Ausbildungsprogramm		
leervak	Unterrichtsfach; Schulfach; Lehrfach	levensonderhoud	Lebenshaltungskosten
	Lernfähigkeit; Lernvermögen	lezing	Vortrag
leervermogen	Lernvoraussetzung	LGF	leerlinggebonden financiering; System der Finanzierung und Bereitstellung zusätzlicher Unterstützung behinderter Schüler, die den Unterricht an einer regulären Schule besuchen; informell wird das System auch als Rugzak (Rucksack) bezeichnet
leervoorwaarde	Ausbildungsgang		
leerweg	Ausbildungsvertrag		
leer-werk-overeenkomst	Ausbildungswerkstatt; Lehrwerkstatt		
leerwerkplaats	lehrreich		
leerzaam	Leitung (einer Gruppe)		
leiding	Moderation	LHNO	Lager Huishoud- en Nijverheidsonderwijs; Hauswirtschafts- und Gewerbeunterricht
leiding van een werkgroep	Führungskraft		
leidinggevende	Leitfaden		
leidraad	Lehrer		
leraar	1. lehren; 2. lernen	lichamelijk gehandicapt	körperbehindert
leren	Lernen am Arbeitsplatz	lid	Mitglied
leren op de werkplaats	Lernen am Arbeitsplatz; Lernen im Arbeitsprozess	lidmaatschap	Mitgliedschaft
leren op de werkplek	Lehrbrief	lidstaat	Mitgliedsstaat
lesbrief	Schulgeld; Schulgebühren; Kursgebühr	lijst	Auflistung
lesgeld	unterrichten	lijst van erkende opleidingen	Verzeichnis der anerkannten Ausbildungsberufe
lesgeven	Lehrmethode	LIO	Leraar in Opleiding; Schulpraktikant
lesmethode	Stundenplan; Kursplan		
lesrooster	Unterrichtsausfall		
lesuitval	lebenslanges Lernen		
levenlang leren			

LOB	1. Landelijk Orgaan Beroepsonderwijs; Vorgänger der Kennis- centra Beroepsonderwijs Bedrijfsleven; siehe KBB;	luistertoets lump-sum-financiering	Hörverständnistest staatliche Pauschalfinan- zierung, z.B. bei einer Schule bevordering arbeidsparti- cipatie ouden; ≈ Alters- teilzeit ≈ Gymnasium (Griechisch u. Latein als Wahlfach); Vorläufer des atheneum
	2. loopbaanoriëntatie en begeleiding; Berufs- beratung für Schüler an niederländischen Schulen	LWOO	
lokaal beleid	Lokalpolitik	lyceum	
LOM	Leer- en Opvoedingsmoei- lijkheden; Schule für lernbehinderte und schwererziehbare Kinder		
loon	Lohn; Arbeitslohn		
loondienst	Beschäftigungsverhältnis		
loonkostensubsidie	Lohnkostenzuschuss		
loonschaal	Gehaltsgruppenstufe		
loonstrook	Entgeltbescheinigung		
loopbaan	Karriere; Laufbahn		
loopbaanmogelijkheden	Karrieremöglichkeiten		
loopbaanontwikkeling	Personalentwicklung		
Loopbaanportfolio	Entwicklungsportfolio, dokumentiert die im Laufe der beruflichen Tätigkeit erworbenen Kompetenzen u. Qualifi- kationen		
loopbaanvooruitzichten	Berufsaussichten		
looptijd	Laufzeit		
lopende band	Fließband		
LTS	Lagere Technische School; Schule für den technischen Sekundar- unterricht der Grundstufe; bis 1996 Teil der ambachts- school		

maandloon	Monatslohn	MBO	Middelbaar Beroepsonder- wijs; Bereich der sekun- dären Berufsbildung; ≈ Bereich der beruflichen Erstausbildung in Dtschl.
maatregel	Maßnahme		
maatschappelijk	gesellschaftlich		
maatschappelijk werk	Sozialarbeit		
maatschappelijk werker	Sozialarbeiter		
maatschappij	Gesellschaft	MBO-diploma	Mittlerer Bildungsabschluss; ≈ Mittlere Reife
maatschappijleer	Sozialkunde		
macrodoelmatigheid	Wert, den eine Ausbildung für die Gesellschaft hat, sowie die potentielle Nachfrage nach dieser Ausbildung	MBO-Raad	Dachverband der Bil- dungsträger im Bereich der sekundären Berufs- bildung; seit 2006 Nach- folgerin des BVE-Raad
	Untersuchung des gesell- schaftlichen Wertes und Nutzens einer Ausbildung sowie der potentiellen Nachfrage nach der Aus- bildung	m.b.t.	met betrekking tot; in Bezug auf
macrodoelmatigheids- onderzoek		MEAO	Middelbaar Economisch en Administratief Onder- wijs; Wirtschafts- und Verwaltungsunterricht der Oberstufe
mammoetwet	„Mammutgesetz“, Gesetz zur Reform des nl. Bil- dungssystem von 1963	mededeling	Benachrichtigung; Nach- richt
managementniveau	Führungsebene	medewerker	Angestellter
manifestatie	Veranstaltung	medezeggenschap	Mitbestimmung; Mitbestim- mungsrecht; Mitsprache
maning	Mahnung	medezeggenschaps- raad	Schulkonferenz
marginale groep	Randgruppe	meehelpend familielid	mithelfender Familienan- gehöriger
marktonderzoek	Marktforschung	Meer Uitgebreid Voort- gezet Onderwijs (MULO; auch ULO)	bis zum mammoetwet 1963 existierende Schul- form, ≈ Mittelschule in Dtschl.
marktsector	Marktsegment	meerderjarig	volljährig
marktwerking	Wettbewerb	meerkosten	Mehrkosten
materiële kosten	Sachkosten	meerwaarde	Mehrwert
MAVO	Middelbaar Algemeen Voortgezet Onderwijs; ≈ Realschule in Dtschl.; 1999 im VMBO aufgegangen		
maximumbedrag	Höchstbetrag		

meester	1. Meister; Handwerksmeister; Industriemeister; 2. Rechtsanwalt; Jurist (mr.)	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid	Ministerium für Arbeit und Soziales
meesterstuk	Meisterstück	Ministerie van Werkgelegenheid	Arbeitsministerium
meldingsplicht	Meldepflicht	Ministeriële Beschikking	Ministererlass
mening	Meinung	min-maxcontract	variabler Arbeitsvertrag, in dem die Stunden nicht festgelegt sind, sondern nur eine Unter- und eine Obergrenze definiert wird
mentorschap	Mentortätigkeit		
Middelbaar Algemeen Voortgezet Onderwijs (MAVO)	≈ Realschule in Dtschl.; 1999 im VMBO aufgegangen		
Middelbaar Beroeps- onderwijs (MBO)	Bereich der sekundären Berufsbildung; ≈ Bereich der beruflichen Erstausbildung in Dtschl.	MinOCW	Abk. für Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, das nl. Bildungsministerium
middelbaar onderwijs	Sekundarstufe	misbruik	Missbrauch
Midden- en Kleinbedrijf (MKB)	kleine und mittelständische Unternehmen (KMU)	mislukken	scheitern
middenkaderfunctio- naris	mittlere Führungskraft	missie	Leitbild
middenkaderopleiding	Berufsausbildung für die mittlere Führungsebene (Niveau 4)	MKB	Midden- en Kleinbedrijf; KMU (kleine und mittelständische Unternehmen)
migratie	Zuwanderung	MLK	Moeilijk Lerende Kinderen; Schule für lernbehinderte Kinder
mijlpaal	Meilenstein		
milieubeheer	Umweltschutz	mobiele telefoon	Handy
militaire dienst	Wehrdienst	mobieltje	Handy
minder begaafd	schwach begabt	mobiliteit	Mobilität
minderjarig	minderjährig	mobiliteitscentrum	≈ Beschäftigungs- und Qualifizierungsgesellschaft; Transfergesellschaft
minimumloon	Mindestlohn		
mini-onderneming	Juniorfirma		
Ministerie van Econo- mische Zaken	≈ Wirtschaftsministerium in Dtschl.	modaal	durchschnittlich
Ministerie van Onder- wijs, Cultuur en We- tenschap (O, C en W)	≈ Bildungsministerium in Dtschl. (BMBF)	modaal inkomen	Durchschnittseinkommen
		modelproject	Modellprojekt; Modellversuch
		modulair onderwijs	Modulunterricht

modulaire opleiding	modulare Ausbildung; Ausbildung im Baukasten- system; Stufenausbildung	naam	Name
module; moduul	Modul	naam van het beroep	Berufsbezeichnung
moedertaal	Muttersprache	naambordje	Namensschild
mondeling examen	mündliches Examen	naamkaartje	Namensschild
Monetaire Unie	Währungsunion	Naamloze Vennoot- schap (NV)	Aktiengesellschaft (AG)
motie	Votum	nablijven	nachsitzen
motorisch gehandicapt	bewegungsbehindert	nadruk	Schwerpunkt
MR	medezeggenschapsraad; ≈ Betriebsrat	nascholing	Weiterbildung; Fortbildung
mr.	meester; RA (Rechtsanwalt)	naschoolse opvang	außerschulische Betreu- ung
MULO (auch ULO)	Meer Uitgebreid Voort- gezet Onderwijs; bis zum mammoetwet 1963 existierende Schulform, ≈ Mittelschule in Dtschl.	nationale wetgeving	nationales Recht
		nationaliteit	Nationalität
		natuurkunde	Physik
		natuurlijke persoon	natürliche Person
		nazorg	Nachsorge
		Nederland	Niederlande
		Nederlands als Vreem- de Taal (NVT)	Niederländisch als Fremdsprache
		netto	netto
		nettoloan	Nettolohn
		netwerk	Netzwerk
		niet slagen voor een examen	Prüfungsversagen
		niet-residentiële cursus	offener Lehrgang
		niet-werkende werk- zoekende	Arbeitsloser ohne ge- setzlich zugestandene geringfügige Nebentätig- keit
		nieuwbouwwijk	Neubauviertel
		nieuwkomer	Neuankömmling
		nieuws	Nachrichten; Neuigkeit
		nijverheid	Gewerbe
		non-profit-organisatie	gemeinnützige Organisa- tion
		normen en waarden	Werte und Normen

NOT	Nationale Onderwijstentoonstelling; Nationale Bildungsmesse	o.a.	onder andere; unter anderem (u.a.)
notitie	Verlautbarung	OALT	Onderwijs in Allochtone Levende Talen; Unterricht in den Muttersprachen ausländischer Kinder; seit 2004 abgeschafft
notulen	Protokoll		Beobachtung
notulist	Protokollant		Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap; Bildungs-, Kultus- und Wissenschaftsministerium
NT-1	Nederlands als moedertaal; Niederländisch als Muttersprache	observatie	Übungsfirma
		O, C en W	Übungswerkstatt für Arbeitslose
NT-2	Nederlands als tweede taal; Niederländisch als Fremdsprache	oefenfirma	Onderwijs- en Examenreglement; Ausbildungs- und Prüfungsordnung
nul-urencontract	Arbeitsvertrag für Arbeitnehmer auf Abruf	oefenwerkplaats voor werklozen	onderwijs eigen taal; muttersprachlicher Unterricht
numerus fixus	Numerus clausus	OER	Angebot (über Leistungen und Kosten)
nummer	Nummer		staatliche Anerkennung
NV	Naamloze Vennootschap; AG (Aktiengesellschaft)	OET	openleercentrum; Selbstlernzentrum
NVS	Nederlandse Vereniging van Schooldecanen en Schoolloopbaanbegeleiders; Berufsverband von Schuldekanen und Bildungsberatern	offerte	Ombudsmann
		officiële erkenning	Umfeld
		OLC	Umschulung
NVT	Nederlands als Vreemde Taal; Niederländisch als Fremdsprache	ombudsman	Umlageverfahren
		omgeving	Umsatzsteuer
		omscholing	unbefugt
		omslagstelsel	Subunternehmer
		omzetbelasting	geringerer Kostenaufwand
		onbevoegd	als erwartet
		onderaannemer	Unterstufe
		onderbesteding	Bestandteil
		onderbouw	
		onderdeel	

onderhandeling	Verhandlung	onderwijsinstelling	Ausbildungseinrichtung; Bildungseinrichtung; Bildungsstätte; Bildungsträger
onderhoud	Unterhalt; Wartung		
ondernemend	unternehmungslustig	onderwijskaart	Ausbildungsnachweis für Schüler ab 16 Jahren
ondernemer	Unternehmer		
ondernemerschap	Unternehmergeist	onderwijskundig	schulpädagogisch
onderneming	Unternehmen	onderwijsleermiddel	Unterrichtsmedium
ondernemingsgeest	Unternehmergeist	onderwijsleerplan	Unterrichtslehrplan
ondernemingsovereenkomst	Betriebsvereinbarung	onderwijsmaterialen	Unterrichtsmaterialien
ondernemingsraad	Betriebsrat	onderwijsmethode	Unterrichtsmethode
ondersteunen	unterstützen	onderwijsministerie	Bildungsministerium
ondersteuning	Unterstützung	onderwijsniveau	Bildungsniveau
onderwerp	Thema	onderwijspraktijk	Unterrichtspraxis
onderwijs	Bildung; Bildungswesen; Schulunterricht	onderwijsprogramma	Unterrichtsprogramm
Onderwijs- en Examenreglement (OER)	Ausbildungs- und Prüfungsordnung	onderwijsraad	Bildungsrat; Beratungsorgan der nl. Regierung in Bildungsfragen
onderwijs in de eigen taal (OET)	muttersprachlicher Unterricht	onderwijsstelsel	Bildungssystem; Bildungswesen
onderwijsaanbod	Bildungsangebot	onderwijssysteem	Bildungssystem; Bildungswesen
onderwijsactiviteit	Bildungsmaßnahme		
onderwijsadviescentrum	Beratungszentrum für Bildungsfragen	onderwijsuitgaven	Bildungsausgaben
onderwijsassistent	Unterrichtsassistent	onderwijsvak	Unterrichtsfach
onderwijsbegeleiding	Unterrichtsbetreuung	onderwijsveld	Unterrichtsfeld
onderwijsbegroting	Bildungsetat	onderwijsvernieuwing	Bildungsreform
onderwijsbehoefte	Bildungsbedarf	onderwijsvoorzieningen	Bildungsangebot
onderwijsbeleid	Bildungspolitik	onderwijswet	Schulgesetz; Schulrecht
onderwijsbevoegdheid	Lehrbefähigung	onderwijzen	lehren; unterrichten
onderwijsdeskundige	Bildungsexperte	onderwijzend personeel	Lehrkräfte
onderwijsgevende	Lehrer	onderwijzer	Lehrer
onderwijshervorming	Bildungsreform	onderzoek	Forschung; Untersuchung
onderwijsinspectie	Schulaufsicht; Schulinspektion	onderzoek op het gebied van het beroepsonderwijs	Berufsbildungsforschung
		onderzoeken	recherchieren

onderzoeksmethode	Forschungsmethode	Open Universiteit	Fernuniversität
ongeschoold	gering qualifiziert; niedrig qualifiziert	openbaar onderwijs	öffentlicher Unterricht
ongeschoolde arbeider of werknemer	Hilfsarbeiter; ungelernter Arbeiter	openbaar onderwijs	staatliche Schule
onkostenvergoeding	Unkostenerstattung	openbaar vervoer	öffentliche Verkehrsmittel;
ontgroening	Demographischer Wandel; Rückgang des Anteils junger Menschen in der Gesellschaft durch sinkende Geburtenrate	openbaarheid	Öffentlicher (Personen-) Nahverkehr (ÖPNV)
ontslaan	kündigen; entlassen; feuern (umgangssprachl.)	openbare aanbesteding	Öffentlichkeit
ontslag	Entlassung; Kündigung	openbare school	öffentliche Ausschreibung
ontslagbescherming	Kündigungsschutz	opening (bijv. een winkel)	öffentliche Schule
ontvangen	einnehmen (Geld)	openingstijden	Eröffnung (z.B. ein Geschäft)
ontvolking	Entvölkerung	openleercentrum (OLC)	Öffnungszeiten
ontwerp	Entwurf; Planung	opfrissingscursus	Selbstlernzentrum
ontwikkeling	Entwicklung	opinie	Auffrischkurs
ontwikkelingsachterstand	Entwicklungsschwäche	opleiding	Meinung
O&O-fonds	Opleidings- en Ontwikkelingsfonds; branchenbezogene Fonds für Bildung, Aus- und Weiterbildung sowie Personalentwicklung	opleiding buiten de werkplek	abgeschlossene Schulbildung
ontwikkelingspsychologie	Entwicklungspsychologie	opleiding in het bedrijf	ausbildungsbegleitender Unterricht
opbellen	anrufen	opleiding op de werkplek	betriebliche Berufsausbildung
OPDC	Orthopedagogisch en Didactisch Centrum; Heilpädagogisches und Didaktisches Zentrum	opleiding op de werkplek	Unterweisung am Arbeitsplatz
opdracht	Auftrag	opleiding op de werkplek	Unterweisung am Arbeitsplatz
opdrachtgever	Auftraggeber	opleidingsadviseur	„Ausbildungsberater“; zuständig für die Akkreditierung von Ausbildungsbetrieben
Open Dag	Tag der Offenen Tür	opleidingsbehoefte	Ausbildungsbedarf
open leergang	offener Lehrgang	opleidingsberoep	Ausbildungsberuf; Lehrberuf
		opleidingscentrum	Ausbildungsstätte
		opleidingsdoel	Ausbildungsziel
		opleidingsfase	Ausbildungsstufe
		opleidingsmodule	Ausbildungsmodul

opleidingsniveaus (1 t./m. 4)	Ausbildungsniveaus	outplacement	Outplacement
opleidingsplaats	Ausbildungsplatz; Ausbildungsstätte; Lehrstelle	overeenkomst	Vereinbarung; Abkommen
opleidingsplan	Ausbildungsplan	overeenstemming	Einvernehmen
opleidingsprogramma	Ausbildungsordnung	overgang	Versetzung
opleidingstoelage	Ausbildungsvergütung	overheadkosten	Gemeinkosten
opleidingstraject	Ausbildungsgang	overheid	Staat; Öffentlicher Dienst
opleidingsvoorziening	Berufsbildungseinrichtung	overheidsdiensten	öffentliche Dienste
opleidingswerkplaats	Ausbildungswerkstatt	overheidsgeld	öffentliche Mittel
opmaak	Format; Formatierung	overheidsinstelling	Behörde
opstarten	anlaufen	overhoring	Wissensabfrage (im Unterricht)
opstel	Aufsatz	overige (kosten)	sonstige (Kosten)
opstellen (van een plan)	erstellen	overleg	Versammlung
opvang	Betreuung	overleggen	tagen
opvoeding	Erziehung	overlegorgaan	Beratungsorgan
opzegtermijn	Kündigungsfrist	overmaken	überweisen
organisatie	Organisation	overmaking	Überweisung
organogram	Organigramm	overplaatsing	Versetzung
oriëntatie	Ausrichtung	overuren	Überstunden
oriëntatie en schakeling	Beobachtungsstufe; Eingangsstufe; Erprobungsstufe; Orientierungsstufe	overweging	Überlegung
origineel bewijs(stuk)	Originalbeleg		
orthopedagogie	Orthopädagogik		
ouderavond	Elternabend		
ouderbijdrage	Elternbeitrag		
oudercommissie	Elternbeirat		
oudere werknemers	ältere Arbeitnehmer		
ouderenbeleid	Seniorenpolitik		
ouderenzorg	Altenpflege		
ouderraad	Elternrat; Pflégenschaftssitzung		
ouders	Eltern		
ouderschap	Elternschaft		
ouderschapsverlof	Erziehungsurlaub		
oudervereniging	Elternvereinigung		

PABO	Pedagogische Academie	personeelsadvertentie	Stellenanzeige; Stellen-
Basis-Onderwijs; Pädagogische Akademie	Primarunterricht	personeelsbeleid	ausschreibung
PAEPON-platform	Zusammenschluss der privaten Ausbildungseinrichtungen	personeelsbestand	Personalpolitik
		personeelsleden	Personalbestand
PAP	persoonlijk activiteitenplan; "Persönlicher Aktivitätenplan"; Bestandteil der kompetenzgerichteten Ausbildung (CGO)	Persoonlijk Ontwikkelings-Plan (POP)	Belegschaft
			individuelle Personalentwicklungsplanung zwischen Arbeitgeber u. Arbeitnehmer
paritair	paritätisch	perspectief	Ausblick
parlementaire enquête	parlamentarische Untersuchung	pesten	schikanieren
partieel onderwijs	Teilzeitunterricht	peuter	Kind im Vorschulalter
partiele leerplicht	Berufsschulpflicht; Teilzeitschulpflicht	PGO	Probleem-Gestuurd Onderwijs; problemorientierte Unterrichtsmethode
partij	Partei	pilot	Modellprojekt; Pilotprojekt
partner	Partner	plaatsvervanger	Vertreter
partnerschap	Partnerschaft	plan van aanpak	Handlungsplan
part-time werk	Teilzeitarbeit	planning	Planung
PCBO	Protestants Christelijk Basisonderwijs; protestantisch-christliche Grundbildung	planning op het gebied van het beroeps-onderwijs	Berufsbildungsplanung
		plattegrond	Stadtplan
peildatum	Stichtag	platteland	ländlicher Raum
pendelaar	Pendler	platvorm	Plattform
pensioen	Rente; Ruhestand	ploegbaas	Vorarbeiter
pensioenfonds	Rentenfonds	ploegendienst	Schichtarbeit
pensioenvoorziening	Altersversicherung	PO	primair onderwijs; Primarunterricht
penvoerder	(Projekt-) Träger	P&O-afdeling	Personalabteilung
penvoerend	federführend	poging	Versuch
percentage drop-outs	Abbrecherquote		
percentage uitvallers	Abbrecherquote		
percentage voortijdige schoolverlaters	Abbrecherquote		

POP	Persoonlijk Ontwikkelings-Plan; individuelle Personalentwicklungsplanung zwischen Arbeitgeber u. Arbeitnehmer; wird auch in der Lehrerausbildung eingesetzt	primair proces	"primärer Prozess"; ≈ Kerntätigkeiten (unmittelbar auf eine Branche bezogene Tätigkeitsfelder)
portfolio	Sammlung von Schriftstücken und Übersichten, die die Kompetenz des Portfolio-Inhabers dokumentieren können	primaire arbeidsvoorwaarden	"primäre Arbeitsbedingungen"; Lohn / Gehalt zzgl. Urlaubsgeld
postcode	Postleitzahl	principe	Prinzip
postzegel	Briefmarke	printer	Drucker
praktijkexamen	Fertigkeitsprüfung	privaatrecht	Zivilrecht
praktijkgericht	praxisnah	privés	Privatunterricht
praktijkgericht onderwijs	praxisorientierter Unterricht	privéschool	Privatschule
praktijkopleider	„Praxisausbilder“; betrieblicher Ausbilder, zuständig für die betriebspraktischen Ausbildungsinhalte	PRO	praktijkonderwijs; auf die Berufspraxis ausgerichteter allgemein bildender Unterricht für Schüler mit Lernschwierigkeiten
praktijkopleiding	Praxisausbildung	pro deo	ehrenamtlich
praktische opleiding	fachpraktische Ausbildung	probleem	Problem
premie	Beitrag (Prämie)	Probleem-Gestuurd Onderwijs (PGO)	handlungsorientierte Unterrichtsmethode
premiestelsel	Beitragssystem	probleemgeval	Problemfall
presentatie	Präsentation	probleemleerling	Problemschüler
prestatie	Leistung	procedure	Verfahren
prestatiebeurs	leistungsbezogenes (Ausbildungs-) Stipendium	proef(neming)	Versuch (Test)
prestatieloon	leistungsbezogene Entlohnung	proefproject	Pilotprojekt
		proefschrift	Doktorarbeit
prestatieniveau	Leistungsniveau	proeftijd	Probezeit
preventie	Prävention	proeftuin	Experimentierfeld
prijscompensatie	Lohnausgleich	proefwerk	Klausur, Test
primair onderwijs (PO)	Primarbereich	proeve van bekwaamheid	Eignungsprüfung
		professor	Professor
		profiel	Fächerkombination für einen Spezialisierungszweig im VWO
		profielbepaling	Eignungsprüfung

profielwerkstukken	Hausarbeit für Spezialisierungszweig	Raad van Bestuur	Vorstand; Verwaltungsrat
project	Projekt	raad van commissarissen	Aufsichtsrat
projectaanvraag	Projektantrag	Raad van de Europese Unie	Europarat
projectbericht	Projektbericht	Raad van State	niederländischer Staatsrat
projectbespreking	Projektbesprechung	raadhuis	Rathaus
projectbijeenkomst	Projekttreffen	raamleerplan	Rahmenlehrplan
projectcoördinator	Projektkoordinator	raamwet	Rahmengesetz
projectleider	Projektleiter	randgroep	Randgruppe
projectmiddelen	Projektmittel	randvoorwaarde	Rahmenbedingung
projectofferte	Projektangebot	rapport	Bericht; Gutachten
projectschets	Projektskizze	rapportage	Bericht; Berichterstattung
projecttaak	Projektaufgabe	REC	Regionaal Expertisecentrum; regionaler Kooperationsverbund von Sonderschulen
projectverantwoordelijke	Projektträger		
projectverslag	Projektbericht		
promotie	Beförderung		
propedeuse	erstes Jahr des Fachhochschul- bzw. Universitätsstudiums; Einführung in das Studienfach	recht op vrij verkeer van werknemers in Europa	Freizügigkeit von Arbeitnehmern in Europa
Provincie	Provinz (≈ deutsches Bundesland)	rechtbank	Gericht
provisie	Provision	rechtmatigheid	Rechtmäßigkeit
publicatie	Veröffentlichung	rechtsgeldig	rechtsgültig; rechtskräftig
publiek	Öffentlichkeit; Publikum	rechtspersoon	juristische Person
publiekrechtelijk	öffentlich-rechtlich	rechtspraak	Gerichtsbarkeit
		reductie	Ermäßigung
		regeling	Regelung
		regering	Regierung
		regio	Region
		Regionaal Opleidings Centrum (ROC)	„Regionales Ausbildungszentrum“; Schulzentrum für die Aus- und Weiterbildung bzw. Erwachsenenbildung
		regionaal publiekrechtelijk lichaam	Gebietskörperschaft
		registratienummer	Aktenzeichen

reglement	Satzung	salaris	Gehalt; Entgelt
reglement van orde	Geschäftsordnung	salarisopgave	Gehaltsbescheinigung
regulier onderwijs	regulärer Unterricht	samenleving	Gesellschaft
reïntegratieplan	Wiedereingliederungsplan	samenvatting	Zusammenfassung
reisbeurs	Reisestipendium	samenwerking	Kooperation; Zusammenarbeit
reiskosten	Fahrtkosten	samenwerkingsovereenkomst	Kooperationsvereinbarung
reiskostendeclaratie	Reisekostenabrechnung	samenwerkingsproject	Kooperationsprojekt
reiskostenvergoeding	Reisekostenerstattung	samenwerkingsverband	Arbeitsgemeinschaft
rekenen	Rechnen	SBO	Speciaal Basisonderwijs; Sonderschule im Primarbereich
rekening	Rechnung	SBU	studiebelastinguur; Ausbildungsstunde
remigratie	Rückwanderung	schaal	tarifliche Eingruppierung
rendement	Ertrag; Nutzen	schaalvergroting	Vergrößerung (des Maßstabs)
rente	Zinsen	schaarste	Knappheit
resterend bedrag	Restbetrag; Restsumme	schakelklas	Vorbereitungsklasse bei anstehendem Wechsel des Schultyps
revalidatie	Rehabilitation	scheikunde	Chemie
revalidatiecentrum	Rehabilitationszentrum	scholenfusie	Zusammenschluss von Schulen
richtlijn	Leitlinie; Richtlinie	scholengemeenschap	Gesamtschule
rij (en kolom)	Zeile (und Spalte)	scholenuitwisseling	Schulaustauschprogramm
rijksschool	staatliche Schule	scholier	Schüler
risico	Risiko	scholing	Schulung
risicoleerling	Risikoschüler	scholing binnen het bedrijf	innerbetriebliche Ausbildung
ROC	Regionaal Opleidings Centrum; regionales Schulzentrum für die Aus- und Weiterbildung in der Berufs- und Erwachsenenbildung	scholing op de werkplek	Unterweisung am Arbeitsplatz
	Stundenplan	scholingsaanbod	Schulungsangebot
	Anfahrtskizze; Wegbeschreibung	scholingsbehoefte	Qualifizierungsbedarf
	Tantieme	scholingsinstrumenten	Qualifizierungsinstrumente
	Rucksack; siehe LGF		
rooster			
routebeschrijving			
royalties			
Rugzak			

scholingsmaatregel	Qualifizierungsmaßnahme	schooltype	Schulform
school	Schule	schoolvak	Schulfach; Unterrichtsfach
school- en beroeps- keuzeadviseur	Ausbildungsberater	schoolvakantie	Schulferien
school voor algemeen secundair onderwijs	allgemein bildende Schule	schoolverlater	Schulabgänger
school voor algemeen vormend onderwijs	allgemein bildende Schule	schoolwet	Schulgesetz; Schulrecht
school voor beroeps- onderwijs	berufsbildende Schule; Berufsbildungseinrichtung	schrijfvaardigheid	Schreibfertigkeit
school voor buitenge- woon onderwijs	Sonderschule	schrijven	verfassen; schreiben
school voor halve da- gen	Halbtagsschule	scriptie	schriftliche Arbeit
school voor speciaal onderwijs	Sonderschule	sector	Sektor
schooladviesdienst	Schulberatungsdienst	sectoraal economisch beleid	sektorbezogene Wirt- schaftspolitik
schoolagenda	Schulkalender	secundair onderwijs	Sekundarbereich
schoolbegeleider	Betreuer von Schulen	secundaire arbeids- voorwaarden	lohnunabhängige, arbeits- rechtliche Rahmenbedin- gungen eines Beschäfti- gungsverhältnisses wie z.B. Arbeitszeit, Urlaub, Rentenregelungen, Qua- lifizierungsmöglichkeiten, Mitspracheregelungen, etc.
schoolbestuur	Schulverwaltung		
schoolcarrière	Schullaufbahn		
schoolgeld	Schulgeld; Schulgebühren	seizoenarbeid	Saisonarbeit
schoolgids	schriftliche Selbstdarstel- lung der Schule	seizoenwerkloosheid	saisonbedingte Arbeitslosig- keit
schoolhoofd	Schulleiter	selectieprocedure	Auswahlverfahren
schooljaar	Schuljahr	SER	Sociaal Economische Raad; Sozial- u. Wirt- schaftsrat, ein Beratungs- organ der nl. Regierung
schoolleiding	Schulleitung		
schoolloopbaan	Bildungsgang; Bildungs- weg (allg.)	sheet	Folie (für eine Präsenta- tion)
schoolniveau	Schulniveau	simulatiebedrijf	Übungsfirma
schoolonderzoek	schulische Abschluss- prüfung	simulatiekantoor	Übungskontor
schoolopleiding	Schul Ausbildung; schuli- sche Ausbildung	slagen	bestehen (Test)
schoolplicht	Schulpflicht	sleutelcompetentie	Schlüsselkompetenz
schoolrapport	Schulzeugnis	sleutelkwalificatie	Schlüsselqualifikation
schoolreis	Klassenfahrt		

SLO	Stichting Leerplan-ont- wikkeling; Stiftung zur Entwicklung von Lehrplä- nen	sollicitatieprocedure	Bewerbungsverfahren
		spaarloonregeling	niederländische Regelung zur Vermögensbildung bei Arbeitnehmern
slotrekening	Endabrechnung	speciaal onderwijs	Sonderschulwesen
slottermijn	Schlussrate	speciale opleiding voor gehandicapten	Behindertenausbildung
sluitende aanpak	schlüssiger Ansatz	specialisatie	Differenzierung(sbereich)
sociaal beleid	Sozialpolitik	specialistenopleiding	Spezialistenausbildung (Niveau 4 einer ROC- Ausbildung)
sociaal gedrag	Sozialverhalten		
sociaal minimum	Mindestregelsatz	speerpunt (jargon)	Schwerpunkt
sociaal plan	Sozialplan	spelling	Rechtschreibung
sociaal recht	Sozialrecht	speltherapie	Spieltherapie
sociale lasten	Sozialabgaben	spijbelaar	Schulschwänzer
sociale ongelijkheid	soziale Ungleichheit	spijbelen	schwänzen
sociale participatie	Teilhabe am gesellschaft- lichen Leben	spreekvaardigheid	mündlicher Ausdruck
		stad	Stadt
sociale partners	Sozialpartner	stadhuis	Rathaus
sociale toestand	soziale Lage	staf	Führungsstab
sociale uitsluiting	gesellschaftliche Ausgren- zung	stage	Praktikum
		stagebegeleider	Praktikumsbetreuer
sociale vernieuwing	Sozialreform	stageovereenkomst	Praktikumsvertrag
sociale verzekeringen	Sozialversicherungen	stagiair/-e	Praktikant/-in
sociale voorzieningen	Sozialdienste; Sozialleis- tungen	staking	Streik
		stand van zaken	Sachlage; Sachstand; Stand der Dinge
sociale werkplaats	beschützende Werkstatt; Werkstätte für Behin- derte	standardtarief	Standardtarif
		stappenplan	Ablaufplan
sociale wetten	Sozialgesetze	startbijeenkomst	Auftaktveranstaltung
sociale woningbouw	Sozialer Wohnungsbau	startconferentie	Auftaktkonferenz
sociale zekerheid	soziale Sicherheit	starten	anlaufen
sofi-nummer	sociaal-fiscaal nummer; Sozialversicherungs- und Steuernummer	starter	Existenzgründer
		starterskrediet	Existenzgründungsdar- lehen
solidariteitsbeginsel	Solidaritätsprinzip	startkwalificatie	berufliche Eingangs- qualifikation
sollicitant	Bewerber		
sollicitatie	Bewerbung		
sollicitatieplicht	Bewerbungspflicht		

Staten-Generaal	Generalstaaten (gemeinsame Sitzung der Ersten und Zweiten Kammer des niederländischen Parlaments)	studentenuitwisseling	Lehrlingsaustausch; Studentenaustausch
statistieken over het beroepsonderwijs	Berufsbildungsstatistik	studie	Studium
statuten	Satzung	studie- en beroepskeuzebegeleiding	Bildungsberatung
steekproef	Stichprobe	studie- en beroepskeuzevoorlichting	Bildungsberatung
stellen van een doel	Zielvereinbarung	studieadviseur	Studienberater
stembus	Wahlurne	studiebegeleiding	Studienbetreuung
stemlokaal	Wahllokal	studiebelasting	zeitliche Belastung durch Ausbildung und Studium
stemmen	wählen (polit.)	studiebelastinguur (SBU)	Unterrichts- bzw. Ausbildungsstunden
stemrecht	Stimmrecht	studiebeurs	Stipendium; Ausbildungsbeihilfe
steunpunt	Unterstützungszentrum	studiedag	Tagung
stichting	Stiftung	studiefinanciering	Ausbildungsförderung
Stichting van de Arbeid	"Arbeits-Stiftung"; Zusammenschluss nl. Arbeitgeber u. Arbeitnehmer, um zu gemeinsamen Standpunkten in sozioökonomischen Fragen zu gelangen	studiegetuigschrift	Abschlusszeugnis
		Studiehuis	Möglichkeit zum selbstgesteuerten Lernen auf der Ebene von HAVO und VWO
stimuleren	fördern (allg.)	studiejaar	Studienjahr
stimulering	Förderung (allg.)	studiekosten	Ausbildungskosten
stimuleringsmaatregel	Fördermaßnahme	studiementor	Studienmentor
stoornis	Störung	studieprogramma	Studienordnung
stortingsbewijs	Einzahlungsbeleg	studiepunt	"Studienpunkt"; Punkt als Äquivalent für bestimmte Studienleistungen
straat	Straße		Studienfahrt
straf	Strafe	studiereis	Studiengang; Studienrichtung
strafwerk	Strafarbeit	studierichting	Studienrichtung
structurele werkloosheid	strukturelle Arbeitslosigkeit	STUFI	studiefinanciering; Studienfinanzierung
structuur	Gliederung	stukken	Unterlagen
structuurverandering	Strukturwandel	stukloon	Stücklohn
student	Student; Auszubildender (Azubi); Lehrling	sturing	Steuerung

stuurgroep	Lenkungsausschuss; Lenkungs-kreis; Steuerkreis	taak	Aufgabe
stuurinstrument	Steuerungsinstrument	taakomschrijving	Stellenbeschreibung
subsidiariteitsbeginsel	Subsidiaritätsprinzip	taakstelling	Aufgabenstellung
subsidie	Förderung (finanziell); Zuschuss; Subvention	taakverdeling	Aufgabenverteilung
	Förderrichtlinie	taalachterstand	Sprachschwäche
subsidie-regeling	fördern (finanziell); be-zuschussen	taalbegrip	Sprachverständnis
subsidieren	Förder-gelder; Förder-mittel	taalcompetentie	Sprachkompetenz
subsidies	Erfolgskriterien	taalcursus	Sprachkurs
succes-criteria	Anregung	taalportfolio	Sprachportfolio
suggestie	wörtlich: aufeinander aufbauend; übertragen: zu einer abschließenden Bewertung kommend	taalstoornis	Sprachstörung
summatief	Vorgesetzter	taleninstituut	Sprachenschule
	Speciaal Voortgezet Onderwijs; Sonderschule im Sekundarbereich	tariefgroep	Steuerklasse
superieur	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; Arbeits- und Sozial-ministerium	techniek	Technik
SVO		technisch onderwijs	gewerblich-technische Ausbildung; technischer Unterricht
SZW		Technische Universiteit	Technische Universität; Technische Hochschule
		tegemoetkoming	Beihilfe
		tekort	Mangel; Defizit
		telewerk	Telearbeit
		telewerken	Teleheimarbeit
		tentamen	Prüfung (schriftlich)
		termijn	Frist
		tertiair onderwijs	Tertiärbereich; Hoch-schulwesen
		terugbetaling	Rückerstattung
		terugkeer in het ar-beidsproces	berufliche Wiederein-gliederung
		terugvorderen	zurückfordern
		terugvordering	Rückforderung
		terugwerkende kracht	rückwirkende Kraft
		tevredenheid	Zufriedenheit
		tewerkstelling	Arbeitsbeschaffung
		themapgebied	Themenbereich
		theoretisch examen	Kenntnisprüfung

theoriegedeelte van een vakopleiding	Berufsschulblock	topiclijst	Leitfaden
thuiswerker	Heimarbeiter	totaal bedrag	Gesamtbetrag
thuiszorg	Hauspflege; Haus- und Familienpflege; ambulante Pflege	traject	Strecke, Programm
		transactiekosten	Überweisungsgebühr
		transparant	transparent
		transparantie	Transparenz
tijdelijk	befristet	treffen	Treffen
TL	theoretische leerweg; theorieorientierter Zweig innerhalb des VMBO	tripartiet	drittelparitätisch
		TTO	tweetalig onderwijs; bilingualer Unterricht
toegangseis	Zugangsvoraussetzung	tussenrekening	Treuhandkonto
toegestaan	zulässig	Tweede Fase	1. "Zweite Phase" des Studiums; 2. in der Schule: die dreijährige Zeitspanne zwischen basisvorming und "Abitur"
toekennen	bewilligen		Sekundarbereich 2 (Sek 2)
toekenning	Bewilligung; Zuerkennung		Zweite Kammer des nl. Parlaments (≈ Bundestag)
toelaatbaarheid	Zulässigkeit	tweede fase voortgezet onderwijs	Lehrbefugnis für die Sekundarstufe 1
toelage	Beihilfe	Tweede Kamer	Zweiter Bildungsweg
toelating	Zulassung		Zweiphasenstruktur des nl. Studiums
toelatingseis	Zulassungsvoraussetzung; Zulassungsbedingung	tweedegraadsbevoegd	zweisprachig
toelatingsexamen	Aufnahmeprüfung	tweedekansonderwijs	bilingualer Unterricht
toelatingsgetuigschrift tot het hoger onderwijs	Studienberechtigung	Tweefasestructuur	Doppelverdiener
toelatingsproef	Aufnahmeprüfung		
toelatingsvoorwaarden	Zulassungsvoraussetzungen		
toelichting	Begründung; Erläuterung		
toepassen	anwenden		
toepassing	Anwendung		
toepassing (van -)	zutreffend		
toeslag	Zulage		
toespraak	Ansprache; Rede		
toets	Prüfung; Test		
toetsen	erproben		
toetsing	Prüfung		
toezicht	Aufsicht; Überwachung		
tolk	Dolmetscher		
tolken	dolmetschen		

uitbetaling	Entlohnung	uitzendkracht	Zeitarbeitskraft; Leiharbeiter
uitbreiding (van de Europese Unie)	Erweiterung (der Europäischen Union)	uitzendorganisatie	Zeitarbeitsunternehmen
uitdaging	Herausforderung	uitzendwerk	Zeitarbeit; Leiharbeit
uitdraai	Ausdruck (Computer)	ULO	Uitgebreid Voortgezet Onderwijs; siehe MULO
uitgangspunt	Ausgangspunkt		
Uitgebreid Voortgezet Onderwijs (ULO)	siehe MULO	universiteit	Universität
uitgeverij	Verlag	universiteitsonderwijs	Universitätsunterricht
uitkering	Unterstützungsleistung	uurloon	Stundenlohn
uitkeringsduur	Leistungsdauer	UWV	uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen; Instanz, die seit 2002 zuständig ist für die Umsetzung der Arbeitnehmerversicherung (u.a. WW u. WAO). Das UWV prüft die Berechtigung zum Bezug von Versicherungsleistungen, ihre Dauer u. ihre Höhe u. zieht die Versicherungsbeiträge ein
uitkeringsfraude	Leistungsbetrug		
uitleg	Erklärung; Erläuterung		
uitlener	Verleiher		
uitmuntend (cijfer: 10)	Sehr gut (Note: 1)		
uitoefening	Ausübung		
uitprinten	ausdrucken		
uitsluiting	Ausschließung		
uitspraak (jur.)	Urteil		
uitstel van betaling	Zahlungsstundung		
uitstroom	Abgang; Abwanderung		
uitstroomdifferentiatie	Fachrichtung; Differenzierung(sbereich); Durchstiegsqualifikation		
uittreksel	Auszug		
uitval	Abbruch (Ausbildung)		
uitvoeren	durchführen		
uitvoering	Durchführung		
uitwerken	erarbeiten		
uitwerking	Ausarbeitung		
uitwisseling	Austausch		
uitwisseling van ervaringen	Erfahrungsaustausch		
uitwisselingsproject	Austauschprojekt		
uitzendarbeid	Leiharbeit		
uitzendbureau	Zeitarbeitsbüro; Leih(arbeits)firma		

vaardigheid	Fertigkeit	van toepassing	zutreffend
vaardigheidsproef	Fertigkeitsprüfung	vast personeel	Stammbelegschaft
vaardigheidstest	Fertigkeitsprüfung	vaste aanstelling	Festanstellung
vaardigheidstoets	Fertigkeitsprüfung	vaste telefoon	Festnetz(telefon)
vacature	offene Stelle	vaststelling	Festlegung
vacatures	Stellenangebot	VAVO	Voortgezet Algemeen
vacaturestop	Einstellungsstopp		Volwassenenonderwijs;
vacaturevervulling	Besetzung offener Stellen		Schule für Erwachsenen-
vakantie	Urlaub; Ferien		bildung im Sekundarber-
vakantiedag	Urlaubstag		reich
vakantietoeslag	Urlaubsgeld	VBO	Vorbereidend Beroeps-
vakarbeider	Facharbeiter		onderwijs; vorbereitende
vakbekwaamheid	fachliche Fähigkeiten		berufliche Bildung;
vakbond	Gewerkschaft		1999 im VMBO aufge-
vakcentrale	Gewerkschaftsbund		gangen
vakdiploma	Facharbeiterzeugnis; Fach-	veiligheid	Sicherheit
	arbeiterbrief	veiligheidsvoorschrif-	Sicherheitsvorschriften
		ten	
vakgebied	Fachgebiet	vennootschapsakte	Körperschaftssteuer
vakgebonden toelating	fachgebundene Hoch-	verantwoordelijkheid	Verantwortung
tot de universiteit	schulreife	verbeteren	verbessern
vakgroep	Fachgruppe	verbindingskantoor	Verbindungsbüro
vakinhoudelijk	fachinhaltlich	verblijfsdocument	Aufenthaltserlaubnis
vakkenaanbod	Fächerangebot	verblijfskosten	Unterkunft und Verpflegung
vakkenintegratie	Fächerintegration	verblijfsrecht	Aufenthaltsrecht
vakkennis	Fachwissen	verborgen werkloos-	stille Reserve
vakman	Fachmann	heid	
vakmanschap	Expertise; Fachkunde	verdrag	Vertrag
vakopleiding	"Fachausbildung"; Berufs-	verdragspartner	Vertragspartner
	ausbildung auf Niveau	verdringingseffect	Verdrängungseffekt
	2, 3 oder 4	vereist	erforderlich
vaktaal	Fachsprache	Verenigde Naties (VN)	Vereinte Nationen (UN)
vakterm	Fachbegriff	vereniging	Verein; Verband
vaktheoretisch onder-	berufstheoretischer Unter-	vergaderen	tagen
wijs	richt; fachtheoretischer	vergadering	Versammlung; Sitzung
	Unterricht	vergaderplaats	Tagungsort
valutadatum	Wertstellungsdatum	vergoeding	Vergütung
van kracht worden	In-Kraft-Treten		

vergrijzing	Demographischer Wandel	vertrouwensbeginsel	Vertrauensschutz
vergrijzing van de sa-	Überalterung der Gesell-	vervaltermijn	Rückforderungsfrist
menleving	schaft	vervangende dienst	Zivildienst
vergunning	Genehmigung	vervolgonderzoek	Follow-up-Untersuchung
verhuisbericht	Adressänderung	vervolgopleiding	Ausbildung im Anschluss
verjaring	Verjährung		an eine erste schulische
verkiezing	Wahl (polit.)		oder berufliche Ausbil-
verlenen	gewähren		dung; Fortbildung
verlies- en winstre-	Gewinn- und Verlustrech-	vervolgproject	Folgeprojekt
kening	nung	vervroegde pensione-	Frühverrentung; Vorruhe-
verlof	Urlaub	ring	stand
vermogen	Fähigkeit	vervroegde uittreding	Vorruhestandsregelung
vermogensbelasting	Vermögenssteuer	(VUT)	
vernieuwing	Reform	verwervingskosten	Werbungskosten
verordening	Anordnung; Erlass	verzamelen van gege-	Datenerhebung
verpleeghuis	Pflegeheim	vens	
verplicht schoolvak	Kern(pflicht)fach	verzekering	Versicherung
verplicht vak	Pflichtfach	verzekeringsmaat-	Versicherungsgesellschaft
verplichtend	verbindlich	schappij	
verplichting	Verbindlichkeit	verzekeringspremie	Versicherungsbeitrag
verrekening	Verrechnung	verzoek	Bitte
verschooling	Verschulung	verzorging	Betreuung (von Schutzbe-
verslag	Bericht		fohlenen); Versorgung
verslaglegging	Berichterstattung	verzorgingsstaat	Sozialstaat; Wohlfahrts-
versnelde opleiding	Abkürzung der Ausbil-		staat
	dungszeit	verzuiling	"Versäulung"; nl. Gesell-
verspreiding	Verbreitung		schaftsmodell bis in die
verspreidingsactiviteit	Verbreitungsaktivität		1960er Jahre; gesell-
verstandelijk gehandi-	geistig behindert		schaftliche Segregation
capt			nach Religion u. Weltan-
vertalen	übersetzen		schauung
vertaling	Übersetzung	verzuim	Ausfall
vertegenwoordiger	Vertreter	vestiging	Standort; Niederlassung;
vertegenwoordiging	Vertretung		Ansiedlung
vertolken	dolmetschen	vestigingsrecht	Niederlassungsrecht
vertraging	Verspätung	visitekaartje	Visitenkarte
vertrouwensarts	Vertrauensarzt		

VMBO	Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs (≈ Hauptschule)	voorbereidende werkzaamheden	Vorarbeiten
VNO	Verbond van Nederlandse Ondernemingen; Arbeidsgebeurtenisvereniging	voorbereidingsfase	Vorbereitung
VO	Voortgezet Onderwijs; weiterführende Schule; Sekundarbereich	voorlichting	Vorbereitungsphase
		voorlopig	Aufklärung
		voorman	vorläufig
		vooropleiding	Vorarbeiter
		voorrangsbeleid	Vor(aus)bildung
volgorde	Reihenfolge	voorschoolse educatie	Vorzugsregelung
volksgezondheid	Volksgesundheit	voorschot	Vorschulunterricht
volkshuisvesting	Sozialer Wohnungsbau	voorschrift	Vorschuss
volksuniversiteit	Volkshochschule (VHS)		Verordnung; Vorschrift;
volksverzekering	Volksversicherung	voorstel	Regelung
volmacht	Vollmacht	voorstel voor verbetering	Vorschlag
voltijdbaai	Vollzeitstelle	voorstellen	Lösungsvorschlag
voltijd-dagopleiding	vollzeitschulische Ausbildung	voortgezet onderwijs	vorschlagen
		voortijdig schoolverlater (VSV)	weiterführende Schule
voltooide beroepsopleiding	abgeschlossene Berufsausbildung	voortraject	Schulabbrecher
voltooide schoolopleiding	abgeschlossene Schulbildung	vooruitgang	Vorlauf
volwasseneneducatie	Erwachsenenbildung	voorwaarde	Fortschritt
volwassenenonderwijs	Erwachsenenbildung		Voraussetzung; Vorbedingung; Vorgabe
vonnis	Urteil	voorwaardelijke financiering	Finanzierung zu bestimmten Bedingungen
Voorbereidend Beroeps-Onderwijs (VBO)	nl. Schulform bis 1999, danach VMBO; ≈ Hauptschule in Dtschl.	voorzitter	Vorsitzender
Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs (VMBO)	≈ Hauptschule in Dtschl.; stark berufsvorbereitend orientiert	voorzitterschap	Vorsitz
Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs (vakgebonden)	≈ Berufsoberschule in Dtschl.	vordering	Forderung
Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs (VWO)	≈ Gymnasium in Dtschl.	vormgeving	Gestaltung
		vorming	Bildung
		vormingsdoelen	Bildungsziele
		vormingswerk	Bildungsarbeit
		vraag en aanbod	Angebot und Nachfrage
		vraag naar onderwijs	Bildungsnachfrage
		vraag naar opleiding	Bildungsnachfrage
		vraaggestuurd	nachfragegesteuert

vraagsturing	Nachfragesteuerung	vrijwilligerswerk	ehrenamtliche Tätigkeit
vragenlijst	Fragebogen	VSO	Voorgezet Speciaal Onderwijs; Sonderschulwesen im Sekundarbereich
vreemde taal	Fremdsprache		Sonderschule
vreemdelingenbeleid	Ausländerpolitik	VSO-school	voortijdig schoolverlater; Ausbildungsabbrecher
vreemdelingenpolitie	Ausländerbehörde	VSV	vervroegde uittreding; Vorruhestandsregelung
vreemdetalenkennis	Fremdsprachenkenntnisse	VUT	Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs (≈ Gymnasium in Dtschl.)
vreemdetalenonderwijs	Fremdsprachenunterricht		Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs; ≈ Berufsoberschule
vrij beroep	freier Beruf		
vrij verkeer	Freizügigkeit	VWO	
vrij verkeer van arbeid	grenzüberschreitende Arbeitsmobilität		
		VWO (vakgevonden)	
vrij verkeer van arbeid binnen Europa	innergemeinschaftliche Arbeitsmobilität		
vrij verkeer van diensten	Freiheit der Dienstleistung; Dienstleistungsfreiheit		
vrij verkeer van goederen	Freiheit des Warenverkehrs		
vrij verkeer van kapitaal	Freiheit des Kapitalverkehrs		
vrij verkeer van personen	Freiheit des Personenverkehrs		
vrije markteconomie	freie Marktwirtschaft		
vrije ruimte	Gestaltungsraum (20% der Ausbildungsdauer) zur Vermittlung spezifischer, branchen- oder regional bezogener Qualifizierungsmodule		
vrije tijd	Freizeit		
vrijetijdsbesteding	Freizeitgestaltung		
vrijheid van vestiging	Niederlassungsfreiheit		
vrijstelling	Befreiung (von Verpflichtungen); Freistellung		
vrijwilliger	ehrenamtlicher Helfer		
vrijwilligersorganisatie	Ehrenamtlichenorganisation		

wachtdag	Karenztag	werkgelegenheidssituatie	Beschäftigungssituation
wachtgeld	Wartegeld (eine Art Arbeitslosengeld)	werkgelegenheidsstructuur	Beschäftigungsstruktur
wachttijd	Wartezeit	werkgever	Arbeitgeber
wanprestatie	schlechte Leistung	werkgeversorganisatie	Arbeitgeberorganisation
WAO	Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering; Erwerbsunfähigkeitsgesetz (inzwischen abgelöst durch das WIA)	werkgeversvereniging	Arbeitgeberverband
		werkgeversverklaring	Arbeitgeberbescheinigung
		werkgroep	Arbeitsgruppe
		werkklimaat	Arbeitsklima
WBO	Wet Basis-Onderwijs; Gesetz über den Primarunterricht	werkloos	arbeitslos
		werkloosheid	Arbeitslosigkeit; Beschäftigungslosigkeit; Erwerbslosigkeit
WEB	Wet Educatie en Beroeps- onderwijs; Gesetz zur niederländischen Erwachsenen- und Berufsbildung von 1996	werkloosheidscijfer	Arbeitslosenzahl
		werkloosheidsperscentage	Arbeitslosenquote
		werkloosheidsuitkering	Arbeitslosengeld
weekloon	Wochenlohn	werkloosheidsverzekering	Arbeitslosenversicherung
welzijn	Wohlfahrt		
welzijnssector	sozialer Bereich	werkloosheidswet (WW)	Arbeitslosenversicherung
welzijnswerk	Sozialarbeit	werkloze	Arbeitsloser; Erwerbsloser
welzijnswetgeving	Sozialgesetzgebung	werknemer	Arbeitnehmer
werk	Arbeit; Beschäftigung; Beschäftigungsverhältnis	werknemerpool	Arbeitnehmerpool
werk-/leercontract	Arbeits-/Ausbildungsvertrag	werknemersorganisatie	Arbeitnehmerorganisation
werkbegeleider	Arbeitsbetreuer	werkomstandigheden	Arbeitsbedingungen
werkcollege	Seminar (Universität)	werkopdracht	Arbeitsauftrag für den Auszubildenden im Rahmen der berufspraktischen Ausbildung
werkdag	Arbeitstag		
werkervaring	Arbeitserfahrung	werkoverleg	Arbeitsbesprechung; Dienstbesprechung
werkervaringsplaats	Übungswerkstatt für Arbeitslose		
		werkplaats	Werkstatt
werkgelegenheid	Beschäftigung (Arbeitsplätze); Beschäftigungsverhältnis	werkplaats voor gehandicapten	Werkstätte für Behinderte
		werkplan	Arbeitsplan
werkgelegenheidsbeleid	Beschäftigungspolitik		

werkplanning	Arbeitsplanung	Wet Gelijke Behandeling van mannen en vrouwen bij de arbeid (WGB)	Gesetz zur Gleichbehandlung von Männern und Frauen am Arbeitsplatz
werkplek	Arbeitsplatz	Wet op de Leerplicht	Schulpflichtgesetz
werkprestatie	Arbeitsleistung	Wet op de Ondernemingsraden (WOR)	≈ Betriebsverfassungsgesetz
werkprogramma	Arbeitsprogramm	Wet Studiefinanciering (WSF)	Gesetz zur Studienfinanzierung aus dem Jahre 2000
werkproject	Arbeitsprojekt	Wet Werk en Bijstand (WWB)	Sozialhilfegesetz aus dem Jahre 2004, das die Unterstützung für Geringverdiener regelt (≈ Hartz IV)
werkroutine	Arbeitsalltag		
werksituatie	Arbeitsituation	Wet Werkloosheidsvoorziening (WWV)	Gesetz über die Arbeitslosenunterstützung
werkstuk	Werkstück	wetenschap	Wissenschaft
werktijd	Arbeitszeit	wetenschappelijk	wissenschaftlich
werktijdverkorting	Kurzarbeit	Wetenschappelijk Onderwijs (WO)	Universitätsstudium; Hochschulbildung
werkuren	Arbeitsstunden	wetgever	Gesetzgeber
werkveldcommissie	Ausbildungskommission, bestehend aus Vertretern der Ausbildungseinrichtung und der jeweiligen Branche	wetgeving	Gesetzgebung; Rechtsvorschrift
		wethouder	Beigeordneter
		wetsartikel	Gesetzesparagraph
werkvergunning	Arbeitserlaubnis	wetsbepaling	gesetzliche Bestimmung
werkvloer	Arbeitsplatz (im Allgemeinen)	wetsontwerp	Gesetzentwurf
		wettelijk	gesetzlich
werkvorm	Arbeitsform	WHW	Wet op het Hoger Onderwijs en het Wetenschappelijk Onderzoek; Hochschul- und Forschungsgesetz
werkweek	Arbeitswoche		
werkzaamheid	berufliche Tätigkeit; Berufstätigkeit	WIA	Wet Inkomen en Arbeidsongeschiktheid; Erwerbsunfähigkeitsgesetz (Nachf. des früheren WAO)
werkzoekend	arbeitssuchend		
werkzoekende	Arbeitsloser; Arbeitssuchender		
werving	Personalrekrutierung		
wervingskanaal	Anwerbungskanal		
wet	Gesetz		
Wet Arbeid Buitenlandse Werknemers (WABW)	Gesetz zur Beschäftigung ausländischer Arbeitnehmer		
Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB)	Gesetz zur niederländischen Erwachsenen- und Berufsbildung von 1996		

wijk	Stadtviertel; Wohnviertel	WSF	Wet Studiefinanciering;
wijkcentrum	Nachbarschaftszentrum		Gesetz zur Studienfinan-
wijze van betaling	Zahlungsmodalität; Zahlungsweise		zierung aus dem Jahre
WIN	Wet Inburgering Nieuw- komers; Einbürgerungs- gesetz	WVO	2000
winkel	Laden		Wet op het Voortgezet
winst	Gewinn	w.v.t.t.k.	Onderwijs; auch Mam-
wiskunde	Mathematik		moetwet genannt; siehe:
wissen	löschen		Mammutgesetz
WMO	Wet Medezeggenschap	WW	wat verder ter tafel komt;
	Onderwijs; Gesetz zur		Punkt "Sonstiges" einer
	Mitbestimmung im	WWB	Tagesordnung
	Bildungswesen		niederländische Arbeits-
WO	Wetenschappelijk Onder- wijs; Universitäts- studium; Hochschulbildung		losenversicherung
woonplaats	Wohnort		Wet Werk en Bijstand;
woordbetekenis	Wortbedeutung		Sozialhilfegesetz aus
woordenschat	Wortschatz		dem Jahre 2004, das die
WOR	Wet op de Ondernemings- raden (≈ Betriebsverfas- sungsgesetz)		Beihilfe für Gering-
workshop	Workshop		verdiener regelt
WOV	Wet op de Onderwijs- verzorging; Gesetz aus		(≈ Hartz IV)
	dem Jahre 1986, das die		
	das niederländische Bil-		
	dungssystem unterstüt-		
	zenden Dienste regelt		
WPO	Wet op het Primair Onder- wijs; Gesetz aus dem		
	Jahre 1985, das die Primar-		
	bildung in den Niederlan-		
	den regelt		

zaak	Fall; Geschäft (Betrieb); Rechtssache; Sache	Zorg en Welzijn	Gesundheit und Soziales
zakelijke dienst- verlening	unternehmensnahe Dienstleistung	zorgopleiding	Pflegeausbildung
zakken	durchfallen	zorgplicht	Fürsorgepflicht
zakken voor een examen	Prüfungsversagen	zorgsector	Gesundheitssektor
zeer slecht (cijfer: 1)	Ungenügend (Note: 6)	zorgverzekeraar	Krankenversicherer
zelfredzaamheid	lebenspraktische Fähig- keiten	zorgvrager	Kunde von Gesundheits- produkten oder -dienst- leistungen
zelfstandige	Selbständiger	zorgvuldig	sorgfältig
zelfstandigheid	freiberufliche Tätigkeit	zorgvuldigheid	Sorgfalt
zelfstudie	Selbststudium	z.s.m.	zo spoedig mogelijk; so- bald wie möglich
zelfsturend	selbststeuernd	zwarte school	"Schwarze Schule"; Schule mit einem Aus- länderanteil von über 50%
ziekenfonds	Krankenkasse	zwakbegaafd	geistig zurückgeblieben
ziekenfondsverzeke- ring	Gesetzliche Krankenversi- cherung	zwangschapsuitke- ring	Mutterschaftsgeld
ziekengeld	Krankengeld	zwangschapsver- klaring	Schwangerschaftsattest
ziekenhuis	Krankenhaus	zwangschapsverlof	Schwangerschaftsurlaub
ziekmelding	Krankmeldung	zwart geld	Schwarzgeld
ziekte	Krankheit	zwartwerk	Schwarzarbeit
ziektedag	Krankheitstag		
ziektekosten	Krankheitskosten		
ziekteverzuim	krankheitsbedingte Fehl- zeiten		
zij-instroom	Quereinstieg		
zittenblijven	sitzen bleiben		
zittend personeel	Stammbelegschaft		
ZML	zeer moeilijk lerende; lernschwache Schüler		
ZMLK	Zeer Moeilijk Lerende Kin- deren; Schule für stark lernbehinderte Kinder		
ZMOK	zeer moeilijk opvoedbare kinderen; schwerer- ziehbare Kinder		
zorg	Pflege		

*Nederlands-Duits
brandweerwoordenboek*

Feuerwehrwörterbuch

Deutsch
Niederländisch

Vorwort

Dieses grenzüberschreitende Feuerwehrwörterbuch ist aus einer gemeinsamen Initiative der Feuerwehr Kreis Kleve mit der Brandweer Gelderland-Zuid entstanden.

Das Wörterbuch dient als praktisches Hilfsmittel für Feuerwehren bei gemeinsamen Einsätzen, Übungen sowie bei Abstimmungsgesprächen.

Die Euregio Rhein-Waal unterstützt und organisiert seit Jahren den grenzüberschreitenden runden Tisch Katastrophenschutz. An diesem runden Tisch nehmen Vertreter von Feuerwehren, Polizei, Bundespolizei sowie Kreisen und Rettungsdiensten teil, um sich über grenzüberschreitende Maßnahmen auszutauschen und Ideen für neue grenzüberschreitende Projekte zu entwickeln.

Dieses Wörterbuch kann ggf. einen kleinen Beitrag für einen reibungslosen Ablauf gemeinsamer Einsätze liefern.

Erwin Schmitz
Geschäftsführer der Euregio Rhein-Waal

A

Abbiegen links / rechts	Afslaan links / rechts
Abbrennen	Afbranden
Abkommen	Het convenant
Absperrung	De afsluiting / De versperring
Alarmempfänger	De alarmontvanger
Alarm- und Ausrückeordnung	De kazernevolgordetabel
Angriffstruppe	De aanvalsploeg
Angriffsweg	De aanvalsweg
Anfahrtzeit	De aanrijtijd
Atemschutzflasche	De ademluchtcilinder
Atemschutzgerät	Het ademluchtmasker
Aufgabe	De taak
Aufzug	De lift
Ausbildung	De opleiding
Ausrückebereich	Het verzorgingsgebied
Ausrücken	Uitrukken
Ausrückezeit	De uitruktijd
Ausrüstung	De uitrusting
Autobahn	De autosnelweg

B

B-Rohr	De lage druk straalpijp die met mondstuk 400 liter water per minuut kan leveren bij 5 bar (zonder monstuk 800 l / m)
Bahnhof	Het station
Batterie	De accu
Beamter	De ambtenaar
Befehlstelle	Het Commando Rampterrein
Behindern	Belemmeren

Behörde	De instantie / Het overheidsorgaan
Bekämpfung	De bestrijding
Belüftung	De ventilatie
Bereitstellungsplatz	De opstelplaats
Bergen (Verb)	Bergen (werkwoord)
Berufsfeuerwehr	De beroepsbrandweer
Besatzung	De bemanning
Betrieblicher Alarm- und Gefahrenabwehrplan	Het bedrijfsnoodplan
Bevölkerung	De bevolking
Bewußtlos	Bewusteloos
Bezirk	District dat deel uitmaakt van deelstaat
Bezirksregierung	Het bestuur van een Bezirk
Blaulicht	Het zwaailicht
Bootsbesatzung	De bootbemanning
Brandbekämpfung	De brandbestrijding / De buitenaanval
Brandgeruch	De brandlucht
Brandherd	De vuurhaard
Brandmauer	De brandmuur
Brandschutzabschnitt	Het inzetvak
Brandschutzbedarfsplan	De organisatie & beheersverordening
Brandsicherheitsinspektion	De brandveiligheidsinspectie
Brand unter Kontrolle	Brand meester
Brandverhütung	Preventie
Bürgermeister	De burgemeester

C

C-Rohr	De lage druk straalpijp die met mondstuk 100 liter water per minuut kan leveren bij 5 bar (zonder mondstuk 200 l / m)
Chemiekalienschutz anzug A	De licht beschermende kleding
Chemiekalienschutzanzug B	Het chemiepak
Chemiekalienschutzanzug C	Het gaspak

D

D-Rohr	De lage druk straalpijp die met mondstuk 25 liter water per minuut kan leveren bij 5 bar (zonder mondstuk 50 l / m)
Dienstgrad	De rang
Dienstgradabzeichen	De rangonderscheiding
Dolmetscher	De tolk
Drehleiter	De ladderwagen / De autoladder

E

Ehrenamtlich	Vrijwillig
Einbahnstraße	De eenrichtingsstraat
Einsatz der Feuerwehr	Repressie
Einsatzleiter	De officier van dienst
Einsatzleitwagen (groß)	Het verbindings en commandovoertuig + commando- haakarmbak
Einsatzmäßig	Operationeel
Einsatzstelle	De incidentlocatie
Eisenbahn	De spoorweg

Entfernung
Entflammungstemperatur
Ergebnis
Erste Hilfe
Evakuierung
Explosion

De afstand
De ontbrandingstemperatuur
Het resultaat
De eerste hulp
De evacuatie
De explosie / De ontploffing

F

Fehlalarm
Feuer
Feuermeldung
Feuerschaden
Feuerschutz
Feuerwache
Feuerwehr
Feuerwehrplan
Flammpunkt
Flashover
Flugplatz / Flughafen
Fluss
Frequenz
FSHG (Gesetz über den
Feuerschutz und die
Hilfeleistung)
Führungsebene
Funkverbindung

Het loos alarm
Het vuur
De brandmelding
De brandschade
De brandweezorg
De kazerne
Het brandweerkorps
Het aanvalsplan
Het vlampunt
De flashover
De luchthaven / Het vliegveld
De rivier
De frequentie
De Duitse brandweerwet

Leidinggevend niveau
De mobilfoonverbinding

G

Gefahrenabwehrplan für
Großschadensereignisse
Gefahrgüter
Gegenseitig

Vergelijkbaar met het
rampenplan
Gevaarlijke stoffen
Wederzijds

Gemeinde	De gemeente
Genehmigung	De vergunning
Gesetz	De wet
Grenze	De grens
Grenzgebiet	Het grensgebied
Grenzübergang	De grensovergang
Grenzüberschreitend	Grensoverschrijdend
Grenzüberschreitende	De grensoverschrijdende
Zusammenarbeit	samenwerking
Großbrand	De grote brand
Großschadensereignis	De ramp
Gruppenführer	De commandant van een
	Löschgruppe

H

Handschuh	De handschoen
Handsprechfunkgerät	De portofoon
Handy	De mobiele telefoon
Hilfeleistung	De hulpverlening
Hilfeleistung anfordern	Bijstand aanvragen
Hilfeleistung zusagen	Bijstand toezeggen
Hilfeleistungsanforderung	Bijstandsaanvraag intrekken
zurückziehen	
Hochhaus	Het flatgebouw
Höchstgeschwindigkeit	De maximum snelheid
Hochwasser	Het hoogwater
Das Hubrettungsfahrzeug	De hoogwerker
Hubschrauber	De helicopter
Hydrant	De hydrant/ De brandkraan

I

Informations- und
Kommunikationsgruppe
(IuK-Gruppe)
Innenangriff
Innenbrand
Innenministerium

Vergelijkbaar met de
sectie Operationele
Informatie Voorziening
De binnenaanval
De binnenbrand
Het ministerie van
Binnenlandse Zaken

K

Kaminbrand
Katastrophenschutz
Katastrophenschutzbehörde

De schoorsteenbrand
De rampenbestrijding
Het bevoegd gezag voor
rampenbestrijding (de Landrat
binnen een Kreis)

Kleinbrand
Kommissar der Königin
(der Provinz)
Krankenhaus
Krankentransportwagen

De kleine brand
De commissaris van de
koningin
Het ziekenhuis
De ambulance voor transport
van patiënten die niet in
levensgevaar zijn.

Kreis

Bestuurlijke laag tussen
deelstaat en gemeente die
qua grootte vergelijkbaar is
met een regio

Kreisbrandmeister

Vergelijkbaar met de regionaal
commandant. Is ehrenamtlich
aangesteld door de Landrat
Staf belast met strategische
en tactische coördinatie bij
een intergemeentelijke ramp

Krisenstab

Kupplung
Kupplungsschlüssel

Het koppelstuk
De koppelingssleutel

L

Lagemeldung
Landrat

Het statusbericht
Directeur van de Kreis-
verwaltung / Hoofd van de
rampenbestrijding bij
intergemeentelijke rampen
Brandweerwedstrijd met een
brandweertechisch,
theoretisch, sport en
vaardigheden onderdeel

Leistungsnachweis

Leiter der Feuerwehr
Leitstelle
Leitungs und Koordinierungs-
gruppe (LuK-Gruppe)

De commandant
De alarmcentrale
Staf belast met
strategische en tactische
coördinatie bij een
intergemeentelijke ramp

Lenkungsgruppe

De stuurgroep

LKW

De vrachtwagen

Löschboot

De blusboot

Löschen

Blussen

Löschgruppe

De uitrukpost (klein)

Löschwasserversorgung

De bluswaterwinning

Löschzug

De uitrukpost (groot)

Lotsenstelle

De Loodspost

M

Mannschaft
Mannschaftstransport-
fahrzeug (MTW)

De manschappen
De personeel-/
materieelwagen

Martinshorn	De sirene
Massenanzahl von Verletzten und Kranken (MANV-Plan)	Komt overeen met een combinatie van het ambulancebijstandsplan & het gewondenspreidingsplan
Meßplan	Het meetplan
Ministerium	Het ministerie
Mittelbrand	Middelbrand

N

Nachbarschaftshilfe	De burenhulp
Notarzt	De trauma-arts
Notarzwagen	Vergelijkbaar met Mobiel Medisch Team (MMT)
Notfall	Het noodgeval
Notruf	De melding

O

Oberbefehl	Het opperbevel
Öffentliche Sicherheit	De openbare veiligheid
Ohnmächtig	Bewusteloos
Öl	De olie
Operational	Operationeel
Opfer	Het slachtoffer

P

PKW	De personenauto
Polizei	De politie
Pressluftatmer	Het ademluchtmasker
Pulverlöschgerät	De poederblusser

R

Rauch
Rauchentwicklung
Reifen
Rettungsdienst
Rettungswagen

Risiko
Rückmeldung
Rückzündung
Rüstwagen

De rook
De rookontwikkeling
De band
De ambulancedienst
Ambulance voor
spoedeisende medische
hulpverlening
Het risico
Nader Bericht
De backdraft
Het hulpverleningsvoertuig

S

Sandsack
Sanitätsdienst
Säure
Schaden
Schadensereignis
Schadensgebiet
Schadensort
Schaufel
Schaum
Schaumlöschfahrzeug
Schaumrohr
Schere
Schlauch
Schlauchbrücke
Schlauchenwagen
Schutzhelm
Schwerverletzt
Sicherheit

De zandzak
Vergelijkbaar met SigmaTeam
Het zuur
De schade
Het incident
Het effectgebied
Het brongebied
De shovel
Het schuim
Het schuimblusvoertuig
De schuimstraalpijp
De hydraulische schaar
De brandslang
De slangenbrug
De slangenwagen
De helm
Ernstig gewond
De veiligheid

Sonderschutzplan	Het rampbestrijdingsplan
Sondersignale	Sirene & zwaailicht
Sprechfunkgerät	De mobilofoon
Spreizer	De spreider
Sprinkler	De sprinkler
Stab	De staf
Staffelführer	De Bevelvoerder
Standrohr	Het opzetstuk
Stiefel	De laars
Strahlrohr	De straalpijp
Streifendienst (Polizei)	De surveillancedienst (politie)
Stromaggregat	Het aggregaat
Sturm	De storm

T	
Tanklöschfahrzeug (TLF)	De tankautospuut
Tankstelle	Het tankstation
Taschenlampe	De zaklamp
Technische Einsatzleitung (TEL)	Commando Rampterrein
Technische Hilfeleistung	De technische hulpverlening
Technisches Hilfswerk	Organisatie gespecialiseerd in technische hulpverlening
Termin	De afspraak
Treffpunkt	De Loodspost

U	
Überschwemmung	De overstroming
Übung	De oefening
Umwelt	Het milieu
Umweltverunreiniging	De milieuverontreiniging
Unfall	Het ongeluk / Het incident

Unfallhilfe
Ungefährdet
Uniform
Unterwasserpumpe (groß)

De eerste hulp
Veilig
Het uniform
De pomp

V

Verbandkasten
Verbindungsperson
Vereinbarung

Verletzt
Verwaltung
Vorbeugende Tätigkeiten
Vorbeugender Brandschutz
Vorsicht

De verbandtrommel
De liaison
De afspraak /
De overeenkomst
Gewond
Het bestuur
Proactie, Preventie &
Preparatie
De voorzichtigheid

W

Waldbrand
Warnen
Wasserschaden
Wasserunfall
Wehrführer
Werkfeuerwehr
Wohnungsbrand

De bosbrand
Waarschuwen
De waterschade
Het scheepvaartongeval
De commandant
De bedrijfsbrandweer
De woningbrand

Z

Ziel
Zugführer

Zündbar
Zuständig
Zwischenfall

Het doel
De commandant van een
Löschzug
Ontvlambaar
Verantwoordelijk
Het incident

BRANDWEER

Gelderland-Zuid

Brandweerwoordenboek

Nederlands
Duits

Voorwoord

Dit grensoverschrijdend brandweerwoordenboekje is uit een gemeenschappelijk initiatief tussen de brandweer Kreis Kleve en de Brandweer Gelderland-Zuid ontstaan.

Het woordenboekje is als praktisch hulpmiddel bestemd voor brandweren bij gemeenschappelijke oefeningen, repressies en afstemmingsgesprekken.

De Euregio Rijn-Waal ondersteunt en organiseert sinds jaren de grensoverschrijdende ronde tafel rampenbestrijding. Aan deze ronde nemen vertegenwoordigers van de brandweren, politie, Bundespolizei, hulpverleningsdiensten en Kreisen deel om uit te wisselen over grensoverschrijdende maatregelen en om ideeën voor nieuwe grensoverschrijdende projecten te creëren.

Dit woordenboekje kan een kleine bijdrage leveren voor een soepele afloop van gemeenschappelijke repressies.

Erwin Schmitz

Secretaris van de Euregio Rijn-Waal

A

Aanrijtijd	Die Anfahrtzeit
Aanvalsplan	Der Feuerwehrplan
Aanvalsploeg	Die Angriffstruppe
Aanvalsweg	Der Angriffsweg
Afbranden	Abbrennen
Accu	Die Batterie
Ademluchtmasker	Das Atemschutzgerät / Der Pressluftatmer
Ademluchtcilinder	Die Atemluftflasche
Afslaan links / rechts	Abbiegen links / rechts
Afsluiting / versperring	Die Absperrung
Afspraak / overeenkomst	Die Vereinbarung
Afspraak	Der Termin
Afstand	Die Entfernung
Aggregaat	Das Stromaggregat
Alarmcentrale	Die Leitstelle
Alarmnummer	Die Notruf
Alarmontvanger	Der Alarmempfänger
Ambulance	Der Krankentransportwagen / Der Rettungswagen
Ambulancebijstandsplan	Kommt überein mit einem Teil des MANV-Plans
Ambulancedienst	Die Rettungsdienst
Ambtenaar	Der Beamte / der Beamter
Autoladder	Der Drehleiter
Autosnelweg	Die Autobahn

B

Backdraft	Die Rückzündung / Der Backdraft
Band	Der Reifen

Bedrijfsbrandweer	Werkfeuerwehr
Bedrijfsnoodplan	Der Betrieblicher Alarm- und Gefahrenabwehrplan
Belemmeren	Behindern
Bemanning	Die Besatzung
Bergen (werkwoord)	Bergen (Verb)
Beroepsbrandweer	Die Berufsfeuerwehr
Bestrijding	Die Bekämpfung
Bestuur	Die Verwaltung
Bevelvoerder	Der Staffelführer
Bevolking	Die Bevölkerung
Bewusteloos	Bewußtlos / ohnmächtig
Bijstand aanvragen	Hilfeleistung anfordern
Bijstand toezeggen	Hilfeleistung zusagen
Bijstandsaanvraag intrekken	Die Hilfeleistungsanforderung zurückziehen
Binnenaanval	Der Innenangriff
Binnenbrand	Der Innenbrand
Blusboot	Das Löschboot
Blussen	Löschen
Bluswaterwinning	Die Löschwasserversorgung
Bootsbemanning	Die Bootsbesatzung
Bosbrand	Der Waldbrand
Brandbestrijding	Die Brandbekämpfung
Brandkraan / hydrant	Der Hydrant
Brandlucht	Der Brandgeruch
Brand meester	Brand unter Kontrolle
Brandmelding	Die Feuermeldung
Brandmuur	Die Brandmauer
Brandschade	Der Feuerschaden
Brandslang	Der Schlauch

Brandveiligheidsinspectie	Die Brandsicherheits-inspektion
Brandweerkorps	Die Feuerwehr
Brandweercompagnie	8 Tanklöschfahrzeuge + Unterstützung + Kommando
Brandweerpeloton	4 Tanklöschfahrzeuge + Kommando
Brandweerwet	Das niederländische Gesetz über den Feuerschutz und die Hilfeleistung
Brandweezorg	Der Feuerschutz
Brongebied	Der Schadensort
Buitenaanval	Die Brandbekämpfung / Der Außenangriff
Burenhulp	Die Nachbarschaftshilfe
Burgemeester	Der Bürgermeister

C

C2000	Digitales Funknetzwerk / Digitalfunk
Chemiepak	Der Chemiekalienschutz-anzug B
Commandant	Der Leiter der Feuerwehr / Wehrführer
Commandant Rampterrein	Leiter des CORT / Einsatzleiter beim Groß-schadensereignis
Commissaris van de Koningin	Der Kommissar der Königin (der Provinz)
Convenant	Das Abkommen
Commandohaakarmbak (COH)	Der Einsatzleitwagen (groß)

Commando Rampterrein
(CORT)

Operationelle Koordination vor
Ort bei einem (Groß)-
Schadensereignis

Coördinatie Team Plaats
Incident (CTPI)

Operationelle Koordination
zwischen Einsatzleiter der
Feuerwehr, der Polizei und
des Rettungsdienstes, koordi-
niert vom regionalen
Feuerwehreinsatzleiter

D

Doel

Das Ziel

Dompelpomp

Die große Unterwasserpumpe

E

Eenrichtingsstraat

Die Einbahnstraße

Eerste hulp

Die erste Hilfe / Die Unfallhilfe

Effectgebied

Das Schadensgebiet

Ernstig gewond

Schwerverletzt

Evacuatie

Die Evakuierung

Explosie

Die Explosion

F

Flashover

Der Flashover

Flatgebouw

Das Hochhaus

Frequentie

Die Frequenz

G

Gaspak

Der Chemiekalienschutz-
anzug C

Gemeente

Die Gemeinde

Gemeentelijk Beleidsteam (GBT)	Strategische Koordination bei kommunalen Großschadensereignissen
Gemeentelijk Rampen Management Team (GRMT)	Team das alle kommunalen Prozessen bei einem Großschadensereignis koordiniert
Gevaarlijke stoffen	Gefahrgüter
Gewond	Verletzt
Gewondenspreidingsplan	Kommt überein mit einem Teil des MANV-Plans
Grens	Die Grenze
Grensgebied	Das Grenzgebiet
Grensovergang	Der Grenzübergang
Grensoverschrijdend	Grenzüberschreitend
Grensoverschrijdende samenwerking	Die grenzüberschreitende Zusammenarbeit
GRIP	Alarmierungsstufen der Verwaltung
Grootwatertransport 2500	Fahrzeug mit großer Unterwasserpumpe + 3 Kilometer Schlauch
Grote brand	Der Großbrand

H

Handschoen	Der Handschuh
Helicopter	Der Hubschrauber
Helm	Der Schutzhelm
Hoogwater	Das Hochwasser
Hulpverlening	Die Hilfeleistung
Hulpverleningsvoertuig	Der Rüstwagen
Hydrant / brandkraan	Der Hydrant
Hydraulische schaar	Die Schere

I

Incident

Der Zwischenfall /
Das Schadensereignis /
Der Unfall

Incidentlocatie

Die Einsatzstelle

Instantie / overheidsorgaan

Die Behörde

Inzetvak

Der Brandschutzabschnitt /
Der Einsatzabschnitt

K

Kazerne

Die Feuerwache

Kazernevolgordetabel

Die Alarm- und
Ausrückeordnung

Kleine brand

Der Kleinbrand

Koppelingssleutel

Der Kupplungsschlüssel

Koppelstuk

Die Kupplung

L

Laars

Der Stiefel

Ladderwagen

Der Drehleiter

Leidinggevend niveau

Führungsebene

Liaison

Die Verbindungsperson

Lift

Der Aufzug

Loodspost

Der Treffpunkt /

Der Lotsenstelle

Loos alarm

Der Fehlalarm

Luchthaven / vliegveld

Der Flugplatz / Der Flughafen

M

Manschap

Die Mannschaft

Maximum snelheid

Die Höchstgeschwindigkeit

Meetplan

Der Meßplan

Melding	Der Notruf
Middelbrand	Der Mittelbrand
Milieu	Die Umwelt
Milieuverontreiniging	Die Umweltverunreinigung
Ministerie	Das Ministerium
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	Das Innenministerium der Niederlande
Mobiele telefoon	Das Handy
Mobiel Medisch Team (MMT)	Ähnlich mit einem Notarztwagen
Mobilfoon	Das Sprechfunkgerät / Das 4 Metergerät
Mobilfoonverbinding	Die Funkverbindung / Die 4 Meter-Verbindung

N

Nader Bericht	Die Rückmeldung
Noodgeval	Der Notfall
Nationaal Coördinatie Centrum (NCC)	Krisenstab auf nationaler Ebene

O

Oefening	Die Übung
Officier van dienst (OVD)	Der Einsatzleiter
Olie	Das Öl
Ongeluk	Der Unfall
Ontbrandingstemperatuur	Die Entflammungstemperatur
Ontploffing	Die Explosion
Ontvlambaar	Zündbar
Openbare veiligheid	Die öffentliche Sicherheit
Operationeel	Operational / Einsatzmäßig

Operationeel leider	Leiter des ROT und Berater des RBT
Opleiding	Die Ausbildung
Opperbevel	Der Oberbefehl
Opstelplaats	Der Bereitstellungsplatz
Opzetstuk	Das Standrohr
Organisatie & beheersverordening	Der Brandschutzbedarfsplan
Overstroming	Die Überschwemmung

P

Personeel-/ materieelwagen	Das Mannschaftstransportfahrzeug
Personenauto	Der PKW
Poederblusser	Das Pulverlöschgerät
Politie	Die Polizei
Portofoon	Das Handfunkgerät / Das 2 Metergerät
Preparatie	Vorbeugende Tätigkeiten / Vorbeugender Brandschutz
Preventie	Vorbeugende Tätigkeiten / Vorbeugender Brandschutz
Pro-actie	Vorbeugende Tätigkeiten / Vorbeugender Brandschutz
Provinciaal Coördinatiecentrum (PCC)	Krisenstab auf provinzieller Ebene

R

Ramp	Das Großschadensereignis / Die Katastrophe
Rampbestrijdingsplan	Der Sonderschutzplan
Rampenbestrijding	Der Katastrophenschutz

Rangonderscheiding
Regionaal Beleidsteam
(RBT)

Regionaal commandant

Regionaal Operationeel
Team (ROT)

Repressie

Resultaat

Risico

Rivier

Rook

Rookontwikkeling

Der Dienstgradabzeichen
Strategische Koordination bei
interkommunalen Groß-
schadensereignissen

Ähnlich mit dem Kreis-
brandmeister

Taktische Koordination bei
(inter)kommunalen Groß-
schadensereignissen

Einsatz der Feuerwehr

Das Ergebnis

Das Risiko

Der Fluss

Der Rauch

Die Rauchentwicklung

S

Schade

Scheepvaartongeval

Schoorsteenbrand

Schuim

Schuimblusvoertuig

Shovel

Sigma-Team

Sirene

Slachtoffer

Slangenbrug

Slangenwagen

Spoorweg

Spreider

Sprinkler

Staf

Der Schaden

Der Wasserunfall

Der Kaminbrand

Der Schaum

Das Schaumlöschfahrzeug

Die Schaufel

Ähnlich mit dem Sanitätsdienst

Der Martinshorn

Das Opfer

Die Schlauchbrücke

Der Schlauchenwagen

Die Eisenbahn

Der Spreizer

Der Sprinkler

Der Stab

Station
Statusbericht
Storm
Straalpijp
Stuurgroep
Surveillancedienst (politie)

Der Bahnhof
Die Lagemeldung
Der Sturm
Das Strahlrohr
Die Lenkungsgruppe
Der Streifendienst (Polizei)

T

Taak
Tankautospuut (TS)
Tankstation
Technische hulpverlening
Tolk
Trauma-arts

Die Aufgabe
Das Tanklöschfahrzeug
Die Tankstelle
Die technische Hilfeleistung
Der Dolmetscher
Der Notarzt

U

Uitrukken
Uitruktijd
Uitrusting
Uniform

Ausrücken
Die Ausrückezeit
Die Ausrüstung
Die Uniform

V

Veilig
Veiligheid
Ventilatie
Verantwoordelijk
Verbandtrommel
Verbindings en commando-
voertuig (VC-2)
Vergunning
Verzorgingsgebied
Vlampunt

Ungefährdet / Sicher
Die Sicherheit
Die Belüftung
Zuständig
Der Verbandkasten
Der Einsatzleitwagen (groß)

Die Genehmigung
Der Ausrückebereich
Der Flammpunkt

Voorzichtigheid
Vrachtwagen
Vrijwillig
Vuur
Vuurhaard

Die Vorsicht
Der LKW
Ehrenamtlich / Freiwillig
Das Feuer
Der Brandherd

W

Waarschuwen
Waterschade
Wederzijds
Wet
Woningbrand

Warnen
Der Wasserschaden
Gegenseitig
Das Gesetz
Die Wohnungsbrand

Z

Zaklamp
Zandzak
Ziekenhuis
Zuur
Zwaailicht

Die Taschenlampe
Die Sandsack
Das Krankenhaus
Die Säure
Das Blaulicht